

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים-ושלוש של הכנסת התשיעית

יום רביעי, כ"ז סיון תש"ם (11 יוני 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לענייני ביקורת המדינה לדו"ח מבקר המדינה על הביקורת בקופת-החולים לעובדים לאומיים של הסתדרות העובדים הלאומית בארץ-ישראל ; 2. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדו"ח מבקר המדינה על הביקורת בקופת-החולים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ
הריני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

משנה למוזכר הכנסת ש. יעקבסון :
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת : 1. סיכומיה והצעותיה של הוועדה

ב. הצעה לסדר-היום

עתידי של תיאטרון באר-שבע

מהם יוזכה למענק בסך 11 מיליון לירות, שהן 8.9% מההקצבה. השנה נקלעו כל התיאטראות הציבוריים למצוקה כספית קשה ביותר, כאשר על חלק מהם מאיימת סכנת סגירה או התפשרות על טעמו של הקהל במגמה להביא לגידול משמעותי במספר המבקרים. אך אם חמור ואף חמור ביותר מצבם של כלל התיאטראות הציבוריים הרי שמצבו של תיאטרון באר-שבע חמור ומסוכן שב-עתיים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אורה נמיר בנושא : עתידו של תיאטרון באר-שבע.

ברצוני להודיע שהתשובות על השאלות תימסרנה בהמשך הישיבה. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מועטות ההזדמנויות שבהן אנו באים לומר מלות-שבח על יזמה חיובית או על מפעל שהוא בבחינת סיפור הצלחה. הרגלנו את עצמנו — במידה לא מעטה של צדק — לנצל את במת הכנסת כדי להבליט נקודות צל, כדי להתריע על מחדלים וכדי לומר דברי ביקורת. הפעם, רבותי חברי הכנסת, רוצה אני לומר דברי שבח על סיפור הצלחה בחיינו התרבותיים, על משימה מוצלחת ביותר של פיזור תרבות לעיר, שיוזמה, הפעילה, טיפחה ורוממה מוסד אמנותי לתפארת, העשירה וחיוקה על-ידי כך את חיי חושביה הצעירים והמבוגרים.

חברי הכנסת, לעתים רחוקות מדי עוסקת הכנסת בדמותם ומזהותם של חיינו התרבותיים, במאבקם הבלתי-פוסק של קומץ אנשי ציבור לטפח חיי תרבות ואמנות בקהילתם. אם נחור את הארץ ונתרחק קמעה משלוש עריה הגדולות נמצא את באר-שבע כראשונה במרוץ לטיפוח רשת ענפה של מוסדות חינוך ותרבות, כשהבולטים בהם : אוניברסיטת בן-גוריון, תזמורת באר-שבע, הקונסרבטוריון, הסטודיו למחול ותיאטרון באר-שבע. חברי הכנסת, מאמצים אדירים השקיעו פרנסת העיר, במימכת מוסדות ה"מדינה, בטיפוח חיי התרבות והאמנות בבאר-שבע. חובתנו הציבורית והמוסרית היום דווקא, בשעת המצוקה התקציבית הגדולה, שלא לתת למוסדות נפלאים אלו לקרוס.

אתרכו הפעם, חברי הכנסת, בסכנה הפיסית ובמיוחד האמנותית האורבת לקיומו של תיאטרון באר-שבע. עלי-פי נתוני אגף התרבות במשרד החינוך והתרבות יקצה המשרד בשנת 1980 מיליון 123 לירות לתמיכה בחמישה תיאטראות ציבוריים, כשתיאטרון באר-שבע הוא אחד

נכון שישראל נחשבת למדינה שבה אחוז מבקרי התיאטרון הוא הגבוה בעולם, אך אוכלוסייתה אינה תומכת גנית. בשעה שבתל-אביב או בחיפה האוכלוסין הנחשבים כקהל תיאטרון פוטנציאלי הם כ-70%, בבאר-שבע היחס הפוך — 30% בלבד. מרחקה הגיאוגרפי של באר-שבע ממרכזי התרבות בארץ, יוקר התחבורה, פיתוח הבמות הגדולות של תיאטראות תל-אביב וחיפה שהעלו בצורה ניכרת את ההוצאות הכרוכות בניידותם ומונעים מהם יציאה תכופה ליושבי הארץ, מחזקים את החינניות שבקיום תיאטרון עצמאי וברמה אמנותית גבוהה בבאר-שבע. זאת כדי להגדיל את התשתית החברתית של צרכני התיאטרון ולהעשיר את חיי התרבות במ"ק. במציאות זו ובנתיצות העליונה של פיזור האוכלוסייה חובתנו לשבוע את מבקרי התיאטרון בבאר-שבע כי מה שמציעים להם אינו נופל מההיצע התל-אביבי. וכדאי שנוכח, רבותי חברי הכנסת, את המאמץ האדיר שהושקע על-ידי תיאטרון באר-שבע בהקניית הרגלי הליכה לתיאטרון לקהל שאינו מורגל בה. ב-1974/75 היה מספר מגויי התיאטרון 1,800, ואילו בשנת 1978/79 הוא הגיע ל-4,500, גידול של 250%. התיאטרון הצליח להביא להצגותיו את תלמידי בתי-הספר התיכוניים באופן שיטתי, ארבע עד חמש פעמים בשנה, מתוך מגמה שעם סיימם ארבע שנות לימוד בתיכון יהיה לכל אחד מהם מטען של 20 ביקורים לפחות בהצגות תיאטרון. יש לדאוג, רבותי חברי הכנסת, שאותו קהל של המבקרים הקבועים בתיאטרון לא יאבד את העניין בגלל מיגוון הצגות צר מדי, שלא תהיה לקהל הבאר-שבעי הרגשה שהתיאטרון שלו נופל ברמתו מתיאטראות אחרים, ואסור, לכן, שצימצום תקציבו ייעשה על חשבון פשרה אמנותית.

ההנהלה הציבורית של התיאטרון העירוני באר-שבע התפטרה על רקע אי-הסכמה בינה לבין הנהלת העיריה לגבי מבנה של התיאטרון והיקף פעולתו. בעקבות ההתפטרות התקיימו מגעים בין מנהל האגף לתרבות ואמנות במשרד החינוך והתרבות להנהלת העיריה, במגמה להבטיח את המשך הפעילות השוטפת של התיאטרון. בפגישה שקיים ראש האגף עם ראש עיריית באר-שבע הוסכם למנות לתיאטרון הנהלה זמנית. ואמנם הוקמה הנהלה זמנית, המורכבת משלושה חברי הנהלת העיריה, שני איש-ציבור מהנהלה שהתפטרה, נציג משרד החינוך והתרבות, נציג השחקנים ומנכ"ל התיאטרון. ההנהלה הזמנית תבטיח את המשך פעילותו התקינה של התיאטרון בעונה זו. העיריה תמשיך ותזרים את התקציב השוטף הנדרש לצורך זה.

העיריה פועלת בינתיים לכוון הנהלה ציבורית חדשה, בהקדם האפשרי. ההנהלה הזמנית מינתה את גזבר העיריה לבדוק את הנושא התקציבי על-מנת להבטיח את המשך פעילותו של התיאטרון. כמירכין מינתה ההנהלה ועדת משנה לבדיקת היקף הפעולה ואופן הניהול של התיאטרון בעונה הבאה.

משרד החינוך והתרבות הקצה לתיאטרון תמיכה לעונה הבאה, כפי שהזכירה חברת-הכנסת נמיר, כדי להבטיח המשך עבודה במתכונת שלא תפגע בפעולה האמנותית של התיאטרון. העיריה תמשיך מצדה לשאת באחריות לתיפעול התיאטרון עד לקביעה סופית של תקציב 1980/81.

ההנהלה הזמנית נפגשה כבר עם עובדי התיאטרון לצורך היכרות והסבירה להם את המהלכים שהיא נוקטת להמשך קיומו של התיאטרון.

לאור התשיבות שאני מייחס להמשך פעילותו התקינה של התיאטרון אני מסכים בהחלט שהנושא יועבר לדיון ולליבון בוועדת החינוך של הכנסת, ובאותה הזדמנות הוועדה יכולה, כמובן, לדון בנושא התיאטרות בכלל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חברת-הכנסת נמיר, האם את מסכימה להצעת השר להעביר את ההצעה שלך לסדר-היום לדיון בוועדת החינוך ?

ארה נמיר (המערך) :

כן, אדוני.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אני מעמיד להצבעה את הצעת השר.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ג. שאילתות ותשובות

רים והן הופכות למשרדים. תופעה זו מחריפה עוד יותר בשנים של הקפאת הבנייה של משרדים חדשים.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. כמה דירות מגורים משמשות למשרדים ?
2. כמה עושה משרד לעצירת התופעה הנ"ל ?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תיאטרון באר-שבע, שטיפח ובנה במאים, ציירים ושחקנים, שקבע את באר-שבע כאכסניית תיאטרון-בית מהרמה הגבוהה ביותר, במציאות של אילוצים פסיים חמורים וקשים, של אולם גדול המכיל 280 מקומות ואולם קטן, קאמרי, נסיוני המכיל 80 מקומות, שממוצע הצגותיו 50 בחודש, שניצולת שחקניו היא הגדולה ביותר בארץ, שמציג שליש ממיסת הצגותיו מחוץ לבאר-שבע כדי לשמור על רצף פעילותו ולחזק את מודעות הקהל לקיומו — תיאטרון זה, תיאטרון באר-שבע, ראוי לסיוע חזק ביותר מהמדינה, ובמיוחד ממשרד החינוך והתרבות. עיריית באר-שבע, המממנת את תיאטרון באר-שבע באחוז גבוה בהרבה מעיריות תל-אביב, ירושלים וחיפה שבהן קיימים תיאטראות עירוניים, אינה מסוגלת לעמוד במעמסה כספית זו לבדה. וצפויה לכן טכנה חמורה ביותר שהתוצאה תהיה ניהול תיאטרון באר-שבע במתכונת של מחלקה עירונית, שפירושה סתימת הגולל על עצמאות התיאטרון ופגיעה משמעותית ברמתו האמנותית. הוא ייחפר, מההיבט התרבותי-אמנותי, לגוף מפרפר בין חיים למוות.

אדוני שר החינוך, הגיעה העת לקיים בדיקה יסודית של דרכי הניהול האדמיניסטרטיבי של התיאטראות הציבוריים. לא מקובל עלי המתרחש מבחינה זו לאחרונה בתיאטרון הלאומי "הבימה" — יבוא מוגזם של במאים, עורכי במאים וציירי תפאורות מחוץ-לארץ, שלא תמיד התוצאה המוגמרת של עבודתם היא הווייה אמנותית ברמה גבוהה המוענקת לקהל הצופים, אי-ניצול מלא של שלושת אולמיה, אבטלה של חלק משחקניה וגרעון מדאיג ביותר ההולך ותופח. אך בין הבדיקה, שתיאטרון באר-שבע חייב להיכלל בה, לבין פגיעה חמורה ביותר ברמתו האמנותית רב המרחק. ואם תהיה התוצאה פגיעה ברמתו האמנותית, ייתכן שעדיף סגירתו.

מתוך התנגדותי הנמרצת לסגירתו של תיאטרון באר-שבע, ובאותה מידה להצרת צעדיו, להורדת רמתו ולפגיעה בעצמאותו האמנותית, אבקש לקיים דיון במליאת הכנסת — דיון על מצבם של התיאטראות הציבוריים בכלל, ועל עתידו של תיאטרון באר-שבע בפרט, כאשר חופש המחשבה והמעשה האמנותי-תרבותי ינחו אותנו בבואנו להתדיין.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

ישיב שר החינוך והתרבות. בבקשה, כבוד השר.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משרד החינוך והתרבות רואה חשיבות רבה בהמשך פעילותו של התיאטרון העירוני בבאר-שבע. התיאטרון תורם תרומה חשובה לחיי התרבות של העיר ולכל אזור הנגב. הוא מהווה גם חלק חשוב ממפת התיאטרון בישראל כולה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אנו עוברים לשאילתות ותשובות.

3803. הסבת דירות מגורים למשרדים

חברת-הכנסת ב. צ. רובין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בסיון תשל"ט (4 ביוני 1979) :

זה שנים אחדות משנים את ייעודן של דירות מגו-

במעלה-גמלא מתגוררות כ-25 משפחות. הצענו למושב להתקין, בסיוע מתאים שלנו, את המקלט כמועדון ולהסב שניים מתוך ארבעת חדרי המזכירות למרפאה זמנית. כל זאת כהוראת-שעה, עד שיגדל הישוב והתקציב יאפשר בניית מועדון ומרפאת-קבע.

4807. מתן מענק לזוגות צעירים שנרשמו לפני 11 בספטמבר 1979

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ז' בכסלו תש"ם (27 בנובמבר 1979):

החלטת הממשלה לתת לזוגות צעירים, זכאי משרד השיכון הרוכשים דירות לאחר ה-11 בספטמבר 1979, מענק בשיעור של 4%—16% יצרה עובדה שמוזגות צעירים רבים, שחתמו על חוזים לרכישת דירות בתקופה מ' ביולי 1979 ועד 11 בספטמבר 1979, נשללת זכותם לקבלת המענק והם נאלצים לשלם את מלוא המחיר.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימת תכנית להקנות לזוגות הצעירים שחתמו על חוזים לפני ה-11 בספטמבר 1979 את המענק שהוחלט עליו על-ידי הממשלה?
2. אם לא קיימת תכנית כזאת, מה הסיבות לכך?
3. האם לא תהיה בכך הפליה לרעה לגבי אותם זוגות צעירים שנענו לפניית הממשלה וחתמו על הסכמים לרכישת דירות בתקופה שבין ה' ביולי 1979 ו'11 בספטמבר 1979?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מענק מותנה ניתן לקבוצות זכאים של משרד הבינוי והשיכון אשר רכשו דירותיהם לאחר ה-11 בספטמבר 1979.

7 הזוגות הצעירים ביהוד רכשו את דירותיהם לפני תאריך זה.

קביעת תאריך מינהלי לעידכון סיוע לרכישת דירות כלשהן מעורר כמעט תמיד שאלות ולחצים מצד קבוצות אשר מימשו את הסיוע שהיו זכאים לו במועד סמוך לעיד-כון כאמור. שינוי התאריך בעקבות משאלות אלו יעורר אותה בעיה לגבי קבוצות אחרות. כך, לדוגמה, קיבלו הזוגות מיהוד שפנו אל חברת הכנסת סיוע גבוה פי שלושה, לערך, מזוגות אחרים שרכשו דירות חודשיים קודם לכן.

5208. הפניית עולים לגליל ולעמק

חברת-הכנסת י. יצחקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

1. האם נכונה הידיעה כי מחלקת העלייה בסוכנות היהודית שיגרה מכתבים לשליחיה בצרפת ובדרום-א"מ ריקה שלא להפנות עולים לטבריה בגלל מצוקת הדירור?
2. מה האמת בידיעות על מצוקת הדירור בערי הגליל והעמק?
3. כיצד בדעת משרד הבינוי והשיכון לפעול לפתרון מצוקת הדירור לזוגות צעירים, משפחות מרובות-ילדים ועולים הממתנים במרכזי קליטה, כדי שיישמר האיזון הדמוגרפי בין האוכלוסיה היהודית והערבית בעמק וב-גליל?

1. אין נתונים עדכניים על מספר הדירות שהסכו לעסקים, ומשרדנו מעריך את מספרן ב-5,000, לערך. תקפו של צו ויסות הבנייה פג מיום 13 במאי 1980, ומשרדי החלטת שלא לחדש צו זה.

2. משרדי הוציא נהלים לכל מחוזות המשרד המג-בילים את אפשרות הקצאת דירות לשימוש שאינו למגור-רים, תוך התחשבות בצרכיה הבסיסיים של האוכלוסיה המקומית בהסבת דירות למעונות-יום וגני-ילדים.

גם בסקטור הפרטי תפחת ותלך התופעה של הסבת דירות לעסקים ולמשרדים, בשל מדיניות המיסוי, המקשה את הכדאיות לעשות בדירות שימוש שונה מן השימוש המקורי שלשמו נבנו.

4003. צימצום הבנייה הציבורית ברמת-הגולן

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בסיון תשל"ט (21 ביוני 1979):

בישוב מעלה-גמלא, המאוכלס כיום על-ידי 22 מש-פחות וכ-35 ילדים, נבנות כעת 48 יחידות דיור וכן בנייני מזכירות וצרכניה. משרד הבינוי והשיכון הועיד לבניין המזכירות תפקיד נוסף, של מרפאה, ולבניין הצר-כנים תפקיד של מועדון. שני פתרונות אלו הינם דחוקים ביותר ואינם מאפשרים פעילות תקינה הן רפואית והן חברתית.

כל הגורמים שנציגי הישוב פנו אליהם — המינהל לבנייה כפרית, מינהל אזורי רמת-הגולן, חברת אורה גז במרכז קופת-החולים וכן תנועת המשובים — לא הצליחו לקדם במאום את הנושא.

נוכה החשיבות שאנו מייחסים לאיכלוסו של הישוב, פיתוחו ושיגשוגו, אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

א. האם נכוונת הטענות בדבר צימצום הבנייה הצי-בורית ברמת-הגולן?

ב. אם כן — האם ידוע לשר שבכך מופר היחס הנכון בין מספר המשפחות המתגוררות בישובים לבין מבני הציבור המוקמים בהם?

ג. איזה גוף אחראי לבנייה הציבורית ברמת-הגולן?

ד. האם מכיר השר בחשיבות איכלוסה של רמת-הגולן?

ה. אם כן — כיצד מתכוון כבודו למשוך אליה מת-יישבים בשעה שאיננו עושה להקמת מבני תשתית המת-אימים במקום?

ו. האם מוכן כבוד השר לפעול כדי לאפשר להקים מרפאה ומועדון, אשר הישוב זקוק להם, כמתוכנן?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בבניית ישובים חדשים משרד הבינוי והשיכון מקפיד להעמיד מבני ציבור כבר בשלבי הבנייה הראשונים, על-מנת לספק את הצרכים המידיים בישוב. היקף מבני הצי-בור מתייחס לגודל האוכלוסיה ולצרכיה הבסיסיים. בישור-בים שנבנו בתודשים האחרונים ואשר מונים מספר קטן בלבד של משפחות נדחית בניית מוסדות ציבור קבועים בשל מגבלה תקציבית ומושם דגש בבניית יחידות דיור נוספות על-מנת לאפשר קליטת משפחות חדשות.

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לא ידוע לי כי מחלת העלייה בסוכנות היהודית שיגרה מכתבים לשליחיה בצרפת ובדרום-אמריקה שלא להפנות עולים לטבריה.

כל בקשה מצד משרד הקליטה להקצות דירות לעולים בטבריה נענתה בחיוב. אין מחסור בדירות בערי הגליל והעמק.

ראה גם תשובתי מיום 26 במארס 1980 על השאלתה מס' 4802 של חברת-הכנסת בן-ציון רובין ועל השאלתה מס' 4805 של חברת-הכנסת שמואל פלאטרושן.

5286. החור ממים לזוגות משתכנים צעירים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בטבת תש"ם (14 בינואר 1980) :

קיבלתי פנייה, שצורפה, מ-7 צעירים שזכו בדירות וחוייבו בהחזר מס ערך מוסף ומסים אחרים, בעוד שזוגות אחרים שהשתכנו במועד מאוחר יותר פטורים ממסים אלה.

נוכת עובדה זאת אבקש להשיב לי :

1. האם תיאור המצב במכתב תואם את המציאות ?
2. אם כן — מדוע לא הוענקה אותה זכות גם ל-7 הזוגות הצעירים ?
3. האם אין כבוד השר סבור שאי-הענקת הזכות ל-7 הזוגות הצעירים יש בה משום הפליה לעומת חברי-הם ?
4. האם מוכן כבוד השר לבדוק את הנושא מחדש, במגמה להקנות אותה זכות גם ל-7 הזוגות הצעירים ?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראי תשובתי מהיום על השאלתה מס' 4807.

5360. משכורתו של מנהל החברה
"עזרה ובצרון"

חברת-הכנסת א. הרלין שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980) :

נדע לי כי הנהלת החברה העירונית לשיכון בתל-אביב "עזרה ובצרון" נתבקשה לאשר שכר גבוה מהמקובל למנהל החברה הנ"ל.

מאחר שחברה זאת משותפת לממשלה ולעיריית תל-אביב ומאחר שחברה זאת עוסקת, בין היתר, בשיקום שכונות-העוני בתל-אביב במסגרת התכנית המשותפת ל-ישראל וליהודי העולם, אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. מה השכר החדושי המוצע למר ארצי ויין ?
2. מה ההטבות ויתר הרכיבים המוצעים כתוספת לשכרו החדושי של מר ארצי ויין ?
3. מה כישוריו של מר ויין ?
4. מאיזה תקציב תשולם משכורתו, על כל מרכיב-ביה ?

5. מאיזה תאריך עובד מר ויין כמנהל חברת "עזרה ובצרון" וממתי ישולם לו שכר חריג, כמדווח ?

6. מה משכורתו החדושת של המנהל הכללי של משרד השיכון ?

5459. חיסול המעברות

חברת-הכנסת מ. אלגרבל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בשבט תש"ם (6 בפברואר 1980) :

בשבוע זה, לדאבון לבנו, נשרפו חיים שלושה ילדים במעברת נוף-ים בהרצליה, בתוך צריף עץ.

אין ספק שמחובתנו הלאומית לדאוג לחיסול המעברות ולהקלת חנאי הצפיפות של משפחות רבות בישראל.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

- א. כמה משפחות מתגוררות עדיין במעברות ?
- ב. כמה משפחות מתגוררות עדיין במעברת נוף-ים ?

ג. כמה משפחות הועברו מן המעברות לדיור בתנאים נאותים בשנתיים האחרונות ?

ד. מה הן תכניות המשרד לחיסול המעברות בשנים הקרובות ?

שר הבינוי והשיכון ד. לוי :

בישראל מצויות עדיין כ-4,000 משפחות המתגוררות במעברות או במבנים ארעיים דלים, כצריפים ואזבסטונים, בשכונות שונות בערים. במעברות נוף-ים מתגוררות 112 משפחות.

קיומן של מעברות ושרידי מעברות בישראל של שנת 1980, ותנאי חייהם העלובים של דיירי הצריפים והאס-בסטונים, הם בבחינת חרפה שהחברה חייבת לעקרה משורש.

הממשלה תעשה כיכלתה לפנות את דיירי המעברות לדיור של קבע ולמתוך כליל את התוספה האומללה של משפחות המתגוררות בתנאים לא אנושיים.

בשנתיים האחרונות פונו ושוכנו על-ידי משרד הבינוי והשיכון כ-1,300 משפחות כאלה.

בשבוע שעבר הושג הסכם לפינוים של תושבי המעברות בחולון ובבתי-ים, ובכך תחוללנה שתי מעברות נוספות במרכז הארץ. ההסכם נוגע לפינוים של 200 משפחות, חלקן הגדול משפחות גדולות, המטופלות בילדים ובקשישים. חרף הקיצוצים אעמוד על כך כי פעולת פינוי המעברות תימשך בהיקף גדול יותר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אלגרבל.

מרדכי אלגרבל :

מה סך התקציב המיועד בשנה זו לנושא זה, והאם הוא עומד להיות מקוצץ ?

שר הבינוי והשיכון ד. לוי :

תגיש על כך שאילתה נוספת ואשיב ברצון.

ששוכנו בדירות אלה בשנת 1960. מרבית הדירות בנות חדר אחד (23 מ"ר) ומיעוטן בנות חדר-חצי (30 מ"ר). הם גרים בשכירות בלתי-מוגנת ומשלמים עתה עד 2,500 לירות לחודש דמי שכירות.

הבתים נבנו על-ידי חברת "רסקו" על קרקע המדינה בתנאים מסובסדים והועברו על שם "חברת השתתפויות בני-כסים בישראל בע"מ", שהיא חברה-בת של הסוכנות, וזאת על-פי פקודת העברת קרקעות (תקנות בדבר פטור נכסים מסויימים מאגרה), תשכ"ט—1969 (ק"ת, תשכ"ט, עמ' 1972).

החברה מבקשת לפנות את הדיירים, ברצותה למכור את הדירות בשוק החפשי, והיא הודיעה להם כי עליהם לפנות את דירותיהם עד 31 במארס 1980, וזאת בניגוד להסכם שנעשה בינך לבין יושב-ראש הסוכנות לפני שנה, לאמור כי במשך השנה יימצא הסדר נאות המונע שלילת מקום מגוריהם של דיירים אלה.

ההסכם הנ"ל לא קויים. נציגי הסוכנות או החברה הנ"ל לא קיימו משא-ומתן עם הדיירים ולא עם משרדך, ועתה הדיירים צפויים להיות מוצאים מדירותיהם ואינם יכולים להושיע לעצמם מחוסר יכולת להשיג מקום מגורים אחר.

נראה לי שיש הכרח שוב בהתערבותך הדחופה למען מנוע מעשה בלתי-נסבל של וריקה, ממש, של אנשים קשישים לרחוב.

אבקש להשיב לי :

1. האם הינך נכון לנקוט את הפעולות הנדרשות למניעת פיגועים של הדיירים הללו ?

2. האם לא יהא מן הנכון שמשרד הבינוי והשיכון יסדיר עם החברה הנ"ל את רכישת הבתים שיועדרו למש-פחות נזקקות ואם אלה יפנו, הן יפלו למעמסה על משרדך ואז הפתרונות יהיו קשים יותר וההוצאה תהיה רבה יותר ?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הדירות בבניינים המושכרים ברחוב דרייפוס שייכות למשקיעים פרטיים בחוף-לארץ, והסוכנות היהודית מש-משת כנאמנה של המשקיעים ומנהלת בשמם את הנכס.

משרד הבינוי לא עסק באיכלוס הבתים ואיננו צד ליחסים שבין הבעלים לדיירים.

הבעלים השכירו 64 דירות במבנים האמורים לפני שנים בתנאי שכירות לא מוגנת ולפרקי זמן קצובים. הם הודיעו לדיירים על אי-הארכת תקפם של חוזי השכירות וניתנו לדיירים ארכות מספר לפתרון עצמי או לרכישת הדירות בסכום של 500,000 לירות.

בבדיקה נמצא כי שליש מן הדיירים אכן רכשו את דירותיהם. רוב הדיירים הגותיים רכשו דירות באזורים אחרים בעיר וביקשו להאריך את מועד השכירות. בקשתם נענתה.

גותרה עדיין בעייתן של ארבעה זוגות קשישים, והחברה מציעה להם דירות חליפות בשכירות. יש להניח כי בקרוב יימצא פתרון מתאים גם לדיירים אלה.

5672. קיומה של תכנית אפראטיבית לשיקום שכונות חברה-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :
לדברי גזבר הסוכנות היהודית העברתם של 60 מיליון

5632. בניית דירות לדרוזים

חברה-הכנסת ז. עמשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980) :

נתבשרנו, ובשמחה רבה, בעתון "אל-אנבא" מיום 1 בינואר שנה זו כי הורית להאיץ את בנייתן של 2,700 יחידות דיור בכפרים הדרוזיים. עוד נמסר בידיעה שהמנהל הכללי של משרדך הורה להתחיל בהכנות הדרושות להקמת השכונות החדשות עוד לפני גמר שנת הכספים הנוכחית.

אם הידיעה אמנם נכונה, חובה לראות בכך תפנית היסטורית חיובית במדיניות משרדך כלפי צרכי בני העדה הדרוזית.

אבקש להשיב לי :

1. האם הידיעה בעתון הנ"ל היא נכונה ?
2. אם כן — מתי מתכוון משרדך להתחיל בבניית יחידות הדיור ומה תאריך הסיום המוערך ?
3. האם חלה ההקפאה על תקציב הבנייה במגזר הדרוזי ? אם לא — מה הסכום שהוקצב לבניית 2,700 יחידות הדיור ?

4. באילו כפרים ייבנו השיכונים וכמה שיכונים מתוכננים לכל כפר ?

5. האם ההכנות אכן יסתיימו לפני גמר שנת הכספים הנוכחית ?

6. האם הידיעה הנ"ל פורסמה מפי דובר משרדך או איש מוסמך של משרד הבינוי והשיכון ?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1) הידיעה שפורסמה בעתון אינה נכונה ומקורה אינו ידוע לי. כידוע אין משרדי בונה במישרין דירות לאוכלוסיה הדרוזית. משרד הבינוי והשיכון מפתח שכונות חדשות, פורץ דרכים ומכין תשתית של רשתות מים, חשמל וכבישים, ואילו הבנייה עצמה מתבצעת על-ידי הזכאים לכך בסיוע כספי של המשרד, הניתן בהלוואות.

לפני כשנה הושגוה זכאותם של הדרוזים לזכאותם של היהודים, וההלוואות הניתנות להם שוות בגדלן ובתנאיהן לאלה הניתנות לאוכלוסיה היהודית במגזר הכפרי.

בכך חוקן קיפוח בן שנים רבות שנעשה לבני העדה הדרוזית שצעיריה משרתים בצבא. עם הגדלת הסיוע גדל משמעותית גם כושר הבנייה העצמית של הדרוזים.

2) תקציב הבנייה למבני ציבור הוקפא לתקופת זמן מוגבלת בכל המגזרים.

3) משרדי מודע לצרכי הבנייה בכפרים הדרוזיים ובהתאם לכך הוכשרו שכונות בכפר-כמא, בריחנייה וב-עוספא.

בעתיד הקרוב יכשיר המשרד לבנייה שכונות חדשות באבו-נסאן, ג'ת, סמיע ובכפר חורפיש.

5667. פינויים הצפוי של דיירי הבתים מס' 1 ומס' 3 ברחוב דרייפוס בחיפה

חברה-הכנסת מ. עמאר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

בבתים מס' 1 ומס' 3 ברחוב דרייפוס בחיפה גרות 64 משפחות דייריים, רובם עולים חדשים בגיל מבוגר

2. משה ברמן, ז"ל — חבר קיבוץ גת, ששיכל את בנו הטייס.
 3. יעקב בן-מיכאל, ז"ל — חבר קיבוץ גת, מנהל בית-ספר תיכון בקריית-גת.
 4. סולימאן עלי-עאמר, ז"ל — דרוזי שעבד בקיבוץ גלאון.
 5. חבר מושב קוממיות, אב ל-8 ילדים — וואת בשנת 1979.
 6. פעוטה ממושב חזון יחזקאל, בינואר 1980.
- כן נפצעו קשה חברת קיבוץ גלאון וכן חברת קיבוץ גת.

הישובים בסביבה מבקשים זה שנים הסדרת תאורה נאותה וסידורי חציה. עד עתה נעשה סידור בצומת לפי-גיית מכוניות שמאלה, דבר הבא למנוע תאונות בין מכוניות אך אין לו שום קשר ואין בו כדי לתת פתרון לתאונות בין הולכי-רגל למכוניות. בתאריך 25 במארס 1974 שלח עוזר שר התחבורה דאז מכתב למוזכיר קיבוץ גלאון, ובו הוא מבטיח לפעול לזירוז ביצוע התיקונים.

אבקש להשיב לי:
מה מתכנן משרדך לעשות כדי למנוע המשך הקטל בצומת זה?

חברת-הכנסת י. זי. אמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באדר תש"ם (5 במארס 1980):

בצומת גת — גלאון יש סכנת נפשות. אין תאורה, התחבורה הבין-עירונית פעילה ביותר, היו בעבר טראגדיות אנושיות באבדן חיי אדם, אנשים וילדים קיפחו את חייהם.

לחצות כביש סואן זה — יש בכך סכנה לכל עובר לרחבו, במיוחד בשעות הלילה החשוכות.

במשך שנים זעקו תושבי הישובים בסביבה להתקין להם תאורה במקום, אך זעקתם לא נשמעה ונבלעה בחשיכה.

לנוכח מציאות קשה זו יצאו התושבים להפגין את מורת רוחם ובקושי לא קרתה תקרית בין התושבים לבין זרועות המשטרה.

אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. האם כבודו מודע למציאות קשה זו בצומת גת — גלאון?

2. מה בכוונת השר לפעול כדי להיענות לזעקת התושבים ולהתקין תאורה מתאימה בצומת פורענות זה?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:

בארבע השנים האחרונות אירעו 4 תאונות הדרכים בצומת גת — גלאון, בהן שתי תאונות בשעות היום ושתיים בשעות הלילה.

בארץ קיימים צמתים מרכזיים רבים שטרם הותקנה בהם תאורה בשל מגבלות תקציב, וסדר העדיפויות בהתקנתה נקבע על-ידי מומחים על-פי אמות-מידה מות-לטות של נפח התנועה בשעות החשיכה ומספר הולכי-הרגל בשעות החשיכה.

בצומת גת — גלאון אין נתונים אלה מאפשרים הת-קנת תאורה לפני התקנתה בצמתים עמוסים יותר אשר

דולר, המיועדים לשיקים שכונות במצוקה, אינה מתאפשרת בשל העדר פרויקטים ספציפיים לשיקים.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם יש בידי משרד השיכון תכנית אופראטיבית כוללת לשיקים שכונות במצוקה?

ב. אם לא — מדוע?

ג. אם כן — מדוע לא העברה לידיעת גזברות הסוכנות היהודית?

ד. תוך כמה זמן יש בדעת השר להעביר לגזבר הסוכנות היהודית תכנית ספציפית לשימוש ב-60 מיליון הדולר הנזכרים?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קיימת תכנית כוללת של משרד השיכון בפרויקט שיקום השכונות, בתחום התשתית והדיור. תכנית זו מתייחסת ל-160 שכונות ברחבי הארץ, בהן 64 שכונות בשלבי עבודה שונים.

2. יש להבחין בין התכניות הכוללות והמפורטות לשכונה ובין ההסכם עם ממשלת ישראל והסוכנות היהודית להעברת כספים לפעולות משרד הבינוי והשיכון בסך 30 מיליון דולר.

הסכם זה נוגע לרכישת דירות שהמשרד בנה.

3. משרד הבינוי והשיכון עמד בהסכם זה והעביר את רשימת הדירות ומחיריהן באמצעות החשב הכללי לידיעת גזבר הסוכנות.

4. נציג הסוכנות הוא יושב-ראש-עמית של הוועדה העליונה לשיקים שכונות, שבה מובאות לאישור כל תכניות השיקים. לפיכך מודעת הסוכנות באופן שוטף לגבי כל התכניות והפרויקטים.

5850, 5852, 5875. התקנת תאורה בצומת גת — גלאון

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלנו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

בעתונות פורסם ש-500 חברי קיבוצים ומושבים מאזור צפון לכיש הפגינו בצומת גת — גלאון כתביעה להתקין תאורה בצומת זו ולמנוע על-ידי כך תאונות קטלניות בו.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. כמה תאונות דרכים היו בצומת גת — גלאון בשנים 1977, 1978 ו-1979?

2. אילו אמצעים נקט משרד התחבורה כדי להבטיח את הבטיחות בצומת הנ"ל?

3. אילו אמצעים עומד לנקוט משרד התחבורה כדי למנוע שצומת גת — גלאון ייהפך לשדה קטל כתוצאה מתאונות דרכים?

חברת-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

בצומת גת — גלאון — קוממיות נהרגו כתוצאה מת-אונות דרכים:

1. זליג שושן, ז"ל — מנהל בית-ספר תיכון ששב מהשתלמות, חבר קיבוץ גלאון.

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
בהתאם להבטחת "עמידר" הועברו לעיריית עכו 50,000 לירות לרכישת ציוד מתאים למועדונים במקלטים ביתיים.

הציוד נרכש על-ידי העירייה והועבר לתעודתו. כן שכרה "עמידר" דירה להפעלת גן-ילדים על-ידי מועצת הפועלים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד) :
אני מודה על התשובה על החלק הראשון. שאלתי גם בקשר לשלוש דירות מגורים שניתנו על-ידי "עמידר" להסתדרות וההסתדרות אינה מפעילה אותן. מדוע לא מוסרים אותן לגופים וולונטאריים אחרים שיפעילו אותן ?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
על כך יש תשובות מעורבות והמשרד שלי בוחן אותן. בכל פעולה שהיא פעולת תרבות במקומות שאנשים, כמו האזור המוזכר בשאלתה, מגלים בעצמם יומה ומקיימים פעולה חברתית אנחנו נענים, בדרך-כלל, לבקשתם כאשר הדבר מתאפשר. מועצת הפועלים במקום מפעילה גורמים בכל תחומי התרבות והחברה. הוריתי לבדוק את הנושא, אם הדירה המצויינת בשאלתה אכן מופעלת לפעולות תרבות אם לא. העניין בבדיקה.

דב שילנסקי (הליכוד) :
אקבל תשובה, אני מקווה.

5883. פיתוח הישוב מעלה-אפרים

חברת-הכנסת מ. קצב שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באדר תש"ם (5 במרס 1980) :

תושבי מעלה-אפרים מתלוננים על מחסור בדיוור, על היקף מצומצם של שירותים עירוניים, קשיי תעסוקה, קשיי תחבורה ועוד.

אודה לשר אם יואיל להשיב לי :
מה הן תכניות הממשלה לפיתוח מעלה-אפרים בתחום מים השונים במשך 1980/81 ?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
הישוב מעלה-אפרים תוכנן כמרכז עירוני ליישובי בקעת-הירדן על כל היבטיו. בניית דירות למגורים, מבני ציבור והכשרת תשתית לפיתוח מקורות תעסוקה במקום מתבצעות בקצב משיערי-רצון. בישוב 105 דירות מאוכל-סות, 75 דירות בבנייה ועוד עשרות דירות ייבנו במהלך שנה זו.

מבני הציבור ביישוב כוללים סופרמארקט, בית-ספר, גני-ילדים, מעונות-יום, מועדון ובריכת שחייה. בשלבי בנייה ותיכנון נמצאים מוסדות בריאות, ספורט, מסחר ותעשייה בהיקף העשוי לשרת את צרכי האזור כולו, אני מקווה, אם לא יקצצו באופן דראסטי את התקציב.

5968, 6060. מחיאתם של רשומים לדיור מרשימת הזכאים

חברת-הכנסת מ. עמאר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן תש"ם (20 במרס 1980) :
מתברר מנתונים אשר פורסמו על-ידי משרד הבינוי

טרם הותקנה בהם תאורה ואשר, למרבה הצער, נרשמו בהם תאונות במספר גדול יותר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (המערך) :
איפה היו יותר תאונות — — —

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
אוכל להשיב אם תשאלו שאלתה נוספת. היא צריכה להיות מפורטת. לכן אני מציע שתגישו שאלתה נוספת, וביזמתי אני מוכן לבדוק זאת.

5854. סלילת כביש-הנפט

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

לדברי יושב-ראש הוועדה הקרואה בירוחם אי סלי-לחו של כביש-הנפט, האמור לקצר את הדרך בין העירייה לבין מרכז התעשייה שברמת-חובב מ-57 ק"מ כיום ל-21 ק"מ, מקשה על תושבי ירוחם העובדים באזור התעשייה ברמת-חובב.

חסרונו של כביש-הנפט מאלץ את העובדים באזור התעשייה להשתמש בכביש דימונה-באר-שבע.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. האם קיימת תכנית לסלילת כביש-הנפט ?
ב. אם כן — מתי יהיה הפרויקט מושלם ?
ג. אם לא — אילו פתרונות אלטרנטיביים יוצעו על-ידי המשרד כדי לשפר את קשר התחבורה ירוחם — רמת-חובב ?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
על-פי סיכום עם אנף התקציבים באוצר הוחלט לבצע את התכנית לסלילת כביש-הנפט בשלוש שנות תקציב. סלילת הכביש תחל כבר בחודש ספטמבר שנה זו.

5881. סיוע למארגני פעולות חברתיות בעכו

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באדר תש"ם (5 במרס 1980) :

מר יצחק פרנץ, מרחוב הרצוג, עכו, שהינו חבר הוועד הפועל של ההסתדרות, שלח אלי העתק ממכתבו לראש הממשלה. ממנו אנו למדים על יומה ברוכה של אדם שלאחר שראה כי נערים רבים בעכו מתבטלים ברחובות התאים מקלט למעודון, לאחר שהשקיע מכספו הפרטי בחשמל וכדומה ושייתף את הילדים בעבודת סידורים במקלט וקישוטו. המועדון שיגשג והפך למרכז השכונה ונוצל גם למסיבות משפחתיות.

מנהל "עמידר" בעכו הבטיח לו ולעובדת הקהילתית עזרה לציוד מינימאלי בשביל המועדון, אך מסיבות שבר-צרות-עין מפלגתית לא הועבר הכסף למועדון.

עוד טוען מר יצחק פרנץ שבעכו ניתנו שלוש דירות מגורים על-ידי "עמידר" להסתדרות, אך ההסתדרות אינה מפעילה מקומות אלו ועכו זועקת למקומות שבהם יהיה אפשר לרכז בני-נוער ולהדריך אותם ולעזור להם.

שאלתי לכבוד השר :

מה בדעת כבודו לעשות כדי לתקן את המעוות ?

אליהו שפיזור (המערך) :

אני מסנה את השר לשאלה בעניין הזכאות ואני שואל האם מי שנופה קיבל על כך הודעה בכתב ממשרד השיכון.

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
אני מוכן לבדוק זאת.

אליהו שפיזור (המערך) :
השאלה נשאלה בשתי ורסיות.

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :
ייתכן שכן. אבדוק זאת.

6058. הצמדת שכר הדירה החפשי
למדד יוקר המחיה

חבר-הכנסת י. ז. אמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

תכנית שד"ח (שכר דירה חפשי), אשר הוצעה לחשב בים רבים על-מנת לשפר את מצב דיורם וכן לסייע במצוקת דיורם, הוכחה כמחטיאה את מטרתה.

בתווים שנחתמו עם המשתכנים לא הוסבר להם כי דמי השכירות יהיו צמודים למדד יוקר המחיה וכי התווים מוגבלים לשנה אחת בלבד ובתום השנה על המשתכנים לפנות את הדירות.

כידוע לו, אדוני השר, מדובר בתושבי עירות-פיתוח, מכל חתר האוכלוסיה, האוכלוסיה הנדרשת ביותר, כגון מורים, עובדי תעשייה וכו', שרובם בעלי משפחות ומפרני סים יחידים.

הנני מבקש להשיב לי :

1. מדוע הוצמדו דמי השכירות למדד יוקר המחיה ומדוע דמי השכירות לא יהיו על בסיס של שכירות "עמידר"ית ?

2. כראש העיר הייתי מבקש מכבוד השר עצה : במה אוכל לסייע מחר כשחברת "עמידר" תפנה כ-60—70 מ"ש פחות מהדירות הנ"ל בגין אי-יחידוש חוזים ותצטרך להשליכם, על ציודם וילדיהם, החוצה (כלומר — לרחוב) ?

3. מדוע אוכלוסיה נדרשת וחיונית זאת לא תעדיף לעזוב את עירות-הפיתוח ותעבור לגור במרכז הארץ או בכל מקום אחר אם דמי השכירות הם, למעשה, פחות או יותר על בסיס שווה ?

4. האם יש אפשרות להחזיר למשתכנים הנ"ל את דירותיהם הקודמות שעזבו על-מנת להיכנס לתכנית שד"ח וכעת מתברר להם שאין הם יכולים לעמוד בנטל שכר הדירה ?

5. מדוע דמי השכירות לשד"ח צמודים למדד יוקר המחיה, כשמשכורותיהם של המשתכנים אינן צמודות למדד יוקר המחיה אלא להסכם תוספת היקר, המשולמת באיחור ועד תיקרה מסויימת ?

6. האם אדוני השר נתן את דעתו לשיעור דמי השכירות שיהיה בעוד שנתיים, שלוש שנים וקל-החומר בעוד 5 שנים אם, כאמור, השכירות תמשיך ותהיה צמודה למדד יוקר המחיה ?

7. האם בדעת כבודו להורות שאין לחייב לשלם שכר דירה יותר מאשר מאקסימום של 20% מהשכר נטו שמשכר הדייר ?

והשיכון כי בתאריך 31 בדצמבר 1979 היו רשומים 94,650 איש לשיכון, ומהם 84,930 שהוכרה זכאותם לשיכון במסגרת טיפול של משרד הבינוי והשיכון.

נמסר גם כי מהסכום הכולל של הזכאים הופחתו 26,200 זכאים אשר במשך 15 חודש לא מימשו את זכאותם.

רבים מאלה אשר "נופו" מהרשימה לא עלה בידם לממן רכישת דירה, ופתרון דיור לא השיגו עדיין. במקום לברר אפשרות לסייע בידם הוחלט, כנראה, במשרד למחוק מהרשימה.

אבקש להשיב לי :

א. האם הנתונים הנ"ל אשר פורסמו על-ידי משרד זה מדויקים ? אם לא — מה הם הנתונים המדויקים ?

ב. 1. האם נכון כי נמחקו זכאים מהרשימה בשל אי-מימוש זכאותם במשך 15 חודש ?

2. אם כן — האם התקיימו בירורים עמם לפני מחיקתם מהרשימה ?

ג. האם לא מן הנכון היה לחפש דרכי סיוע אחרים, או נוספים, למען אפשר לנמחקים לממש את זכאותם ולהשיג סוף סוף פתרון לבעיית דיורם ?

חבר-הכנסת א. שפיזור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

מנתונים רשמיים של משרד הבינוי והשיכון מתברר כי 26,200 זכאים לשיכון, שלא מימשו את זכאותם במשך 15 חודש, נופו מרשימת הזכאים.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. מדוע, לדעת השר, הם לא מימשו את זכויותיהם להלוואות או לשיכון ?

ב. האם הביטול נעשה בידיעתם ובהסכמתם ?

ג. האם הזוגות שנופו קיבלו על כך הודעה בכתב ?

ד. אם הזכאים יפנו ויירשמו מחדש, האם יעמדו להם זכויותיהם שוב ?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :

עידכון הנתונים של משרד הבינוי והשיכון הביא לניפוי סטטיסטי של זוגות צעירים שרישומם במערכת הזכאות עיוות את תמונת המצב לאמיתה. ניפוי זה לא פגע בזכאותו של שום זוג צעיר במדינה.

עידכון הנתונים היה כרוך בהורדת 26,200 זוגות צעירים ממצבת הזכאים הפעילה. כ-10,000 מהם נרשמו לפחות פעמיים לתכנית הסיוע ושמותיהם הופיעו יותר מפעם אחת. כ-16,000 זוגות נוספים, פג חוק תעודת הזכאות שברשותם והם לא ביקשו לחדשה. זכאותם לסיוע עומדת להם והם יוכלו לחדש את בקשתם בכל עת.

סקר שנערך אצל הזוגות שלא מימשו זכאותם מורה כי לחלק הארי מהם נפתרה בעיית הדיור, אם בקבלת סיוע בשכירת דירה ואם ברכישת דירת-יוקרה שאינה מוכה בסיוע ממשלתי. נותר אחוז קטן של זוגות צעירים שבעייתם לא נפתרה. לזוגות אלה עדיין נשמרת, כאמור, הזכות לקבל הלוואה.

היו"ר י. ג. אברמוביץ :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שפיזור.

תקנות החוק פורסמו רק ב־23 במארס 1980, ומאז אנו מטפלים באכיפתן בכל המרץ הדרוש.

6064. מימוש התכנית "דיוור להשכרה"

חברת הכנסת א. יגורי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בעקבות דיונים שהתקיימו בוועדת הכלכלה של הכנסת מסר השר כי משרדו יגיש בהקדם הצעה לפתרון מצוקת הדיוור באמצעות תכנית "דיוור להשכרה".

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם תכניתו לפתרון מצוקת הדיוור באמצעות "דיוור להשכרה" אמנם גובשה ואושרה בממשלה?

2. מתי לדעת השר תזכה תכנית זו לפירסום ולמימוש?

3. מה הוא ההיקף של התחלת בנייה ל"דיוור להשכרה" שהשר צופה לשנים 1980/81?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התכנית לעידוד בנייה להשכרה עומדת להידון בשבוע הבא בוועדת שרים לכלכלה.

מייד לאחר התחלת הוועדה תפורסם התכנית.

6097. איכולם הבית 143 כשכונת הב"ר

בקרית-מלאכי

חברת הכנסת ב.צ. רובין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980):

על-אף הנאמר בתשובת כבוד השר על השאלתה מס' 4216 מיום 12 בפברואר 1980 נמסר לי כי טרם הוחל במכירת הדירות בבניין הנ"ל.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה הוא המועד שבו יוצעו הדירות למכירה?

2. מדוע תהליך הפירסום של מכירת הדירות נמשך זמן כה רב?

3. מה הן העבודות שצריך לבצע כדי לאפשר מכירת הדירות?

4. נמסר לי כי לדירות דוגמת אלה בבית 143 נקבע מחיר מכירה של 650,000 לירות ליחידת דיוור. האומנם זה יהיה מחירן גם של דירות אלה?

5. האם מוכן כבוד השר להורות על בדיקה פנימית שתבהיר כיצד קרה שבניין שבנייתו הסתיימה בסוף 1975 עדיין לא אוכלס, למרות מצוקת הדיוור?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בית מס' 143 הוצע למכירה ב־11 במאי 1980. מחיר הדירה בו — 700,000 לירות.

הבית לא הוצע למכירה בשנים 1976—1979 מאחר שהיצע הדירות בישוב היה גדול מהצרכים, ורק לאחרונה השתנה המצב. המשרד ערוך לקראת הוצאת דירות נוספות למכירה בישוב, בהתאם לצרכים.

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

דמי השכירות בשכר דירה חפשי אינם צמודים למדד במאה אחוז אלא בהתאם למחירי שוק השכירות באותו אזור.

דמי השכירות הם סבירים ואף נמוכים יחסית. לדוגמה, בדימונה ישלם עכשיו דייר המתגורר בדירת שלושה חדרים בין 750 לירות באזור לא מבוקש ועד 1,700 לירות באזור מבוקש.

דמי שכירות אלה נמוכים מ־20% מהשכר נטו.

6059. היקף הבנייה הכפרית באזורים שונים

חברת הכנסת א. הרליץ שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. כמה יחידות נבנו במסגרת הבנייה הכפרית בתקופה 1 באפריל 1978 — 29 בפברואר 1980 בגליל, בנגב, ביהודה, בשומרון, בערבה, ומה התקציב שהושקע בכל אחד מאזורים אלה?

2. כמה התחלות בנייה של יחידות בנייה כפרית מתוכננות בתקציב 1980 ובאיזה סכום בכל אחד מהאזורים האלה: בגליל, בנגב, ביהודה, בשומרון, בערבה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מאפריל 1978 עד פברואר 1980 החל המינהל לבנייה כפרית במשרד הבינוי והשיכון בבניית כ־1,300 דירות, מהן 487 יחידות דיוור בגליל, 275 יחידות דיוור בנגב ובערבה ו־540 יחידות דיוור ביהודה ובשומרון. ההוצאה במונחי אוקטובר 1979 היתה של 3.5 מיליארדי לירות.

בשנת התקציב 1980 יבנה המינהל לבנייה כפרית 510 יחידות דיוור, מהן 110 בגליל ו־400 ביהודה ובשומרון וכן 450 יחידות דיוור תיבנית במסגרת הבנייה העצמית ביהודה ובשומרון בסיוע המשרד.

6063. הסרת שלטי פירסומת שהוצבו בצדי דרכים

חברת הכנסת ר. מילוא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

הנוסעים בכבישי הארץ נתקלים, לעתים מזומנות מדי, בשלטי פירסומת ותעמולה פוליטית לצד הדרך. שלטים אלה מכערים את הנוף, משחיתים את הסביבה ומסכנים את רכיו של הנהג. החוק מסמך את מע"צ לסלק את השלטים ולהטיל קנסות על העבריינים.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

מדוע אין השר ממריץ את מע"צ להקפיד על שמירת החוק ולהביא לסילוק מפגע השלטים לצדי הדרך?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מחלת עבודות ציבוריות במשרד הבינוי והשיכון פועלת להסרת השלטים שהוצבו בצדי הדרכים, מאז אושר חוק הדרכים והשילוט (תיקון משנת 1979) ביום 28 בפברואר 1979.

5426. תלונת העולה הד"ר סינתיה האפט

חברת-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ט' בשבט תש"ם (27 בינואר 1980):

בעתון "על המשמר" מיום 31 בדצמבר 1979 הופיעה תלונתה של העולה הד"ר סינתיה האפט נגד עוזר, אורי אורן. הלה אמר לד"ר האפט כי "ממילא יש לעולים זכויות יותר" וכי עליה להיות "אסירת-יחודה על שהדירה המוצעת לה נמצאת בישראל ולא באושוויץ".

אבקש להשיב לי:

1. האם אמר אורי אורן דברים אלה לד"ר האפט?
2. אם לא — המוכן הוא לתבעה על הוצאת דיבה?
3. אם אמר את הדברים, המוכן הינך להסיק את המסקנה היחידה האפשרית לגבי — פטוריו מעבודתו?
4. הידוע לך על עובדים נוספים במשרד הקליטה שתפקידם קליטת עלייה ואשר זה יחסם כלפי עולים חדשים?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מר אורי אורן לא אמר דברים אלה מעולם.
עתון "על המשמר" פירסם התנצלות.

5474. הסיוע הניתן לעולים חדשים
הנמצאים במרכזי קליטה

חברת-הכנסת ה. זיידל שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ב בשבט תש"ם (6 בפברואר 1980):

בראדיו הושמעה ביום 15 בינואר 1980 ביקורת קשה על תנאי המחיה של עולים במרכזי קליטה, רובם אנשים יצרנים, בעלי מקצוע והשכלה, הנאלצים להתקיים בתת-תנאים, וזאת שעה שנושרים המגיעים לארצות-הברית מקבלים קיום בכבוד.

קבוצה של 24 רופאים עולים המשתלמים בבית-החולים "השרון" כתבו ל"מעריב" ואמרו שהם חיים על מילגה של 5,700 לירות למשפחה, כאשר הם חייבים בתשלומים אלה: 450 לירות לקופת-החולים, 300 לירות לביטוח לאומי, תחבורה — יותר מ-1,500 לירות, שכר דירה — עד 2,000 לירות, מים, גז וחשמל — כ-1,000 לירות, זאת ללא מזון, ביגוד והוצאות אחרות. הנתונים החמורים האלה מצביעים על מצב שעולה חדש הנמצא בהליכי השתלמות ולימוד שפה, דינו לקבל פחות מנוקט סעד.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם הפרטים מדויקים?
- ב. אם כן — האם בדעת השר לפעול לשינוי דראסטי?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הפרטים שנמסרו מעל גלי האתר וכן בעתונות אינם נכונים והם אף הוכחו על-ידינו.

משתתפי הקורס מקבלים מילגת קיום הנעה בין 8,000 לירות ל-12,000 לירות לחודש בהתאם למצבו המשי-פחתי של העולה, גם אם בני-זוגם של העולים המשתתפים בקורס עובדים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברת-הכנסת עטשי כנס לאולם, לכן אבקש ממך לקרוא את התשובה על השאלתה מט' 5532.

(שר-הבינוי והשכין ד. לוי קורא את התשובה, ראה לעיל 3307).

5381. פתרונות הדיור המצעים לעולים רווקים ולעילות רווקות

חברת-הכנסת א. הרלין שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

בודדים, רווקים ורווקות, הם, כידוע, ציבור העובר ביתר קלות מארץ לארץ. אי לכך מהווה ציבור הרווקים והרווקות עתודה חשובה לעולים בכוח.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה מספר הרווקים שעלו ארצה ב-1979, ומאילו ארצות עלו?
2. מה מספר הרווקות שעלו ארצה ב-1979, ומאילו ארצות עלו?
3. מה מספר הרווקים והרווקות שעלו לארץ מאז 1976, וכמה מהם נותרו בארץ בסוף 1979?
4. איזו זכאות לדיור יש לעולה רווק/ה?

5. מה גובה המשכנתה שמקבל עולה רווק/ה ובש-ביל איזו דירה? מה גובה המשכנתה שמקבלת משפחה של הורה יחיד עם ילד או שני ילדים?

6. מה מלאי הדירות הקטנות שבידי משרד הקליטה במרכז הארץ ובעיריות-הפיתוח?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1979 עלו ארצה 11,703 בודדים ובודדות. כ-20% מהם מארצות מזרח-אירופה והשאר מארצות המ-ערב.

2. מאז 1976 עלו ארצה 33,755 בודדים ובודדות.

3. בפני עולה בודד עומדים כמה פתרונות דיור: מגורי קבע במעונות ליחידים, המצויים ברחבי הארץ, משכנתה לצורך רכישת דירה בשוק הפרטי, סיוע בסובי-סידה לשכר דירה למשך 5 שנים מיום העלייה. עולה בודדה מעל גיל 30 ועולה בודד מעל גיל 35 זכאים לקבלת דירה ציבורית קטנה באזורי-הפיתוח.

4. גובה המשכנתה שבודד יהיה זכאי לה התל מ-1 ביולי 1980 הוא: בירושלים — 700,000 לירות, באזורי-פיתוח — 450,000 לירות בתוספת של הלוואה עומדת עד 450,000 לירות, בהתאם לסוג ישוב, ובשאר חלקי הארץ — 550,000 לירות.

5. משפחת עולים בת 2—4 נפשות תהיה זכאית, החל מ-1 ביולי 1980, למשכנתה של 1,400,000 לירות בירוש-לים ושל 1,200,000 לירות בשאר חלקי הארץ. כנ"ל לגבי הורה בודד עם ילד או שניים.

6. בידי משרד הקליטה מצויות כיום כ-150 דירות קטנות, ומדי שנה רוכשים דירות קטנות.

1. במחצית ינואר 1980 שהו במרכזי קליטה ברחבי הארץ כ-10,000 נפש בלבד.

2. נתונים אלה מדויקים לתקופה ההיא. יש להניח כי ההבדלים בין המספרים גובעים מכך שיושבי-ראש הסוכנות היהודית צירף למספר השוהים במרכזי קליטה את השוהים במעונות לקשישים ולבודדים על סוגיהם השונים, שברובם הם מגוריי-קבע.

5849. העסקת העובדים הסוציאליים שעלו מארצות-הברית

הכרת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום "באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

עשרות עובדים סוציאליים מארצות-הברית שוכנעו בשנה האחרונה לעלות לישראל תוך הבטחה שיועסקו במקצועם. לאחר שסיימו את שהותם באולפנים נמסר להם שאין אפשרות לקבלם בעקבות הקפאת התקנים.

נוכח העובדה שמצב זה עלול לפגוע קשה בהמשך העלייה מארצות-הברית ולהביא לירידת חלק מהעובדים הסוציאליים כתוצאה מאכזבתם, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הובטחה תעסוקה לעובדים הסוציאליים שעלו מארצות-הברית?
2. אם כן — עליי לי? מי?
3. מי נושא באחריות לאי-מילוי הבטחה שניתנה להם?
4. האם יש תכנית להעסקתם של העובדים הסוציאליים שעלו מארצות-הברית במקצועם או בעבודה מתאימה אחרת?
5. במה מתבטא הטיפול של המשרד לקליטת העלייה בקבוצה זו?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

העובדים הסוציאליים שעלו ארצה במסגרת הפרויקט לעידוד העלייה של עובדים סוציאליים, המשותף לסוכנות היהודית, למשרד העבודה ושירות התעסוקה, לעובדים מסלול הכשרה ולימודים בארץ.

בחמשת החודשים הראשונים לעלייתם לומדים העולים באולפן לעברית. לאחר מכן הם עוברים קורס להכשרה לעבודה בתנאי הארץ, הנמשך כ-8 חודשים. הקורס מופעל על-ידי משרד הקליטה בשיתוף עם משרד העבודה.

במהלך הקורס מקבלים העולים דמי קיום חודשיים ממשרד הקליטה.

עם סיום הקורס מטפל משרד הקליטה, בשיתוף עם משרד העבודה ושירות התעסוקה, בהשמתם של העובדים הסוציאליים בתעסוקה.

כיום אין עובדים סוציאליים עולים ללא תעסוקה.

5888. התנאים במעון לעולים קשישים בבאר-שבע

הכרת-הכנסת פ. גרופר שאל את השר לקליטת העלייה ביום "באדר תש"ם (5 במארס 1980):

בבאר-שבע קיים בית-קשישים למען עולים חדשים, המוחזק על-ידי הסוכנות היהודית. על-פי המידע הנמצא

לבד מכך אלה מבין העולים אשר אינם מתגוררים במרכז קליטה ואין להם דירה משלהם, מקבלים סובסידיה חודשית לשכר דירה של כ-4,000 לירות במומוצע.

5548. הערכות לקליטת עולים בתקופת אבטלה

הכרת-הכנסת ב. צ. רובין שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ז בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980):

על-פי המגמות המסתמנות במשק צפויה אבטלה לעובדים רבים. כבר כיום נשמע הספק מפי המתעתדים לעלות ארצה אם זוהי התקופה המתאימה לכך.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

האם נערך משרדו לקשישים המיוחדים של קליטת עלייה בתקופת אבטלה?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרד הקליטה נערך בדרכים מספר על-מנת לפתור את נושא התעסוקה לעולים, והן:

(א) הסבתם והכשרתם של עולים אקדמאים וסמי-אקדמאים לעבודה בתעשייה ובייצור, באמצעות קורסים מתאימים. במהלך הקורס משולמים לעולה דמי קיום חודשיים. כמו-כן פותחו פרויקטים מיוחדים לקליטת עולים בתעשייה, המשותפים למשרד הקליטה ולמפעלי התעשייה בארץ.

(ב) הוקמה ועדה בין-משרדית, המשותפת למשרד הקליטה, משרד העבודה, משרד האוצר, שירות התעסוקה, נציבות שירות המדינה, והתאחדות התעשיינים. תפקיד הוועדה לאתר מוקדי אבטלה הצפויים בקרב עולים ולמצוא דרכים להשמתם בתעסוקה.

(ג) הרחבת מסגרות ההכשרה וההסבה המקצועית של העולים, לצורך קליטתם בתעסוקה בענפי המשק השונים בארץ.

5561. נתונים מנוגדים על תפוסת מרכזי הקליטה

הכרת-הכנסת ז. כ"ץ שאל את השר לקליטת העלייה ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

ביום 10 בינואר 1980 הודיע יושבי-ראש הסוכנות היהודית מר דולצין לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת כי במרכזי הקליטה במרחבי הארץ נמצאים 18,000 עולים, וכי למרות פתיחת מרכזי קליטה חדשים המצב הוא בלתי-נסבל, שכן אין יציאה ממרכזי הקליטה בשל חוסר שיכון.

ביום 23 בינואר 1980 הודיע השר לקליטת העלייה מר דוד לוי במליאת הכנסת, בתשובה על הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת משה עמאר, כי במחצית ינואר נמצאו במרכזי הקליטה ברחבי הארץ 10,000 עולים, ויש בהם אלפי מקומות ריקים.

אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. מה מספר הנפשות ששהו במרכזי הקליטה במחצית ינואר 1979?

2. האם ימנה כבודו מונים אובייקטיביים שיקבעו מספרים בדוקים של תפוסת מרכזי הקליטה?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

6076. הטיפול בעולים מבטלים

חבר-הכנסת א. שפיזר שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בשלושת החודשים האחרונים פוטרו מהעבודה מאות עולים חדשים, מהם אקדמאים רבים, ולא לפי עולים חדשים שהגיעו לאחרונה ארצה סיכוי מועט להיקלט בעבודה בעתיד הנראה לעין.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. כמה עולים חדשים רשומים בלשכות העבודה כמובטלים?

ב. האם לידעת משרד לקליטת העלייה יש עולים חדשים חסרי עבודה שאינם רשומים בלשכות התעסוקה, וכמה?

ג. האם יש למשרד תכניות להעסקת עולים חדשים, ומה הן?

ד. אם אין תכניות כאלה, במה יעסקו העולים בשעות היום כל עוד לא תמצא להם עבודה?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

א. במשרד הקליטה רשומים 824 עולים המקבלים דמי אבטלה.

ב. במשרד הקליטה קיים מעקב וטיפול אישי בה-שמות בתעסוקה של כל עולה חסר עבודה.

ג. המשרד פועל בנושא באמצעות ועדה בין-משרדית, המשותפת לו ולמשרד העבודה, משרד האוצר, שירות התעסוקה, נציבות שירות המדינה והאתחדות התעשייתיים.

ועדה זו פועלת לאיתור מקומות עבודה בשביל עולים וליצירת פתרונות אלטרנטיביים להעסקתם, אם במסגרת קורסים ומכירות לעברית ואם על-ידי הכשרה אינדיבידואלית במקומות עבודה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שפיזר.

אליהו שפיזר (המערך):

אני מפנה את כבוד השר לשאלה האחרונה: האם יש פתרון-ביניים לעולים בתקופה שאין הם עובדים, כגון בילוי בשעות היום? מה עליהם לעשות בכל שעות היום בחודשים הראשונים לשהותם בארץ?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

הם מקבלים דמי אבטלה ממשרד הקליטה.

אליהו שפיזר (המערך):

מה יעשו במשך כל שעות היום? האם משרד הקליטה מציע להם פתרונות לתעסוקה אלטרנטיבית, בידור ובילוי?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אם חבר הכנסת הנכבד ישים לב אני מדבר על 824 עולים המקבלים דמי אבטלה. יש עולים שסודרו בעבודה. לגבי המקרים האלה: (א) מבטיחים דמי קיום. (ב) חלקם עוברים הסבה והשמה לעבודות מבוקשות במשק. (ג) באשר למועדונים וכיוצא באלה — יש פעולה הנעשית על-ידי האגף לפעולה חברתית, והם משתלבים בה.

בידי מסתבר כי במוסד זה לא הותקנו מיתקנים לחימום מים ואין מכונות כביסה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

אם מידע זה נכון, אילו צעדים נוקט משרדך על-מנת לשפר את תנאי בית-הקשישים?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המידע אינו נכון.

המעון בבאר-שבע הוא בית דירות לעולים בודדים מעל גיל 65 המגיעים מארצות במצוקה.

עולים אלה, לאחר שנמצאו מתאימים מבחינה בריאותית, מקבלים יחידת דיור עצמאית הכוללת חדר מגורים, מטבח ושירותים, ובה ציוד בסיסי של הדירה. כל עולה רשאי להוסיף ציוד בדירתו על-פי צרכיו.

5987. אי-נכונותם של הוותיקים לסייע לעולים החדשים

חבר-הכנסת א. שפיזר שאל את השר לקליטת העלייה ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980):

מממצאי סקר שנערך לאחרונה עולה כי נכונותם של אזרחי המדינה, לרבות אקדמאים, לעשות למען קליטת העלייה ירדה בצורה משמעותית ומדאגה.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם חש המשרד לקליטת העלייה, תוך פעילותו השוטפת, את קיומה של התופעה הנזכרת?

ב. אם כן — מה הן ביטוייה המעשיים?

ג. מה הן, לדעת השר, הסיבות להתפתחותה של התופעה החמורה?

ד. ידוע שהמשרד לקליטת העלייה עוסק בהסברה בקרב העולים-בכוח. האם מנהל המשרד פעולות הסברה והדרכה גם בקרב אזרחיה הוותיקים של המדינה, במגמה ליצור סביבה חברתית אוהדת ונכונות לעזור לעולים החדשים?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

(א) הסקר שנערך על-ידי משרדי הוא סקר מעקב שוטף של עמדות הציבור בנושא, ובאמצעותו אנו עומדים על הלכידות בציבור כלפי העולים.

(ב) באגף לקליטה חברתית נעשית פעולה מיוחדת להגברת תודעת הקליטה בקרב הציבור הוותיק בארץ, במשותף עם משרד התינוך והתרבות, צה"ל, משטרת ישראל והרשויות המקומיות.

(ג) פעולה זו באה להתמודד עם תופעת אי-נכונותם של ותיקים לסייע בקליטת עולים, הקיימת מאז ומעולם. אולם לאחרונה הותמרה מגמה זו במיוחד בקרב השכבות החזקות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שפיזר.

אליהו שפיזר (המערך):
מתי?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:
בקרוב. לומדים את הבעיה.

6077. הקמת מינהל לאומי לשירותי קליטה

חבר-הכנסת מ. עמאר שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בהסכם שנעשה בין הממשלה והסוכנות נקבע כי יוקם מינהל לאומי לשירותי קליטה שתפקידו יהא ליישם את שירותי הקליטה כפי שייקבעו על-ידי הרשות לענייני עלייה וקליטה.

אבקש להשיב לי :

1. מה הן הפעולות שנעשו עד כה, מאז מועד ההסכם הנ"ל, להקמת המינהל הנדון ?
2. מה הוא, לפי הערכתך, משך הזמן הנדרש לסיום ההכנות לקראת תחילת תפעולו של המינהל ?
3. האם במשך תקופת-הביניים, עד לתחילת עבודתו של המינהל, קיימים סידורים לשיתוף פעולה בין שתי הרשויות — הממשלה והסוכנות — בענייני קליטה ?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ממשלת ישראל הסמיכה את היועץ המשפטי למ"שלה לבוא בדברים עם היועץ המשפטי של הסוכנות כדי לסכם את הנוסח הסופי של ההסכם.

בהתאם לכך מינה היועץ המשפטי לממשלה ועדת משפטים המשותפת לממשלה ולסוכנות.

בנוסף על כך נקבעה ועדה מינהלית, המשותפת למשרד הקליטה ולמחלקת העלייה של הסוכנות היהודית, לבדיקת הצעדים הדרושים ליישום ההסדר.

עד ליישום המלצות הוועדות פועלים שני הגופים בתאום, באמצעות ועדת מנכ"לים המשותפת לשניהם.

הוועדה פועלת, ומתכנסת מדי שבוע.

לבד מכך קיים שיתוף פעולה שוטף ויומיומי בכל הרמות השונות.

6164. הקמת הרשות לעלייה ולקליטה

חברת-הכנסת א. הרליין שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980) :

המוסד לתיאום קיבל ב-27 בפברואר 1980 החלטה להקים את הרשות לעלייה ולקליטה.

אודה לכבוד השר אם יודיע לי :

1. האם הרשות הנ"ל הוקמה ומת' התחילה לפעול ?
2. מה הרכבה ומי עומד בראשה ?
3. מה סמכויותיה ?
4. מה תחומי פעולתה ?
5. מה מספר המועסקים בה ?

6. כמה פקידים פוטרו ממשרד לקליטת העלייה כתוצאה מהקמת הרשות ?

7. כמה פקידים פוטרו מהסוכנות היהודית כתוצאה מהקמת הרשות ?

8. אל איזו כתובת פונה עולה חדש בירושלים, בתל-אביב ובבאר-שבע, לסידור ענייניו ?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראי תשובתי מהיום על השאלתה מס' 6077.

ד. הצעות לסדר-היום

התפרעויות בקאמפוסים

אותם ומחפה עליהם, כאשר אין היא נוקטת צעד נגד מפירי החוק.

חברי הכנסת, לצד קבוצת "קסטל" הפאשיסטית באוניברסיטת ירושלים, שחבריה ידועים ביחסם הבריוני כלפי הסטודנטים הערבים, מופיעות באחרונה קבוצות דומות במקומות אחרים כמו קבוצת "יש" — "ישראל שלנו" — בחיפה ו"ומצדה" באוניברסיטת באר-שבע. חברי קבוצות אלה מרבים לארגן התקפות טורר פסי ממש נגד ציבור הסטודנטים הערבים, המתלוות בהסתה פרועה בכתב ובעל-פה, עד לקריאה גלויה לגירוש כל הערבים גם מישראל וגם מהשטחים הכבושים. תוקפנות בריונית זו מכוננת גם נגד הסטודנטים היהודים הדמוק-ראטים, שוחרי השלום והידידות בין שני העמים. המדאיג הוא שבכיונות פאשיסטית זו משתוללת נגד העיניים הסלחניות של הנהלות האוניברסיטאות וגם של המשטרה.

באוניברסיטת חיפה ובטכניון מופיעים לאחרונה, ובתדירות, כרוזים אנונימיים. כרוז אחד כזה חתום על-ידי "האירגון לשחרור ארץ-ישראל". כרוז זה מסית הסתה פרועה נגד הערבים. הוא אומר שהערבים אינם מבינים אלא את שפת הכוח וצריך לחזור ולהטיל ממשל צבאי על החושבים הערבים בישראל. כרוזים

היוז"ר י. מ. אברמוביץ :

אנתנו עוברים להצעות של חברי כנסת בנושא : התפרעויות בקאמפוסים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

תופים טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, האירועים האחרונים באוניברסיטאות מצטיינים בהשתוללותם של חוגים לאומניים, גזעניים, ריאקציוניים וקיצוניים, מבית-מדרשם של הריב כהנא והרב לוינגר ודומיהם, נגד הסטודנטים הערבים וסטודנטים יהודים שוחרי השלום והאחוזה בין שני העמים. אירועים אלה חייבים להדאיג כל החרד לדמוקרטיה בישראל, ליחסים מתוקנים בין יהודים וערבים, לחברה ישראלית מתוקנת, שומרת ערכים הרי מאניים ומקימת שלטון החוק.

מצער הדבר שמול אווירת ההסתה הגזענית, האנטי-דמוקרטית, הפרועה, של קבוצות סטודנטים קנאים נכנעות הנהלות האוניברסיטאות להסתה ולשיסיו האנטי-ערבי והאנטי-דמוקרטי ; נוקטות פעולות ארמיניסטרטיביות הפוגעות בזכויות האדם, בחופש הדיבור ; מתנכרות לפעילות של ועדי הסטודנטים הערבים ועסקניהם ופוגעות בכלל הסטודנטים הערבים. משטרת ישראל מופיעה יותר ויותר ככוח מסייע לחוגים הלאומניים האלה, מעודד

בשטחים הכבושים. לגבי שני סטודנטים אלה אומר דקאן הסטודנטים: "לכו לסעודה", אך למי שהתפרעו בהפגנה הזאת מבין חברי קבוצת "מצדה" הלאומית הקיצונית, אין איש מעז לתת אפילו אוזנה.

ההתפרעות האלימה האחרונה של צחי הנגבי וחבריו ביום חמישי, 29 במאי 1980, בגבעת-רם, נגד הפגנת סטודנטים יהודים וערבים, כ-600 במספר, שהפגינו נגד הרחקת שני חברים של ועד הסטודנטים הערבים בבאר-שבע ושלושה חברים של ועד הסטודנטים הערבים בירושלים, היא העדות האחרונה לממדי שחצנותם וסכנתם של החוגים הפאשיסטיים הלאומניים באוניברסיטאות. מת-ארגנים בכוונה תחילה לתקוף ולעורר מהומות נגד כל פעולה של סטודנטים ערבים או כל פעולה משותפת של סטודנטים יהודים וערבים.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אילו חולצות? אילו דגלים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם יש סטודנט העושה משהו שאינו בסדר, אין זה אומר שצריך לתקוף את כל ציבור הסטודנטים.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
כולם לא בסדר.

ארי אבנרי (מחנה שלי):
"כולם גנבים" — איזו גישה זאת?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם תקפו באופן פרובוקאטיבי את חברי-הכנסת צ'רלי ביטון.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אתה חד-צדדי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ידועה הכלליות שלך, חברי-הכנסת גרוס, ידועה האובייקטיביות המזוייפת שלך.

הם תקפו באופן פרובוקאטיבי את חברי-הכנסת צ'רלי ביטון, שנכח — — —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
מה עושה שם חברי-הכנסת ביטון?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת רשאי להיות באוניברסיטה ולהודות עם אסיפה חוקית.

הם תקפו באופן פרובוקאטיבי את חברי-הכנסת צ'רלי ביטון, שנכח, לאות סולידאריות, בהפגנת הסטודנטים היהודים והערבים. חבריו הסטודנטים שהגנו עליו הותקפו שוב בכיסאות ובשולחנות שנשברו במקום. זה גסיון להטיל אווירה של טרור ופחד.

ביום חמישי שעבר, ב-5 ביוני 1980, עמד להתקיים סימפוזיון באוניברסיטת חיפה, בהשתתפות סטודנטים ומרצים יהודים וערבים. הנהלת האוניברסיטה העמידה אולם למטרה זו. אחד המרצים פתח את פיו, אבל הוא לא הספיק להגיד יותר משני משפטים וקבוצת סטודנטים הנמנים עם אנשי "יש", התנועה הלאומנית הקיצונית, מלווה על-ידי ברייונים שהובאו מחוץ לאוניברסיטה כשהם מצויידים בסכינים ובאלות, התחילו לצעוק ול-

אחרים קוראים בגלוי לגירוש כל הערבים מהארץ. כרוזים אלה מופצים באוניברסיטאות בגלוי ומפיצים ידועים לכול, אך לא ההנהלות ולא המשטרה מתעניינות לדעת מי העומדים מאחורי כרוזי ההסתה האלה. אנשי "יש" באוניברסיטת חיפה ובטכניון אינם מחמיצים הזמנות להתגרות, לתקוף ולנסות להשפיל סטודנטים ערבים בהיותם ערבים. חברי קבוצה זאת מוכנים לתקוף סטודנטים ערבים, לרדוף אותם ואף להטיל מצור על ראש ועד הסטודנטים שמצא מקלט במשרד קצין הבטחון בחיפה. איש אינו אומר להם: עצור. ידועה ההתקפה המשולבת של אנשי קבוצת "יש" ואנשי המשטרה באוניברסיטת חיפה, ב-14 במאי 1980, נגד הסטודנטים הערבים שהתכנסו בבניין האוניברסיטה והותקפו באכזריות. כ-9 מהם הושלכו גם למאסר באופן פרובוקאטיבי.

ב-19 במאי 1980 ערכו כ-500 סטודנטים יהודים וערבים, בתוכם כ-40 מרצים, באוניברסיטת תל-אביב עצרת מחאה נגד הדיכוי בשטחים הכבושים ונגד גירוש אישי-ציבור מהגדה, זו היתה עצרת חוקית ולגיטימית. סטודנטים יהודים לאומניים תקפו באלימות את המש-תתפים ופצעו שניים מהם. הקבוצה הותקפה, שפעילותה היתה ספונטאנית, כללה, למרבה הפלא, סטודנטים המרי-כרים כפעילי "יש" באוניברסיטת חיפה. המצער הוא שעל התגרות ותוקפנות אלימה זו לא נשמעה כל תגובה מצד הנהלת האוניברסיטה או המשטרה. המצב באוניבר-סיטת ירושלים הוא אולי עוד יותר חמור. הסתדרות הסטודנטים, שבראשה עומדים אנשי "התחיה", בהנהגת יושב-ראש הסתדרות הסטודנטים צחי הנגבי, מנהלת מאז תחילת שנת הלימודים הסתה גלויה לאלימות. תנועת "כך" של הרב כהנא מפיצה בתדירות כרוזים הקוראים לגירוש כל הסטודנטים הערבים מהאוניברסיטה וכמובן לסילוק כל הערבים מהארץ, כשסיסמאתה היא "להוציא את כולם". מפורסמת היא ההתקפה האלימה בראשית השנה על כמה סטודנטים יהודים וערבים שהודיעו על ביטול הפגנה שחיה צריכה להתקיים באותו יום. זאת עקב ביטול השעית שני הסטודנטים הערבים, חברי הוועד — נאזם בדר ועזמי בשארה. אנשי "התחיה", וב-ראשם צחי הנגבי, בליווי אנשים שהתברר שאינם כלל סטודנטים והשייכים למחנה הרב כהנא והרב לוינגר, תקפו בשרשראות ובסכינים את הסטודנטים. הנהלת האוניברסיטה נאלצה לפנות למשטרה כדי להעמיד לדין את צחי הנגבי וחבריו, אך עד עכשיו לא התקיים המש-פט. הם ממשיכים לעשות ככל העולה על רוחם. מעניין שהגישה של איפה ואיפה של הנהלת האוניברסיטה בירושלים היא כזאת שהמושעים מהלימודים והמוצאים מהאוניברסיטה הם רק סטודנטים ערבים. כך, נאזם בדר ועזמי בשארה, חברי הוועד הקודם, הושעו מהלימודים בעוון השתתפות בהפגנה במחאה על ההחלטה לגרש את בסאם שקעה. גם שלושת הסטודנטים הערבים חברי הוועד הנוכחי הושעו בימים אלה ונענשו על השתתפותם בהפגנה שהנהלה הגדירה אותה כבלתי-חוקית. אך הנ-הלת האוניברסיטה מעולם לא שעתה אף סטודנט יהודי אחד, ותהיה עבירתו חמורה כאשר תהיה. יושב-ראש הסתדרות הסטודנטים צחי הנגבי, שתקף סטודנטים ערבים ויהודים בשרשראות וחוזר על מעשיו בכל הזדמנות, ללא רתיעה, הוא אישיות מכובדת מאוד אצל ההנהלה.

כך גם באוניברסיטת באר-שבע. שני חברי הוועד, תאבת אביראס ושחדה בן-ברי, מורחקים מהאוניברסיטה בעוון השתתפותם בהפגנה ב-17 באפריל 1980 נגד הדיכוי

ביד את היד החזקה כלפי האוכלוסיה הערבית — ועל כך מעידות הצהרות מפקדי המשטרה עצמם; הדעות המסור-כנות הרווחות, כדברי אהרן יריב לפני שבועיים, באוני-ברסיטה העברית בירושלים, שיש לנצל סיטואציה כמו סיטואציה של מלחמה כדי לגרש מהארץ 700,000—800,000 ערבים, ואף הוכנו הכלים לכך, כדבריו; השימוש החוזר בתקנות-שעת-חירום המאנדאטוריות הבריטיות בעת ש-הוצאו צווי ריתוק למקום המגורים ומעצר-בית בלילה לכמה אנשי-ציבור ערבים וביניהם כאלה הנמנים עם הנהגת המפלגה הקומוניסטית הישראלית; מחול השדים המתחולל עתה סביב לוועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות בעוון הצהרתם המגנה את מעשי הדיכוי בשט-חיים, המוחה על גירוש אנשי-ציבור פלשתינאים והתומכת בהסדר שלום צודק המבוסס על הקמת מדינה פלשתינאית בצדה של ישראל; ציד המכשפות המתנהל מסביבו של חבר-הכנסת תופיק זיאר, ראש עיריית צפת, תוך הפרחת סילופים של דבריו, כדי להסיר את חסינותו ולהכביד את היד החזקה על האוכלוסיה הערבית — כל ההתפתחו-יות הללו הן עדות לקו המסוכן, המסכן לא רק את האוכלוסיה הערבית אלא גם את החיים הדמוקראטיים בארץ. ומה על הדברים שמכר סגן ראש הממשלה ארליך על כוונותיו של שר בכיר בממשלת הליכוד, שהוא עלול ליצור מחנות ריכוז ולהכניס לחוכם את יריביו הפוליטיים? עובדות אלה הן הרקע לכל ההשתוללות שאנו מתריעים נגדה ורואים בה סכנה לחברה הישראלית כולה.

לכן אנו קוראים לכל שוחרי השלום ולכל הדואגים לדמוקראטיה, ובמיוחד להנהגת מפלגת העבודה, לראות את הסכנות הללו, הקיימות היום לגבי האוכלוסיה הער-בית, הקומוניסטים ושוחרי שלום אחרים. אך מחר גם אתם לא תינצלו מיד הפאשיזם העולה והמשתולל, ולכן אנו קוראים לכל מי שהדמוקראטיה יקרה לו, לכל מי שתחברת ישראלית מתוקנת יקרה לו, לכל מי שיוצא למנוע אסונות נוספים ביחסים בין שני העמים, לכל הדואג לעתיד של ידידות ושיתוף פעולה בין שני העמים — להרים קול זעקה ולשים סכר בפני הפאשיזם המש-תולל המסכן את החברה הישראלית כולה, ועליכן אנו מציעים דיון בנושא זה בכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות להצעה באותו נושא לחברת-הכנסת נמיר.

אירה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שלושה שבועות הוזמנתי על-ידי ועד אגודת הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב להופיע בהפגנה שערכו נגד הכוונה להעלות את שכר הלימוד, את שכר המגורים במעונות ואת השכר המשולם בעד קורסים לבגלית לסטודנטים המתקשים בלימוד השפה. לא נענית להזמנה ואמרתי שאהיה מוכנה לפגוש במשרדי בתל-אביב לאחר ההפגנה. לאחר ההפ-גנה קיבלתי במשרדי ארבעה צעירים. כששאלתי לשמו-תיהם ולמקצועם כלל לומדים התסבר לי, להפתעתי, כי אחד מהם אינו לומד ככל באוניברסיטה אלא מייצג חברה ליחסי ציבור, המעניקה שירותיה בתשלום לאיגוד הסטו-דנטים. ביקשתי את סליחתו של איש יחסי הציבור על שאין בכוונתי לשתפו בשיחה, שוחחתי עם שלושת חברי הוועד, ולחם הבטחתי לזמן פגישת משותפת עם מנכ"ל ועדת התיכנון והתיקצוב ומנכ"ל אוניברסיטת תל-אביב

קלל. כתוצאה מכך הופסק הסימפוזיון. הסטודנטים הער-בים שנכחו בסימפוזיון נאלצו לעזוב את האולם. כנופיית הברייונים רדפה אחריהם עד שהם מצאו מקלט בספריית האוניברסיטה. במשך שעה שלמה הטילו הברייונים מצור על הספרייה. כאשר העזו הסטודנטים הערבים לצאת מבניין הספרייה — הותקפו באכזריות. עד עכשיו לא נקטה הנהלת האוניברסיטה שום צעד נגד המתפרעים התוק-פניים, הידועים לכול, ונגד הברייונים שאינם כלל סטו-דנטים והם ידועים למשטרה.

אפשר להביא עוד מקרה ועוד אירוע המצביעים על ההשתוללות נגד הסטודנטים הערבים וסטודנטים יהודים המעויים להרים קול לשלום ולידידות בין שני העמים.

במקום לרסן את הקבוצות הפאשיסטיות בבית-מדרש של הרב לוינגר והרב כהנא ואת אנשי "התחיה", ולבלום אותם ולכבות את אש האיבה והשנאה שהם מבעירים בקאמפוסים, מטילות הנהלות האוניברסיטאות איסור על חופש ההתכנסות והאסיפה בשטח פתוח ושווללות זכות יסודית של ציבור הסטודנטים, ובאותו זמן מתירות לכל הקבוצות הלאומניות הפאשיסטיות לפעול באופן חפשי. הנהלות האוניברסיטאות מנסות לשבור את ועדי הסטודנ-טים הערבים באוניברסיטאות, תחת לשותף אתם פעולה לטובת הדו-קיום ושיתוף הפעולה בין סטודנטים יהודים וערבים. המאסרים הפרובוקאטיביים בחודש שעבר נגד 3 חברים של ועד הסטודנטים הערבים בחיפה, בהאשמות שווא שהם כתבו, כאילו, סיסמאות לפני כשנה על ביתו של חבר של מועצת עיריית חיפה לשעבר ג'מיל שלהוב, יש לגנות אותם בכל לשון של גינוי כפרובוקציה שפלה נגד חפים מפשע, הגושית כדי לשבור את ציבור הסטו-דנטים הערבים בחיפה ולהטיל אימה עליהם.

חברי הכנסת, אוירת הטרור הלאומני, הפאשיסטי, נגד ציבור הסטודנטים הערבים וציבור הסטודנטים היהו-דים שוחרי השלום, המתפתחת בקאמפוסים בנימוקים דמאגוגיים של מאבק נגד תומכי אש"פ, כביכול, מהווה סכנה חמורה לא רק לכלל ציבור הסטודנטים הערבים וליחסי הדו-קיום בשלום ושיתוף פעולה בין יהודים וערבים בקאמפוסים ובישראל בכלל אלא היא גם מהווה סכנה חמורה לחברה הישראלית כולה. הסטודנטים הערבים בישראל הם חלק בלתי-נפרד מהאוכלוסיה הערבית ביש-ראל, חלק בלתי-נפרד מעמם, העם הערבי הפלשתינאי, ויחד עם אחיהם הסטודנטים היהודים הדמוקראטים ושוחרי השלום נאבקים לשלום צודק לשני העמים, מביעים בכבוד סולידאריות עם זכויותיו הלאומיות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי, עם זכותו להקמת מדינתו העצמאית בצדה של ישראל כיסוד איתן לשלום וליחסי ידידות ודו-קיום בין שני העמים בארץ. זוהי זכותם, זוהי חובתו של כל שוחר שלום.

לא זו בלבד שהסטודנטים הערבים באוניברסיטאות סובלים מאפליה ומדיכוי ומשלילת זכותם להיאבק לשו-יון וזכויות, להיאבק לשוויון וזכויות של עמם בארץ הזאת כאזרחים שווים-זכויות במדינה, אלא ההשתוללות הלאומ-נית הגזענית נגד הסטודנטים הערבים והסטודנטים הי-הודים שוחרי השלום והאחוה בין שני העמים היא חלק מהתפתחות מדאיגה והרת-סכנות העוברת כיום על החברה הישראלית, כאשר הפאשיזם והגזענות נישאים על כנפיה של מדיניות ממשלת הליכוד.

ההסתה הפרועה שאנו עדים לה נגד האוכלוסיה הערבית; ההוראות המיוחדות שניתנו למשטרה כדי להכ-

(חברת הכנסת י. רום קורא קריאת-
ביניים)

אורה נמיר (המערך):
אני מציעה לחברת הכנסת רום שלא לחלק ציונים.

יוסף רום (הליכוד):
מה שאת אומרת זה כבר מסקנות.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
האם עשית חקירה בעניין הזה?

יוסף רום (הליכוד):
האם חברת כנסת יכולה להוציא משפט בצורה כזאת?

אורה נמיר (המערך):
זו דעתי.

(חברת הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-
א-ת ביניים)

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):
אתם יודעים מה? — שניהם התחילו. מדוע להאשים
האחד את השני?

(חברת הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-
ביניים)

יש לך ידיעות אחרות? אם יש לך, תעלה אותן,
תוכיח אותן.

יוסף רום (הליכוד):
עם כל הכבוד, היא לא שופטת ולא תחלק ציונים.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
התחלת עם האיוון הקדוש — — —

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע. תמשיכי,
בבקשה, חברת הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):
אני רוצה להשיב. כשיתנו לי, אשיב.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא תרתיעו בעלי מצפון מלהביע את דעתם. אתם
רוצים להשליט פה אימה?

אורה נמיר (המערך):
חברת הכנסת קורפו, שאלת ואני רוצה להשיב. קודם
ציטטתי את המסקנות של ועדת החינוך והתרבות, סיימתי
את הציטוט. אני רוצה להזכיר לך את המשפט שממנו
התחלתי. וקודם-כול אני רוצה להגיד לחברת הכנסת רום,
אני מדברת כאן כחברת הכנסת ואני אחראית לידידים
שאני אומרת בשמי. אני חושבת שחייבת להיות לכולנו
סובלנות גם לשמוע מה שהזולת אומר וגם להאמין שהוא
חושב מה שהוא אומר. אני אומרת את דעתי. אחזור
על הדיברים, ייתכן שלא הקשבתי. אני שוחחתי עם נשיא
אוניברסיטת חיפה, עם דקאן הסטודנטים באוניברסיטה
העברית ועם סטודנטים מספר והגעתי למסקנה שציינת.
האם מותר לי, חברת הכנסת רום?

יוסף רום (הליכוד):
בהחלט. אבל אם תרשי לי לענות — — —

לבירור טענותיהם. למחרת, בפתחי את עתוני הבוקר
והצהריים, נדהמתי לקרוא על אופיה האלים של ההפגנה
ועל השימוש בכוח כדי לפרוץ למשרדו של רקטור אוני-
ברסיטת תל-אביב. הנחתי היום היא כי השימוש בכוח
ייתכן שננקט במתכוון, כדי לזכות בהתעניינות של אמצעי
התקשורת, וייתכן כי נעשה בהמלצת המשרד ליחסי
ציבור שנשכר עליידי איגוד הסטודנטים למתן שירותיו.
וזו, רבותי חברי הכנסת, אפיזודה של מה-בכך במסכת
ההתפרעויות האחרונות בקאמפוסים.

חברי הכנסת, ב-2 בינואר 1980 הונחו על שולחן
הכנסת מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: "התפר-
עויות באוניברסיטה העברית", שגובשו בעקבות הצעות
לסדרהיום של שישיה חברי כנסת, שהוגשו למליאה ב-21
בפברואר 1979. בתמימות רבה, שאיננה סגולה מחמיאה
לחברי כנסת, קיבלנו את הודעת נשיא האוניברסיטה
העברית כאשר טען לפנינו שהתופעה היתה חד-פעמית,
ומנוי וגמור עם רשויות האוניברסיטה להפגין יד קשה
לגבי כל מי שיפר את חוקי האוניברסיטה וחוקי המדינה
בגבולות הקאמפוס.

ברשות היושב-ראש, אקרא את מסקנות הוועדה:
"הוועדה מביעה מורת-רוח מתופעת האלימות בקאמ-
פוס.

"הוועדה רשמה לפניה הודעת נשיא האוניברסיטה
על המדיניות הנקטה באוניברסיטה, האומרת שיש לאפשר
בירורים ודיונים פוליטיים ורעיוניים מכל סוג, תוך הבטת
דעות חפשיה, כנהוג במדינה דמוקרטית, אך לא לאפשר
בו קיום הפגנות פוליטיות.

"הוועדה רואה בהכנסת המשטרה לקאמפוס האוניבר-
סיטאי תופעה בלתי-רצויה.

"הוועדה ממליצה בפני שר החינוך והתרבות לפעול
לזירוז עבודת הוועדה שהוקמה באוניברסיטה לשינוי
ועידכון תקנון המשמעת הקיים ולכלול בו סעיפים אשר
יאפשרו טיפול מהיר ויעיל במקרי התפרעויות בקאמפוס-
סים. זאת בעקבות המעורבות הפוליטית הגוברת של
ציבור הסטודנטים והתסיסות המתולות לה". עד כאן
מסקנות ועדת החינוך והתרבות.

חלפו שישיה חודשים מאז הגשת המסקנות, ועל-פי
בקשת הוועדה הגיע מועד דיווחו של השר לכנסת על
יישומן, והוא בוודאי ידווח.

רבותי חברי הכנסת, מאז הנחת המסקנות על שולחן
הבית פוקדת את המוסדות להשכלה הגבוהה, במיוחד
את האוניברסיטה העברית בירושלים ולאחרונה את אוני-
ברסיטת חיפה, טלטלה חמורה ומסוכנת. לאחר שיחות
ארוכות שקיימתי עם נשיא אוניברסיטת חיפה, עם דקאן
הסטודנטים באוניברסיטה העברית ועם סטודנטים אחדים
משני המחנות אין לי כל פסק כי הגורם המתסיס, המלבה
יצרים, היה, בתחילתן של ההתנגשויות המבישות, המלו-
ליות והפסיות, בירושלים — הנהגת איגוד הסטודנטים,
ובחיפה — ראשי תנועת "ישראל שלנו". ככל שגברה
והקצינה עמדתם של אלה, באותה מידה ובמהירות מסת-
ררת הקצינה ביותר עמדתם של אלה, באותה מידה וב-
מהירות מסחררת הקצינה ביותר עמדתם של הסטודנטים
הערבים.

עמם דר-הורביץ (המערך):
חברת הכנסת נמיר, יהודים התחילו בעניין?

שומעת את דבריו של חבר-הכנסת זיאד — נבחרו נציגי "בני הכפר", המוכרים בקירבתם האידיאולוגית לאש"פ. וההקצנה בין שתי קבוצות הסטודנטים, הערבים מחד גיסא והיהודים מאידך גיסא, הגיעה לממדים המסכנים, עלי-מי הערכתי, את האפשרות שסטודנטים יהודים וערבים ילמדו תחת קורת-גג אוניברסיטאית אחת.

חברי הכנסת, ההקצנה ביחסים בין יהודים לערבים, המוצאת לאחרונה את ביטוייה בהרס, בפגיעה ובהרג, מסכנת את אפשרותנו לחיות יחד. וחמורה ביותר היא ההקצנה ביחסינו עם ערבי ישראל. כ-19% מהילדים הלומדים במערכת החינוך הישראלית הם ילדים ערבים. אין כל אפשרות, כל כוונה ומגמה, ואסור שתהיה, לשלחם ללמוד מחוץ לגבולות ישראל. אנו חייבים, יהודים וערבים, לכפות על עצמנו דו-קיום, חיים משותפים תוך סובלנות, הערכה והתחשבות הדדיות. ולא — רבנות חברי הכנסת, המדינה הזאת לא תוכל להתקיים. עלינו להיאבק בתקיפות, בעקשנות ובסיוע החוק, עלידי אכיפתו, בני-צניה של כל תופעה אלימה מכל צד, עד כדי הסקת המסקנות החריפות ביותר של הרחקת סטודנט או קבוצת סטודנטים, המבלים בגלוי שנאה ליהודים ולערבים, מג-בולות האוניברסיטאות.

חברי הכנסת, מה שקורה לאחרונה בנושא זה הוא תולדה של אולת-יד, של חוסר יד חזקה ושל חוסר אומץ-לב ציבורי. צר לי לקבוע, חברי הכנסת, כי המדיניות הנוכחית של שלטונות האוניברסיטאות פשטה את הרגל. אין להרשות בקאמפוס האוניברסיטה העברית ובכל אוניברסיטה ישראלית אחרת להשמיע את הימנון אש"פ. אין להרשות התגודדות מתוך כוונה ברורה והשמעת דברי נאצה נגד המדינה ואישיה. אך בדיוק באותה מידה אין להרשות הכאת סטודנטים ערבים והשמעת ביטויים מעלי-בים ופוגעים בהם.

אדוני היושב ראש, בשל ההתדרדרות המסוכנת ביותר, ומאחר ששלטונות האוניברסיטאות אינם מצליחים להשתלט על המצב, אבקש לקיים דיון דחוף בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, באותו נושא.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדברים חמורים ואני מציע לדון בהם בשקט.

הבוקר היתה קטטה נוספת באוניברסיטה העברית כאשר החלה ספירת הקולות בבחירות להתאחדות הסטודנטים שהתקיימו אתמול. הקבוצה השלטת כרגע בציבור הסטודנטים, קבוצת "קסטל", טענה שלפי התקנון אין לתת זכות להיות נוכח למישהו משר האירגונים, הסיעות והמפלגות בשעת ספירת הקולות ורק לסיעת "קסטל", הימנית קיצונית, לבדה מותר להיות נוכחת בעת ספירת הקולות.

חיים קורפו (הליכוד) :

יש תקנון בחירות, אתה בוודאי מדבר הבלים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אני יודע שאנשי הליכוד טוענים שהתקנון חובר על-ידי אנשי המערך בשעתם. יש אפילו הטוענים שעשה זאת חבר-הכנסת יוסי שריד. אני מוסמך להודיע בשמו שלא דוברים ולא יער.

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קריאת-ביניים)

אורה נמיר (המערך) :

תסלילי, חברת-הכנסת גאולה כהן, מאחר שיש כאן מבחינתך וגם מבחינתי קצת עניין אישי, אני מבקשת

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
איזה עניין אישי ?

אורה נמיר (המערך) :

מאחר שלפני חצי-שנה טיפלתי בנושא מסויים אני מבקשת שתיתני לי לומר את דברי. אינני רוצה לומר לך יותר מכל.

חיים קורפו (הליכוד) :

תרשי לי רק שאלה. האם זה קדם לפגיעה ביום הזכרון לחללי צה"ל על-ידי הסטודנטים הערבים ?

אורה נמיר (המערך) :

חברת-הכנסת קורפו, אני מבקשת שתאפשר לי לגמור את דברי. לא גמרתי עדיין. יש לי עוד מה לומר בנושא הזה.

יוסף רום (הליכוד) :

אני מבקש לומר משהו בנושא הזה. היות שאת אומרת שדיברת עם אנשים, אני רוצה לומר לך שגם אני דיברתי עם אנשים, ובכללם נשיא האוניברסיטה העברית בירושלים, והדעה שאני שמעתי בהחלט אינה חופפת את מה שאת אומרת. להטיל אשמה בצורה כזאת, זה לא המקום.

אורה נמיר (המערך) :

חברת-הכנסת רום, אני סיפרתי על שיחה שלי עם נשיא אוניברסיטת חיפה.

(חברת-הכנסת י. רום קוראת קריאת-ביניים)

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חברת-הכנסת רום, אני קורא אותך לסדר.

אורה נמיר (המערך) :

זכותי לומר מה שאני חושבת ולא אוותר על כך. זו דעתי ואת זה אמרתי.

עמם דרי-הורביץ (המערך) :

את אומרת שהתחילו בהקצנה הסטודנטים היהודים. איך התחיל הסיפור ? איך התחילה ההקצנה ?

חיים קורפו (הליכוד) :

האם לפני יום הזכרון לחללי צה"ל כבר התחילו היהודים להקצין ?

אורה נמיר (המערך) :

חברת-הכנסת הדר, מאחר שאני מוגבלת בזמן מצד יושב-ראש הישיבה אני מוכנה להמציא לך בכתב את מה שנמסר לי. רשמתי הכול. אני אומרת פה את דעתי.

במקום ועד הסטודנטים הערבים, שרוב חבריו היו נציגי רק"ח, המקובלת היום כמתונה יותר בין ערביי ישראל — ואי לאותה מתינות, חברת-הכנסת טובי, כשאני

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אני מדבר בשם מיעוט, אבל אני לא שולט על ציבור הסטודנטים.

אני אומר שתנועה שבסקרי דעת-הקהל זוכה באחוז אחד, בשני אחוזים, השתלטה במאה אחוזים על ציבור הסטודנטים, במאה אחוזים.

יוסף רום (הליכוד) :
כמה אחוזים קיבלה המפלגה שלך ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
ועכשיו יש לנו תופעה מימין, תופעה חדשה בציבור הסטודנטים — וזו התחלה של תופעה כלל-ארצית — שכיום אפשר לעשות קאריירה, פשוטו כמשמעו, על-ידי הסתה ימנית לאומנית. וזה נמשך כמה שנים — אנשים בונים קאריירה פוליטית על הסתה פרועה.

יוסף רום (הליכוד) :
מי שמדבר על בניית קאריירה פוליטית על-ידי הסתה, באמת, איך אתה מעז לדבר על זה ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
למה אתה לא שותק רגע ? שתוק, יהיה לך מה להגיד בהמשך.

יוסף רום (הליכוד) :
אני כבר אמרתי את הדברים האלה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
מונחים לפני כרוזים של אותה קבוצה שדובר עליה, קבוצת "קסטל", ויש בהם קאריקטורות שאפילו ה-Stürmer לא היה מתבייש בהן. יש פה ניסוחים ששום מחתרת, או לא מחתרת, קיצונית ימנית לא היתה מש-תמשת בהם. היום ראינו כיצד המון ערבי מוסת תוקף סטודנטים" — זו תחילתו של כרוז. זה קארייריסם זול המנצל למטרות אישיות — —

חיים קורפו (הליכוד) :
אם זה קארייריסם פוליטי, חבר-הכנסת אבנרי — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
זוהי דמאגוגיה ופגניה לאינסטיגקטים הפרועים והא-פלים ביותר של האדם למען מטרות אפילו לא פוליטיות אלא מפלגתיות.

כנגד זה — התמונה היא דו-צדדית ולא אעלים זאת — יש תופעה של הקצנה בכיוון השני, והא בהא תליא גם באוניברסיטה וגם במזרח-התיכון כולו. נכון אמרו היום שרק", המגדירה את עצמה כתנועה מחונה ביותר, היא היום האגף המתון בקרב הסטודנטים בני-המיעוטים. ויש שם היום הקצנה ולא אומרים שהם חסידי אש"ם אלא שהם חסידי חזית הסיור באש"ם. ואש"ם זה לא גוף אחד. מי שמתמצא ולא מדבר בסיסמאות ריקות יודע שזה גוף רחב מאוד עם קואליציות רחבות מאוד.

עמם הר-הורביץ (המערך) :
ומה הרעיון של המתונים באש"ם ? אולי תעדכן אותנו ? מה הרעיון של אש"ם ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
יהיה לנו היום ויכוח שני ונדבר על כך.
חלק מן הציבור שעליו מדובר מזדהה היום עם

חיים קורפו (הליכוד) :
מה שכתוב בתקנון זה מחייב.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
היתה קטטה ובתוצאה ממנה נתנו לנציגי הקבוצות האחרות להיות נוכחים.

אדוני היושב-ראש, אני מקשיב לדיון שהתנהל עד עכשיו ואני מתקומם נגד הסגנון. מה היו אומרים אילו בבית-הנבחרים בגרמניה, בצרפת, באנגליה היו שומעים ויכוח כזה : היהודים עשו כך, היהודים לא עשו כך. מה זאת אומרת "היהודים" ? מה זאת אומרת "הערבים" ? סיעה ערבית, מפלגה ערבית, סיעה מסויימת, אנשים מסויימים, אבל כל הוויכוח מתנהל : הערבים עשו כך. הערבים. איהו מין סגנון זה ?

עמם הר-הורביץ (המערך) :
הסגנון היה שהיהודים עשו כך. כך אמרה חברת-הכנסת נמיר.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
איך יודעים בכלל שהם ערבים ?

יוסף רום (הליכוד) :
זה התחיל בזה ש"היהודים עשו זאת".

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
מייד אתיחס לזה.

פלוגי שבר שולחן, אבל מדוע "ערבים" שברו ? הם הולכים עם טלאי צהוב וברור שהם ערבים ? אני מציע לכולנו להיגמל מייד מהסגנון הזה — "היהודים" ו"ערבים", ולגמרי.

יוסף רום (הליכוד) :
אולי כדאי להגיד את זה לחבר-הכנסת תופיק טובי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אני אומר את זה לכולנו.

רבותי, התמונה איננה חד-צדדית — ועוד אדבר על כך — היא דו-צדדית, אבל היא לא סימטרית. מה שקורה היום בציבור הסטודנטים בארץ הוא בבואה של תופעה כללית, והיא שקיצוניות מולידה קיצוניות ויש שיתוף פעולה הדוק, מושלם בין קיצוניים קנאים ומטרופים של הצד האחד וקיצוניים קנאים ומטרופים של הצד השני, כאשר האחד עוזר לשני, האחד מזין את השני ושניהם נהנים, והמתנה הגדול השפוי, המתון, שותר השלום והצדק נשחק בין השניים. זוהי התמונה האמיתית.

בהסתדרות הסטודנטים השתלטה קבוצה מסויימת. עדיין אין תוצאות של הבחירות שהיו אתמול, אבל יש תוצאות של בחירות שהיו לפני כן והן מונחות לפני. קבוצה שקיבלה 100 קולות פחות מיריביה השתלטה לת-לוטין — בגלל התקנון המפורסם — על ציבור הסטודנ-טי, וכך קרה שקבוצה לא של הימין — לא חברים שלך, חבר-הכנסת קורפו — אלא הימין של הימין, בניה-חני-כיה של חברת-הכנסת גאולה כהן, מיעוט שבכל סקרי דעת-הקהל מקבל לפעמים אחוז אחד ולפעמים שני אחוזים, בסקרי דעת-קהל מעודכנים — —

יוסף רום (הליכוד) :
אתה מדבר בשם רוב ?

יוסף רום (הליכוד) :

חבר-הכנסת אבנרי, אתה מוכן לומר את הדברים האלה ביחס לאוניברסיטה בדמשק, שירשו שם הפגנה של סטודנטים למען הציונות?

ארי אבנרי (מחנה שלי) :
בהחלט כן.

יוסף רום (הליכוד) :

נראה אם יאפשרו הפגנה למען הציונות בקאמפוס בדמשק.

הי"ר י. מ. אברמוביץ :

חבר-הכנסת רום, אני קורא אותך לסדר.

יוסף רום (הליכוד) :

הייתי רוצה לראות שירשו שם הפגנה למען הציונות.

עמם הדריהורביץ (המערך) :

לא כדאי, חבר-הכנסת רום. מה זה יעזור?

הי"ר י. מ. אברמוביץ :

חבר-הכנסת רום, אני קראתי אותך לסדר. אקרא אותך בפעם השנייה לסדר.

יוסי שריד (המערך) :

חבר-הכנסת אבנרי, חבר-הכנסת רום רוצה לדעת אם אתה מוכן לדבר על כך עם אסד?

יוסף רום (הליכוד) :

כן, אולי תדבר על כך עם אסד?

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

אם תשיג לי הרשאה מטעם שירות הבטחון הכללי שמותר לי לנסוע ולהביא את תעצומותיך לפני אסד, ברצון אסע ואפגש אותו.

עמם הדריהורביץ (המערך) :

ואם לא, אתה לא נפגש אתם?

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

עם מי?

חברי ואני, באישור הכנסת בדיון שהיה לפני כמה שנים, מקיימים מגעים עם כוחות מחונים באש"ם.

עמם הדריהורביץ (המערך) :

באישור הכנסת?

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

כן. אתם העליתם את הנושא על סדר-היום, הכנסת הצביעה כפי שהצביעה, ושר המשפטים דאז הביא לפני הכנסת את דעת הממשלה שזו פעולה חוקית.

יוסי שריד (המערך) :

בהחלט, כך זה היה.

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

כך זה היה, וכך זה עומד.

(חבר-הכנסת ע. הדריהורביץ קורא קריאת ביניים)

יוסי שריד (המערך) :

כן, עמוס, כך זה היה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ :

חבר-הכנסת אבנרי, עליך לסיים. אתה מדבר כבר 20 דקות. אל תענה לכולם.

חוגי הסירוב באש"ם, האגף הקיצוני באש"ם, ויש לנו פה איזון: מי שעושים התפרעות, מתנפלים בשרשראות וסכינים על סטודנטים יהודים וערבים השייכים למחנה השלום, ומי שמטיפים לשוליים להיות יותר קיצוניים. ויש לנו פה תמונה של אלה המשרתים את אלה ואלה הנהנים יחד עם אלה. שניהם עושים קאריירה בצורה זו, וזו התמונה האמיתית והיא מדאיגה אותי, כי אותו דבר קורה במזרח-התיכון.

לפני שבועיים היתה ועידה של מועצת אירגון "פתח" בדמשק — אני מקווה לדבר על זה היום מאוחר יותר — ושם היתה תווה לעבר הקצנה. ותווה לעבר הקצנה באירגון "פתח" ואש"ם בכלל ניזונה מהקצנה בחוגים שלנו, מעמדת ממשלת ישראל ומההתנהגות בשטחי הכי כוש. שוב, בקנה-מידה מזרח-תיכוני כמו באוניברסיטה העברית: קיצוניים מצד אחד מזינים את הקיצוניים מהצד השני והאנשים השפויים המחפשים דרך לשלום נשחקים בין אלה לאלה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים בכמה הצעות: אני חושב שאסור לבלום פעולה פוליטית באוניברסיטאות. אני חושב שזה לא ייתכן. אינני חושב שמותר לבלום את זכות המחאה. אם סטודנטים, בני כל לאום שהוא, סבורים שהם אינם יכולים לשתב בשקט כאשר רוצים לגרש את בסאם שקעה והם רוצים למחות על כך בדרך לגיטימית ובלתי-אללימה — יש לתת להם את הזכות לכך.

יוסף רום (הליכוד) :

חבר-הכנסת אבנרי, באיזו מדינה זה מותר?

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

אם החסידיים של חברת-הכנסת גאולה כהן רוצים, בצורה בלתי-אללימה, להפגין למען גירוש של בסאם שקעה — יש לתת להם.

יוסף רום (הליכוד) :

בכל מדינה דמוקרטית יש חוקים הבאים להגן על המדינה ואתה לא יכול למנוע זאת.

שמאול מזלידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

להפגין בתוך הקאמפוס?

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

זוהי הדמוקרטיה.

יוסף רום (הליכוד) :

חבר-הכנסת אבנרי, מי שתומך באש"ם תומך בהרס המדינה ואי-אפשר לתת לו את ההגנה של דמוקרטיה שאתה רוצה בה.

ארי אבנרי (מחנה שלי) :

אני מכיר דמוקראטים סלקטיביים האומרים: מי שתומך בדעוטי — יש לו זכות הדיבור; מי שמתנגד לדעוטי — אותו יש לאסור, לגרש, לשים במחנות-ריכוז ולשלוח טאנקים לצור על הכנסת. אני אינני מקבל את הגישה הזאת לחלוטין. אני מייצג כאן את דעוטי שלי ואני אומר: יש לתת באוניברסיטאות אפיק לגיטימי להפגנות תמיכה ומחאה בלתי-אללימות. יש להרשות הפגנות כאלה ויש להגן על כך. אחרת לא ייתכן. אין היום אוני-ברסיטה אחת בעולם החפשי שאין בה תסיסה של סטודנטים, פעילות פוליטית של סטודנטים, הפגנות של סטודנטים. לא נשמע כדבר הזה — לאסור הפגנות.

האוניברסיטה לא עשתה די הצורך לשמור על ייעודה ויעדיה ולהרחיק פעילות הרסנית זו משטחה.

אדגים זאת בכמה עובדות: יושב-ראש ועדת הסטודנטים הערבים אמנם נרשם באוניברסיטה כסטודנט לקורס אחד, אבל הוא אינו משתתף בו כלל. עיקר עיסוקו הוא אירגון והדרכת פעילות פוליטית של הסטודנטים הערבים במקום. הוא עורך-דין שייצג את מחבלי כביש החוף והוא דוברם של הסטודנטים הערבים בקאמפוס והוא איננו היחיד. הנהלת האוניברסיטה מכירה את פעילותו היטב אבל מתייחסת אליו בסלחנות ואיננה עושה דבר למניעת פעילות זו. בכך היא הופכת פעילות זו כמעט לגליטימית, ולנגד עינינו נוצרת בעיה ההולכת ומחריפה, אבל לא כך נוהגים — צר לי לומר זאת — כלפי הסטודנטים היהודים, העומדים יום יום ואולי שעה שעה — אגב, אני מציעה לחברי הכנסת ללכת ולהסתובב על מדשאות האוניברסיטה ולראות מי מגרה, מי יוצר פרור-בוקאציה — מול גירויים, בלשון המעטה, כאשר פוגעים בתחושה הלאומית שלהם, בעם ובמדינה, בתוך האוניברסיטה העברית המוחזקת על-ידי עם ישראל ומדינת ישראל. מהם, מהסטודנטים היהודים, דורשים להתעלם מהפגיעות, להתאפק ולהבליג. כסטודנטית לעצמי שבעבר בגולה נדמה לי שאפילו בגולה היה לי קשה לסטודנט יהודי להתגבר ולהשלים עם מצב כזה. לדרוש מאזור במדינתו החפזת שיעמוד מול עוול וישתוק, נדמה לי כי זו משימה כמעט בלתי-אפשרית. ומדוע, למען מה? למען שהפוגע יוכל לפגוע עוד יותר? תמוה. כך קורה שאורח שאיננו נכנע לבזיונות ולפגיעות אלא מתקומם, מדביקם לו תואר של "ימני", "פאשיסט", "ראקציונר" וכן הלאה. צר לי שהנהלת האוניברסיטה כך נוהגת. שעה שהרקטור יודע, וגם אמר זאת במפורש, מי הם היוזמים והמממנים את המהומות, ותגובתו היתה: "אשקול הגשת תלונה למשטרה". האם זו תגובה מרתיעה?

ואביא דוגמה נוספת, שכולנו עדיין כואבים וזוכרים אותה: התופעה הנוראה של עקירת מזוונות, עקירה ממש, פשוטו כמשמעו, מעל דלתות המעונות וחילול זכרם של קרבת השואה על-ידי כיבוי נר הזכרון ביום השואה. כיצד צריך להרגיש סטודנט יהודי כלפי תופעות כאלה? ומה היתה תגובתם של מוסדות האוניברסיטה על מעשים אלה? צחק גורל — את עוקרי המזוונות העבירו לגור במקום אחר. נדמה לי שהסברים נוספים מיותרים.

הד"ר עבדול ראני סאלם, שהוא אחד מיוזמי התסיסות ומפעיליהן, משמש מרצה באוניברסיטה העברית. האם הנהלת האוניברסיטה בדקה מה היא פעולתו האקדמית באוניברסיטה ומה פעילותו האחרת שם, מה הקשר בין פעילותו האקדמית לזו האחרת? היה כדאי, אדוני השר, שגם אתה תדע את הדברים האלה.

נדמה לי כי לא רק אורחי ישראל נפגעים. זו גם פגיעה במוסד גופו, ויש לי הרגשה כי הגענו לטישטוש תחומים בין החופש האקדמי לבין חופש של השתוללות אנטי-לאומית וליבוי יצרים וטרור. הנהלת האוניברסיטה אינה עושה די הצורך להגן על היעדים שהופקדו בידיה. התעלמות מתופעות הרסניות ויחס סלחני וליבראלי כלפי היוזמים אותן אינם מגינים על המוסד אלא להיפך. והרי דוגמה נוספת: שלושה סטודנטים ערבים התנהגו באחת ההפגנות האחרונות, ללא צל של פסק, בצורה אלימה ביותר ופוגעת ואמנם הועמדו לדין, אולם העונש שנקבע להם על-ידי ועדת המשמעת — ואני רוצה שחברי הכנסת

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני מסיים ואומר: יש לאפשר פעילות פוליטית, דמוקרטית ובלתי-אלימה, יש להגן עליה, אבל יש לבלום כל תופעה של אלימות — ומבחינתי אין שום הבדל אם היא באה מפה או משם, לרבות חברי שלי. ברגע שזה מגיע לאלימות יש לחסום את זה בכל הדרכים החר-קיות. אולם זאת בתנאי אחד — בלי איפה ואיפה, דין אחד לכול, לימין ולשמאל, לנציים וליונים, ליהודים ולערבים — דין אחד לכולם.

הח"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות להצעה לסדר-היום באותו נושא לחברת-הכנסת שטרן-קטן.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת נכבדים, אנו דנים היום בתופעה חברתית כואבת מאוד וחמורה, וכבר נאמרו הדברים בצורה זו או זו לפני. לא רק ההפגנות בקאמפוס סים שהתרחשו בזמן האחרון מדאיגות בגלל סכנת פגיעות גופניות הכרוכה בכך אלא מדאיגה עוד יותר התופעה של עיוותים והרס בתחום הרוח והחברה. מוסד ממלכתי אקדמי עליו באוניברסיטה העברית בירושלים, שבמהותו ובתפקידו צריך לשמש, ובמשך כל השנים שימש, מקור להקניית ידע וערכי תרבות — הפך לשדה קרב ואלימות ברמה שקשה להגדיר אותה.

רק לפני כמה שבועות נתקלנו בחוצות האוניברסיטה בכתובות ענקיות של "מוות לציונות" ועוד אחרות ויכולנו לשמוע שירה בקולי קולות של הימנון ה"פתח". ביום ה' שעבר נערכה באוניברסיטה העברית אחת ההפגנות האלימות והקיצוניות, וכדאי שאציין עובדות מספר עלי-מנת להצביע על חומרת המצב. ההפגנה נערכה — וזאת אני אומרת במפורש ובמלוא האחריות — בהתחלה על-ידי הערבים והתומכים בהם, ובה הושמעו דברים בוטים נגד מדינת ישראל ונגד עם ישראל. הערבים היו מצויינים במקלות ובאבנים ולבשו חולצות ועליהן סמלים וסיסמאות של אש"ף. מפני כבודה של הכמה הזאת אינני רוצה לצטט אותן. אין ספק כי היתה זו הפגנה מאורגנת ומוכנה מראש, לא רק על-ידי הסטודנטים שבתוך האוניברסיטה אלא גם על-ידי קבוצות תגבורת של ערבים ותומכיהם היהודים, בעלי גומות שונות ולא כל כך טהורות, שהוכנו ופרצו מבחוקי. גם חברי כנסת נבחל פועל במלתחת קודש"ז. הטיעון הרשמי לעריכת ההפגנה היה נגד דיכוי חופש הדיבור של הסטודנטים הערבים והעמדתם לדין של שלושה מהם בגלל מעשי אלימות באחת ההפגנות הקודמות. והרי לפנינו פאראדוקס: במאבק על חופש הדיבור, כביכול, משתמשים באמצעים אלימים. ולא זו בלבד אלא אף מגינים על האלימים, שוב באמצעים אלימים. אכן התנהגות הולמת ותואמת את המסגרת של המוסד האקדמי.

נכון, אני מודעת לעובדה שאירועים אלה, המתרחשים בתוך הקאמפוס האוניברסיטאי, מושפעים מאירועים מדיניים באזורנו. אין לי צל של ספק שהקיצוניים בלאומיותם מודרכים על-ידי גורמים מבחול שלגלגים חברת-הכנסת תופיק טובי הוא מתוך מדי ואין הם יכולים להזהות את. אולם השאלה המרכזית היא: האם הקאמפוס הוא המקום המיועד לכך? תשובתי — ואני מקווה שזו גם תשובת רוב חברי הכנסת ורוב הציבור הרחב — היא חד-משמעית: האוניברסיטה לא נועדה לכך. ייתכן שהנהלת

אקדמיים או אוניברסיטאיים והיא מבטאת השתקפות של מאורעות חוץ-אוניברסיטאיים. הנהלות האוניברסיטאות, לפי מיטב ידיעתי, ערות למתרחש ועושות כל שביכולתן למנוע תופעות אלה והתרחבות ממדיהן. האוניברסיטאות נהגו בתחילת השנה באיפוק מרבי מתוך תקווה שמדיניות זו תשמור על ממדים מצומצמים. לפיכך הוגישו נגד מש"ת תחסי הפגנות לא-חוקיות תביעות לממונים על המשמעת ונדרשו, בדרך-כלל, עונשי נזיפה או התראה. לאחר שההפגנות הפכו לאלימות החליטו המוסדות להקשיח את מדיניותן ולדרוש מן הממונים על המשמעת להטיל עונשי השעיה לפרקי זמן שונים, לרבות השעיה לצמיתות מן הלימודים.

בעניין זה שיקולי האוניברסיטאות הם על-פי העקרון שהאוניברסיטאות קיימות בשביל המעוניינים ללמוד בהן. כל הבא לקאמפוס במגמה לחבל במגמות האוניברסיטה ולהפריע למהלך התקין של ההוראה והמחקר המתנהלים בה, מקומו לא צריך להיות במסגרת האוניברסיטה.

על-פי תקנון האוניברסיטה העברית בירושלים אין לקיים הפגנות בקאמפוס, אולם, מאידך גיסא, מאפשרת הנהלת האוניברסיטה למעוניינים בכך לקיים דיונים בתוך האולמות והחדרים. במקרים שבהם סבורה האוניברסיטה כי עומדת להתקיים הפגנה אלימה מוזנמת המשטרה, הממתינה מחוץ לקאמפוס, ורק בשעה שמתחילה תיגרה נכנסים השוטרים על-מנת להפריד בין הניצים. רקטור האוניברסיטה ביקש לציין את התאפקותה הרבה של המשטרה בעת פיזור ההפגנה האחרונה שהיתה בקאמפוס הירושלמי.

ידוע לאוניברסיטאה כי חלק מן האנשים המארגנים את ההפגנות אינם סטודנטים לשם לימודים והרשמתם לאוניברסיטה היא לשם מציאת כיסוי להימצאותם בקאמפוס. האוניברסיטה שוקלת עכשיו לאפשר הרשמה רק לתלמידים אשר לפי מיטב ידיעתה ושיקוליה כוונתם הממשית היא, קודם-כול, ללמוד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איך אפשר לבדוק זאת?

שר-התינוך והתכונות ז. המר:
לא אני אחיה מי שיבדוק זאת אלא שלטונות האוניברסיטה יבדקו.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
האם כוונתך היא שיש אנשים שגרשמו לאוניברסיטה לא כדי ללמוד אלא רק כדי — — — ? זה לא נראה הגיוני.

שר-התינוך והתכונות ז. המר:
כל מה שאני אומר פה זה לפי ההרגשה והידיעות שיש באוניברסיטאות.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
האם הלימוד הוא כיסוי?

שר-התינוך והתכונות ז. המר:
כן. אינני אומר שכולם. אמרתי שיש כאלה.

יוסף רום (הליכוד):
חברי-הכנסת וילנר, אם אתה רוצה אראה לך איך אפשר לעשות זאת.

יקשיבו — מסתכם בהרחקה על-תנאי מהאוניברסיטה לשנה אחת. האם זה עונש ההולם של המעשים שעשו? האם יש בעונש זה כדי להרתיע — או להיפך, שמא יש בו כדי לעודד מעשים אלימים נוספים? או שמא זו דרך לעודד סטודנטים להתנהג על-פי ערכי תרבות? נדמה לי כי התשובה ברורה.

באוניברסיטה העברית לומדים כ-500—600 סטודנטים ערבים. אין לי ספק כי רבים מאוד באו לשם ללמוד והם עושים מאמץ גדול להתגבר על בעיות הלימודים והם אינם מעורבים בעיסוקים ההרסניים. אלא מה קורה? לא רק שמפריעים להם ללמוד ואין מאפשרים להם להתקדם אלא אף מפעילים עליהם לחצים אלימים כדי שישתפו פעולה בהפגנות, נגד רצונם, ואינני צריכה להביא דוגמאות נוספות על הדוגמה של אותו סטודנט לכימיה שהוכה על-ידי חבריו עד שהגיש תלונה למשטרה בנדון. לצערי, לאלה האוניברסיטה אינה מסייעת די הצורך.

ועוד הערה כלפי כלי-התקשורת.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
עוד פעם כלי-התקשורת?

שרה שטרן-קמון (חזית דתית לאומית):
נדמה לי כי גם להם חלק בעידוד ובהגברת האלימות על-ידי עצם ההגזמה והבלטת דברים שאולי השתיקה יפה להם. הצגת הדברים כמאבק אידיאולוגי, כביכול, בין ימין ושמאל מעוותת את המציאות, ומוטב היה לנהוג אחרת.

למשטרה אני רוצה לומר: כל הכבוד, היא נוהגת בהזירות רבה מאוד. אולי זה גם לזכותו של שר הפנים, אבל גם כאן אסור לשכוח כי קו דק מאוד מפריד בין זהירות לבין אי-התערבות ועמידה בצד, העלולה להביא לתוצאות הפוכות משקט.

כדי לשנות את המצב יש צורך, לדעתי, בשינוי אוריינטציה וגוישה לבעיה. קודם-כול יש לאוניברסיטה מחויבות לעמוד ביתר הקפדה על יעדיה ותקנותיה ולהחמיר עם מי שעובר עליהן. על החופש האקדמי באוניברסיטאות יש לומר: כן; על דיונים פוליטיים יש לומר: כן. בתנאי שיתנהלו בצורה המקובלת בהרצאות ובדיונים בתחום הלימודים; אך יש לומר "לא" להפגנות ולאלימות פוליטית ולהרחיק את ראשי המסיתים כתגובה חוקית ולגיטימית מצד שלטונות האוניברסיטה. יש לומר "לא" למי שנרשם פורמאלית כסטודנט ועיסוקו שם אחר. כך נוהגים, לצערי, הערבים באוניברסיטאות בארצות שונות בעולם, אבל אצלנו אסור שיקרה כך. אם יש צורך בשינוי או בתיקון חוקים ותקנות, על האוניברסיטה לפעול ליתקונם, אבל גם אתה, אדוני השר, וגם הכנסת חייבים לסייע. עלינו לדון בהקדם בנושא ולסייע בהחזרת המוסדות להשכלה גבוהה למעמדם התקין, ולא — עלולים אנו להפסיד, חלילה, כל מה שהשגנו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
ישיב שר התינוך והתכונות, בבקשה, כבוד השר.

שר-התינוך והתכונות ז. המר:
אדוני היושב-ראש, נכנסת נכבדה, בשבועות האחרונים עדים היינו לשורת הפגנות, מהן אלימות, בכמה אוניברסיטאות בארץ, הפגנות שאף אחד מאתנו אינו צריך לרצות בהן. העילה להפגנות אינה נוגעת לנושאים

אורה נמיר (המערך) :

אדוני השר, דיברת על חיפה. מה על ירושלים ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

תיארת כיצד אוניברסיטת ירושלים נוהגת לגבי המשטרה. כאשר עומדת להתקיים הפגנה באוניברסיטת ירושלים המשטרה עומדת מחוץ לקאמפוס, וכאשר מתחילה התיגרה — המשטרה נכנסת לקאמפוס ומטפלת במצב.

אורה נמיר (המערך) :

הפרוצדורה של המשפט מסורבלת מאוד.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

הרי אינני מציע להסיר את כל ההצעות מסדר-היום, כך אפשר יהיה לדון בהן.

חברי הכנסת, זוהי הזדמנות לקרוא לסטודנטים לעשות מאמץ עליון להבנה וחיים תקינים, בקאמפוס ומחוצה לו, בקרב אזרחי ישראל — לצערי אני מוכרח להגיד זאת — הערכים וההיגיון; לקרוא לסטודנטים שלא לאפשר לגורמים שמחוץ לאוניברסיטה — או הבאים בין כתליה למטרות שאינן לימוד ומחקר — להביא לסיכסוכים אלימים או לפגיעה בחוקי המדינה ובסדר הטוב; לקרוא לסטודנטים שלא להגיע לעימותים אלימים ולהרגיע את הרוחות.

אדוני היושב-ראש, דומני שלא יכול להיות ספק שזכותו וחובתו של האוניברסיטאות להביא להרגעת הרוחות ושלא להתיר התדרדרות במצב. כאמור, עקב ההסלמה שחלה לאחרונה, תנוקטנה האוניברסיטאות אמצעים חינוכיים ומשמעתיים ראויים לבלימת התסיסה והפגנה. מכל-מקום — אף-על-פי שאינני מסכים לחלק מקביעות העובדות והפסיקות, שננקטו על-ידי חלק מחברי הכנסת שהעלו את הנושא, לגבי מי מחריף יותר ומי מתחיל בפעולה, מאחר שאין בידי נתונים מדויקים כאלה או כאלה, אינני יודע אם יש בידי משהו, אלה דברים הצריכים בדיקה הרבה יותר עמוקה — אני מציע, בכל זאת, להעביר את הצעות של חברת-הכנסת שרה שטרן-קטן, חברת-הכנסת אורה נמיר וחברת-הכנסת אורי אבנרי לדיון בוועדה; ואני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי מסדר-היום בגלל הקביעה החד-צדדית, מבלי שאני אומר משהו הקובע בדיוק איך היו מהלכי הדברים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אוי ואבוי לחד-צדדיות של דברי חברת-הכנסת שרה שטרן-קטן. אבל תשיב כדרךך, כדרך הממשלה.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית) :

חברת-הכנסת טובי, ציפיתי ממך ליותר מאשר תגנות, ואתה בא אלי בטענות ?

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אדוני השר, לאיוו ועדה אתה מציע להעביר את ההצעות ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אני שוקל אם לוועדת החינוך והתרבות או לוועדת החוץ והבטחון.

זאב כ"ץ (המערך) :

אני מציע לוועדת החינוך והתרבות.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

מי שמעוניינים לנצל זאת לפעילות נגד האוניברסיטה לא יוכלו להירשם לאוניברסיטה.

החלטת הסנאט של אוניברסיטת חיפה משנת 1975 קובעת: "האוניברסיטה תדאג לכך כי בין כתליה יכובד עקרון חופש ההתבטאות וזאת גם כאשר מדובר בהבעת דעות שאינן מקובלות על חלק זה או אחר של הציבור. זאת בתנאי שלא תעמודנה בסתירה לעקרונות האוניברסיטה ומטרותיה ושאין בהן עבירה על חוקי מדינת ישראל." האוניברסיטה מתירה, לכן, חופש הביטוי למורים ולתלמידים, אך בשני סוגים.

אמנון לין (הליכוד) :

מטרותיה של ישראל עצמה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

לא יכול להיות, לפי דעתי, אם אני מבין נכון, שמטרות השוללות את מטרות ישראל והאוניברסיטה, שהיא חלק מ ישראל, תעמודנה בסתירה.

(חברת-הכנסת א. לין קורא קריאת ביניים)

ציטטתי את החלטת הסנאט אשר אגב, גם הוא עצמו הודקק למצב והחליט על מספר פעולות לגבי טיפול

יוסף רם (הליכוד) :

הניסוח הזה הוא ניסוח עדין במיוחד היות שהוא משאיר פתח שניתן לאינטרפרטציה — — — אבקש שתיתן דעתך על כך.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

בכל-אופן שני הסייגים שהאוניברסיטה מסייגת בהם את חופש הביטוי נוגעים באמת: א. לשמירה על חוקי המדינה, במובן הרחב של המלה, כך הבינוני; ב. לאי-פגיעה בסדרי הוראה ומחקר.

נהלת האוניברסיטה לא התערבה עד כה בהפגנות סטודנטים המתקיימות מחוץ לבניינים. לגבי פעילות בתוך המבנים — יש רשות לאגודת הסטודנטים לערוך פעילויות. קבוצות בלתי-מאורגנות יכולות לפנות לדקאן הסטודנטים כדי לקבל חדר לאירוע מסוים. עד לזמן האחרון התנהלו העניינים, מבחינת הסכנה של אלימות, בצורה תקינה פחות או יותר, לפי דעת אוניברסיטת חיפה. בשבוע שעבר היתה הפגנה אשר כתוצאה ממנה הופרעו ההוראה והמחקר במוסד ולכן הוחלט לנקוט צעדים משמעותיים נגד סטודנטים מספר שהשתתפו בה. האוניברסיטה עוסקת בימים אלה ביעול הצד הטכני של הליכי המשמעת. בין יתר הדברים הבינוניים שהשבוע אישר הסנאט של אוניברסיטת חיפה את קיצור הטיפול בעבירות משמעת, עונש מינימום של הרחקה או ביטול לימודים למשך מסמטר לתלמיד שיימצא אשם בהפרעת סדרי ההוראה והמחקר או של כל פעולה אחרת באוניברסיטה. הממונה על משמעת הסטודנטים יכול לתת את העונש על-תנאי, וכך הלאה.

בעניין הפעלת המשטרה הנהלת האוניברסיטה של חיפה סבורה כי הקאמפוס איננו אקסטרטריטוריאלי. הנהלת האוניברסיטה לא היססה בעבר ולא תהסס בעתיד להזמין את המשטרה כאשר יש סכנה של אלימות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וואת השאלה: באוניברסיטאות חולקו כרוזים של
קבוצת "כך" הקוראים לגרש את כל הסטודנטים הערבים
מהאוניברסיטאות, ואת כל הערבים מן הארץ. האם מותר
לעשות דבר כזה באוניברסיטה?

עמם הדרי-הורביץ (המערך):
והרי זאת אמרתי בתחילת דברי, שאין כאן הבדל
בין הסטודנטים. גם סטודנט יהודי המטיף לכך, יש לסלקו
מהאוניברסיטה ללא דיחוי.

אני אומר שהטעון הזה בשם חופש הביטוי יהיה
אוטונומי. הדבר נכון לאמצעי התקשורת, והוא נכון גם
לאוניברסיטאות. איבדנו כל רסן בדיבורים שלנו, ובמיוחד
ידינו אנחנו הורסים את החברה שלנו.

הופתעתי לשמוע את חברת-הכנסת אורה נמיר, כיצד
היא הסבירה שהסטודנטים היהודים התחילו, ושהקצנה
הערבית באה בתגובה. מה היה? האם הם התחילו לרוץ
אחרי הערבים סתם כך, או זה היה בעקבות משהו?
איך התפתחו הדברים שם?

(חברת-הכנסת מ. וירשובסקי קורא
קריאת-ביניים)

אני לא שכחתי איך אתה, חברת-הכנסת וירשובסקי,
משוחח עם תמיר. הוא רק עולה על הבמה, ואתה כבר
קופץ. החרדה שאחזה בהם, תניח אותה לאחרים.

חיים קורפו (הליכוד):
האם אתה מציע להסיר גם את ההצעה של חברת-
הכנסת נמיר מסדר-היום?

עמם הדרי-הורביץ (המערך):
אני מציע להעביר את ההצעה לסדר-היום של חברת-
הכנסת נמיר לוועדה. אני פשוט איני יכול שלא להגיב
על הדברים שהיא אמרה, ואני מנצל את הבמה הזאת
כדי לעשות זאת. אני לא יכול להשלים עם הדברים
שאמרה חברת-הכנסת אורה נמיר.

אני מציע שהכנסת תביע את דעתה בנוגע ותמליץ
בפני האוניברסיטאות לנהוג ביד קשה כנגד מפירי חוק
מכל צד, ובראש-יבראשונה כנגד מי שרואים את ייעודם
בחיסולה של מדינת ישראל.

אני מציע לאנשי המערך, התובעים חופש דיבור
והזכות להביע דעה, לשקול מה יקרה כאשר אנחנו ניטול
את השלטון, כיצד נגהג אז. אני מציע להם, עליכן, שלא
להשתמש בכל מקרה בהטחת ביקורת אופוזיציונית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת משה שמיר.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר
מעל סדר-היום את הצעתה של חברת-הכנסת אורה נמיר.
אין לנו בעיות מיוחדות עם הצעות של סוכני אש"פ
מקצועיים ומובהקים, כמו אלה שהעלו את ההצעות לסדר-
היום מטעם שלי"ש ומטעם חר"ש. אבל יש בעיה, וחשוב
לעסוק בה, כאשר מתוך תנועת העבודה עולה קול שיש
בו, לכאורה, רצון לאיזון אבל למעשה עושה את העוול
הגדול ביותר, העוול של הנסיון לאזן בין רוצח לנרצח,
בין חוקף לקרוב, איזון בין הנאבקים ויוצרים מצב של
התגוששות ומאבק, מתוך המטרה של הריסת מדינת

יוסף רום (הליכוד):
אני מבקש לוועדת החוץ והבטחון.

שרי-החינוך והתרבות ז. המר:
ועדת הכנסת תקבע.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת הדרי-הורביץ.

עמם הדרי-הורביץ (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להוריד
את הצעתו של חברת-הכנסת אבנרי מסדר-היום.

רבותי חברי הכנסת, יש להקפיד על שמירת החוק
בכל מקום, באוניברסיטאות ושלא באוניברסיטאות, הן
לגבי יהודים והן לגבי ערבים. התמרת מצב הבטחון
היא תוצאה של אולטימדה של הממשלה בתקופה האחרונה
בשמירה על החוק. באותה מידה החריף המצב באוני-
ברסיטאות בגלל אולטימדתן של הנהלות האוניברסיטאות.

רבותי חברי הכנסת, חופש הדיבור בארץ הזאת
צריך להיות מוגבל ברגע שהמתווכחים שואפים לחסל את
מדינת ישראל. השתבש עלינו שכלנו ואנחנו מאמצים
את המקובל בעולם הרחב ומתפעלים כיצד הם מאפ-
שרים חופש ביטוי. אלא שאין זה דומה.

חברת-הכנסת טובי, מי שאומר שהוא בעד אש"פ
ושהוא רוצה בחיסולה של מדינת ישראל, אין לו מקום
באוניברסיטאות שלנו, ויש לסלקו משם ללא דיחוי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
באמתלה הזאת אתם עוד תסלקו ויוזמים לסלק את
כל הערבים מהאוניברסיטאות. אינכם יכולים לנהוג כך.

עמם הדרי-הורביץ (המערך):
עד היום לא שמעתי שסילקו מהאוניברסיטה בחיפה
את התלמידים האלה, ובאיו מידה הם תלמידים או לא —
אינני יודע. מכל-מקום הם יושבים שם ולא חוששים
לומר: "מה שהיטלר לא הספיק, יאסר עראפאת יסיים",
ואינם חוששים לומר שאש"פ — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מייחס זאת לכל ציבור הסטודנטים הערבים?
זו השמעה. זה מביא להסתה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברת-הכנסת טובי, בבקשה לא להפריע.

עמם הדרי-הורביץ (המערך):
לא אמרתי שאלה כל הסטודנטים הערבים. אמרתי
שאת אותו אחד שאמר זאת יש לסלק ללא דיחוי, ואל
תבלבלו את הראש עם חופש דיבור. אני לא יכול להש-
לים עם זה, ואינני יכול לראות באוניברסיטה שלנו סטודנט,
הלומד על חשבון המדינה, כשהוא עומד ומטיף לחיסולה.
צדק כזה איננו מקובל עלי. אינני יכול גם לקבל את
המוסר הכפול שאתם מציגים; כיצד אתם משלימים עם
הנעשה באפגאניסטאן ומה אתם מטיפים לנו כאן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני רוצה לשאול אותך שאלה.

עמם הדרי-הורביץ (המערך):
בבקשה.

ומפי ראש ממשלת ישראל הזיהוי של אש"פ עם הנאצים נעשה זיהוי לגיטימי, ברור, רשמי, וכך הוא מופיע על הדפים הרשמיים של גילויי הדעת של ממשלת ישראל. אני רוצה לומר מעל במה זו בשעה זו, כי באותה צורה, באופן מקביל לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, על הכנסת להעביר חוק של עשיית דין באש"פ ובעוזריהם. עשיית דין כזה תפתור את הבעיה.

מה שצריך הוא לא להמתין עד שתהיה שפיכות דמים, עד שתהיה אלימות ממש, אלא להפסיק את ההסתה לאלימות כאשר היא עדיין בגדר דיבור, כאשר היא באסיפות, כאשר היא בקריאה להשמדת ישראל, כאשר היא קשירת שבחים לרוצחי תינוקות ויהודים חפים מפשע.

סיעת "התחיה" דוחה בשאט-נפש את כל ההאשמות שנשמעו כאן כחלק משקרים שאינם התחלה ואינם סוף. סיעת "התחיה" גאה בכך שחבריה הם מן המובילים במאבק הציוני בקרב הדור הצעיר ובקרב הסטודנטים.

היו"ר ח. גרופמן :

רשות להצעה לחבר-הכנסת וילנר, ביחס להצעתו של חבר-הכנסת תופיק טובי.

אמנון לין (הליכוד) :

מאותה סיעה ? חבר-הכנסת טובי מציע לדון במליאה. השר מציע להסיר.

היו"ר ח. גרופמן :

וחבר-הכנסת וילנר מציע להעביר לוועדה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
שכחת את התקנון ?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם הדין הזה מראה עד כמה הכנסת הזאת צריכה כבר לסיים את תפקידה וללכת לבחירות חדשות.

להפסיק את ההסתה לאלימות ? — חבר-הכנסת שמיר, כן, אני בעד זה. אין לתת להסית לאלימות, בוודאי לא לבצע אלימות. מה קורה באוניברסיטאות ?

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אם אתה לא תהיה בכנסת לא תהיה הסתה. אתה מקור ההסתה.

היו"ר ח. גרופמן :

חבר-הכנסת שמיר, זה בסך-הכול הצעה להעביר לוועדה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אתה כבר מתכנן שהוא לא יהיה בכנסת ?

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

החברים שלך באש"פ — — — אש"פ יחסל אותך.

(חבר-הכנסת ת. טובי קורא קריאת-ביניים)

היו"ר ח. גרופמן :

חבר-הכנסת שמיר, אל תלמד אותי לנהל ישיבה. ברגע זה ירדת מעל הדוכן. תקשיב.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
חבר-הכנסת שמיר, הצדיק על כמת הכנסת, את הא-

ישראל, הציונות וכל מוסד בתוכה, לרבות האוניברסיטה עצמה, ובין המתגוננים כדי להחזיק אותם קיימים, ברי-אים ופעילים. הנסיון הזה להציג את המאורע כאילו יש בו "ילדים רעים" משני הצדדים הוא נסיון פסול. הוא עוול לכל המורשה האידאולוגית של תנועת העבודה עצמה, שידעה בכל תולדותיה להבדיל בין עושה מעשה הגנה לבין עושה מעשה ההתקפה.

מה בעצם התרחש באוניברסיטאות שלנו ? נפתחה חזית נוספת במלחמה רבת-הצורות והשיטות והחזיתות של העולם הערבי והקומוניסטי נגד קיומה של מדינת ישראל. זוהי, פשוט, חזית נוספת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
זו פשוט עלילת שקר.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

גם אתה שייך לחזית זו, וגם אתה שותף של אש"פ. הם עושים זאת בפצצה, ואתה עושה זאת בדיבור.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אתה כוזב.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

זהו אותו הרצח. אתה רוצח במלים ; אתה מכין את הרקע המילולי לשפיכת הדמים של מישוהו באמצעות פצצה וסכין. מנצלים את הבטן הרכה של הדמוקראטיה. הם עושים זאת בכל העולם ; הם עושים זאת באפגאניסטן, טאן, בארצות-הברית ובמערב-אירופה, הם עושים זאת בישראל.

כאשר יושבים רביי-הטבח, יורשי הנאצים, כאשר הם זוממים ומתכננים את תכניותיהם איך להשמיד את ישראל ואיך להשמיד את הדמוקראטיה — יש להם סעיף של מטוסים, ויש להם סעיף של דלק, סעיף של פצצות, סעיף של סוככים פוליטיים ויש להם סעיף של אי-שקט בקרב הדור הצעיר ויש להם סעיף של ליבון קטטות והתקוממות באוניברסיטאות. הסטודנטים הערבים, סוככי אש"פ באוניברסיטאות ישראל, הם חלק מהמסכת הכללית הזאת של תקיפת ישראל כחלק מתקיפת העולם הדמוקראטי כולו.

עלי-כן אסור לנו בשום-פנים ואופן להתחסד, להת-קטש ולהתפנק במין יפי-נפש כזה, לאמור, כי בכל תנאי שבעולם, ואפילו אהיה כולי שותת דם, אשמור על איוון עד הרגע האחרון. כי האיוון הוא העוול הגדול ביותר.

גאלה כהן (התחיה — בנא"י) :

חברת-הכנסת אורה נמיר האשימה את הצד היהודי, כאילו הוא התחיל.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

לאחר הנסיון הזה לאיוון באו הדברים הבוטים, דברי העוול שהטילו את האשמה בסטודנטים היהודים הישראלים.

גברתי היושבת-ראש, במסגרת החוק הישראלי יש חוק של עשיית דין בנאצים ובעוזריהם. רוב רובו של העם היושב בישראל יודע שאנשי אש"פ לחוגיהם וכנופיותיהם הם הממשיכים הישירים של הנאצים בדורנו. אותה מטרה ; אותו שיטות ; אותם תומכים. לצערנו, בשינוי אחד : הפעם יש לנאצים האלה תומכים בתוך החברה הישראלית. זה כמה זמן שגם בהתבטאויות מטעם ממשלת ישראל

להיות כובשים, מדכאים, מגרשים, של עם אחד. יש אפשרות לשקט באוניברסיטאות על בסיס דמוקרטי, אי-שימוש באלימות, כפי שיש אפשרות לשלום באזור על בסיס עצמאות ישראל ועצמאות פלשתינ, צד בצד.

היו"ר ח. גרופמן :

חברת-הכנסת תופיק טובי, האם אתה מסכים שהצעתך תעובר לוועדה ?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
כן.

היו"ר ח. גרופמן :

חברת-הכנסת אורה נמיר, האם את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדה ?

אורה נמיר (המערך) :
כן.

היו"ר ח. גרופמן :

חברת-הכנסת אבנרי השאיר פתק שהוא מסכים. לגבי הצעתה של חברת-הכנסת שטרן-קטן יש רק הצעה אחת — להעביר לוועדה. אין הצעה להסיר את הצעתך. האם את מסכימה להעברת הצעתך לוועדה ?

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית) :
כן.

היו"ר ח. גרופמן :

אנחנו ניגשים להצבעה. נצביע על כל הצעה בנפרד משום שיש הצעות שונות.

ה צ ב ע

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חברת-הכנסת ת. טובי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת-הכנסת א. נמיר לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חברת-הכנסת א. אבנרי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת-הכנסת ש. שטרן-קטן לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

לימות המבוצעת באוניברסיטאות על-ידי אנשי "התחיה" ודומיהם. והוא שיבח אותם, בו בזמן שהם משתמשים בגלוי בשרשראות ברזל ובסכנים, כדי לפגוע באסיפות חוקיות שאושרו על-ידי הנהלת האוניברסיטה. אני מא-שים אותך שאתה קורא לאלימות בתוך כתלי האוניבר-סיטה.

על מה, בעצם, הוויכוח ?- צריכים להיות כללים איך מתארגנים אסיפות או הפגנות באוניברסיטאות. על זה לא צריך להיות ויכוח. מניין התחילה הצרה ? כאשר חלק הימין — לא יהודים אלא אנשי "התחיה" — שוביניסטים קיצוניים לקחו את החוק בידיים, נהגו באלימות, בשפי-רות דמים, תוך קריאות לגרש את כל הערבים מן הארץ — הם יצרו את המהומה באוניברסיטה. בלי השיטות האלה, בלי השרשראות, בלי ההתקפות על אסיפות של הסטודנטים הדמוקראטים, מ"הקאמפוס" ומוועד הסטודנטים הערבים, לא היה קורה ולא כלום. אפשר אחר כך לברר מה מותר ומה אסור ובאיו צורה מותר לארגן אסיפות או הפגנות.

אבל השר התעלם, ובוזה הוא מחפה על מקור הרעה. השימוש באלימות בא אך ורק מהימין הקיצוני ובראשו אנשי "התחיה", אנשי הרב כהנא ודומיהם. ואם לא כן לא היתה אלימות. היו ויכוחים. היו דעות שונות.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
כל דבר שאתה אומר נגד "התחיה" מחזק את "התחיה" בציבור.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אני גם דוחה את הדברים שהשמיע חברת-הכנסת שמיר : "העולם הקומוניסטי והעולם הערבי שואפים להשמיד את ישראל" — איי ואבוי היה אילו היה כך. העולם הקומוניסטי והמפלגות הקומוניסטיות בעולם, בבית-המועצות, עומדים על זכות קיומה של מדינת ישראל, אבל באותו זמן הם עומדים, ובצדק, גם על זכותו של העם הפלשתינאי למדינה עצמאית —

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
כמו באפגאניסטאן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
— בצד מדינת ישראל, מה שאתה אומר זה הט-עוית הכנסת, הטעוית העם. אלה דברי בלע והבל שאין להם כל אחיזה במציאות.

מי שמפריע לשקט באוניברסיטאות אלה אותם הגור-מים שלא נותנים להגיע לשלום ולבתחון בכלל, הרוצים

ה. שאלות ותשובות

רשות שמורות הטבע, שעברו הכשרה מתאימה, קיבלו תעודות מינוי וסמכויות של שוטרים מיוחדים על-פי פקודת המשטרה. סמכויות אלו של שוטרים מיוחדים הוגבלו מראש לאותם חייקים שבהם העונקו לפקחי רשות שמורות הטבע סמכויות מיוחדות. כל פקח שמונה לשוטר מיוחד הצהיר כי בעת או לצורך מילוי תפקידו הוא לא יערוך חיפוש, לא יתפוס חפץ, לא ישמש בכוח ולא יעצור אדם אלא אם ובמידה שסמכות כזו מוענקת לו על-פי אחד החייקים המפורטים באותה הצהרה. מכאן שמינויים של פקחי רשות שמורות הטבע לשוטרים

היו"ר ח. גרופמן :

נעבור עתה לסעיף הבא : שאלות ותשובות.

5450. פעולות הפיירת-הירוקה

חברת-הכנסת ש. טולידאנו שאל את שר החקלאות ביום י"ט בשבט תש"ם (6 בפברואר 1980) :

בתשובה על השאלתה שלי מס' 4826 בקשר לפעולותיה של הסיירת-הירוקה השיב שר הפנים ביום 9 בינואר 1980 כי שר הפנים איננו אחראי אחריות מיניסטרילית למעשיה ופעולותיה של הסיירת-הירוקה. כן השיב השר כי "פקחי

מוסמך על השפעת חומר ההרדמה על צרכני בשר של חזירי-הבר?

ה. האם לא היה רצוי לאסור את שיווק בשר החזיר-רים, שהורדמו לפני שחיטתם, עד לקבלת תוצאות המחקר?

ו. מי הגורם המוסמך שלידינו נמסר ציד חזירי-הבר?

תשובת שר-החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. התשובה שלילית.

ב. אין חזירי-בר נשחטים לאחר שהורדמו אלא נורים. המתת החזירים מתבצעת בדיר הקיים בכל נקודת ישוב שבה עובד מרדים. הציידים והמרדמים האוכלים את בשר החזיר עושים זאת על אחריותם. חלקם בודק את הבשר באמצעות וטרינאר.

ג. במשך השנה מורדמים בממוצע כ-2,500 חזירים על-ידי ציידים מורשים, לצורך מניעת נזקי חקלאות.

ד. יש מחקר ותוצאותיו מראות שהדבר אינו מסוכן.

ה. כן. שיווק בשר החזיר, שהוא חית-בר מוגנת, אסור על-פי החוק.

ו. בעלי היתר מיוחד לצייד חזירי-בר, הנקבעים על-ידי משרד החקלאות, האגף להגנת הצומח ורשות שמורות הטבע.

5557. ההחלטה על הקמת קריית-שכם

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

בתשובה על השאלתה שלי אמר השר אריאל שרון בתאריך 30 בינואר 1980 כי בג'ל-כביר תוקם "עיר יהודית גדולה" ושמה "קריית-שכם".

רוצני לשאול את כבודו:

1. מתי התקבלו החלטות אלו?

2. על-ידי מי ובאיוז מסגרת התקבלו החלטות אלו?

תשובת שר-החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בישיבת הממשלה הוחלט על הקמת הישוב. במסגרת סמכות הממשלה.

5629. תפיסת עדרים ופילוק תושבים מאדמותיהם על-ידי הסיירת-הירוקה

חברי-הכנסת מ. עמאר שאל את שר החקלאות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

השייח'ים משבטי אלעזומה מתלוננים על לקיחתם של עדרי בני שבטם על-ידי הסיירת-הירוקה ומכירתם במחירים מוזלים, הפחותים בהרבה מהמחיר הריאלי. יתירה מכך, פעולות התפיסה והלקיחה נעשות בדרך אלימה, מבלי לאפשר לבעלים לנקוט פעולות משפטיות להגנת זכויותיהם.

כדבר הזה סולקו בכוח מאדמותיהן ומבתיהן 12 משפחות מחמולות אבו ג'לידאן אלעזומה ו-8 משפחות מחמולות אסוילים אבו בלייה בנוסף על תפיסה ולקיחת עדריהם.

מיוחדים לא הוסיף להם אף סמכות אחת שלא ניתנה להם קודם לכן.

בתשובה על שאלה נוספת שלי, אשר בה שאלתי אל מי עלי להפנות שאלתה בעניין פעילות הסיירת-הירוקה, השיב שר הפנים: "לשר החקלאות".

לאור האמור לעיל אבקש את תשובת השר:

1. האם פעלה הסיירת ב-4 בינואר 1980 לפינוי בדואים משטח אימונים של צה"ל באזור רביבים?

2. אם כן — האם היא הוזמנה לעשות כן על-ידי צה"ל? אם הוזמנה — האם היתה לה סמכות משפטית לבצע פעולה זו, לרבות שימוש בנשק? זאת במיוחד לאחר תשובת שר הפנים, שמשמע ממנה כי קיימות הגבלות חמורות בהפעלת פקחי רשות שמורות הטבע, המחייבות גם את הסיירת-הירוקה.

3. אם צה"ל לא הוזמנה, באיזו סמכות פעלה הסיירת בתחומה?

שר-החקלאות א. שרון:

1. כן.

2. כן.

3. ראה תשובה על שאלה 2.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לתחרי-הכנסת טולידאנו.

שמאל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

מאחר שהעניין נוגע גם לצה"ל הגשתי אותה שאלתה לשר הבטחון. שר הבטחון לשעבר ענה לי תשובה הסירה את זו של שר החקלאות. הוא אמר: "פינוי עדרי הצאן באזור רביבים בוצע על-ידי כוחות צה"ל בלבד". אתה אומר שהוא כן בוצע על-ידי הסיירת-הירוקה. אני רוצה לדעת לאיזה שר להאמין.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

מדוע הוא לא נותן תשובה על השאלה הנוספת?

היו"ר ח. גרוסמן:

אין לי אפשרות לחייב.

5520. השימוש בחומר רעיל להרדמת חזירי-בר

חברי-הכנסת א. שפייר שאל את שר החקלאות ביום כ"ו בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980):

לאחרונה היו פירסומים על ציד, שחיטה ושיווק בלתי-מבוקרים של חזירי-בר בצפון הארץ. חזירי-הבר מורדמים תחילה על-ידי חומר רעיל (אלפאכלורוז), נשחטים וגמסרים לסוחרים המשווקים את הבשר למסעדות.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. מפתחו של חומר ההרדמה הנדון טוען שאנשי משרד החקלאות משתמשים בחומר באורח בלתי-מרוסן, תוך התעלמות מהנזקים הסביבתיים החמורים שהוא גורם. האם מקבל השר טענה זו?

ב. חזירי-הבר נשחטים, לאחר שהורדמו, ללא כל פיקוח וטרינארי. מדוע אין השחיטה מתבצעת תחת פיקוח רפואי?

ג. כמה חזירי-בר נשחטים בממוצע מדי שנה?

ד. האם יש בכוונת משרד החקלאות להזמין מחקר

שר-החקלאות א. שרון :

- א. כן.
- ב. אין.
- ג. לא.

היו"ר ח. גרופמן :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת טולידאנו.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזומה) :
השאלה השנייה היתה : מה הצעדים שבדעת השר לנקוט נגד הסיירת על שחרגה מסמכויותיה. קיבלתי תשובה "אין". מה זאת אומרת "אין" ?

שר-החקלאות א. שרון :

השאלה נשאלה במליאה, צריך לתת את התשובה עליה במליאה, אלא אם חבר הכנסת מסכים אחרת.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזומה) :
אני חושב שצריך לקבל תשובה בעל-פה.

שר-החקלאות א. שרון :

לאחר שהעניין ייבדק תקבל תשובה.

5809. תנאי החכרת חוות של שר החקלאות

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום 'ב' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

נמסר בעתונות כי החכרת את החווה שבבעלותך ובעלות אשתך למנהל העבודה שלך. כן נמסר מפי מינהל מקרקעי ישראל כי לא ידוע להם דבר על עיסקה זו.

אבקש להשיב לי :

1. האם קיבלת אישור ממינהל מקרקעי ישראל להחכרת חוותך ?
2. האם בדק מינהל מקרקעי ישראל אם אין איסור חוקי על החכרת אדמת לאום חכורה ? מה היו מסקנות בדיקה זו ?
3. האם נוהג המינהל לאשר החכרה של אדמת לאום חכורה, ואם כן — באילו מקרים ניתן ב-10 השנים האחר-רונות אישור כזה ובאילו תנאים ?
4. באילו תנאים החכרת את חוותך למר לוי ות-מורת אילו סכומים ?
5. האם יש זיקה בין הסכומים שהתחייב מר לוי לשלם כדמי חכירה לבין הכנסות ו/או רווחי החווה בת-קופת החכירה, בשעה שאתה מכהן כשר החקלאות ?
6. האם נקבעו התנאים שבהם תתבטל החכירה, לגבי התאריך והתנאים הכלכליים ?
7. אילו אמצעים ננקטו עלייך כדי להבטיח שבת-קופת החכירה לא תיהנה החווה הנאות כלכלית מההחל-טות המתקבלות עלייך כשר החקלאות ?

תשובת שר-החקלאות א. שרון :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. כן.
3. כן.

4. נמסר למבקר המדינה והוא אישר זאת.

אבקש להשיב לי :

1. מה אמת בתלונות הללו ?

2. על-פי אילו הוראות ד"ן תופסת הסיירת-הירוקה עדרים ומסלקת חושבים מאדמותיהם ומבתיים ? אבקש לפרט.

3. האם לא יהא מן הנכון לשלוח למחוזיק באדמה או לבעל העדר הודעה מוקדמת על פעולה כזו המתוכננת נגדו, למען אפשר לו לפנות לבית-המשפט להגן על זכויותיו החוקיות ?

תשובת שר-החקלאות א. שרון :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין אמת בתלונות.

2. על-פי חוק מינהל מקרקעי ישראל, תש"ר, חוק הגנת הצומח (נזקי עוים), תש"י, ועל-פי הזכות לעכבון.

3. בכל מקרה שהחוק דורש מתן הודעה מוקדמת הודעה כזו נמסרת.

5714. פעילות הסיירת-הירוקה

חבר-הכנסת ש. טולידאנו שאל את שר החקלאות ביום 'ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

בידיעה שהופיעה במדור "קוראים כותבים" ב"מעריב" מ-22 בינואר 1980 נאמר כי "ביום 23 בדצמבר 1979 במושב חמד תפסו אנשי הסיירת-הירוקה אצל רועה שפלש לשדות מושב חמד 37 עוים ו-260 כבשים — — — אנשי הסיירת הגיעו למושב חמד על-פי הזמנת מוכירות המושב ולאחר שקיבלו מכתב רשמי מהם ובו הם פונים בבקשת עזרה לסילוק העדר — — — פקחי-הסיירת היי-רוקה פעלו כעובדי מוסד ממלכתי המופקד על שמירת חוקי המדינה ובהתאם לכך ביצעו את תפקידם." את כל הדברים הנ"ל מסרה הגברת יעל שוהם, דוברת רשות שמורות הטבע.

בתשובה על השאלתה שלי מס' 4826, אשר בה שאלתי על סמכויות אנשי הסיירת-הירוקה, ענית לי ביום 9 בינואר 1980 :

"פקחי רשות שמורות הטבע שעברו הכשרה מתאימה קיבלו תעודות מינוי וסמכויות של שוטרים מיוחדים על-פי פקודת המשטרה. סמכויות אלו של שוטרים מיוחדים חדים הוגבלו מראש לאותם חיקוקים שבהם הוענקו לפקחי רשות שמורות הטבע סמכויות מיוחדות. כל פקח שמונה כשוטר מיוחד צהיר כי בעת או לצורך מילוי תפקידו הוא לא יערוך חיפוש. לא יתפוס חפץ, לא ישתמש בכוח ולא יעצור אדם אלא אם ובמידה שסמכות כזו מעונקת לו על-פי אחד החיקוקים המפורטים באותה הצהרה."

אבקש את תשובת השר :

א. האם לאור כל האמור לעיל היתה לסיירת סמכות לתפוס כבשים ועוים אצל רועה כפי שעשתה במקרה המתואר לעיל ?

ב. מה הצעדים שבדעת השר לנקוט נגד הסיירת על שחרגה מסמכויותיה ?

ג. האם יורה השר שמקרים כאלה לא יישנו ?

2. כ־600 טונות.

3-4. מדיניות משרד החקלאות עד ביטול הסובסידיות בנובמבר 1979 היתה לקבוע את ייצור החלב על בסיס צריכת שומן. היות שצריכת הנוזלים בארץ עולה על צריכת השומן שימשה אבקת החלב שיובאה על-ידי המחלבות לכיסוי פער זה. מדיניות זו נבעה מהרצון להימנע מייצור עודפי שומן, הכרוך בהפסדים ניכרים. עד ביטול הסובסידיות היה ברור כי לא יהיה צורך לייבא בנוסף אבקת חלב, היות שצריכת חלב במזרחי נוזלים ירדה מתחת לכמות החלב שיוצרה במשק. לאור זאת הוחלט לאסור אדמיניסטרטיבי את יבוא אבקת החלב, ואם היה יבוא בהיקף קטן הרי שענשה במסגרת רשימות היבוא הקודמים שעדיין לא מומשו. מאפריל 1980 נקבע כי יבוטל האיסור האדמיניסטרטיבי אך יוטל היטל על אבקת חלב מיובאת שישווה את עלות אבקת החלב למחיר חלב כחוש מהמשק בתוספת 5%, לשם עידוד השימוש בחלב גלמי מקומי.

5. נקבע עקרונית כי יש לעודד את אספקת כל הנוזלים לייצור מוצרי חלב מקומי על-ידי קביעת ההיטל הנ"ל. מאידך גיסא עשוי להיות יבוא בשיעור של כ־2,500 טונות לצרכי תעשיית הגלידה, אשר לא תמיד ערוכה לשימוש בחלב מהמשק, וכן כ־1,500 טונות להצב בסת בעלי-חיים. ועוד כמה מאות טונות לצרכים ספציפיים כמוזן לתינוקות.

יש לציין כי אבטחת אספקת נוזלים מייצור מקומי, ולא אספקת שומן חלב כפי שנעשה בשנים האחרונות, מאפשרת ייצור של כ־8 מיליון ליטר למשק. צעד זה נעשה כדי לאפשר לענף הרפת לעבור את תקופת המשבר שנבעה מביטול הסובסידיות.

5952. חובה של הממשלה ליצרני החלב

חברת-הכנסת ש. מילרדאנו שאל את שר החקלאות ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980):

נמסר לי כי המנהל הכללי של משרד החקלאות חתם על הסכם עם החקלאים על תשלום של 10.74 לירות לליטר חלב החל מ־1 בינואר 1980.

עד כה משלמת "תנובה" 7 לירות לחקלאים, תוך כדי צבירת עודפים במחסניה. על-אף הבטחות הממשלה אין האוצר מעביר כספים לחקלאים והיקף הפיגור הוא 350 מיליון לירות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם חתם המנהל הכללי של משרד החקלאות בשם הממשלה על הסכם עם החקלאים?

2. מה המחיר שהוסכם עליו בהסכם ולאיוז מועד הוא מתייחס?

3. האם ידוע לכבוד השר כמה משלמת "תנובה" לחקלאי?

4. מה הוא היקף העודפים המצטברים במחסני "תנובה", עודפים שנוצרו עקב עליית מחיר החלב עם ביטול הסובסידיה?

5. האם אמנם נפגרת הממשלה בתשלומיה לחקלאים יצרני החלב ב־350—400 מיליון לירות עד למחצית חודש פברואר? מתי בדעת הממשלה להעביר כספים אלה?

5. לא.

6. לפי ועדת-אשר.

7. אמצעים מתאימים כנדרש.

5810. מתן אדמנת מרעה בנגב לבדואים ושיבוץ

חברת-הכנסת ש. מילרדאנו שאל את שר החקלאות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

בתשובה על ההצעה לסדר-היום מס' 1724 מיום 6 בדצמבר 1978 אמר השר נסים בשם ראש הממשלה: "משרד החקלאות ידאג למצוא מרעה ולהשביח אדמות למרעה בנגב במסגרת התיכנון הכולל של המשק החקלאי במדינה".

מאחר שחלפו 14 חודשים מאז נמסרה הודעה זו מעל דוכן הכנסת אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם דאג משרד החקלאות למצוא מרעה ולהשביח אדמות למרעה בנגב לבדואים?

2. אם כן — היכן הן אדמות אלה?

שר-החקלאות א. שרון:

1. כן.

2. משרד החקלאות החל ב־15 בפברואר 1980 במתן היתרי רעייה לשנת 1980. עד כה כל מי שפנה וביקש היתר רעייה קיבל אותו.

משרד החקלאות הקים בשנת 1979 שטח הדגמה לשיבוץ שטחי המרעה בנגב. עד כה גודרו כ־10,000 דונאם שטחי מרעה במסגרת שטח ההדגמה. שטחים אלו נמסרו לרעייה לבדואים.

זו הפעם הראשונה בשנתיים האחרונות שהטיפול בעדרי הבדואים נעשה במשרד החקלאות. כל עדר רשום מקבל שטח מרעה ועד היום לא נגרע חלקו של בעל עדר אחד.

שמואל מילרדאנו (התנועה לשינוי ויומה):
אני מודה לשר על התשובה העניינית.

5886. יבוא אבקת חלב וחמאה

חברת-הכנסת ש. מילרדאנו שאלה את שר החקלאות ביום י"ז באדר תש"ם (5 במארס 1980):

בעתונות פורסם שנמשך יבוא אבקת חלב וחמאה וזה למרות המשבר הפוקד את משק החלב בישראל.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. בכמה הסתכם היבוא של אבקת חלב בשנת 1979?

2. בכמה הסתכם יבוא החמאה בשנת 1979?

3. האם ימשיך יבוא אבקת חלב וחמאה בשנת 1980?

4. אם כן — מה אומדן כמות היבוא של מוצרים אלה?

5. מה הן הסיבות להמשך היבוא של אבקת חלב וחמאה?

תשובת שר-החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כ־11,000 טונות (מזה לשימוש במחלבות כ־5,800 טונות).

תשובת שר-החקלאות א. שרון :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א-ד. המידע שברשות השואל אינו מדויק. המלצות ועדת-שריג מתבצעות במלואן בתחום המימון ובתחום האירגוני, כדלהלן :

- (1) מתבצעת קונברסיה לשיפור המימון בהשקעות העבר.
- (2) הוגש חוק עידוד השקעות הון בחקלאות כדי להסדיר את המימון בעתיד.
- (3) מנוצל השימוש בערבויות מדינה להכוונת האשר-ראי.
- (4) המשקים המבקשים מימון ממשלתי חייבים לעבור שיפוט בוועדות אשראי מרוכז.
- (5) שיטת האשראי המרוכז עומדת להיות מופעלת כלפי אירגוני הקניות.
- (6) הוקם מנגנון לפיקוח-יתר על השקעות במפעלים אזוריים.

6093. תלונתו של מר עזרה ג'מעה
על התנכלות בו

חבר-הכנסת ת. מוכי שאל את שר החקלאות ביום י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980) :

נמסר לי כי ביום 21 בפברואר 1980 בשעה שש בבוקר התנפלו ארבעה מאנשי הסיירת-הירוקה על מר עזרה ג'מעה אל קציפי משבט אלעזאומה שבנגב כשרעה את עדר הצאן שלו. הם היכו אותו קשות. הוא אושפז בבית-החולים באותו יום, 21 בפברואר 1980. בדין-וחשבון הרפואי נאמר שאובחנו אצל הנ"ל נפחות לסת תחתונה מימין, כאבים בזמן פתיחת הפה, שבר בלסת התחתונה וחתך באזור הצוואר. הוא שוחרר מבית-החולים ב"ב-26 בפברואר 1980. הוא פנה פעמים מספר למשטרה כדי להגיש תלונה אבל בכל פעם נענה בשלילה בטענה שהחקר שצריך לקבל את התלונה איננו בתחנה.

הנני שואל את כבוד השר ?

1. האם מוכן השר לחקור את המקרה הנ"ל ?
2. האם מוכן השר לפעול לגילוי האחראים להתנכלות במר עזרה ג'מעה והעמדתם לדין ?
3. האם מוכן כבוד השר לנקוט צעדים כדי למנוע הישנות מקרים כאלה ?
4. האם מוכן השר לפעול כדי לפצות את מר עזרה ג'מעה אל קציפי על הנזק שנגרם לו ?

שר-החקלאות א. שרון :

1. על חקירות מסוג זה מופקדת משטרת ישראל.
2. לא היתה התנכלות.
3. ראה תשובה על שאלה 2.
4. לא.

הי"ר ח. גרוסמן :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת טובי.

תופיט מוכי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אם כבוד השר עונה שלא היתה התנכלות — האם

6. האם בדעת משרד החקלאות לתבוע פיצויי ריבית וירידת ערך הכסף לתקופת הפיגור בתשלומי הממשלה, כפי שנהוג במס הכנסה ?

7. כיצד בדעת משרד החקלאות ומשרד התעשייה, המסחר והתיירות לפעול לקביעת המחיר החל מ'1 באפריל 1980 ?

8. מה בדעת המשרד לעשות בנושא זה ?

תשובת שר-החקלאות א. שרון :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. אין מנכ"ל משרד החקלאות חותם על הסכם לגבי מחיר עם החקלאים אלא מוציא הוראות לעידכון מחיר המטרה. לגבי מחיר זה קיימת התחייבות הממשלה לשלמו במלואו עד 31 במארס 1980, אם עליידי רכישת עודפים של מוצרי חלב מהמחלבות ואם בכל דרך אחרת.

3. "תנובה" אמנם פיגרה בתקופה מסויימת אחר מחיר המטרה אך היא לא הוכיחה למשרד החקלאות כי היתה הצדקה לכך. לאחר תקופת פיגור זו היא השלימה את מחיר המטרה וכיום היא משלמת אותו.

4. העודפים שהצטברו מהווים כ-15% מהצריכה.

5. אין פיגור של תשלומים בשיעור של 300—400 מיליון לירות אלא לכל היותר 30 מיליון לירות, ובנוסף — פער מימון הנובע מעיכוב הזרמת הכספים. סכומים אלו ישולמו עליידי הממשלה.

6. אין בדעת משרד החקלאות לתבוע ריבית ופיצוי על פיגור.

7. מ'1 באפריל 1980 יהיה מחיר המטרה לחלב בקר מובטח לחקלאי לפי נהלי ההתחשבנות הקיימים ובעד הכמות המתוכננת שנקבע בתיאום עם משרד האוצר.

בנוסף, על-פי הסיכום עם משרד האוצר תיווצר קרן משותפת לממשלה ולחקלאים, ששעורה ייקבע בזמן הקרוב, והיא תממן את יצוא עודפי השומן שיווצרו במס-גרת הכמות המתוכננת.

8. לדעתנו הממשלה עמדה בכל התחייבויותיה.

5853. יישום המלצותיה של ועדת-שריג

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר החקלאות ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

על-אף העובדה שחלף זמן לא מעט מאז סיימה הוועדה הבין-משרדית לבעיות מימון החקלאות (ועדת-שריג) את עבודתה, לא הוחל עדיין ביישום המלצותיה.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. הנהלת משרד החקלאות הודיעה בזמנה שהמשרד יקבל את המלצות הוועדה. האם שינו בינתיים ראשי המשרד את דעתם ?

ב. אם לא — מדוע לא יושמו ההמלצות עד היום ?

ג. האם מתכוון השר לדאוג לכך שהמלצות ועדת-שריג תיושמו בהקדם ?

ד. אם לא — האם יש באמתחתו של השר הצעות אלטרנאטיביות לחיקון הליקויים האירגוניים-ניהוליים ואי-הסדרים בדרך קבלת ההחלטות בענייני השקעות במשרד החקלאות ?

תופים מוזי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
מה כן, חקר או לא חקר ?

הד"ר ח. גרופמן :
התשובה היתה כן.

חקר את העניין ? על סמך מה הוא אומר שלא היתה
התנכלות אם הוא אומר שהוא לא חקר את העניין ?

שר-החקלאות א. שרון :
התשובה : כן.

1. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק השימוש בשפה העברית, תש"ם—1980 *

הגרמנים ולהבדיל, אחריהם הצרפתים. ואינני מתיימר שנוי-
כל לשרש מן השפה כל שימוש במלים זרות. ממילא אין סי-
כוי להגיע לכך, אין סיכוי להגיע למה שקרוי טוהר מוחלט
של הלשון המשמשת בני-אדם לצרכי יום יום. אני מתנגד
לשוביניסם בכלל, גם כשזה שוביניסם לשוני. גם אין
זה מפריע לי שלשפה העברית המדוברת הסתגנו אי פה
אי שם ביטויים השאולים מן האנגלית, או מן היידיש,
או מן הערבית והרוסית, אם-כי אני מוכרח להודות שאני
מקבל צמרמורת כשאני שומע את המלה "גירמול". מה
שמפריע לי זה ההתבטלות העצמית והתרבותית המוחלטת
כמעט שקנתה לה שביתה בתחומים רבים, בעיקר בתחום
המסחרי, בענפי ההארכה, המלונאות, בתחום התיירות.

מגסיוני אני יכול להעיד, אני מתארח לעתים די
קרובות בבתי-מלון או במסעדות בחוץ-לארץ. בשום מקום
לא נתקלתי בתופעה כה בולטת של התעלמות מלשון
המקום, לשון הארץ, כפי שזה קורה אצלנו. אני חייב
לומר שכשאני מתארח במלון ירושלמי ידוע והמרכזית או
המלצר פונים אלי — והם יודעים שאני חבר בכנסת
ישראל — ב-yes, sir, אני חש את עצמי נעלב. ולא רק
בעל-פה. באותו בית-מלון, שאנחנו מכירים, אין תפריט
אלא בשפה האנגלית. המלון הזה איננו בודד מבחינה זאת.
אוכיז בהקשר זה את התופעה שהתפשטה לאחרונה,
שבעסקאות רבות — כפי שהזכיר בקריאת-ביניים חברי-
הכנסת האוזנר — נוקבים את סכום העסקה אך ורק
בדולרים של ארצות-הברית.

השימוש המופרז הזה במלים לועזיות ובמונחים זרים,
גם כאשר קיימות מלים עבריות למכביר, רבותי חברי
הכנסת, הוא מסימני ההיכר של עם שאינו מכבד את
עצמו, עם שאינו חס על זהותו ועל עצמאותו. למלה
"עצמאות" יש, כידוע, יותר מאשר ממד אחד בלבד.

בהקשר זה ראוי להביא מדבריו של גשיא המדינה
יצחק נבון : "יש לועזות ויש לועזות. יש לועזות שכניסתה
לעברית נוחצת וטבעית והיא ישנה בתנ"ך וישנה במשנה,
ובכל הדורות ; ויש שהיא מתוך חיקוי מיותר והתבטלות
מוזיקה. זו כבר אינה בעיה לועזית. שרשיה הם בתחום
הנפשי, התרבותי. באיזו מידה אתה שלם עם עצמך, באיזו
מידה אתה גאה בעצמך ובתרבותך ובלשונך — ובאיזו
מידה אתה מרגיש צורך להתבטל בפני כוחות זרים
מבחוץ". אני סבור שאצל עם שעצמאותו עדיין איננה
בחזקת נתון מובן מאליה — אני נוהג לומר שכשם שבני
ישראל אומרים שבכל דור ודור אנו חייבים להרגיש
כאילו נטלנו חלק ביציאת מצרים כך גם נהיה חייבים
להרגיש בכל דור ודור כאילו אנו שותפים בכינונה וב-
ביסוסה של תקומת ישראל — אצל עם כזה חייבים
להקפיד שבעתים על קיום הלשון.

לא נעים לומר זאת, אבל אני יודע שאתגר כמעט

הד"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק השימוש
בשפה העברית, תש"ם—1980, של חברי-הכנסת זלמן שובל.
רשות הדיבור לחברי-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הליכוד) :

אני מציע שנחכה לשר החינוך והתרבות.

הד"ר ח. גרופמן :

הוא מייד ייכנס.

זלמן שובל (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו
דנים בבסוגיה פחות פרוזאית מהסוגיות שאנחנו רגילים
לדון בהן בכנסת. יכול לבוא מישהו ולשאל : מה פתאום
הכנסת צריכה להתייחס לשאלה הזאת של הגנה על השפה
העברית ?

אני, כרבים אחרים בבית הזה, נוהג להאזין לשידורי
הראדיו, ובין היתר, כמובן, לשידורי הפירסומות. והנה עוד
אני מנסה לעכל את הצעת הפירסומות שאני, כיתר
בני ישראל, אתארח ב"טבריה קלאב הוטל — מלון טיים
שיירינג" — בקושי תמצא מלה עברית אחת בכל המשפט
הארוך הזה — וכבר אני מתבקש על-ידי אותו קריין
עצמו ב"קול ישראל" להעדיף תחת זאת את "תל-אביב
קאנטרי קלאב" דווקא, אך הבה נעזוב את היתר ונטייל-נא
ברחוב בן-יהודה בירושלים, הרחוב הנקרא על שמו של
מחיה השפה העברית — וניווכח לדעת שעל חנות אחרי
חנות מתנוסס של לועזי : "קומפורט", "אקסקלוסיב" וכיוצא
באלה.

חברי הכנסת, אנחנו דנים היום בסוגיה לשונית.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אם-כי המטבע העוברת לסוחר בישראל זה כבר הדולר.

זלמן שובל (הליכוד) :
גם לזה עוד אתייחס.

לאמיתו של דבר אין שימוש-היתר במלים ובשמות לו-
עזיים אלא סימן לתופעה רחבה הרבה יותר. כוונתי לנטייה
ליצור בארץ תעתיק בזעיר-אנפין של עולמות אחרים,
אמריקה קטנה. לא במקרה מרבית אצלנו להשתמש בכי-
נויים אמריקניים דווקא. השאלה החייבת להישאל היא :
האם יהודי אמריקני החושב על עלייה לישראל, או אפילו
על ביקור בישראל, ירצה למצוא כאן בישראל אמריקה
קטנה דווקא ? מובן שמדובר באמריקה סוג ב'.

רבותי חברי הכנסת, איננו העם היחיד המתלבט
בבעיה הזאת. אף איננו היחידים המבקשים למצוא את
המענה לבעיה הזאת בעזרת חקיקה מתאימה. אגב, אינני
מציע להרחיק לכת יתר-על-המידה, כפי שעשו זאת פעם

אתיחס אולי רק לשניים, שלושה מהם. סעיף 1: "כל כינוי של מוצר או שירות, תיאור מסחרי, סימן מסחרי, חוזה מכל סוג, לוחות המזון והתפריטים, סימון סחורות ומצרכים המיועדים לשימוש בארץ, ייעשו ויכתבו בשפה העברית." אקצר, בגלל חוסר הזמן. יש גם סעיף המת- ייחס לחוזים. אגב, לנושא החוזים יש גם היבט של מניעת הונאות. אנחנו מכירים תופעה בארץ, בתחומים מסוימים, של חוזים הנכתבים רק באנגלית. הקורא התמים או בעל התעודה התמים לא תמיד יודע את תכנה ואת משמעותה האמיתיים של אותה תעודה שמקבל לידיו.

מכל מקום, גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אינני מתעלם מן הקשיים הכרוכים באכיפת החוק הזה אולם, ראשית, אין הקשיים מרובים עד כדי כך, בפרט כשהמ- דובר בבתי-עסק ובתי-הארוחה הנהנים מסיוע ממסלתי נדיב; שנית, חשיבותו של חוק זה הוא גם, ואולי בעיקר, ביצירת נורמות ומודעות באשר לשימוש בשפה העברית. אם החקיקה הזאת תוכל לסייע בכך הרי שנצא נשכרים.

2. חוק-יסוד: הלשון העברית, תש"ם—1980 *

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

ראיתי את הכתוב — משה שמיר. והנה פתק שמצורף שולח הספר — והפתק רק באנגלית, אף לא מלה אחת בעב- רית — "פרופסור בג'מין גלאור —" והעיקר, רבותי, הספר הוא באנגלית. הנושא הוא: "העולם האקדמי, התעשייה והממשלה", בעריכת אותו פרופסור גלאור — והוא סיכום עבודה שנעשתה בקבוצות דיון של הטכניון, דיון שנוהל כולו בעברית במשך שלוש שנים. בין המש- תתפים: מאיר עמית, ירוחם משל, דן טולקובסקי, חבר- הכנסת אברהם כ"ץ, אליעזר שמואלי. כולם דיברו עברית — אבל הספר הוצא באנגלית. שלחתי מכתב מתאה על כך שהספר הוצא רק באנגלית. שלשום קיבלתי תשובה — באנגלית. חבר כנסת בישראל כתב לטכניון בעניין העברית — קיבל תשובה באנגלית, מהמוכירה של אותו פרופסור בטכניון, ובה היא כותבת: אנו מצטערים, רצינו להוציא את הספר גם בעברית, אבל לאחר שהוצאנו אותו באנגלית לא הספיק התקציב למהדורה עברית. ספר העוסק בממשל, תכנון ותעשייה בישראל, פרי מאמץ והוצ- אות שכוונו לתועלת המדינה — יוצא אך ורק באנגלית. וזה! הדוגמה הרעה.

היום ראינו ידיעה קטנה בעתון: מפעל הפיס הנהיג בשעתו מה שנקרא "חיש-גד" — המצאה יפה בשימוש לשון עברי — והנה באו ושינו זאת ל"בינגו". הגיעו למסקנה, כנראה, כי הרצאה לשנות מזלו — ילעו את שמו. הרי זו דוגמה רעה נוספת, לא פחות מאלפת.

גברתי היושבת-ראש, במדינת ישראל מתחוללת לעי- גינו נסיגה חמורה בכוח, בעצמאות ובחיותו של התרבות העברית ושל הלשון העברית.

האם זה איכפת לנו בכלל? — ישאל השואל. אכן, כן, מאוד מאוד איכפת לנו. הרי לא מקרה הוא שבמשך שנים, בצד המאבק למען ההתיישבות, ההגנה, התעצמות המדינה — היה מאבק למען חיווקה והשלטתה של השפה העברית, בירושלים זו כחוף המאה שעברה ובי- ראשית המאה הזאת, בחיפה, במושבות ובתל-אביב. לכי- אורה נסתים המאבק בנצחון, לכאורה אין עוד ספק במעמדה של הלשון העברית. למעשה מתחולל זה כמה זמן כירסום חמור במעמדה של העברית, שהוא כירסום

חסר סיכוי הוא לצפות למודעות וללשון העברית מממשלה ששבעה מתוך שיש-עשר שריה אינם נושאים שם עברי, וכן המצב לגבי המנכ"לים של המשרדים — שמונה מתוך שיש-עשר או שבעה-עשר.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
לרבות שר האוצר.

זלמן שובל (הליכוד):
איני יכול להכחיש.

קראתי בעתון ששר החינוך והתרבות — אני רוצה לקוות שאולי קצת בזכות היוזמה התחיקתית הזאת שלי ושל חברי-הכנסת שמיר, שיעלה על הדוכן אחרי — מינה ועדה להכנת חוק הלשון העברית. יש לברר על כך. הייתי מציע שממצאי הוועדה הזאת — אני מבין שחברי-הכנסת לשעבר שלום לוין עומד בראשה — ישולבו בבוא העת ביוזמה החקיקתית הזאת שלנו, של חברי-הכנסת שמיר ושלי. בחוק שאני מציע לקבלו היום יש כמה סעיפים.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת משה שמיר, להצעת חוק- יסוד: הלשון העברית, תש"ם—1980.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רואה חשיבות מיוחדת בכך שיש סיכוי שראש הממשלה וסגן ראש הממשלה ישמעו את הדברים. נראה לי שיש בהם חשיבות. הם שמעו את דברי חברי-הכנסת שובל.

הנושא של חוק הלשון העברית שאני בא להציע, חוק- יסוד: הלשון העברית, איננו שייך לא למפלגה, לא ליתיד ולא לדור. יש תחושה שדורות רבים והיסטוריה ארוכה מצפים שתהיה התקדמות בנושא זה ושהדבר ייעשה בצורה הנאה ביותר, המכובדת ביותר והחיובית ביותר. אפשר לומר שלפחות לגבי הלשון העברית אין לנו מת- חרים. אין מי שדורש מאתנו שנשתק או ניסוג מהלשון העברית. זוהי טריטוריה שכולה שלנו, ואנחנו חייבים לעסוק בה כבמשהו שהוא בבחינת גורל חיים ונפש.

אני רוצה להתחיל, ברשותך, גברתי היושבת-ראש, בדוגמה מהחיים, מעשה שהיה בימים האחרונים ממש. ואני מצטער על שנציגי התקשורת אינם כאן, כי הייתי רוצה שהדוגמה הרעה הזאת תרגיו מישור ותעורר מישור. לפני זמן-מה, גברתי היושבת-ראש, קיבלתי ספר בתוך מעטפה. הספר בא מן הטכניון, אותו טכניון שבו התנהלה בשעתה מלחמה גדולה למען העברית. הכתובת על גבי המעטפה היתה באנגלית. והכתובת האנגלית, למרבה הקור- יו, אומרת — אני מבקש סליחה על קריאת הנוסח האנגלי: Moshe Shamir, Foreign Minister, the Knesset, Jerusalem. לא זו בלבד שהמוכירה שם אינה יודעת להבדיל בין משה שמיר ויצחק שמיר — לי הדבר לכבוד — אלא היא שולחת מכתב לכנסת בישראל שכתובתו באנגלית. פתחתי את המעטפה ומצאתי בה דף של השולח.

משה עמאר (המערך):
איך פתחת?

* נספחות.

יוצרים ומשרשים את התודעה כי הור, הרחוק והנכרי הוא הטוב, הוא האכזרי, הוא סמל ההצלחה.

גברתי היושבת-ראש, בלא דעת ובלא רצון אנו מחנכים את הצעיר שלנו לירידה שברוה. כמעט מן העריסה, כשהוא שומע את הראדיו והטלוויזיה שלנו, כשהוא יוצא לרחובותינו, כשהוא קונה את המוצרים שלנו או לובש את החולצה שאמו מביאה לו מהחנות — הרי בלא יודעים ובהתמדה יוצרים אנו בו את הרקע הפ"סיכולוגי למאיסה במולדת, למשיכה אל המרחקים.

באשר להצעת גופה — הרי אני מציע חוק-יסוד ובעקבותיו סידרת חוקים הנוגעים ליישום היומיומי של הנושא. לגבי חוק-היסוד ולגבי החוקים האחרים עלי להקדים משהו כללי — כי יש אצלנו סלידה טבעית בצ"ב: "מה אחת בא עלינו בחוקים נוספים? חוקים נוספים רק מולידים עבירות נוספות. האם יש צורך — בנושא כה טבעי, כה מובן וכה חי — לכפות עלינו חר"קים ממלצה? חזקיה השפה לכך? חזקיה התרבות לכך?"

אל לנו לשכוח, גברתי היושבת-ראש, כי אנו תומכים באמצעות החוק בכמה ערכים או תהליכים שהם כולם בתחום הרצון, בתחום האידיאל, הייתי אומר אפילו בתחום ההשגחה ההיסטורית. עקרונות הציונות — יש לגביהם חזקיה במדינת ישראל. יש חזקיה לגבי מעמדה של ההס"תדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית; לגבי בחוקים האלה, ערך חשוב ויקר, מוסרי במידה רבה — יש חוק מקרקעי המדינה; בנושא העלייה — יש חוק השבות; יש מערכת חוקים הקשורים בקליטה וכו'. הצעתי היא שאנחנו נחזור ונחשוב ונאושש את מעמדה של העברית בחוקים שלא יפלו בחשיבותם מחוק השבות, מחוק מעמדה של ההסתדרות הציונית, מחוק מקרקעי המדינה וכו'.

עם זאת רצוני לשוב ולהדגיש כי אין אני בא לפרוס את רשת התוק על שטחים ותחומים שלא נגעה בהם עד כה. אין כוונה להטיל חוקים יתירים במקום שלא היו. בנושא הפירסומים, ובעיקר פירסומים ממשלתיים או ממלכתיים, בנושא חזוים, בנושא הופעה בפני מוס"דיות ממלכתיים, או הופעה של מוסדות ממלכתיים בפני הציבור, קיימת מערכת מסוימת של נוהג וחוק; נוסף את היסוד העברי בכל התחומים הללו. בענייני מוצרים, מצרכים, פירסומים, שלטים וכו' — כבר עמד על כך חברה-הכנסת שובל — יש חוק שלטים, חוק פירסומים, יש השגחה מטעם המדינה והחוק. נוסף להשגחה הכוללת, הנוהגת בענייני טעם, גודל, מיקום וכו', את עניין הלשון העברית.

אני רוצה לסיים בנושא אחד שלגביו יש מחלוקת — מצד אחד תמיכה נלהבת ומצד אחר התנגדות — ומב"חינה מסוימת יש בו חידוש. אני מציע הנהגת דיבור עברי בטרטים ובטלוויזיה, לאמור שהטרטים הלועזיים בבתי-קולנוע ובטלוויזיה יופיעו בתרגום עברי שבדיבור, שמתרגמים שלנו ושחקנים שלנו ייצרו פס"קול חדש כדרך שנהוג ברוב המדינות הגדולות התרבותיות. יש שתי ארצות שבהן זהו חוק המדינה, איטליה וגרמניה. באר"צות אחרות זהו מנהג המדינה. בצרפת, באנגליה, באמריקה, ביאפאן ובארצות גדולות אחרות רואים סרטים לועזיים בתרגום שבדיבור לשפת המדינה. אצלנו יש לזה חשיבות עליונה. יש לזה חשיבות בחינוך התודעה, הלימוד וכשר"היטוי העברי של הציבור דובר העברית. זה משרת חלקים גדולים בציבור שקליטת העברית שלהם עדיין

באחד מיסודות הקיום הלאומי שלנו. אילו היינו מעצמה לשונית, אילו היינו כשרפת, כרוסיה או כארצות-הברית, אפשר שהיינו יכולים להניח לתהליכים הטבעיים שיעשו את שלהם. אבל בשעה שחייבים אנו עדיין לאושש ולחזק כל צד של חינוך הלאומיים, הרי צד הלשון הוא הסובל ביותר. ומכיוון שאין בידינו כלים למדור בדיק את מידת ה"אינפלציה" במעמד לשוננו או את שיעור ה"חוב הלאומי" שלנו בעברית — הריני קובע שהגרעון שלנו בעברית ובתרבות תמור הרבה יותר מהגרעון הלאומי שלנו בדולרים.

יש לצערנו, מין אווירה של מסיבת-סיום של הציונות במדינת ישראל. הציונות נגמרה כביכול — ועל הפרק: לחיות טוב עכשיו. אווירה מסוכנת מעין זו שוררת בחוגים רבים גם לגבי תחיית הלשון העברית. הללו נוהגים בדיבוריהם, בדעתם ובאורה חייהם כאילו עניין העברית מונח כבר בכיסנו — השגנו מה שהשגנו, ועכשיו נלך ונתעלס במועדון הבינ"לאומי. התפשטות הלעו והסכנות הכרוכות בכך הן ממש לאין שיעור. בלשון הדיבור, בחברה, בהרצאה אתה מוצא את ההשתבחות הגוברת והולכת של ביטויים לועזיים. המראה הנכרי משתלט בבית וברחוב, במצור ובפירסומות — ועל כך הרחב את הדיבור חברה-הכנסת שובל: הלעו חדר להלבשה, למזנון ולתחומים אחרים. יום יום שומעים אנו את הפירסומת "פואבלו אספאניול" — כותרת בית עברי בארץ-ישראל, וניתן להוסיף עוד ועוד דוגמאות לאלו שהביא חברה-הכנסת שובל.

אנו רואים את צעירינו מתהלכים בחולצות שעליהן כתובות, ורובן ככולן באנגלית. וזאת לא משום שאי אפשר להשיג חולצות שהכתובות עליהן הן בעברית. יש כאן סובבים ציר-אופק של חברה פרובינציאלית. באשר לשילוט ולפירסום — דיבר על כך חברה-הכנסת שובל. באשר לפירסומים שכתב כבר הבאתי את הדוגמה מפיר"סומי הטכניון. לאחרונה אגע בתחום הקולנוע, הבידור והטלוויזיה. אדוני שר החינוך והתרבות, בנושא זה היה המאבק הקשה מכול וחשוב שניתן על כך את הדעת בכל הרצינות. כאן יש להסתמך על דעתם של מומחים, פסי"כולוגים לתקשורת המונית ומומחים לחינוך ולתהליכי תרבות. הללו ילמדונו כי מה שקורה הוא שעל-ידי אמצעי התקשורת הבלתי-מכוונים, לכאורה. נוצרת העוב"דה שהבית הישראלי, בין כתינו, מוצף לעו יום יום — דרך תיבת הטלוויזיה. אין כאן רצון רע, אבל העובדה מבהילה: השפה הנשמעת בבית הישראלי יותר מכול — ומפי הסמכות העליונה, הטלוויזיה, האילל של ימינו — היא האנגלית.

הצליל הלועזי חודר ומפעפע. בתת-תודעה ובתודעה נוצרת בנו נתיחות "האני" הלאומי שלנו, ובצדה געגור עינים, הנכר, אל הזר, אל זה שלמונו אנו כחגבים בעינינו, ועליכן גם כחגבים בעינינו. זהו מצב מסוכן, ואת גודל הסכנה נבין אם נחדור לרגע להלך-המחשבה של הפירסומאי הישראלי בשעה שהוא מציע לבעל בית-תירות לקרוא לסיגאריה שלו בשם Broadway או Time ולא בשם עברי כלשהו. לפנים עישנו גם סיגאריות עבריות, הוזכר זאת מיעו? — אלו פירסומאי ממליץ על שם לועזי למשקה — מאותה סיבה פשוטה. בפשטות צינית הוא אומר ללקוחו, בעל המפעל: "השם הלועזי מצביע על איכות טובה יותר, וכוח המשיכה שלו יתה גדול יותר. בשם הלועזי תעשה יותר עסקים. ותגלגל סובב, ותטא מוליד חטא, ועבירה גוררת עבירה. וכך אנו

תופיק פדבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, תורשה לי הערה מקדימה. רציתי להשתמש בזכותי ולהופיע בשפה הערבית ולהציע להוריד את הצעת החוק של חברי-הכנסת שמיר מסדר-היום, שכן הצעתו מבטלת, למעשה, את השפה הערבית כשפה רשמית במדינת ישראל. אך כדי למנוע את הרושם שאני רוצה להעמיד את השפה העברית בעימות עם השפה הערבית אני מופיע בעברית. ובעברית אני רוצה להגן כאן לא רק על מעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית מוכרת בישראל אלא להגן גם על השפה העברית, שלא תיהפך, לפי הצעתו של חברי-הכנסת שמיר, למכשיר לדיכוי לאומי ולשלילת זכותה הלאומית של האוכלוסיה הערבית כמעוט לאומי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
כרגיל אתה מסלף, שחור על גבי לבן.

תופיק פדבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני דובר אמת. אתה רוצה לחפות כאן על הקנוניה שאתה מציע, זה דבר אחר. אני אוכית את זה.
הצעת החוק של חברי-הכנסת שמיר מבטלת סטאטוס-קוו חוקי. בסעיף 5 בהצעת החוק כתוב בסעיף 82 לדבר המלך במועצה של ארץ-ישראל בטל. זה הסעיף הנוגע למעמדן של שתי השפות והקובע אותן כשתי השפות הרשמיות בארץ.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אין מלך.

תופיק פדבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון, אין מלך, אבל החוק הזה קיים במדינת ישראל. ויש סעיף המכיר בשתי השפות, העברית והערבית, כשפות רשמיות בארץ. אני אומר שרוצים לבטל סטאטוס-קוו חוקי פורמאלי, כי למעשה האוכלוסיה הערבית עדיין רחוקה משימוש מלא וזכותה לאומי להשתמש בשפה בחייה היומיומיים וביחסי הממשלה עמה. ומספיק לראות את שימוש משרדי הממשלה בשפה הערבית שהוא רחוק מהתחשבות אפילו מינימאלית באוכלוסיה הערבית ובשפה הערבית במגעייה עם האוכלוסיה הערבית ורחוק מכיבוד זכותו של האזרח הערבי לפנות אל כל משרדי הממשלה בשפתו ולקבל תשובה בשפתו. החומר הרשמי של המדינה אינו מתפרסם בזמן וגם לא כולו מתפרסם. די להציע על איחור של שנים בהופעת החוקים והתקנות. די להסתכל על השילוט בכבישים, בכבישים בין-עירוניים ולפעמים גם בכבישים עירוניים, המחסימים את השפה הערבית ומסתפקים בעברית ובאנגלית. וכאשר משתמשים בשפה הערבית מתבטא לא מעט הזילול בשמירת שפה נכונה.

הצעת החוק של חברי-הכנסת שמיר אמנם מתירה ברוב חסדה לאדם ששפתו היא ערבית להשתמש בה. תודה רבה. לפי רוח החוק המוצע היה צריך לחייב כל אדם לדבר בביתו בשפה העברית. אבל הבעיה היא לא אם להרשות לאדם להשתמש בשפתו או בכל שפה שירצו לחיות עמה אלא הבעיה היא לשמור על זכותו של עם שלם, של כ-16% מכל האוכלוסיה, לחיות בשפתו ביחסי עם השלטון וביחס השלטון עמו. אבל בהתאם לסעיפים 2 ו-4 של חוק-יסוד המוצע על-ידי חברי-הכנסת שמיר ולפי סעיפים אחרים של החוק — סעיפים 2, 6 ו-9 — ישתמשו מוסדות ממלכתיים, עירוניים וציבוריים בשפה העברית. לא זו בלבד שזה מבטל את חובת המוס-

אינה מהירה. וכידוע, ומומחי חינוך יאשרו זאת, קליטת הדיבור קלה יותר ומהירה יותר מקליטת הכתב. אין אנו משערים עד כמה הקהל הצופה בטלוויזיה ובקולנוע ורואה את הכתובות הממהרות הללו הרצות לפניו — עד כמה אינו מספיק לעקוב אחריהן אם ידיעת העברית שלו אינה רהוטה. ולעומת זאת, אם הוא ישמע עברית, הוא גם ילמד אותה מהר והיטב. ואם לפנינו הברירה שמיליון אנשים שאינם יודעים היטב עברית, חלקם עולים חדשים בתוכנו, ישפרו את העברית שלהם או מיליון ישראלים בעלי ותק ישפרו את האנגלית שלהם, אני מעדיף את שיפורה העברית.

שיטת הדיבור לא תיפקר אלא בלירות ספורות את כרטיס הקולנוע, שממילא עולה כבר היום יותר ממאה לירות. בטלוויזיה — לא אצטער אם במקום להשקיע כספים בדיבור — ייוצרו יותר סרטים ישראלים. דראמות ישראליות, סדרות ישראליות, ובעיקר סדרות היסטוריות. יש בכך עידוד וחיוק לתעשיית הסרטים הישראלית, עידוד וחיוק לציבור החשקנים, הבמאים והמתרגמים. ואמנם יש ברשותי אישור רשמי מטעם איגוד הבמאים והשחקנים בישראל לתמיכה ברעיון הזה ולחיוק ידי העוסקים בהגשמתו.

גברתי היושבת-ראש, אדוני ראש הממשלה, אדוני סגן ראש הממשלה, אדוני שר החינוך וחברי הכנסת, חובה וזכות הוא לכנסת הזאת להעביר את חוק הלשון העברית כשיתוף פעולה מלא, אני מבין, של משרד החינוך והתרבות, ובכך לאפשר לשטח זה של עצמאות ישראל וקוממיותה פריחה חדשה, שהוא כל כך זקוק לה.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, המדינה הקימה בשנת תשי"ג, לפי חוק מיוחד שנתקבל בכנסת, את האקדמיה ללשון העברית המופקדת על הכוונה של הלשון, באוצר מלי, בדיקדוקה, ככלי בפי העם והמדינה. האקדמיה עושה את עבודתה בהתמדה ומשתפת בפעולתה כוחות רבים בתחומי המדע והחיים. מסקנותיה מתפרסמות במילונים מקצועיים ובפירסומי הדרכה בתחומי הדיקדוק, הכתיב, התעתיק וכיוצא באלה. עצתה מלווה את מוסדות המדינה בעבודתם.

כנסת נכבדה, גם אני סבור כי יש צורך בבדיקת האפשרות לחקיקת חוק בנושא הלשון העברית ומעמדה. עליכן פניתי לפני זמן-מה לאקדמיה ללשון העברית ולגופים אחרים במטרה להקים ועדה מיוחדת לצורך זה. לאחר שקיבלתי את הסכמתם של אלו מניתי ועדה מיוחדת, בראשותו של ה"ר שלום לוי, שתציע את עיקרי הצעת החוק הנוגעים לאותם תחומים אשר נראה לוועדה שיש להסדירם בדרך של חקיקה. עליכן, כאשר שמעתי על היוזמה של חברי-הכנסת שובל ושמיר, שמחתי שכן הצטרפו הדברים, שכיוונו איש לדעת רעהו.

עליכן אני מסכים, כמוכן, שהנושא כפי שהוצע והוצג על-ידי חברי הכנסת יועבר לדיון בוועדת החינוך, ברוח הדברים של מציעי ההצעות. אני מקווה גם שוועדת החינוך תתאם את דיוניה בעניין הזה גם עם הוועדה המיוחדת שהקימו, כדי להביא הצעה מגובשת לקריאה ראשונה בכנסת.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת טובי.

שרי החינוך והתרבות ז. המר :
בוודאי.

היו"ר ח. גרופמן :
חבר הכנסת טובי, האם אחרי הערה זו אתה עומד על דעתך ואתה מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שמיר ?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
כן.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
בוז הוא התחיל, אחר כך הוא חיפש את הנימוק.

היו"ר ח. גרופמן :
אם כך, נצביע על כל הצעה בנפרד. ביחס להצעת החוק של חבר הכנסת שובל אין שתי הצעות אלא רק הצעה אחת. אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר אותה לוועדת החינוך והתרבות.

הצבעה
ההצעה להעביר את הצעת חוק השימוש בשפה העברית, תש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ח. גרופמן :
אני מעמידה להצבעה, זו מול זו, את ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת שמיר לוועדה ואת ההצעה להסיר אותה מסדר היום.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת מ. שמיר לוועדת החינוך והתרבות — רוב
בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק של חבר הכנסת מ. שמיר מסדר היום של הכנסת — מינוס
נמנעים —

ההצעה להעביר את הצעת חוק יסוד : הלשון העברית, תש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה) :
אני מבקש רשות להודעה על הימנעות.

היו"ר ח. גרופמן :
אין הודעה לנמנעים אחרי קריאה מוקדמת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה) :
למה ?

שמואל פולידאנו (התנועה לשינוי ויזומה) :
אילו ידענו כך לא היינו נמנעים. כל ההימנעות באה למען ההודעה.

(צחוק באולם)

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה) :
אני הודעתי והמוכר לא אמר לי דבר.

דוד הציבוריים הממלכתיים להתחשב בשפה הערבית כשפה רשמית אלא החוק כופה על רשויות ציבוריות ועירוניות, גם אם הן בישובים ערביים, להשתמש רק בשפה העברית ולפנות אל הציבור שלהן בשפה העברית.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
לצד הערבית.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לא כתוב.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
כך כתוב.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לפי הצעת החוק אדם ששפתו ערבית רשאי להשתמש בה, אבל לא כן רשות מקומית, לא בית-ספר, לא הממ"ש שלה במגעים עם האוכלוסיה הערבית. על אלה אין חובה להשתמש בשפה הערבית. לפי ההצעה שלפנינו לא מן הנמנע שיאסרו גם את השימוש בשפה הערבית בכנסת. הצעת החוק באה למעשה לא רק לנשל את האוכלוסיה הערבית מזכותה להשתמש בשפתה ומחובת המדינה לכבד את השפה הערבית, שהיא שפת חצי-מיליון מאזרחיה, אלא גם לכפות תהליך של "עבריתואציה" על הציבור הערבי ולייחד אותו.

ההתנשאות הלאומית הנודפת מהצעת החוק מתאימה לחבר הכנסת שמיר, שתבע בשעתו לשחק את קולו של המואוין בירושלים מפני שהוא מפריע את שנתו הש"קטה של חבר הכנסת שמיר, כטענתו.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
גם זה שקר, גם זה שקר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לפי מה שמשמע מהצעת החוק של חבר הכנסת שמיר היא לא חוק אלא פלאקט שובניסטי, ואני מציע להוריד הצעה זו מסדר-יומיה של הכנסת.

היו"ר ח. גרופמן :
רשות להערה לשר החינוך והתרבות.

שרי החינוך והתרבות ז. המר :
גברתי היושבת-ראש, אני מציע, כאמור, להעביר את הצעת החוק, בתוספת ההערות שהערתי, לוועדה, אבל אני רוצה להביע את העמדה שבשום-פנים ואופן לא יעלה על הדעת להפקיע את הזכות שהיתה מוקנית לשפה הערבית במדינת ישראל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לפי החוק, ואתה התייחסת לזה ואמרת: גם לפי רוח המציעים.

שרי החינוך והתרבות ז. המר :
חבר הכנסת תופיק טובי, אני לא נכנס לפרטים, בכל אופן אין לכך שום כוונה, לפי מיטב הבנתי. שמעתי את דבריהם של שני חברי הכנסת והדוגמאות שהם הביאו הן דוגמאות של שפות שמחוץ לאזור הזה. אינני חושב של מישור מאתנו או לוועדת הכנסת יש איוו כוונה שהיא להפקיע זכות כלשהי.

נדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אדוני השר, האם תינתן תמיכה לפירסומים בשפה הערבית גם להבא ?

היו"ר ח. גרופמן :

בקריאה מוקדמת אין הודעה למנעמים, זה נבדק.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
אולי בגלל הטעות תיתנו לנו ?ראש-הממשלה ב. בגין :
מר וירשובסקי, אתה יכול לשנות את ההצבעה.
מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
לא, אני לא משנה את הצבעתי.

ז. הצעות לסדר-היום

1. החלטת מועצת הבטחון

היו"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, יש לנו סידרה של הצעות לסדר-היום בעניין החלטת מועצת הבטחון. רשות הדיבור למציע הראשון חבר-הכנסת האוונר.

נרצון האוונר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע שעבר ירדה מועצת הבטחון לשפל חדש. בהחלטה שאין כמוה לצביעות ולחומרה גונתה ישראל על כך שלא שמרה על חייהם של ראשי העיריות בגדה. מועצת הבטחון הכ"ר ירזה על "הצורך לסיים את הכיבוש הישראלי של טריטוריות ערביות המותזקות מאז 1967, לרבות ירושלים", וכמרכיב העניקה מועצת הבטחון אישור מחודש להחלטה הקודמת, הנודעת גם היא לשימצה, מחודש מארס שנה זו. זו החלטה מס' 465, שארצות-הברית טענה לאחר מכן כי תמכה בה בטעות בגלל כשלון בתקשורת. הפעם נמנעה ארצות-הברית מהצבעה. ישראל גונתה על כך שאין היא מצליחה לשמור על חיי אישים. בריטאניה הצליחה, כידוע, לשמור על לורד מאונסטון ; איטאליה הצליחה לשמור על אלדו מורו ; גרמניה העניקה הגנה מספקת לקרבנות של באדר-מיינהוף ולספורטאים שלנו במינכן ; אמריקה שמרה כראוי על הנשיא קנדי, על מארטינ לותר-קינג ועל ג'ורדן ; בכל העולם מצליחות, כידוע, רשויות הבטחון לגלות מייד כל מתנקש בחיי אדם ורק בישראל זה אחרת. אנו שונים.

אכן במובן מסויים אנחנו שונים מאחרים. אנחנו שונים מאחרים בכך שאיננו נכנעים לטרור ולא ניכנע לו, בכך שאנחנו מסרבים לקיים סיג'ושית עם אירגון מרצחים ואנו איתנים בדעתנו כי פצצות, מעשי חבלה וטרור לא ישיגו אצלנו דבר. לא הרכנו ראש בפני אש"פ, בכך אנו אכן שונים מאחרים, ותודה-לאל שיש עוד מדינה אחת לפחות בעולם שאיננה נכנעת לרשע המש-תולל.

גם לא נילאה מלהזכיר למועצת הבטחון שעל-ידי עמדתה העוינת כלפי ישראל היא מעודדת במישירין את המשך מעשי הפשע. חבריה לא הודעו להכנס ולגנות לא את הרצח המזועזע בחברון, לא את מעשה התועבה במשגב-עם כשנרצח תינוק, ולא את היריות על משמר משטרה ברחובות ירושלים הבירה אתמול. איש לא התעורר אפילו לגנות את האירגון שקיבל עליו בהתפארות ובתורה את האחריות למעשים השפלים, הנפשיים והמחדניים אלה. איש לא טרח לעיין מחדש במעמד שהוענק לאירגון הזה במוסדות האו"ם. מועצת הבטחון נותנת גיבוי ישיר לליבוי שנאה ולהגברת הטרור. בהחלטותיה היא מעודדת שפיכות דמים. היא נהפכה למעוצת אי-בטחון.

רבה הפליאה על עמדת ארצות-הברית. הן הנשיא קארטר הסתייג במפורש מההחלטה של חודש מארס

באמצעים אלה כבר שיכנעה חזית הסיור את ארצות אירופה — זו שירדו עליה רוחות הרפאים של פטן ולאואל הצרפתים, של קוויזלינג הנורבגי, של מוסרט ההולנדי ושל צ'מברלין הבריטי ; אירופה החוזרת ללקק את המגף הבועט בה, כמו בשנות ה-30. את אירופה זו כבר קנו, ועכשיו הצליחו גם להחליש את עמדתה של ארצות-הברית שלפני כן התייצבה נגד הסחטנות וההפק-רות הבין-לאומית. כל מה שניתן להם לקוות הוא שעוד כמה פצצות, עוד כמה מעשי זוועה וחומייניזם, עוד כמה קרבנות — וגם ארצות-הברית תצטרף למקהלת הכניעה והסחטנות. האם זה מה שארצות-הברית רוצה להשיג ? האם בכך היא מקווה לקדם את תהליך השלום ?

גברתי היושבת-ראש, גם כשאנו אומרים את אשר עם לבנו ליריב לילידי איננו פטורים מהסתכלות בבית פנימה, לפשש גם במעשינו. נחפשה דרכינו ונחקורנה. יש סלע מחלוקת בין ישראל לבין ארצות-הברית בנושא ההתנחלויות. לא אבוא לגולל מחדש את העמדה של מתנגדי ההתנחלויות בלתי-מבוקרות. כבר עשיתי זאת ועשו זאת אחרים פעמים רבות. אבל עכשיו, כאשר נשמע מפי ראש הממשלה כי מפעל זה יבוא לידי סיכום בעשר ההתנחלויות חדשות, ואתמול אף צויין באמצעי התקשורת היכן יהיו ומה יהיו — עכשיו ניתן כבר לעשות את המאזן של ההתנחלויות. ובכן, זהו ? הכול ? על זה כדאי וראוי היה להכניס את העם למחלוקת מזמורה וע-מוקה ? על זה כדאי וראוי היה להכביד על יחסינו הבין-לאומיים ? במלה אחת : האם כל זה כדאי מבחינת החשבון הלאומי הגדול ? הרי רצף ההתנחלויות, דוגמת רצף ההתיישבות בבקעת-הירדן, לא יהיה שם, כי הישובים מבוד-דים. ישובים בני-קיימא לא יקומו שם, כי חסרים שם תנאי קיום מנימאליים להתחייבות, מצויות רק מיסות קרקע פה ושם להקים תורן ולהניף דגל. בהעדר רצף

היו"ר ח. גרופמן :

רשות הדיבור להצעה באותו נושא לחברת הכנסת כהנא, ואחריו — לחברת הכנסת אבנרי.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החלטת מועצת הבטחון 471 מהשבוע שעבר תובעת בתומרתה תגובה מצד הכנסת. יש להצטרף על שהממשלה לא נקטה עמדה שיש לדון בה במליאת הכנסת כדי להגיע לתגובה אחידה של רוב רובו של הבית. לדעתי אפשר היה בהחלט לרכוש את רוב רובו של הבית בתגובה מאוחדת אילו היתה מג' היגות ראויה לשמה. הוכחה ברורה לכך היתה בסיכום הדיון המדיני בשבוע שעבר. הצעתי הצעות סיכום לדיון, והן כללו דחייה של כל נסיון לפגוע בשלמותה של ירר שלים ובריבונות המדינה עליה כבירת ישראל, קריאה למדינות אירופה להימנע מהנסיון לשנות את ההחלטה 242 של מועצת הבטחון, התנגדות להקמת מדינה פלש-תינאית ותביעה לאיש מייד את תפקיד שר הבטחון על-ידי אישיות מתאימה, שתתמסר לתפקידה זה. נוכחתי אז לדעת שאפשר היה לרכוש בקונסנסוס לאומי זה את רוב רובו של הבית. הצביעו בעד הצעותי אנשי התחיה וה- מערך יחד עם בודדים מהקואליציה. צרי עין ואנשים אשר לא העריכו כראוי את הצורך בקונסנסוס לאומי זה רוב דווקא בשעה זו הכשילו את הצעותי, אבל זה לא חשוב. גרע מזה לא נעשה נסיון ללכד את הכנסת בניסוחים אפשריים אחרים אשר היו מביעים את עמדת רובה של האומה בבעיות החמורות הנשקפות לנו.

גם החלטת מועצת הבטחון האחרונה תובעת התלכדות אשר יכולה לסייע לנו באמבקנו. אין להגזים בחומרת ההחלטה הנדיונה. אותה צביעות, אותה הטפת מוסר חסודה למדינת ישראל, אותו גינוי ואותה העמדת המדינה מול העולם כולו כמתפקדת בצורה כה גרועה, כפי שתואר, בניגוד לאמנת-ז'נבה — אף הן תובעות תגובה. אבל עדיין אין זה הכול. החמור מכול הוא הסעיף השישי בהחלטות אלה, האומר כי "מועצת הבטחון קובעת מחדש את הצורך ההדחף ביותר לסיים את הכיבוש הממושך של שטחים ערביים המוחזקים על-ידי ישראל מאז 1976, לרבות ירושלים."

אינני מתעלם מכך שההחלטה הוזכרו "שטחים ולא השטחים", אך אין זה מועיל לנו הרבה אם על-ידי זה הוזכר כי ההחלטה כוללת גם את ירושלים. עלינו לזכור: בדמה לי שזו הפעם הראשונה שמועצת הבטחון מחליטה בנוסח זה כי על ישראל לסגת מהשטחים האמורים, לרבות ירושלים, בצורה מחלטת. היו דברים חמורים בהחלטת מועצת הבטחון 465 מ' במאסר השנה, אבל אז לא דובר על נסיגה. שם דובר על פירוק ישובים. שם הובעה התי-נגדות להתנחלויות. כעת מדובר במפורש על תביעה לנסיגה, גם מירושלים.

מדברים אצלנו על התנגדות לשינוי ההחלטה 242. ארצות-הברית מבטיחה שהיא תתנגד ותמנע קבלת הצעה שתשנה החלטה זו על-ידי וטו שלה, אבל בינתיים, על-ידי הימנעותה גירא בהצבעה על ההחלטה האחרונה, הביאה ארצות-הברית לידי כך שמועצת הבטחון החליטה דברים הנוגדים את ההחלטה 242, ואל לנו להתעלם מזה. התעלמות ממצאות איננה עזורה. אפשר לזלזל בחשיבות ההחלטות של מועצת הבטחון. היה מי שאמר פעם "אוי" שמוס', אבל כשאנו מדברים על כך שעלינו למנוע שינוי החלטה 242 הרי אני מתכוונים על החלטות או"ם, והרי אני

ישובים כקו-מגן יהיו הישובים המפוזרים הללו, ביום פקודה ומלחמה, נטל ולא נכס, ואנו השקענו בהם משא-בים עצומים.

מעשה זה העכיר את מערכת יחסיו עם ארצות-הברית, האחרונה שבידידיו, הקל על יריביו וסיפק להם טענות ותואנות. בין מדינות ידידותיות יש שמגיעים לאי-הבנה על עניינים בעלי חשיבות חיונית. גם בעבר לא תמיד קיבלה ישראל את העצה האמריקנית כשזה היה בנפשנו. הסתכנו אז, ובצדק. אך האם צריך היה להעמיד במבחן חמור כל כך את יחסיו עם ארצות-הברית גם בנושא ההתנחלויות? במלחמת יום-הכיפורים נוכחנו כמה חיוניות לנו גם ידידות ממשלתית פורמאלית של ארצות-הברית וגם ידידות, רצון טוב והבנה מצד האוכלוסיה והמנגנון כולו. החשש אמצעי לחימה על-ידי מפעל ההטסה ברכבת אווירית איפשרה לנו לעמוד במערכה, לחסוך בחיי אדם ולהגיע לתוצאה של עדיפות בשדה הקרב בסוף המלחמה. לשם הרתעת תוקפנות נגדנו הכריזה ארצות-הברית, בתמיכת הציבור האמריקני, על כוונות גרעיניות כלליות. האם שכתנו עד כמה כל זה היה חיוני לבטחוננו? לאספקת אמצעי הלחימה לא הספיקה ההוראה של נשיא ארצות-הברית דאז. כדי לקבל את זה בהקדם דרושים היו גם הבנה ורצון טוב, דרושה היתה גם פעולה שלא בדרך השיגרה מצד מערכת שלמה של יצרנים, מדינאים, אנשי צבא ומנגנון ממשלתי גדול.

ראשי-הממשלה מ. כפין :

חברת הכנסת האוונר, כבוד היושבת-ראש לא מעירה לד, גם אני לא אעיר לד, אבל אני רוצה לומר, שאני הבינתי כי הנושא הוא החלטת מועצת הבטחון. אין לי שום התנגדות שתאמר את דברך, אני אשיב עליהם.

גרעון האוונר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

תודה. הבינתי שבין כה וכה הית נוגע בכך, בין שאומר זאת ובין שלא אומר זאת. אנא הנח לי לסיים את דברי ומובטחני שבדברי תשובתך, אם לי ואם למציעים אחרים, תאמר את אשר עם לבך. הרשעה גם לי לומר את אשר עם לבי. אני נוהג כדרך שראוי לעשות בשכל מעשה מסתכלים לא רק החוצה אבל גם בודקים בבית פנימה ורואים אם צדקנו או שמא יש גם שמענו פסול.

אסיים, אם כן, את מה שעמדתי לומר. לעתים, בימים ההם, כוונתי למלחמת יום-הכיפורים, אפילו איתור של שעות מספר בקבלת כלי המלחמה היה בעל משמעות חמורה לחיי אדם שלנו בחיות. מי יכול להבטיח לנו כי מצבים כאלה ודומיהם לא יחזרו עוד לעולם? לשם מה הכבדנו כל כך על ההבנה והרצון הטוב, גם מצד הממשל האמריקני וגם מצד הציבור האמריקני כולו? והרי, אדוני ראש הממשלה, מה שעשינו מוביל במישרין ובעקיפין גם להימנעותה של ארצות-הברית בהצבעה.

אין זה עניין להסברה. אנו מבצעים דברים שאינם ניתנים להסבר, כי אינם בעלי חשיבות בטחונית עליונה.

אני מזמין את ראש הממשלה להכריז כי ההתנחלויות תיפסקנה לתקופת המשא-ומתן — או לפחות שתהינה לסתמת פריצות בטחונית בלבד, וכי ממשלת ישראל תפעל גם בנושא ההתנחלויות ככפיפות לתהליך השלום והנורמאליזציה, שהוא ולא ההתנחלויות הינו המעשה המדיני הגדול והמכריע בימים אלה.

מדינת ישראל, שכל-כולה קמה על ברכי קונסנסוס עולמי — ואינני בטוח אם היתה קמה בשעה שקמה ובצורה שקמה — — —

(חבר-הכנסת א. לבני קורא קריאת-ביניים)

(ראש-הממשלה מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

מדינת ישראל קמה בשעת אור היסטורית כאשר שתי מעצמות-העל, בפעם הראשונה והאחרונה במשך זמן רב, נתנו יד זו לזו וביטאו קונסנסוס בין-לאומי.

ראשי-הממשלה ב. בגין:
אנחנו יודעים — — —

ארי אבנרי (מחנה שלי):
כולנו יודעים, אבל נוח לאחדים מאתנו לשכוח חלקים מכריעים של התהליך הזה אם זה אינו מתאים לקונספציה דהיום.

לולא הדעה האחידה שכל אנשי המוסר בעולם, אז, שכל בעלי הרצון הטוב בעולם אז, במערב, באירופה, והאינטרסים של ברית-המועצות — הכול ביד — לא היתה קמה קונסלטציה בין-לאומית זאת אשר איפשרה את הקמת המדינה בשעה ובצורה שקמה. אני מקווה שהיתה קמה גם בלי זה, אבל בצורה אחרת ובקרבות אחרים, ומי יודע מה היה סוף הסיפור אז.

מכיוון שקונסנסוס עולמי מורכב גם מהשקפה מוסרית וגם מאינטרסים יש להשיב על שני הדברים כאחד.

על הדבר הראשון ציטטתי בעבר ואני מצטט שוב את דבריו של תומס ג'פרסון שאמר: No government can conduct its business without a decent respect to the opinion of mankind, ותהיה זאת איווולת קצרת רואי תמיד להתעלם מדעת-הקהל העולמית כאשר היא כל כך מאוחדת כמו שהיא עכשיו. תהיה זאת גם איווולת להתעלם מן האינטרסים אשר המעצמות פועלות עליהם, ומדיניות נבונה של ראש ממשלה נכון ושר החוץ נבון תנסה לתת תשובה גם לאינטרסים.

לגבי הדבר הראשון, השקפת העולם העולמית הטובה — אינני מדבר עכשיו על אויבי ישראל המושבעים מכאן ומכאן — אם כל ידידי ישראל בעולם, אם כל המדינות התומכות בנו, אם כל ידידינו בעולם, כולם, מתנגדים לממשלת ישראל, אם אין אף מדינה אחת בעולם, אף לא מדינה אחת, חוץ מאי ספיג', התומכת במדיניות של ממשלת ישראל לגבי התנהלויות ולגבי דברים אחרים, הרי מוכרחים לחפש את התשובה מהו הדבר המאחד את העולם ברע זה נגד מדיניות ממשלת ישראל. התשובה היא — indefensible של ממשלת ישראל היא indefensible באשר היא מתעלמת מעקרונ אחד שכל אדם הגון תמך בו — וישר-אל תומכת בו כאשר מדובר על אחרים — והרי זאת זכותו של כל עם להגדרה עצמית. לא יכול להיות שתתקבל מדיניות של מדינה כלשהי על דעת-הקהל העולמית אם היא שוללת את זכות ההגדרה העצמית.

יכול ראש הממשלה למצוא בן-ברית נאמן בפראנץ יוזף שטראוס. אוי לתמונה הזאת של מן מנחם בגין הלוחץ בחמימות את ידיו של פראנץ יוזף שטראוס. אני זוכר את מר בגין מתנגד לדבר עם גרמנים טובים הרבה יותר מפראנץ יוזף שטראוס. פראנץ יוזף שטראוס מתנגד לזכות

יודעים שאו"ם אינו מחליט לשנות החלטות קיימות. הוא יכול רק להחליט החלטה חדשה, והנה הוחלטה, לצערנו, החלטה חדשה בעלת תוכן חדש וחמור ביותר, העומדת בניגוד להחלטה 242, וארצות-הברית לא הטילה וטו עליה, ובוזה עזרה בקבלתה.

אותן ארצות אירופה הרוצות לשנות את ההחלטה 242 הצליחו כבר במחצית דרכן. אני אומר: במחצית דרכן, ואולי עוד יותר, כי אמנם אין לפנינו החלטה אופראטיבית בקשר למשאומתן על שלום במקום החלטה 242, אבל על העקרון הדורש נסיגה כללית כבר הוחלט.

במאבק נגד כירסום עמדותינו חשובה עמדה אחידה, עד כמה שאפשר, של העם רובו ככולו, היכולה לבוא לידי ביטוי בכנסת אם נשקיע מאמץ בכך, ולדעתי יש לזה חשיבות מרבית. תגובתנו להחלטת או"ם היא כאילו אדישים אנו כלפיה, כאילו מקבלים אנו אותה בשוויון נפש, ומובן שגם יהודי העולם כולו מתייחסים אז כך להחלטה. יהדות ארצות-הברית שותקת מול מה שקרה, מול העובדה שממשלת ארצות-הברית עזבה אותנו ועזרה לשוואנו ולאלה הרוצים ברעתנו במקרה זה. ידידינו בין עמי העולם, ויש, יש המוכנים להטות אוזן קשבת לענייננו, אף הם צריכים לראות עמידה אחידה של העם בהדיפת נסיונות אלה לקעקע את מעמדנו.

ועוד מלה אחת בקשר לירושלים. מצד אחד מכריזה ארצות-הברית שהיא מתנגדת לשינוי ההחלטה 242, ומצד שני היא מסייעת, למעשה, לקעקע אותה על-ידי הימנעותה בקבלת החלטה 471. ארצות-הברית מכריזה, מחזר-גיטא, בפי נשיאה שירושלים לא תחולק, ומאידך גיטא היא מסייעת בקבלת החלטה התובעת נסיגה משטחים כבושים, לרבות ירושלים.

דברים אלה צריכים לבוא לידי ביטוי מתאים, צריך להתנגד להם התנגדות נמרצת, צריך לנסות לרכוז את כל ידידינו, ובראש-הראשונה את העם היהודי כולו, במאבק נגד מדיניות אלה. צריך לטכס עצה מה הן הדרכים היעילות למאבקנו וצריך לנסות להגיע לליכוד כל העם היושב בישראל במאבק זה.

בהעדר יוזמה בכיוון זה מצד הממשלה צריכה הכנסת לתת את דעתה לעניין, ולכן הנני מציע לכנסת לדון בהחלטת מועצת הבטחון האחרונה וללכד את שורותיה, כדי להדוף אותה ולשימה לאל.

הז"ר ח. גרומן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת דרוקמן.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יש קונסנסוס לאומי ויש קונסנסוס בין-לאומי, והשניים סותרים זה את זה בכל מאה האחרונים. אפשר להשיב על התופעה הזאת בראיית עולם מעוותת, סכיופופרית, האומרת: כל העולם אנטישמי, כל העולם שונא ישראל, כל אירופה השמידה יהודים, חוץ מאחדים פה ושם, וממילא זה טבעי שכל העולם מתנגד למדיניות ממשלת ישראל. ויש השקפה מאוזנת יותר, האומרת שקונסנסוס עולמי מורכב גם משקפה מוסרית וגם מאינטרסים. לא יכול להיות קונסנסוס עולמי המבוסס כולו על אינטרסים ציניים. מעולם לא היה, לעולם לא יהיה, לא יכול להיות קונסנסוס מוסרי בין-לאומי שאינו מתחשב באינטרסים. גם זה לא יהיה.

חשבון ישראל. מה היתה או ההצעה שלך לראש הממשלה או למדינת ישראל על-פי ההגיון שלך?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
טוב שאתה שואל זאת, כי שאלה זאת מחייבת פעם אחת תשובה רצינית.

היו"ר ח. גרופמן:
אני לא בטוחה שזה במסגרת הדיון עכשיו. זה שייך בהחלט, אני לא רוצה להתווכח על מסגרת הזמן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני שמח להשיב על כך. אינני אומר כי ישראל חייבת לקבל קונסנסוס בין-לאומי לפני שהוא קיים. אני חושב שיש לא תהנהג בטיפשות אם היא תתעלם מקונסנסוס בין-לאומי, לא תחפש את סיבותיו הרעיוניות והאינטרסנטיות ולא תיתן תשובה גבוהה לבעיה הזאת. אינני מעלה בדעתי במאה ה-20 קונסנסוס בין-לאומי להשמדת ישראל. אני אומר זאת כהיפותזה. אילו היה קם דבר כזה, ודאי שאיש מאתנו לא היה מציע להיכנע כמו שאיש מאתנו לא יסכים לקונסנסוס להרוג את עצמו. ודאי שלא.

אני אומר: איזו מדיניות היא זו, המתעלמת מהקונסנסוס הבין-לאומי או כמעט הופכת זאת ל-virtue, למי-דה טובה, של "העולם נגדנו"? יש לי הרגשה שיש מין מאזוכיסם יהודי יליד הגיטו שהוא רואה מין אישור לעצמו בכך שכולם נגדנו. הוא לא מאשר אם לא כולם נגדנו. אם פעם אחת העולם כמעט כולו מתאחד למענו בא מר בגין באיחור של 30 שנה ואומר: גם זה לא היה; לא נעים לי שהעולם כולו היה בעדנו ושלחנו את אורי אבנרי, טוראי בחטיבת "גבעתי", יצאתי למלחמה עם נשק שהיה כולו רוסי. ראש אגף המיבצעים של אז יזכור זאת — חיכינו לפעולת "נחשון" בנמל תל-אביב עד שבאו הרובים של סטאלין, הנשק הציבי.

גברתי היושבת-ראש, אני כבר מסיים. אני רוצה לעמוד עוד על נקודה אחת. אני חייב לומר זאת. אמרתי שכרגע הסכנה האמיתית היא שהקונסנסוס הבין-לאומי ימצא את ביטוי ויקים עובדות בלעדיו ולרעתנו, מתוך התעלמות מקיומו, על סמך החירוף שיש לאיננה שותף לזה ושהיא נוגדת את הקונסנסוס הזה עקרונית וממילא, כיוון שגישת ישראל כולה שלילית, אין טעם להתחשב בה.

יש נקודה שנייה, וגם עליה אני רוצה לעמוד. יש תהליך של הקצנה הדדית, המזמינה זו את זו. שני צדדיה מזינים זה את זה. יש תהליך של הקצנה אצלנו, וממשלת בגין, מאז קמפ-דייוויד, נמצאת בתהליך הקצנה מתמדת, לצערי, גם בדיבוריה ובעיקר במעשיה בשטחים המוחזקים ובשטחים אחרים. והנה אנו עדים לאותו תהליך של הקצנה — ואני רוצה להזהיר גם מפניו — בצד השני, בקרב העם הפלסטיני. כשם שאני מייצג שלא להתעלם מהקונסנסוס הבין-לאומי אני מייצג גם שלא להתעלם מההקצנה שחלה ברגע זה בצד השני.

מונחות לפני ההחלטות של המועצה האחרונה של "פתח" שישבה ב-1 ביוני בדמשק.

היו"ר ח. גרופמן:
אני מבקשת ממך לסיים.

הגדרה עצמית — האם עוד מישו מתנגד, חוץ מפראנץ יוזף שטראוס? חוץ ממר רונאלד רגן עד נובמבר? (קריאה: ריגן).

רגן, בבקשה, אדוני, אני אתקן אותך. אתה מתקן לי בעברית, תרשה לי לתקן גם לך פעם. שמו רגן. מה אפשר לעשות, כך הוא חושב. זכותו של אדם להיקרא איך שהוא רוצה.

ראש-הממשלה מ. בגין:
דבר לעצם הנושא.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ממשלת ישראל לא תמצא תומכים בעולם. העולם יילך ויתגבש יותר ויותר בהתנגדות למדיניות ממשלת ישראל כל עוד ממשלת ישראל לא תגבש מדיניות שתכלול תשובה הוגנת וקבילה לבעיה המרכזית הזאת — שיש עם פלסטיני ויש לו זכות להגדרה עצמית.

מי שטוען שהעולם הוא שטוח ואין עם פלסטיני — יישאר איך שנשארו האפיפורים והקארדינלים שחשבו שהעולם הוא שטוח. מה אפשר לעשות, כל העולם חושב שיש עם פלסטיני, כל העולם חושב שיש לו זכות להגדרה עצמית כמו לכל עם בעולם — ועל זה תואיל בטובך לענות על-פי השקפתך שלך. אבל לא לתת תשובה, להתעלם מן העובדות ולומר שהעולם הוא שטוח — זה יכול להחזיק מעמד שנה ועוד שנה ועוד שנה — ואף-על-פי-כן נוע תנוע.

אני מזהיר את ממשלת ישראל בפני תופעה שבה אני רואה סכנה לאומית ברגע זה. הדברים שהם הגיוניים, אדוני ראש הממשלה, ושהקונסנסוס העולמי מקבל אותם כמובנים מאלהים — שום כוח בעולם לא יעצור אותם. השאלה היא: האם זה יקום אתנו או בלעדיו, בעזרתנו או תוך התעלמות מקיומו. זאת היום הברירה היחידה העומדת לפנינו. הפלסטינים יזכו בהגדרה עצמית בצורה זו או זו. השאלה האם זה יקום תוך שלום אתנו, על-פי תנאים שאנחנו נשפיע עליהם, או שזה יקום תוך התעלמות מאתנו ומהאינטרסים החיוניים של קיומנו. אני אומר: מה שקורה עכשיו בעולם, לרבות ההחלטה הזאת שהיא נושא לדיון, לרבות היוזמה האירופית ולרבות דברים אחרים — הקונסנסוס הבין-לאומי הזה יתגשם בלעדיו, בלי עמידה על האינטרסים החיוניים האמיתיים של ישראל ובסופו-של-דבר, אדוני ראש הממשלה, אתה תביא להקמת מדינה פלסטינית לא בשלום עם ישראל, לא עם סידורי בטחון לישראל. כי אנחנו לא נהיה בכלל שותפים בתהליך הבין-לאומי שיביא לדבר הזה. זאת הסכנה האמיתית. אם זה היה דבר המתגשם יום אחרי יום לנגד עינינו — דרוש להיות עיוור כדי שלא לראות זאת.

אמנון לין (הליכוד):
פשוט, כדי להבין היטב, ברצוני לשאול שאלה היפותטית כדי להבין את כיוון הדברים.

היו"ר ח. גרופמן:
האם באמת עד עכשיו לא היה ברור לך כיוון הדברים?

אמנון לין (הליכוד):
אני באמת מעוניין להבין. נניח, היפותטית, שברור לך שהעולם כולו, כמעט קונסנסוס בין-לאומי, מסיבות שונות, חושב שצריכה לקום אותה ישות פלסטינית על

ריקנים נתנו יד לקבלת ההחלטה. זכור לנו בוודאי ה"פורים-שפיל" האמריקני ביחס להחלטת מועצת הבטחון שנתקבלה בפורים בתמיכתה. אז התנצל הנשיא קארטר בנימה מתחסדת, באמרו כי באמת אמריקה לא היתה צריכה להצביע בעד ההחלטה, ועשתה זאת בשל "קצר בתקשורת". והנה הפעם חזרה הפרשה על עצמה. שוב נתקבלה החלטה במועצת הבטחון כי "קיים צורך דחוף לסיים את כיבוש השטחים הערביים המוחזקים על-ידי ישראל מאז 1967, לרבות ירושלים". ואמריקה איפשרה את קבלת ההצעה על-ידי הימנעותה. מה קרה הפעם? עם כל אי-הנעימות שבדבר אי-אפשר להתעלם מהעובדה שהמשל האמריקני מעמיד את עצמו, בצורה חד-צדדית, לצד הערבים. אמריקה איפשרה קבלת החלטה החוזרת וקובעת כי כל יהודה ושומרון, בקעת-הירדן, חבל עזה ורמת-הגולן הם שטחים ערביים כבושים. כמו-כן איפשרה אמריקה, על-ידי הימנעותה, קבלת החלטה החוזרת וקוראת לכל המדינות שלא לספק לישראל שום סיוע שימשמש לבניית ההתנחלויות ביהודה ובשומרון. כל זה כאשר אמריקה היא עדיין בשנת בחירות. ומה יהיה אחר כך?

מובן מאליו כי מדינת ישראל והעם היהודי כולו דוחים בשאט נפש את ההחלטה המרושעת הזאת על כל סעיפיה. ואמונת הנצח שלנו מכריזה: ועצו עצה ותושר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל.

גברתי היושבת-ראש, העמדה האמריקנית החד-צדדית חייבת להדליק אצלנו אור אדום. אנחנו חייבים לומר לאמריקה: האמון שלנו כך התערער לחלוטין. אני מציע לממשלה לתבוע מאמריקה להבהיר את עמדותיה לפני חידוש השיחות. אין מקום בשום פנים לחדש את השיחות כאשר מצרים הולכת יד ביד עם אש"ם, ואמריקה תומכת בעמדת שניהם. האם לא יהיה בזה משום איבוד עצמי לדעת, חלילה? אסור לנו לעשות זאת בשום פנים.

וכלפי פנים, התגובה ההולמת ביותר להחלטה המרושעת של מועצת הבטחון, שנתקבלה בסיוע הממשלה האמריקנית, נגד ההתנחלויות חייבת להיות במעשים בשטח: הגברת ההתנחלויות בכל חלקי ארץ-ישראל. זאת התשובה היהודית עתיקת-יומין: וכאשר יענו אותו, כן ירבה וכן יפרוץ. לא יעזור להם שום דבר ואנחנו נמשיך לבנות את ארצנו ולהיבנות בה.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
זה היה בשיעבוד מצרים. לא בארצנו. בארצנו לא נאמר: כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
חברי-הכנסת האוזנר, גם עכשיו אנחנו בשיעבוד מצרים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):
גברתי היושבת-ראש, כלפי מי שבתוכנו עושים הבחנות לגבי מקומות שמותר להתנחל בהם ומקומות שאסור להתנחל בהם באה החלטת מועצת הבטחון, שנתקבלה בסיוע המשל האמריקני, ומבהירה כי אין שום הבדל בין חברון לבין ירושלים; בין יהודה לבין בקעת-הירדן; בין שומרון ורמת-הגולן. לדידם כל אלה הם שטחים ערביים, ועלי-כן הכול הוא בלתי-חוקי. מי שטוען נגד יישוב חלקים כלשהם מארצנו משמיט מידיו גם זכותנו על ירושלים. חבל מאוד שהקולות מבפנים הטוענים נגד

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא אקרא אותן. הן ארוכות מאוד, 6–7 עמודים. הן חמורות, והן מגלות תהליך של הקצנה, מגמה שנמשכה כמה שנים, ומי שהבין ראה אותה, מי שרוצה לראות אותה ראה אותה, ומי שרצה להתעלם לא ראה אותה.

עכשיו אנחנו עומדים, ואני מקווה שרק זמנית, בפני הקצנה בכיוון השני. אני מזהיר מפני תהליך שבו הקצנה אחת עונה על הקצנה שנייה. ולא חשוב כלל מי התחיל, האם הם מגיבים על הקצנה שלנו או אנחנו מגיבים על הקצנה שלהם. הבעיה היא שיש הקצנה הדדית, והכוחות השפויים והמתונים משני הצדדים נשחקים בין הקיצוניות הגוברת בשני הצדדים.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע שהכנסת תקיים סוף סוף דיון כללי, רציני, במליאה על תשובת ישראל לקוב"ס סנסט הבין-לאומי; תשובת ישראל לבעיה הפלסטינית; תשובת ישראל להצטרף תהליך מפרדייוויד — ולא חשוב אם השיחות יתחדשו או לא יתחדשו. התהליך נעצר. אני מציע לכנסת לקיים על כך דיון מלא.

היו"ר ח. גרוסקין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דרוקמן, ואחריו — לחבר-הכנסת רובינשטיין.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החלטת מועצת הבטחון הפעם השיגה שיאים מיוחדים בצביעות וברשעות, ואי-אפשר שלא להוקיע אותם. אמנם התרגלנו לגינויים של מועצת הבטחון והפסקנו כבר מזמן לצפות ליושר ולהגינות ממסד בין-לאומי זה. נסיוננו המר לימד אותנו כי מועצת הבטחון היא כלי-שרת לאויבינו בנפש, ואין לחפש בחלטותיה לא אמת ולא צדק. ואף-על-פי-כן אי-אפשר שלא להודיע עמוקות מהצביעות ומהרשעות שעברו הפעם כל הגבולות והגנו את נצחונן במועצת הבטחון.

קודם-כול לגבי עצם ההתכנסות של מועצת הבטחון. על מה היא נזקקה? על פעולות הטרור? וכי היתה זאת פעולת הטרור הראשונה במדינת ישראל ובעולם כולו? מדוע, אם כן, לא נתכנסה מועצת הבטחון עד כה מעולם בעקבות פיגועים קודמים, והם היו רבים עד למאוד? היכן היתה מועצת הבטחון אחרי מעשי הזוועה האחרונים במשגבע-עם ובחברון, ועוד קודם לכן באביבים, במעלות, בכביש החוף, בירושלים, בנהריה ועוד ועוד? הרי הטרור בצורתו השפלה ביותר משתדל לפגוע בנו כל הזמן, ומדוע לא שמענו עד כה מלת גינוי על כך מפי מועצת הבטחון? יתר-על-כן, איזו צביעות היא זו לגנות את ישראל על זה שלא נתנה הגנה מספקת לראשי הערים שנפגעו? האם מועצת הבטחון גינתה אי פעם איזו מדינה שהיא שבתחומיה נעשו מעשי טרור? מדוע לא גינתה את אמריקה על הפגיעה בנשיא קנדי ועוד, את אנגליה ואיטליה על הרצח של אזרחים הלובים על-ידי הכנופיות של קדאפי, את אוסטריה על חפיסת שרי אוי"ק כבני-ערובה על-ידי מחבלים פלשתינאים? והרי שימה ארוכה מאוד. האמת היא שכל ההחלטה של מועצת הבטחון, הרומסת ברגליים ערכי מוסר אלמנטאריים, באה מתוך רשעות על-מנת לפגוע בנו בזדון.

גברתי היושבת-ראש, זאת המציאות המוכרת לנו היטב. אולם תומרתה המיוחדת הפעם היא בזה שהאמ-

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויומה) :
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החלטת מועצת הבטחון בעקבות ההתנקשות בראשי העיריות בגדה היא החלטה יוצאת-דופן גם במסורת המגונה של החלטות חד-צדדיות ומסילות נגד ישראל. כולנו זוכרים שורה של החלטות חד-צדדיות כאלה. כולנו זוכרים את שתיקתה של מועצת הבטחון נוכח מעשי הטרור, הפגיעה והתקופה נות נגד ישראל. ומשום כך דומה שחוסנו וחושלנו כנגד גילוי נוסף של תופעה. חמורה זו. אף-על-פי-כן הגדילה לעשות מועצת הבטחון הפעם הזאת, משום שהיא הוקיעה את ישראל בשל מעשה שהממשלה ורוב הסיעות בכנסת גינו אותו במלים חריפות ושנגד מבצעיו מתנהלת חקירה, וכל זאת בעולם שבו מעשי טרור על רקע פוליטי הפכו להיות לשיגרה; בעולם שבו מדינה חברת אומ' מודיעה קבל עם ועולם כי היא שלחה את סוכניה במסווה דיפלומטי לרצוח את פליטיה הפוליטיים שמצאו מקלט מחוץ לארצם; וכל זאת בעולם שבו נהרסו כל כללי ההתנהגות הבין-לאומיים; בעולם שבו החוקת בני-ערוכה, הנהנים מחסינות על-פי המשפט הבין-לאומי, עוברת כעניין של שיגרה באותו בניין בקצה הרחוב 42 בניו-יורק.

נדמה לי שיש כאן משום הגדשת הסאה בהחלטה צבועה ושקרית זו של מועצת הבטחון. מבחינתנו מחריפה חומרת ההחלטה הנוכחית בשתיקה המתמשכת לגבי מעשי טרור נפשעים ושפלים הנעשים בישראל ובתושביה, ובמיוחד בולט הדבר שמועצת הבטחון לא טרחה לומר אף מלה אחת לגבי הקרבן הישראלי של אותו אירוע שלגבי קרבנותיו הלא-ישראליים היא מצאה לנכון להשתמש במלים כה חריפות. מועצת הבטחון ליוותה את החלטתה הצבועה בקריאה לנסיגה ישראלית לקווי 1967 וביתורה מחדש של ירושלים. קריאה זו סותרת את ההחלטה 242, פוגעת בהסכם השלום ואינה מתיישבת לא עם הוראותיו ולא עם רוחו, ודורשת מישראל להפקיר את עצמה לסי-כונים כאלה שעממם לא תשלים שום מדינה מהמדינות שהרימו יד נגד ישראל.

זכות ההגדרה העצמית של ערביי השטחים, גם לגבי מי שמקבל אותה, אינה מחייבת מדינה נפרדת, אינה שוללת גבולות בטחון מישראל ואינה מחייבת שישראל תיטול עליה סיכון בטחוני כה חמור כפי שמשתמע מהחלטת מועצת הבטחון.

הבעיה האמיתית שישראל ניצבת בפניה היא לא הבעיה הפלשתינאית. הבעיה האמיתית שישראל ניצבת בפניה היא כיצד ליישב את בעיית הפלשתינאים, על היבטיה השונים ועל זכויות תושבי השטחים עם אי-רצונה לשלוט בעם זה ועם בעיות בטחונה הפיסי. ישראל לא ניצבת כאי בודד בים כאשר בצדה קיימת אוכלוסיה פלשתינאית. היא ניצבת בפני איום כלל-ערבי הנעזר בכוחות, בנשק ובסיוע חסרי תקדים. השאלה לגבי ישראל היא היכן יהיה ניצב איום זה, בלב לבנה או במרחק סביר ממרכיזה ומאוכלוסייתה.

לאחר שאמרנו זאת עלינו לשאול את עצמנו באורח אחראי כיצד בכל זאת ולמרות הכול קורה הדבר שלא רק מדינות אירופה אלא גם ארצות-הברית אינה מרימה ידה נגד החלטה כה חמורה. חברי-הכנסת דרוקמן פירט את כל העובדות המחמירות: שנת בחירות, התנצלות קודמת של הנשיא לגבי "קצר בתקשורת", מצב שבו החומרה ואי-הצדק שבהחלטה כה בולטים לעין. ובכל זאת כיצד זה קורה? הייתי מוסיף לדברים של חברי-הכנסת דרוקמן דבר אחד נוסף: כיצד קרה, גברתי היושבת-

התנחלות יהודית בארץ-ישראל מסייעים, שלא במתכוון, לאויבנו בנפש הרוצים לעקור אותנו מארצנו כולה.

מעל במה זו ברצוני להכריז קבל עם ועולם כי הארץ הזאת כולה שלנו היא. אין לשום איש בעולם, לרבות מזכיר המדינה האמריקני, זכות כלשהי לקבוע לנו אם להתיישב והיכן להתיישב ומתי להתיישב באיזה חלק שהוא מארצנו, כשם שאנחנו לא מעלים על הדעת לקבוע לאמריקה, למשל, מה היא תעשה בארצה ומה לא. זאת היא התערבות בעניינינו הפנימיים. הרי ידוע לכול שארצנו זו היא שלנו אלפי שנים, עוד לפני שארצות-הברית של אמריקה נולדה. יש לנו זכות על ארצנו לא פחות מאשר לאמריקנים זכות על ארצם. אמת הדבר כי כל ישוב יהודי בכל מקום מוסיף לבטחונו. אולם מעל ומעבר לכך קיימת זכותנו הבלתי-מעוררת לארץ הזאת כולה וחובתנו הלאומית והעיונית ליישב את כולה. דברים אלה חייבים להיאמר בצורה חד-משמעית.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

האם מקובלת עליך הכרזת ראש הממשלה על עוד עשר התנחלויות ותו לא? דבריו לאותו מזכיר מדינה שבו דיברת?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית) :
עוד עשר התנחלויות — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
ותו לא.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית) :
בינתיים. כאשר נסיים אותן, נמשיך — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
המלה "בינתיים" היא שלך.

היו"ר ח. גרופמן :
ראש הממשלה יעלה עוד מעט לדוכן ותוכל לשאול אותו.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
לראש הממשלה אין לי עוד שאלות.

היו"ר ח. גרופמן :
זה עניינך.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית) :
אנחנו צריכים ליישב את הארץ כולה. בינתיים אשמח אם נקים עוד עשר התנחלויות. כשנגמור אותן, נעשה הכול להמשיך את ההתנחלות. לא נשלים, כמובן, עם שום הפסקה של התנחלות.

גברתי היושבת-ראש, לעת כזאת חשוב ביותר ללכד את העם כולו לעמידה איתנה נגד המתנכלים לנו. אנחנו חייבים לעמוד בעוז ובאומץ על האמת שלנו ולפעול בהתאם. רק בכך טמון כוחנו האמיתי. נעשה את המוטל עלינו מתוך אמונה בצידקת דרכנו ונמשיך לבנות את ארצנו ולהיבנות בה, בעזרת-השם.

היו"ר ח. גרופמן :
רשות הדיבור לחברי-הכנסת רובינשטיין, ואחריו — לחברת-הכנסת גאולה כהן.

ואני חושב שהבית צריך להתאחד סביב גינוי כזה של החלטה צבועה, יוצאת-דופן בחומרתה ובשקורותיה — ממשלת ישראל חייבת לנו תשובה כיצד הגענו למצב זה.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לתכרת-הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לתכרת-הכנסת אבן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החלטת מועצת הבטחון היא אכן צבועה, כדברי חברי-הכנסת אמנון רובינ' שטיין. אפשר לגנות וצריך לגנות אותה. אבל אני עלתיה לגנות גם מדיניות שהאופי הבתייעני שלה גובל גם הוא בצביעות. שמא היא גרמה שהחלטת מועצת הבטחון היא כפי שהיא?

כל טיפה של מרץ המבוזבזת כדי להטיף מוסר היום למועצת הבטחון, אבל גם כל הפתעה מהחלטת ההצבעה של ארצות-הברית הן כבר יותר מאשר חטא מצדנו, מצד ממשלת ישראל. אם השכל הישר לא פתח את עיניה עד היום — כבר אינני מדברת על תחזית של מדינאים, שהיתה צריכה לראות את עמדותיה של ארצות-הברית לאורך כל המשאומתן ולאורך כל השיחות, עוד לפני הסכמי קמפ-דייוויד — בא היום האיום של מאסקי, שר החוץ האמריקני, וצריך היה לפקוח את עינינו לגבי אופיו של המתווך ההגון או ההוגן הזה. בעצם איים מאסקי על מדינת ישראל, בלי שום תגובה מצד מדינת ישראל, איום מפורש בשם האיוון הקדוש, כביכול, אשר שמענו עליו בהצעה לסדר-היום בנושא הקאמפוסים. אחד אומר "אני ציוני" ואחד אומר "אני אש"ף", אחד אומר "עם ישראל חי" ואחד אומר "עם ישראל מת" — הרי צריך לעשות איוון: חצי מת וחצי חי. גם פה הוא מאון. איך הוא מאון? הוא מבטיח לנו הרס והתמוטטות אם לא נסכים. למה לא נסכים? לדירקיום. עם מי? בעצם עם מדינה פלסטינית שתביא הרס והתמוטטות. את זה הוא מציע לנו. ואנחנו הולכים לשיחות, בולעים, אומרים שגשם יורד והולכים הלאה. אנחנו נוכיח לעולם, בסופו-של-דבר, כמה אנחנו צודקים.

כך היה, אדוני ראש הממשלה, בנושא האוטונומיה, זו שכל רואיה שיבחו אותה. האחד מהשניים: אם אתה תמים — איננו רוצים להיות הקרבן. עם ישראל הוא לא הקרבן ולא יכול להיות הקרבן. גם היום יש לעשות הכנות ולהתכונן לעימות בלתי-נמנע עם ארצות-הברית. יש עימות בשטח, אדוני ראש הממשלה, תכין אליו את העם, אם אתה עוד יכול לפנות אל העם הזה. תתכונן אליו נפשית, אם יש לך עדיין, כוח נפשי, אבל את זה עליך לעשות.

הנה כל המסע הטראגי והמגוחך של שר החוץ לאי-רופה. אינני צייר, אבל לא צריך להיות צייר בשביל לצייר אותו. צריך קאריקאטוריסט טוב כדי להראות את המסע. יש כאן שתי מקבילות: המקבילה האחת — מסעו של שר החוץ. ואני מאמינה ששר החוץ שלנו יכול לשכנע, אני יודעת שיש לו כוח לשכנע. אבל איפה הוא יעשה זאת? המקבילה השנייה — כאן בארץ. שתי מקבילות שאינן נפגשות. אבל בסופו-של-דבר אומרים: הם שמעו, הם יקבלו פשרה. איוו פשרה הם יקבלו? הם יקבלו פשרה האומרת: טוב, יהיה כמו שאנחנו רוצים. טוב, בסדר, נתפשר — אש"ף יהיה בפנים. אנחנו יודעים, זה מה

ראש, שלאחר הצבעה כזאת של ארצות-הברית אין קמה זעקה ציבורית ברחוב האמריקני, בקונגרס, בגבעת הקר-פיטול, בעתונות? כיצד זה קורה? הרי היו לנו התנגשויות קודמות עם הממשל האמריקני. היתה לנו, למשל, תקופת ה-"reassessment", הערכה מחדש, במאוס 1975, כאשר מזכיר המדינה דאז, הד"ר קיסינג'ר, איים עלינו בהפסקת הסיוע האמריקני לישראל, ואנחנו זוכרים כיצד נעזרנו בדעת-קהל אודות ובמכתבם של 76 חברי הסנאט האמריקני. כיצד קורה שכתה, לאחר הצבעה כה חמורה של ארצות-הברית במועצת הבטחון, אין עוד התנצלות של הנשיא, אין תגובה חריפה של הקונגרס, אין תגובה מתאימה של העתונות? כיצד זה קרה?

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

בקושי אפשר לאסוף חמישים חתימות היום.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

כיצד זה קרה שישאל נותרה מבודדת לא רק בקהיליית העמים אלא גם בתוך הזירה הפנימית בארצות-הברית? אי-אפשר לעבור על כך לסדר-היום ולומר שהעולם כולו נגדנו, גם ארצות-הברית נגדנו, גם הקונגרס, גם דעת-הקהל? שכולם, כולם אנטישמים ושונאי ישראל, כולם מנוולים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

כולם אנטישמים.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

הרי אי-אפשר לשכנע את עצמנו בזה. בשום-פנים ואופן. אני חושב שכאשר דבר כזה קורה בתקופה שבה עונת הבחירות לנשיאות בעיצומה, נדלק אור אדום בפעם המיידע-כמה, שחייב להזהיק את קובעי המדיניות בארץ. נדמה לי, רבותי, שלכמה חברי כנסת יש תשובה. אני מכבד את השקפת-עולמו של חברי-הכנסת דרוקמן, המאמין ב"עצו עצה ותופר" — כי עמנו אל". אני מכבד אותה, אם כי אני מוכרח לומר לך כי בדורנו ראינו שעצות רעות נגד העם היהודי לא הופרו ולא היה עמנו אל בשעת מצוקה והסתר פנים. ולמרות זאת, אני מכבד את השקפותיו, אך אני לא חושב שלכנסת ישראל זו יכולה להיות תשובה. זו לא יכולה להיות תשובה של ממשלת ישראל.

משום כך אני מפנה שאלה לראש הממשלה: מה עומדת ממשלת ישראל לעשות כנגד מצבה המחמיר הזה של ישראל בקהיליית העמים ובתוך הזירה האמריקנית? על-פי ההשקפה שאני מייצג כאן יש הסברים לתופעה זו. אני חושב שאנחנו ניכנס לחיכוך מיותר עם ארצות-הברית בעניין ארצות-הברית רואה אותו כחמור, ואנחנו מת-עלמים ממאוויה וממשאלותיה. אם זה היה עניין של חיים ומוות לישראל, עניין חיוני לכולנו, אז, לדעתי, אין מנוס מהתנגשות כזאת. אך כאשר מדובר בשאלה שבה הממשלה עצמה חלוקה, שלא לדבר על הכנסת, בעניין שבו שר-הבטחון לשעבר מר עוזר ויצמן יוצא נגד ממשלת ישראל — קשה להעלות על הדעת כיצד אפשר לגייס דעת-קהל, בתי-מחוקקים, מדינאים ועיתונאים במדינה ידידו-תית לנו, כדי לתמוך בפלג בישראל התומך בישיבה בתברון, בהתנחלויות שלא לצרכים בטחוניים וכיוצא באלה עניינים שנויים במחלוקת.

משום כך נדמה לי שבצד הגיוני החד-משמעי —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מותר לשאול שלה?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
לא.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
"משוגע אויפן גאנצען קאפ".

סגן ראש הממשלה י. ידיון:
זה היה פארלאמנטארי?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אם הוא יושב בפארלאמנט הזה, אנחנו שווים כל מלה שהוא אומר. אם יש לו זכות להיות כאן, אין זה משנה אם מה שהוא אומר פארלאמנטארי או לא. עצם ישיבתו כאן עושה את כל הפארלאמנט הזה לבדיחה.

אדוני ראש הממשלה, העלינו היום את הנושא של החלטת מועצת הבטחון וההצבעה בה. אני בכל-זאת פונה, אם לא לראש הממשלה ישירות הר"ל לממשלה, במידה שיש עוד החלטות ממשלה שאפשר לדבר עליהן כהחלטות ממשלה. אני פונה אליהם. העם נמצא היום בשיא של הרגשות תיסכול ואכזבה. הניתוק של הממשלה הזאת מהמציאות הוא ניתוק שלא היה כמותו. יש לו שם ב"רפואה. אנחנו יודעים שבדרך-כלל לניתוק מסוג זה יש ריפוי באמצעות "שוק". אני רק רוצה להביע את תקוותי שמ"השוק" הזה לא יודעזע ולא ייפגע כל עם ישראל.

הח"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבן.

אבא אבן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השעה היא מאוחרת. אין שום סיכוי שתהיה פחות מאוחרת עם חלוף הזמן. על-כן יהיו דברי קצרים.

הולך ומחמיר הניכור הגובר בין ישראל ואומות העולם, בכל היבשות. החלטתה הבלתי-אחראית של מועצת הבטחון אינה אלא גילוי נוסף של הגברת האיבה המכוונת נגד ישראל, דווקא למחרת חתימתו של חוזה השלום ובעיצומו של משא-ומתן עם מדינה ערבית גדולה.

אני חולק, בשם המערך, על אותם גוואמים הסבורים כי כל האשמה מצויה אצל ממשלת ישראל מול אומות העולם, שכולן כוזהר הרקיע, כפי שאני חולק על אלה הרואים כאן רק שרירות-לב בלתי-מוסברת של גווי הארצות. הכנסת חייבת להביע מורת-רוח חריפה ביותר על הצבעותיהן של המדינות שהשתתפו בדיוניה של מועצת הבטחון, אולם חובת הכנסת לפקח על פעולותיה ומדיניותה של ממשלת ישראל. חברי הכנסת, אני מזדהה עם מי שהוקיעו את צביעותן של מדינות שהטחו דברי ביקורת נגד ישראל על אשר היא לא גילתה את מבצעי הפשעים ביהודה ובשומרון, אם-כי התשובה הניצחת ביותר תהיה המשך החקירה והעמדת האחראים לדיון.

אני רוצה לצמצם את דברי לסוגיה אחת, הסוגיה הרשומה בסדר-היום: מועצת הבטחון. כמי שהשתתף בכל הדיונים שהסתכמו בהחלטת מועצת הבטחון 242, ב-22 בנובמבר 1967, עלי לציין כי אין כל יסוד להנחתה של ממשלת ארצות-הברית בדבר אי-קיום סתירה בין אותה ההחלטה וזו שנתקבלה לפני שבוע. יש סתירה. הניגוד

שהיה בכנס ונציה. יאמרו: בכל זאת כדאי להשקיע עוד מאמץ. זה היה נכון אם זו לא היתה אשליה אצלנו, אם באותו זמן עצמו היינו מתכוננים ועושים מה שצריך לעשות. וזה לא נעשה. ולגבי כנס ונציה היום אני רוצה לשאול: בעצם הדורנו מאוד בחידוש השיחות לפני כנס ונציה. נצא קרחים מכאן ומכאן.

הבטחת עוד עשר התנחלויות. אני שמעתי את ראש הממשלה — ולעולם לא אשכח את קולו של ראש הממשלה — עוד לפני שהציג פה את תכנית השלום, ולא האמנתי אז למשמע אזני, כאשר הוא השווה את שלטון ישראל לשלטון התורכי, האנגלי ולכל השלטונות הכובשים. הקול עדיין מצלצל באוזני. גם אתמול בראדיו שמעתי שה-קריין שואל את ראש הממשלה: האם אלה עשר התנחלויות, ודי? וראש הממשלה אמר: "yes — כן, the last we will finish — construction". שמעתי את המלה "finish". גם אם זה נכון הבעיה היא המספר — עשר או מאה? יכול להיות שנעשה התנחלות אחת או נעשה מאה התנחלויות. אנחנו נמסור דין-וחשבון על היעדים הציוניים, על ההתיישבות שלנו? למי ומתי? ואיזה הד יש לעניין הזה? אנחנו נשמע אחר כך, תוכל לענות, אדוני ראש הממשלה. אני מוכנה לשמוע כל מה שאתה אומר. בבקשה, תענה. אני שמעתי כל מלה מפיו. שמעתי מה שאמרת למראיינים. צילצלת לאריק שרון לשאול: עשר התנחלויות, ודי? הצהרה אנטי-ציונית לגבי כל התפיסה ההתיישבותית שלנו.

והמערך שותק, המערך שהוא נגד התנחלויות. זו בעיה של התנחלויות? כבר שמעתי היום את המערך בנושא האיוון, איך היושב-ראש של ועדת החינוך אומרת שהיהודים התחילו בהקצנה. אז מה אנחנו רוצים מהגויים? מה אנחנו רוצים משר החוץ האמריקני?

ויש לי כמה שאלות היום, אדוני ראש הממשלה. מה אתה רץ היום, והממשלה כולה רצה, לכבודה של 242? ואני שואלת: מה זה 242? עם כל הניסוחים והפרשנויות, האין זו נסיגה מכל השטחים, כזו או אחרת? מאילו שטחים אתה רוצה לסגת? שמענו מה שאמרת לחוסיין או מה שנאמר שם בראיון לשלושה על אותה הצעת פשרה טריטוריאלית. מה יגידו החסידיים? יגידו שרצה לבדוק. נכון שיהודה ושומרון זה כמו האמא שלו, אבל רצה לדעת כמה שווה האמא שלו בשוק. כאשר אתה מזמין את מלך סעודיה או את הנסיך הסעודי לדבר בכנסת, מה אתה רוצה להביא לו? הוא רוצה דבר אחד — דגל סעודי על ירושלים. זה מה שהוא רוצה. מה אתה מציע לאסאד כשאתה קורא למשא-ומתן? מה תציע לירדן? אפילו אתה לא רוצה להציע, הם חושבים שאתה רוצה להציע. יש הד בציבור. יש דינאמיקה. הדברים לא נעשים בחלל הריק — מה שאתה רוצה ודי, או מה שאתה חושב ודי. תראה את המצב כפי שהוא.

רק אתמול שמעתי שאמרת שאתה חש שהממשלה הזאת תרכיב את הממשלה הבאה. יש לך שם אפילו, כאילו משנה שם משנה מול. אילו היית מפנה את התחור שות שולך ואת דאגתך לא לשלמות ממשלת ישראל אלא לשלמות עם ישראל היית רואה ששולמו ושלמותו של העם הזה פגועים, כואבים, דואבים ונכאים. זו האמת. דבר עם עם ישראל. אל תדבר עם חברי הממשלה שלך. כל ישיבה פורה ורצינית. כל ישיבה נגמרת בהחלטות, אנחנו יודעים את זה.

הגנה שייקבעו במשא-ומתן. מי שמפרש את החלטה 242 כזוהה עם מצע הליכוד מוליך שולל את עצמו ואת הממשלה.

זלמן שזר (הליכוד):
החלטה 242 אין פירושה נסיגה מכל הגזרות.

אבא אבן (המערך):
אין שום הבחנה. לפי דעתי, לפי פירושם של כל מי שהשתתפו בניסוחה, יש נסיגה מכל הגזרות, לא מכל השטחים שבכל הגזרות.
(חבר-הכנסת א. אבנרי קורא קריאת-ביניים)

אני רוצה לצטט, חבר-הכנסת שזר, את הפירוש המוסמך ביותר של משמעות 242. אני לוקח את הדברים מ"דברי הכנסת" מ-4 באוגוסט 1970, דברי חבר-הכנסת מנחם בגין: "מה פירוש של המלים Withdrawal from the 1967 conflict, territories occupied in the 1967 conflict, כאשר חתימתנו מושמת על אותו נייר עם חתימתו של הוד מלכותו חוסיין?" — לפחות הוד מלכותו ולא המלך הקטן; ממשיך מר בגין ואומר: "הפירוש הוא ויתור על יהודה ושומרון, לא על כל שטחי יהודה ושומרון, על מרביתם לכל הדעות". מה תלינו עלי שאני מסתמך על הפירוש המוסמך של חבר הכנסת המלומד? זה הפירוש היחיד המוסמך, וכל אלה מאתנו שישבנו מסביב לשולחן מועצת הבטחון ידענו שזה הטוב ברובו מבחינת הפירושים להחלטת מועצת הבטחון. אף-על-פי-כן אני מברך את ראש הממשלה שלפחות הוא דוגל מהשפה ולחוץ באותה החלטה. אני זוכר, כאשר חזרתי עם אותה החלטה, כיצד שפך צוננים על ההחלטה ועלי.

מאז ימי הנביא המואבי בלעם לא ידעתי שינוי דעה כה קיצוני מגינאי 242 לברכה. כי באוגוסט 1980, אמר מר בגין בכנסת כי 242 פירושה ויתור על מרבית השטחים ביהודה ובשומרון. עכשיו הוא מקדש מלחמת-מגן על אותה החלטה: "מה טובו סעיף 242, החלטות מועצת הבטחון." חברי הכנסת, אני קראתי שעומד לקום כפר מיוחד לחוזרים בתשובה. אני ממליץ על כל שרי הליכוד כאזרחי-כבוד.

סיכומי-שלידבר, ההגנה על 242 כבסיס לחיזוק מעמדה הבין-לאומי של מדינת ישראל תמצא בידיים יותר נאמנות כאשר תקום ממשלה של 242 היא באמת אחת מיסודות מדיניותה האזורית והבין-לאומית. לפנינו כיר-סום חמור במעמדה של מדינת ישראל, שאי-אפשר לבלום אותו לאורך מועד אם הממשלה תסתפק בפעולה דיפלומטית ולא תעניין ביסודות מדיניותה. סופו-שלידבר — אין שיפור מצבנו הבין-לאומי בלי שינוי במדיניותנו. ואינני מאמין שיבוא שינוי במדיניות בלי שינוי בהנהגה. הכנסת צריכה להביע מורת-רוח על עמדתן של מדינות מתנכרות בחוץ, אך גם להעמיד את מדיניותה מבית תחת שבט הביקורת והתמורה.

ואם מותר לסיים בענייני דיומא: פני העולם כפני הדור. הלוואי ומה שהכריעו עובדי המדינה יכריעו אזרחי המדינה.

חזירי פ. שינמן:
רשות הדיבור לראש הממשלה.

הוא קטבי ועמוק. בהחלטה 242 לא ביקשה מועצת הבטחון שום נסיגה לאחור, הווי אומר — בלי כינון שלום קבע; באותה החלטה לא ביקשה מועצת הבטחון נסיגה לקווי ה-4 ביוני 1967. ב-1967 היא סירבה לאשר את המושג "נסיגה מכל השטחים". נפלו חמישה ניסוחים שרצו לקבוע חובה של נסיגה מכל השטחים. מועצת הבטחון, בהחלטה 242, לא ביקשה את חלוקת ירושלים. והנה כל התביעות החד-צדדיות האלה מובעות בהחלטתה החדשה של המועצה.

מוצדקת בהחלט מורת-רוח ישראלית כוללת על הצבעו-תיהן של כל המדינות שהשתתפו בדיוני מועצת הבטחון, אולם אסור להתעלם מהעובדה שממשלת ישראל משקת בידיהם של כל שוחרי רעתה על-ידי כמה פעולות ומעשים במקום ליצור אווירה נוחה להצלחת המשא-ומתן היא מודיעה הודעות קולניות על עשר התנחלויות גוספות, בשומרון וביהודה, שבועיים לאחר ששר האוצר, בתשובה על שאלתה שלי, הודיע כי אין שום כיסוי תקציבי להתנחלויות האלו. שימו לב, יש החלטה על אלון-מורה בלי גיבוי משפטי. יש החלטה על איכלוס בתים בחברון בלי גיבוי פארלאמנטארי. עכשיו יש החלטה על ישובים בשומרון וביהודה בלי גיבוי תקציבי וללא כל צרכים בטחוניים אמיתיים.

והנני זוכר ומזכיר לכנסת: כדי לאפשר סיום מוצלח של המשא-ומתן עם מצרים ב-1978 הסכימה הממשלה להקפאה מסוימת של התנחלויות מסוג זה; בלי שום סטייה מהשקפתה העקרונית בדבר חוקיותן של ההתנחלויות. מדוע נבצר ממנה לנקוט צעד אחראי כזה היום? לא כהענות לממשלה וזה כייאם כתמורה יזומה של ישראל לקידום הסכם גוסף ולחיזוק החוזה עם מצרים. זאת ועוד, בחוברת שהפיץ משרד החוץ הישראלי מצאתי כתוב שיתרונה של האוטונומיה הוא בכך שאין היא חוסמת שום אופציה של שום צד ביחס למעמד-הקבע של השטחים. כלום לא ברור שמדיניות ההתנחלויות של הממשלה, שהוכרז עליה אתמול, מכוונת לחסום את האופציה להסכם טריטוריאלי כזה, שהמערך נמנה וגמר לקדם אותו בעתיד?

אני מזמין את סגן ראש הממשלה להתייחס לעובדה שהתנחלויות אלה, לא רק שתוצאתן היא חסימת האופציה שאתה נבחרת כדי לממש אותה, אלא כוונתן היא חסימתה של אותה אופציה.

חיים קרפו (הליכוד):
מה ההבדל בין החלטת ממשלת המערך על הקמת שלושה ישובים ובין החלטת הממשלה הזאת?

אבא אבן (המערך):
אני מדבר על הקפאה, כדי לקדם את המשא-ומתן עכשיו.

חיים קרפו (הליכוד):
אני שואל: מה ההבדל בין החלטת הממשלה הקודמת על שלושה ישובים ובין החלטת הממשלה הזאת? —

אבא אבן (המערך):
אני עוקב באהדה אחרי מלחמת-המגן של הממשלה על החלטה 242, אבל בתנאי שהיא תבין מהי החלטה 242. החלטה 242 פירושה — אין נסיגה בלי שלום. אולם החלטה 242 פירושה: אין שלום בלי נסיגה לגבולות בני-

במדינת ישראל. מה זה militarily. לחסל את מדינת יש-
ראל מבחינה צבאית? שמשע לפרק מעלינו את הנשק.
אם לא יהיה בידינו להגן על עצמנו ועל ילדינו, אנחנו
נושמד, אדוני, והסכנה הזאת צפויה גם לך ולמשפחתך
אם זה יקויים. מה זה מבחינה מדינית? חיסול המדינה.
כל ילד מבין את זה. החלטה כזאת מתקבלת לפני שבוע
ימים, ואתה כאילו שם את עצמך לא מבין, לא שומע.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

האם לא דיברתי על זה היום? אדוני ראש הממשלה,
אתה הכנת את נאומך לפני ששמעת את דברי.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אני לא הפסקתי אותך, חבר-הכנסת אבנרי. תן לי
לדבר. אחת שם את עצמך כאילו לא שומע, לא קורא,
לא יודע. הייתי רוצה לראות את ההחלטה הזאת ב"העולם
הזה".

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתה לא מקשיב.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אני אינני קורא את "העולם הזה", אבל אני מתחייב
לקרוא בשבוע הבא באופן מיוחד את גיליון "העולם הזה"
כדי לבדוק אם ההחלטה הזאת מופיעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני מזמין אותך לקרוא.

ראש-הממשלה מ. בגין:

ובכן להווי ידוע שאתה מציע לנו שתקום מדינה
בהנהגה זו, השואפת לחסל את הישות הציונית מכל אותן
בחינות שכבר מניתי. איך יהודי המתפאר עד היום שהוא
היה זמן רב באצ"ל, וגם זמן-מה בלח"י, עד כמה שש-
מעתי — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא נכון, בלח"י לא הייתי.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

לא, בלח"י הוא לא היה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

לא בלח"י, באצ"ל, כל הכבוד. ואיך יהודי המתפאר
בזה שהוא חייל קרבי יכול לדבר כך? אני מודה ומתוודה
שהביטוי "חייל קרבי" מוזכר לי משהו באירופה. לא
צריך להתפאר. כל חייל ממלא את תפקידו. אבל בתקופה
מסוימת שמענו באירופה צווחה כזאת: אני הייתי חייל
חזית, וכדומה. לא צריך להתפאר בזה. כל אחד עושה את
מלאכתו. ואתה האשמת את שר המשפטים לפני יומיים.
אני זוכר מאמר שלך, דווקא או במקרה קראתי את
העתון שלך, התווכחתי את עם בן-גוריון. תחפש בארכיון
של "העולם הזה", תמצא את המאמר. ואז אתה הגנת
על הד"ר אלדד שייב שבן-גוריון תקף אותו. ובמאמר ההוא
אתה כותב: מה בן-גוריון נטפל לד"ר שייב? האם בן-
גוריון השתתף בקרבות? כל אחד ממלא במלחמה את
תפקידו. מה יש פה להתפאר במושג הזה "חייל קרבי"?
או מי שהיה באצ"ל, כל הכבוד, האם יש להתפאר בזה
באופן מיוחד? כל אחד הלך בדרכו, שירת את עמו, עשה
שלו.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי, חברי הכנסת,
הנושא הוא החלטת מועצת הבטחון. שמעתי נאומים מספר,
ואמילו המלים האלה לא הופיעו בהם. אבל אני רוצה
לומר שימים מספר לאחר שמועצת הבטחון קיבלה את
ההחלטה 471 ביקשה הממשלה לפרסם את ההודעה הזאת,
שכל חברי הכנסת יידעו: "החלטת מועצת הבטחון 471,
שנתקבלה תוך הימנעות ארצות-הברית, היא אחת הפגיי-
עות העונתיות באמת, במוסר, ביושר — ובמועצת הבטחון
עצמה. מוסד זה לא נתכנס, לא קיים דיון ולא קיבל שום
החלטת גינוי אחרי מעשי הזוועה במינכן, באתונה,
ברומא, בבריסל, בחרטום, בציריך, בלוד, באביבים, במ-
עלות, בכביש החוף, בנהריה, במשגב-עם, בחברון ועוד
ועוד. מועצת הבטחון לא היתה לרושה כלל כדי לגנות
את הפשעים החמורים שבוצעו ביום ב', 2 ביוני 1980,
בערי שומרון ויהודה, או כדי להבטיח חקירה נמרצת
והעמדה לדין של מבצעי הפשעים הללו, משיתגלו וייעצרו
כחוקי. קדמו לה בכך, ב-72 שעות, דובריה המוסמכים
של מדינת ישראל. אבל "ההזדמנות" נוצלה כדי לתבוע
מישראל שתיסוג, בניגוד להחלטה 242 והסכמי קמפ-
דייוויד, לקווי ה-4 ביוני 1967 ותסכים לחלוקתה מחדש
של ירושלים, בירת ישראל. חובתנו היא לקבוע, בפשטות,
כי ישראל לעולם לא תעשה זאת."

עכשיו הייתי מבקש להקדיש כמה דקות לתשובה
לחבר-הכנסת אבנרי. הוא היום לא הזכיר את החלטת
מועצת הבטחון — הרי הנושא לא מעניין בכלל — אלא
הטיף לנו מוסר. ודיבר על כך שכל העולם פונה נגדנו
וזה אשמתה של ממשלת ישראל. בעצם מה הוא הציע
לנו היום? היום הוא קצת הצניע את הצעתו הממשית
לידועה לנו היטב. ואני אגיד לחברי הכנסת מה היתה
המטרה הצעתו של חבר-הכנסת אורי אבנרי: כדי למצוא
חן בעיני עמים מסוימים, ממשלות מסוימות, כדי שמי-
שהו יאמר לנו שאנחנו אנשים הגונים, רודפי שלום כמוהו,
כ"העולם הזה" וכדומה, אנחנו פשוט נסכים להקמת
מדינה פלשתינאית ביהודה, בשומרון ובעזה, ואנחנו נסכים
לשבת לשולחן אחד עם אירגון הקרני בלעז P.L.O., או
בז'ארגון העברי אש"פ. זוהי הצעתו, זה רעיונו.

מר אבנרי, אני אקרא לך החלטה שנתקבלה על-ידי
החלק העיקרי של אותו אירגון שאת שמו כבר הזכרתי
ומפקדו הישיר הוא יאסר עראפאת שהיית רוצה מאוד
ללחוץ את ידו יחד עם קרייסיקי, ושנתקבלה בדמשק רק
לפני שבוע ימים. אקרא את ההחלטה הזאת בלשונה
המקורית. היות שהוגש חוק-יסוד לשמירת העברית אני
מוכן אחר כך לתרגם את ההחלטה גם לשפתנו. אבל
עכשיו במקור: "Fatah is an independent national
revolutionary movement, whose aim is to
liberate Palestine completely and to liquidate"
— את המלה הזאת אני רוצה לתרגם גם לשפה הידועה לך
במערב — "to liquidate the" — "liquidieren"
Zionist entity politically, economically, militarily,
culturally and ideologically". — "פתח" הוא תנועה
מהפכנית לאומית עצמאית. מטרתו היא לשחרר את כל
ארץ-ישראל, בשפתנו, פלשתינה כולה — completely —
ולחסל את הישות הציונית — אתה יודע מה זה ישות
ציונית? — מבחינה מדינית, כלכלית, צבאית, תרבותית
ואידיאולוגית. מה יש בזה? "מיין קאמפף" בשפה הער-
בית, חיסול מדינת ישראל וחיסול האוכלוסיה היהודית

במשרד הבטחון ומסרתי בבוקר הודעה, בלי כתב, בעל-פה, ספונטאנית, וכך אמרתי: בערי יהודה ושומרון בוצעו פשעים חמורים ביותר. הוריתי על חקירה נמרצת ביותר. אם יהיו לנו הוכחות, לפחות לכאורה, מה שנקרא בלעז המשפט ישפוט אותם. אני עוד הוספתי, ובצדק: אנחנו מדינת-חוק, כל עוד אין הוכחות כאלה אל נחשוד ואל נאשמים. אבל אנחנו מגנים את הפשעים האלה ונעשה את הכול כדי למצוא את האשמים ולהביאם לדין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אתם לא עושים כלום. מי חוקר? אפילו לא ברור אם מישור חוקר. אלה מלים ריקות.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אתה יודע שאני מעדיף שלא להתווכח אתך. תן לי לדבר, או שהיושב-ראש יצטרך לקרוא אותך לסדר, פע-מיים לפחות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): שלוש פעמים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

ובכן רציתי לומר שכך נהג ראש ממשלה יהודי. אני רוצה לשאול אותך, חברי-הכנסת אבנרי: אחרי כל מעשי הזוועה שבוצעו במקומות שמנתי, האם נמצא שליט ערבי אחד אשר אמר איזו מלה של גינוי? האם בדמשק ובבירות המיפקדות המפורסמות הצטערו על כך שבנהריה נרצח ילד בן שנתיים-וחצי? או שהם אמרו: כך נמשך וכך נחטל את ישראל, או נשחרר את פלשתינה, כפי שהם אומרים? לאחר שנקטלו מהמארב חייהם של שישה בחורי ישיבה שחזרו בליל שבת מתפילה ושבנו למשפחתיים, האם מישור אמר מלת גינוי בכל העולם הערבי? או להיפך, גיבורים, קומאנדו, כביר, נפלא, כך נמשך עד שנחטל את הישות הציונית ונשחרר את פלסטין? הנה ההבדל המוסרי. למה לא לשים לב? איך אתה יכול לומר דברים כאלה מבלי להכניס את המלה "להב-דיל"? הרי זו עובדה היסטורית. וזה ההבדל לא רק לגבי ראש הממשלה המדבר עכשיו אליך. כל ראש ממשלה עברי שהיה ושהיה כך נהג וכך ינהג. אני בטוח בזה. איך הם נוהגים? מלה אחת שמעת מפיהם לגנות את מעשי הפשע והרצח ושפיכות הדמים והריגת אלפי יהודים, אלפים, במשך השנים, והפיכתם של אנשים לאינבאלידים לכל ימי חייהם? בדיוק להיפך.

החקירה שעליה דיברתי: אמר לי האיש הממונה שמאז קום המדינה לא התנהלה חקירה אינטנסיבית יותר, או אינטנסיבית כזאת המתנהלת בעניין הפשעים בשכם, רמאללה ואל-בירה. אבל מה? באים בטענות, עומדים עם שעון ביד: איפה? איפה? איפה? למה לא תפסתם אותם? ואת אלה שרצחו את ששת בחורי הישיבה בחברון אנחנו כבר מצאנו? ואנחנו מודים? זה קשר תת-קרקעי, קשה, קשה מאוד. ואת מי שרצח את סלומה כבר מצאנו? לא. לא ניסינו? לא התאמצנו? כמה מאמצים עשינו ונעשה עד שנתפוס, עד שנגלה אותם ונביא אותם לדין? אבל עדיין לא הצלחנו. מה אפשר לעשות? אילו ידעת מה גילו שירותי הבטחון שלנו, כמה חיים באנשים הם הצילו, הם גילו בשנה האחרונה בלבד 137 תאים של ה-P.L.O., של אותו אש"פ שלך, ביהודה ובשומרון ובעזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי): האם מותר לי להעיר לך הערה?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אבל אם אתה כבר מתפאר בכל אלה אני רוצה לש-אול אותך: אתה יכול לדעת שיש החלטה כזאת ולהציע לנו, לממשלת ישראל הזאת ולכל ממשלה בישראל, אפילו כששר החוץ יהיה מר אבא אבן והוא יחדש את החלטה 242 בנעוריה ובזהרה — שממשלת ישראל תסכים להקמת מדינה בהנהגה הזאת? והרי זה הרעיון היסודי שלך. מה יכול כבר לזעזע אותנו בימינו? מה כבר לא עבר עלינו?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני מבקש לשאול שאלה.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אינני מסכים. אתה לא יכול להפריע לי.

גאלה כהן (התחיה — בנא"י):

מה אתה מתווכח עם אורי אבנרי? התווכח עם דב-רים אחרים. להפוך את הישיבה לויכוח עם אבנרי זה הכי-קל.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

מה רוצה עכשיו הגברת כהן? אני מדבר עכשיו עם חברי-הכנסת אבנרי. אם אחליט להתווכח אתך אעשה זאת, ועם כל הכבוד, אף-על-פי שאת מרימה ידיים השמימה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

ברשותך אבקש משפט אחד. כבודו איבד את כושר השמיעה, כי אני דיברתי על זה בנאומי ואתה שוחחת אז עם סגן ראש הממשלה.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

לא שמעתי מה הוא אמר. אני מבקש לחזור על זה בשקט כדי שאשמע.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני מעיר לאדוני ראש הממשלה שאילו בזמן נאומי היה מקשיב לי, במקום לשוחח עם סגן ראש הממשלה, הוא היה שומע שבדיוק לזה התייחסתי ושהנושא הזה היה עיקר נאומי.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

שמעתי כל מלה שיצאה מפיו. מפעם לפעם החלפתי הערות עם סגן ראש הממשלה, חברי וידידי. זה מותר בכל פארלאמנט. כאשר חברי-הכנסת מרציאנו יושב על-ידך אתה משוחח אתו בזמן שיש נואמים על הבמה הזאת. יש לך ודאי נושאים לשוחח אתו, בייחוד הרוטאציה המ-פורסמת. אני לא באתי בשום טענות אליך. שמעתיך. אני חוזר על השאלה שלי.

אתה דיברת על הקצנה ועשית השוואה. בממשלת ישראל — קראת בשמו הפרטי של אדם מסויים — יש הקצנה, ובאופן פרופורציוני יש הקצנה מהצד השני. אני ואבוי, אפילו להבדיל לא אמרת. ואני אגיד לך מדוע אני מתאונן על זה. לאחר הפשעים האיומים שבוצעו בשכם, ברמאללה, באל-בירה ובחברון ב-2 ביוני אני הייתי

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
כן, כן אמרתי, ומה שאמרתי היה נכון.

ראשי-הממשלה מ. בנין:
אבל אמרת "מצחיק". מילא, טוב, אמנם את שכתת מה שאסור היה לשכות מבחינה אישית, מוסרית, חינוכית. מלאך השיכחה עבר על פניך עם הכנפיים שלו, אבל ניחא. אני רוצה לומר לכנסת שביקורו של שר החוץ בא"י רופה היה רב חשיבות מדינית והביא לנו הישגים רבים.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
אילו הישגים?

ראשי-הממשלה מ. בנין:
הוא תרם תרומה רבה מאוד בעמדות של מדינות אירופה מסויימות. השוק יכול לקבל החלטות רק פה אחד. אילו אפילו דנמארק לבדה היתה אומרת "לא" להצעות מסויימות היה מספיק כדי שהן לא תתקבלנה, אבל עכשיו יש כבר יותר. לא רק בגלל סיורו של שר החוץ אבל גם בגלל סיורו, הודות לסיורו. ובמקום לברך על פעולה כזאת את הופכת אותה למגוחכת?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
לא אותה. אני הופכת אלא את מדיניות הממשלה. תשוב בבית הזה ותביאו את העם הזה לעימות בלתי-נמנע עם ארצות-הברית. אל תשתמשו במדיניות של בתי-ענה.

(קריאה: זו דווקא מדיניות גלויה, זו לא מדיניות של בתי-ענה.)

הי"ר פ. שינמן:
חברת-הכנסת כהן, אל תוסיפי, אמרת כבר את דברך.

ראשי-הממשלה מ. בנין:
הנחית לי, מספיק, מספיק.
אדוני היושב-ראש, צדק חבר-הכנסת אבא אבן כשאמר שכל הכנסת צריכה להתאחד סביב הבעת מורת-רוח כלפי המדינות שהצביעו בעד החלטה 471, ואני מודה לאופור וזיכיה. כך מדברת אופוזיציה לויאלית. אבל אם הוא סיפר על 242 וכל הסיפור שקרה, אני רוצה לספר על סיפור מבייגראפיה שלו: באחד הימים התווכח עם חבר-הכנסת מ'גוריון, וזכרונו-לברכה, שישב במקום הזה, ובנאות ההוא — אתה יכול לבדוק את זה ב"דברי הכנסת" — אמר חבר-הכנסת אבא אבן, שאז היה שר החוץ בישראל, שקווי 1967 הם הגבולות הקבועים של מדינת ישראל. אנחנו מעולם לא אמרנו את זה. אנחנו תמיד קראנו להם "קווי שביתת-הנגש". אחר כך, היות שזה קרה כמה חודשים לפני מלחמת ששת-הימים אני זוכר שיחה עם חבר-הכנסת אבא אבן — לא בארבע עיניים ולכן אני מדבר עליה — כאשר אמר לאמריקנים: מה אתם אומרים minor changes, not minor changes? אלה צריכים להיות שינויים יסודיים גדולים, major changes. הנה, מה עשית לעצמך ולעם ישראל? ביום מסויים אתה אומר: הגבולות הקבועים. עוברים כמה חודשים וכבר אתה דורש major changes. נו, אתה יודע את התגובה שהייתה. תהא אתה רוצה סיפורים מן העבר? יש לי עוד, אבל מה נדבר על העבר? נדבר על ההווה ועל העתיד. 242 יש לה פירושים שונים. לך יש פירוש משלך, לי יש פירוש משלי. העובדה היא שעם הפירוש הזה, לא שלך, יש לנו

יותר מ-1,000 איש, מאות קילוגרמים של חמרי-נפץ, לבנים, קאלאשניקובים, מיליוני כדורים. אתה מתאר לעצמך, אילמלא היו מגלים את התאים האלה, את הנשק הזה, כמה יהודים היו נרצחים, ואתה יכול להיות אחד מהם?

עכשיו אתה חושב ששר המשפטים מאיים, כביכול, על חייך, כך אמרת. הוא לא מאיים על חייך, איש לא מאיים על חייך. והאמן לי, אם אתה תכתוב לי ותוכיח לי שאתה חושש מאיזה שהוא איום על חייך אבקש לתת לך שומר-ראש, אורה לתת לך שומר-ראש.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
הוא בוודאי לא יתנגד.

ראשי-הממשלה מ. בנין:
אבל היה שקט, לא צריך להתרגש, איש לא מאיים על חייך ולא על שום חיים של חבר כנסת אחר. לא צריך להגזים. אבל אתה אפילו "להבדיל" לא אומר?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אדוני היושב-ראש, הרשה לי הערה.

ראשי-הממשלה מ. בנין:
אינך יכול להפסיק אותי כל פעם. קודם כבר שאלת, אינני מסכים.

הי"ר פ. שינמן:
ראש הממשלה אינו מסכים, חבר-הכנסת אבנרי.

ראשי-הממשלה מ. בנין:
אני לא הפסקתי במלה אחת. מה זה פה?
אבל הדבר המעניין ביותר והחמור ביותר הוא זה שאתה ממליץ לעם ישראל להסכים, אפילו ליוזם, למחר, לא לחכות, משום שהדבר יקרה בלא-היכי נגדכם: להקים את המדינה הזאת ביהודה ובשומרון כדי שאנחנו שוב נהיה שמונה מייל משפת הים, כדי שיאסר עראפאת יישב בשכם ונקבל אותו כנאפוליון בונאפארטה שם. ואולי אתה תצא לקראתו, כפי שיצאת לקראתם של ראשי העיר בגשר הזה, ואולי תנועת השלום פלסטיני-ישראל תברך אותו. אולי. יש גם יהודים כאלה. אתה מציע את זה? איך אמרת? — חייל קרבי. איך תגן אז על עם ישראל? איך תגן על מדינת ישראל? הרי תהיה שפיכות דמים מתמדת. את זה אתה לא יכול להפסד? הרי יש לך החלטה ברורה, זה הצ'ארטר הנודע לשימצה, לפני שבוע ימים, במפורש. כאשר הם היו צריכים את עזרתה של אירופה והם חשבו שביוצניה תתקבלנה כל ההחלטות הדרושות להם, עשרה ימים לפני כינוס הוועידה הם מקב-לים החלטה כזאת. וכאשר אנחנו ביקשנו לשלוח אותה לכל העמים היו ראשי ממשלה ושרי חוץ שנדהמו לקרוא אותה. הם לא ידעו עליה. מעניין.

ואמרה חברת-הכנסת גאולה כהן שסיורו של שר החוץ שלנו באירופה היה מגוחך או מצחיק. אינני יודע מה הצחיק אותך, זה לא ברור לי.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
אמרתי זאת ואמרתי גם למה הצחיק.

ראשי-הממשלה מ. בנין:
אם לא אמרת אני חוזר בי.

דיני כפי שהוא היום, גם ביחסים בינינו לבין ארצות-הברית, גם ביחסים בינינו לבין אירופה, גם ביחסים בינינו לבין מדינות אפריקה, כפי שהם הולכים ונרקמים בעצם הימים האלה. אדרבה. אבל הצעה אחת אני מוכרח לבקש להסיר מסדר-היום — את הצעתו של חבר-הכנסת אבנרי. מדוע? — משום שהוא בכלל לא דיבר על הנושא, ואם כך, מה נעביר? כתוב פה: "החלטת מועצת הבטחון". הוא בכלל לא דיבר על מועצת הבטחון.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת אבנרי מעל סדר-היום. את שאר ההצעות אני מציע להעביר לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבין יפה מאוד — — —

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר. אבקש שלא להפריע, לא בשיחות ולא בקריאות-ביניים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

יש קונסנזוס בין חברי-הכנסת אבא אבן ובין חברת-הכנסת גאולה כהן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבין יפה מאוד ללבו של ראש הממשלה. כאשר הוא שומע או קורא איזה ניסוח לא נכון של ציג ערבי או של אירגון ערבי — לבו מלא שמחה, וכגודל הרטוריקה שלו הוא עושה מזה מטעמים בצורה הדמאוגית ביותר ומתעלם מכל השאר.

אולם המציאות היא אחרת: יש קיצוניים שם, ואנו דוחים אותם, אבל הם לא הקובעים. אולם הגורמים הקובעים הם הצינעו לא פעם אחת ולא פעמיים בדיונים את מה שהחליטה עכשיו מועצת הבטחון בהחלטתה 471. החלטה זו מבטאת את דעתם של רוב, אם לא של כל, עמי העולם. היא תורמת תרומה חשובה מאוד לקידום השלום הכולל, הצודק והיציב באזורנו. אין זו החלטה אנטי-ישראלית, זו החלטה לטובת ישראל, כי העם מאמין בשלום לא פחות מהעמים האחרים. החלטה זו אינה נוגדת את 242. היא מבהירה אותה, היא משלימה אותה בצורה נכונה, צודקת וריאליסטית. היא מציגה תכנית שלום אשר, אם ממשלת ישראל וכנסת ישראל יקבלו אותה, אין כל ספק שכל המדינות הערביות השכנות וההנהגה של אש"ף של העם הערבי הפלשתינאי, יקבלו אותה, גם אם יהיו קיצוניים שיסרבו לקבלה. על בסיס זה אפשר וניתן לכוון את השלום המיוחל ולהגיע סוף סוף לחיי בטחון.

עובדה היא שהמזרח והמערב תמכו בהחלטה. אף אחד לא התנגד. המכשול העיקרי לשלום הוא המדיניות הישראלית הרשמית של ממשלת הליכוד, מדיניות ארץ-ישראל השלמה, מדיניות הדיכוי בשטחים הכבושים. כמו-כן, המכשול הוא מצד כל אלה בישראל המתנגדים לזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתינאי ול-הקמת מדינתו העצמאית בצד מדינת ישראל. ממשלת ישראל לא היתה יכולה לחבל במידה כזאת ובפרק זמן ממושך כזה במאמצי השלום הבינ-לאומיים לולא הגבוי הצבאי, הכלכלי וכן הפוליטי מצד הממשל האמריקני

הסכמה בפעם הראשונה מאז שלושה-עשרה שנה, שצבאנו יהיה ביהודה ובשומרון ובעזה, לא רק לחמש שנים אלא and beyond. פעם אחת. האם השגת דבר כזה מארצות-הברית, שיישאר צבא שלנו ביהודה, בשומרון ובעזה? זה דבר קל בעיניך? אז מה אספר לך סיפורים מן העבר? תמיד תימצא תשובה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לחמש שנים, לחמש שנים.

יוסף רום (הליכוד):

אין שום הגבלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב-ראש, בעצם עיכבו אותי שבעה נואמים ויש לי עוד פגישות חשובות ואני צריך לעשות עבודה. אבל אני רוצה לסיים ולומר: אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והבטחון. אדרבה, נשקול. אני שמעתי בשבועות ובחודשים האחרונים — איך אומרים האמריקנים? — gloom and doom ויסלחו לי חברי הכנסת שהציעו את ההצעות על שמירת העברית — "אנחנו נופלים, אנחנו מתמוטטים; מה אם יעבור התאריך של 26 במאי ולא יהיה הסכם? כיליון יהיה על מדינת ישראל. עוד מעט תהיינה בחירות בנובמבר, אם תעבורנה הבחירות ולא יהיה הסכם מה יהיה אז?" לא היה ולא נברא וגם אירופה כבר לא הולכת עם הצעות דומות לוונציה. מר מאסקי, המדינה, נשא נאום, בחלקו נאום יפה בחלקו שלא מתקבל על דעתנו. אני חושב שהשינוי בוונו לו בגילוי לב ובפשטות. וזה נכון — התנחלות — ראית כבר את המפה הזאת פעם? לא רק סיור בארץ, אבל את המפה תיקח.

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
כן.

ראש-הממשלה מ. בגין:

— חלק בלתי-נפרד מבטחוננו. קודם-כול זכו-תנו — — —

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
על זה אין ויכוח.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אין ויכוח? תודה רבה. או, קודם-כול, זכותנו לחיות בכל מקום בארץ-ישראל.

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
לא על זה הויכוח.

ראש-הממשלה מ. בגין:

שנית, גם חלק בלתי-נפרד של בטחוננו הלאומי, וההגנה, בהא הידיעה, נגד הטרוריסטים הרצחניים האלה, נגד שופכי דמנו, נגד החזית המזרחית והצפונית, עם 5,500 טנקים; חלק של ההגנה.

וזה לא נכון מה שנאמר כאן, שמאחר שביום-הכיפורים קרה מה שקרה ברמת-הגולן וצריך היה לפנות את הישובים — זה לא חל על כולם. זה לא נכון. ביום-הכיפורים קרה לנו אסון, היה ליקוי מאורות, לכן היה צריך לפנות את הישובים. לא יהיה עוד כזה — אני יכול להבטיח לכם.

לכן אני יכול להציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והבטחון. אדרבה, נדון בהן; נדון גם במצב המ-

והשלטון הסאדאטי במצרים. הם אשמים יחד עם ממשלת ישראל בהעדר השלום.

אם אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר-הכנסת דרוקמן ואת הצעתו של חברת-הכנסת גאולה כהן, אין זה מפני שאני מסכים לכל השאר — אם כי אני בעד זה שדווקא הצעתו של חבר-הכנסת אורי אבנרי תידון, אבל אם אני מציע להסיר את הצעותיהם של חברי-הכנסת דרוקמן וגאולה כהן, זה מפני שהם מייצגים את הדעות המסוכנות ביותר לעצם קיומה של ישראל. ראינו בהיסטוריה איך דעות כאלה, איך אירגונים כאלה, הביאו אסונות על העמים שלהם. המייצגים הקיצוניים בכנסת הם שניים אלה, בלי קשר עם ההשתייכות המפלגתית שלהם.

במיוחד אני מציע להסיר מסדר-היום את ההצעה

רב שילנסקי (הליכוד):
רגע, מי אלה השניים? לא הבנתי.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת שילנסקי, לא להפריע.

רב שילנסקי (הליכוד):
אני לא מפריע, לא הבנתי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
במיוחד אני מציע להסיר מסדר-היום את ההצעה של חבר-הכנסת דרוקמן, אותו חבר הכנסת אשר העז להכריז: "כן יאבדו כל אויבי ה'". זוהי קריאה להש-מדת עם, זוהי קריאה לרצח.

רב שילנסקי (הליכוד):
זה לא נכון. הוא לא אמר זאת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם אין כאן בכנסת התקוממות נגד קריאה זו, ואם מדברים כאן — — —

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):
זה ה"פתח" מדבר, זה ה"פתח".

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם אפשר בכלל להשמיע דברים כאלה — — —

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת וילנר, אל תעלה דברים שאינם נכונים. זה גם לא נוגע לעניין.

רב שילנסקי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, איך הוא יכול להגיד מה שאמר? זה לא נכון. זו סתם עלילה, ממש עלילה.

היו"ר פ. שינמן:
אל תעיר הערות. לא קיבלת את רשות הדיבור. חבר-הכנסת וילנר, עליך לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם שר המשפטים לא מצא לנכון במקרה זה של חבר-הכנסת דרוקמן לפנות ליועץ המשפטי לממשלה — — —

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת וילנר, אני הודעתי לך: אתה מדבר על דברים בלתי-נכונים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מציע להוריד את הצעתו.

יוסף רום (הליכוד):
אבל זו עלילה, הדברים הוכחו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני דורש חקירה. חקירה תקבע אם זו עלילה או לא. בסך-הכול אני דורש ששר המשפטים יפנה ליועץ המשפטי בבקשה לבדוק אם היתה כאן עבירה פלילית.

יוסף רום (הליכוד):
מה זה קשור לנושא? על מה הוא מדבר?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני חושב שלקראו לרצח עם, להצדיק השמדת עם, זה עבירה פלילית.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת וילנר, עליך לסיים. אינך מדבר לעניין. אתה צריך לנמק את הצעתך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה סגירת הפיות הזאת?

ראש-הממשלה מ. בגין:
צ'רלי, מה אתה צועק על היושב-ראש?

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת וילנר, תסכם מה אתה מבקש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אמרת מה אני מבקש — להסיר מסדר-היום את ההצעות של חבר-הכנסת דרוקמן ושל חברת-הכנסת גאולה כהן. אבל — — —

היו"ר פ. שינמן:
לא, לא, בלי אבל. עברת את זמנך. נימקת את הצעתך. אני חושב שהסברת יפה מאוד, נימקת בצורה מספקת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה חושב כך? אתה חושב שנימקתי בצורה מספקת? מה זה מספקת?

היו"ר פ. שינמן:
גמרת את זמנך.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זה לא ייתכן שהיושב-ראש יתערב בתוכן הדברים. היושב-ראש הוא יושב-ראש הכנסת. לא איש מפלגה.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת וילנר, היו לך חמש דקות ועברת על זמנך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל לא נתנו לי לדבר.

היו"ר פ. שינמן:
נתנו לך, דיברת, גמרת וסיימת.

גדעון האונר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
חבר הכנסת וילנר, אנו יודעים זאת בעל-פה.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :
קראנו גם בעתונות.

הי"ר פ. שינמן :

את הצעתך אמרת כבר ונימקת כבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אני לא נימקתי. לא יכול להיות שמפני שאני חוקק את חבר הכנסת דרוקמן נגמר לי הזמן.

הי"ר פ. שינמן :

לא בגלל זה, אלא בגלל העובדה שאתה מדבר 10 דקות במקום 5 דקות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
דיברתי שלוש דקות.

(צחוק באולם)

הי"ר פ. שינמן :

כזה אתה מומחה למועדים וזמנים ? יפה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
עם כל הויכוח הזה — — —

הי"ר פ. שינמן :

אני מצטער, לא היה כל ויכוח. לא הפריעו לך כמעט.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אני רוצה לסיים ולהגיד — — —

הי"ר פ. שינמן :

אמרתי לך שסיימת.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אדוני היושב-ראש, רק הסיום, שיסיים.

הי"ר פ. שינמן :

את הצעתו סיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
באמת, זה לא בסדר.

הי"ר פ. שינמן :

זה מאוד בסדר. את דבריך סיימת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
ההערות שהושמעו כאן היו לגבי תוכן דברי, לגבי דברי על חבר הכנסת דרוקמן.

הי"ר פ. שינמן :

מה זה נוגע לתוכן ? הצעת הצעתך, שמענו אותה, נימקת אותה וסיימת.

ראש הממשלה מ. בנין :

היושב-ראש צודק, היושב-ראש צודק.

רב שילנסקי (הליכוד) :

זמנך תם, כי לא ניצלת אותו כפי שצריך.

הי"ר פ. שינמן :

חבר הכנסת שלינסקי, אינני מבקש את עזרתך.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :
היית צריך להתחיל מייד בהתחלה בחבר הכנסת דרוקמן ולא בסוף. כך היית מסיים טוב.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

זה מאוד לא בסדר שהיושב-ראש מתערב — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אתה מאוד "מבסוט" מעצמך, חבר הכנסת עטשי. הש"א אלה היא את מי אתה משרת כאן.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני לא "מבסוט", אבל אתה לא הזכרת את מה שקרה בנצרת, לא הזכרת את החסיסה, לא הזכרת את המרד. אם כן, מדוע אתה מדבר ?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אתה משרת את שלטון הדיכוי.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אינני משרת את שלטון הליכוד, אני משרת את שלטון מדינת ישראל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אני רוצה לסיים ולהגיד : אני יודע שהדעות שלנו עדיין במיעוט בכנסת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אם יהיה להן רוב לא תהיה כנסת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אבל אני יודע גם את הנסיון של 1956. גם ב-1956 הופיע כאן ראש הממשלה ואמר : לעולם לא, לעולם לא ניסוג, הקמנו את מלכות ישראל השלישית. בסופו של דבר היה כמו שאמרנו, וכך יהיה גם עכשיו : שלום לישראל, אל, שלום לעם הפלשתינאי, לשתי מדינות עצמאיות.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :
מה ההצעה ?

הי"ר פ. שינמן :

האם חבר הכנסת האונר מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה ?

גדעון האונר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
כן.

הי"ר פ. שינמן :

האם חבר הכנסת כהנא מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה ?

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל) :
כן.

הי"ר פ. שינמן :

האם חבר הכנסת אבנרי מסכים להצעה חבר הכנסת וילנר להעביר את הצעתו לוועדה ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
לא.

הי"ר פ. שינמן :

חבר הכנסת דרוקמן, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הצעתך לוועדה ?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית) :
כן.

היו"ר פ. שינמן :
חבר-הכנסת רובינשטיין איננו באולם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
הוא מסכים להעברת ההצעה לוועדה.

היו"ר פ. שינמן :
האם חברת-הכנסת כהן מסכימה להעברה לוועדה ?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
כן.

היו"ר פ. שינמן :
האם חברת-הכנסת אבן מסכים להעברה לוועדה ?

אבא אבן (המערך) :
כן.

היו"ר פ. שינמן :
תחילה נצביע על ארבע ההצעות שראש הממשלה
הציע להעבירן לוועדה ושלגביהן אין הצעות אחרות :
ההצעות של חברי-הכנסת האוזנר, כהנא, רובינשטיין ואבן.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי-
הכנסת ג. האוזנר, ק. כהנא, א. רובינשטיין
וא. אבן לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :
עכשיו אנחנו מצביעים על הצעתו של חברת-הכנסת
אורי אבנרי.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א. אבנרי בסדר-היום של הכ-
נסת — מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה
חברת-הכנסת א. אבנרי בסדר-היום של
הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר-
הכנסת א. אבנרי בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :
עתה נצביע על ההצעה להעביר את הצעתו של חבר-
הכנסת אורי אבנרי לוועדה.

אהוד אולמרט (הליכוד) :
אין הצעה כזאת.

היו"ר פ. שינמן :
היתה הצעה כזאת של חברת-הכנסת מאיר וילנר.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר-
הכנסת א. אבנרי לוועדת החוץ והבטחון לא
נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :
נצביע על ההצעה להעביר את ההצעה שהעלה חבר-
הכנסת דרוקמן לוועדה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
צריך להצביע קודם על ההצעה להסיר אותה מסדר-
היום.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר-
הכנסת ח. דרוקמן לוועדת החוץ והב-
טחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה
חברת-הכנסת ח. דרוקמן בסדר-היום של
הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר-
הכנסת ח. דרוקמן לוועדת החוץ והבטחון
נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :
עכשיו נצביע על ההצעה להעביר את הצעתה של
חברת-הכנסת גאולה כהן לוועדה ועל ההצעה שלא לכלול
אותה בסדר-היום.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה
חברת-הכנסת ג. כהן לוועדת החוץ והב-
טחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלתה
חברת-הכנסת ג. כהן בסדר-היום של הכ-
נסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת-
הכנסת ג. כהן לוועדת החוץ והבטחון נת-
קבלה.

2. פרויקט שיקום השכונות

ישראל. ב-1977 הגה ראש הממשלה רעיון גדול שצריך
לגייס את הונו ולבו של העם היהודי בתפוצות כדי לטפל
באחת הבעיות החמורות והקשות ביותר שיש במדינה :
שיקום שכונות-העוני ושכונות במצוקה. ב-1977 הגה את
הרעיון. אנחנו עומדים היום בשנת 1980 ואנחנו רואים
שהרעיון, שהיה טוב כשלעצמו, קרס תחת ביורוקרטיה
שהוקמה ליישמו. אנו רואים שהרעיון הטוב של שיקום
השכונות גורם עכשיו, אולי, נזק רב יותר מאשר תועלת.
אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה, אפשר להגיד שה-

היו"ר פ. שינמן :
אנו עוברים לסעיף בא — הצעה לסדר-היום בנושא :
"פרויקט שיקום השכונות". רשות הדיבור למציע, חבר-
הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שאני מעלה
היום איננו כל כך מסעיר כמו הנושא הקודם, אבל הוא
אולי הרבה יותר יסודי מבחינת אורחות חיינו במדינת

ובית-הספר "הירדן". ועדת ההיגוי המקומית שהוכרתה אישרה את העניין ב־14 במאי 1979. חודש אחר כך ועדת ההיגוי המקומית, כלומר אנשי עיריית תל-אביב ואחרים אישרו זאת. ב־21 באוגוסט 1979 אישרה עקרונית את התכנית הזאת הוועדה העליונה, אבל היא החזירה אותה כלפי מטה לקבלת פרטים נוספים, הוראות נוספות ובירורים נוספים. כך נשתחק הדבר. אני רוצה להלאות אותם מעט חברי הכנסת היושבים פה.

יזמאן עשתי (התנועה לשינוי ויזמה):
אתה כבר מרגיו את סגן ראש הממשלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אין לי כל כוונה, אף שאולי הוא מתרגז — הוא לא מקשיב — חשבתי לפחות שסגן ראש הממשלה יקשיב למה שאני אומר. זכותו לא להסכים עמי, אני מבין שהוא לא מסכים עמי, אך להקשיב הוא צריך. אבל התרגלתי לזה.

ב־12 לאוגוסט, רק אז, סיכמו עוד פעם לגבי פרט ייקט הזה והחזירו אותו לוועדה העליונה. פתאום התברר שבכלל אי-אפשר להקציב לפרוייקט הזה כסף משום שהסוכנות היהודית איננה יכולה לתת כסף לבית-הספר עירוני. כלומר היה טיפול במשך יותר מתשעה חודשים בוועדות ובוועדות-משנה, הלוך ושוב, משחק פינג-פונג שלם. הלוואי והיו מגרשי פינג-פונג רבים כל כך כפי שיש משחקי יוקרה סביב הדבר הזה. רק אז התברר שאי-אפשר בכלל לבצע את הפרוייקט הזה מכספי הסוכנות, כי הסוכנות לא יכולה לתת כסף. העניין תקוע. אלה שני מקרים. יכולתי להביא הרבה יותר דוגמאות, כי ישבתי עם הרבה ראשי ערים והרבה אנשים הקשורים בפרוייקטים האלה וכולם סיפרו אותו דבר.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להביא רק שתי ציטא-טות מדברי ראשי ערים שנתקלו בפרובלמאטיקה של הפרוייקט הזה. אחד מהם הוא אלי דיין, שאין הוא תשוד באיבה גלויה או נסתרת לסגן ראש הממשלה. הוא אומר כך: ראש העיר —

סגן ראש הממשלה י. דיין:

זה בקשר לנואם הנוכחי? אמרת שהוא לא תשוד בשנאה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אמרתי שהוא לא תשוד באיבה. אני חושב שהוא מוקיר אותך, אפילו.

סגן ראש הממשלה י. דיין:
האסוציאציה היא אפרונו הנואם הנוכחי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
בסדר. כל אחד והאסוציאציות שלו.

היו"ר פ. שינמן:
אתה נוטר איבה לסגן ראש הממשלה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אינני נוטר איבה לשום איש. במקום לשחק במלים בעוד שזמני מוגבל, ואנחנו ביום רביעי הקצר, אקרא קטע מדברים שאמר אלי דיין, ראש עיריית אשקלון: "ראש העיר המכיר את הצרכים בשטח טוב יותר מכל האחרים ושלרשותו מנגנון ביצוע טוב מזה של כל האחרים — דוקא הוא מנוטרל." הוא מתכוון לפרוייקט שיקום תש-

תיסכול של תושבי השכונות היום ממצבם גדול לאין ערוך ממה שהיה לפני הפרוייקט הזה, מפני שהפרוייקט הזה יצר ציפיות, נתן לאנשים לחלום שבעתיד הנראה לעין הם ייצאו מהמצב הקשה שבו הם נתונים וגורלם יהיה הרבה יותר טוב ממה שהיה.

גם יהדות העולם שמחה שסוף סוף היא יכולה לעזור באופן ישיר לאחים במדינת ישראל לא רק על-ידי הזרמה כללית של כספים לקופת המדינה אלא גם על-ידי תמיכה בשכונה מסוימת, ביישוב מסוים, ובכך להרגיש הזהרות הרבה יותר חזקה והרבה יותר חדה עם שכונה, עם ציבור של אזרחים ולהרגיש שיש ביניהם יחסי גומלין.

ייתכן שהמבנה האירגוני שהוקם היה יפה מבחינה תיאורטית, אמ-כי אני חולק באופן יסודי על הגישה. אפשר היה לבנות מין מבנה כזה, אבל לדעתי וגם לדעתם של ראשי ערים שדיברתי אתם וגם לדעתם של אנשים שמטפלים בפרוייקט הזה המבנה האירגוני הזה כפי שהוא קיים כיום והפרוייקט כפי שהוא מתבצע אינם עוזרים.

כדי לקיים את ההסדר הזה יש מערכת של ועדות ש-מחליטה: ועדת היגוי שכוונתה, המורכבת מנציגי העיריה, הממשלה והסוכנות ומנציגי השכונה; מעליה ועדת היגוי עירונית, שבה יושבים ראש העיריה וסגנו ונציגי העיריה, הסוכנות והממשלה וקומץ קטן של נציגי שכונות; מעליה ועדה בין-משרדית בדרג ארצי, ובראשה מר המושב, והוועדה נקראת ועדת-שמושני — זו ועדת מנכ"לים, ובה נציגי משרדי הממשלה, ויושבים שם גם הסוכנות היהודית. השכונות אינן מיוצגות שם; מעל הוועדה הזאת, או בצדה, קיימת הוועדה שהיא הפוסק העליון והיא ועדת התקציב. שם יושבות הממשלה והסוכנות בלבד ואין נציגות לא לשלטון המקומי, לא לשכונות ולא לאנשי המקום. במערכת כזאת צריכה לעבור כל תכנית שרוצים להפוך אותה לאיזה שהוא פרויקט בשכונה. הייפלא שבמערכת כזאת מה שנוצר הוא סתבת ומלחמות יהודים ואי-ביצוע? מה שקורה הוא שלא רק שיש מלחמה בין נציגי הסוכנות ובין נציגי הממשלה אלא שלא אין אנשי המשרד המסויים בוועדת ההיגוי המקומית מסכי-מים עם אנשי אותו משרד בוועדת ההיגוי העליונה, הוועדה הבין-משרדית. התוצאה היא שמלחמות היהודים הן לא רק בין מוסדות אלא גם בין המוסדות לבין עצמם. במסגרת כזאת כל דבר הופך למאבק, כל דבר יש בו סתבת גוראה.

אני רוצה לתת רק שתי דוגמאות, דוגמה אחת מירושלים ודוגמה אחת מתל-אביב, כי זמני קצר. אלה אינן ערים חלשות או מקומות שאינם יכולים לדאוג לעצמם. אני יודע על מקרה אחד של שמרטיפיה בירושלים, בקט-מוז ט', שהטיפול בה החל בשנת 1978 ורק במאוס 1980 הגיע העניין לוועדת התקציב שהוכרתה. אינני יודע אם העניין סוכם או לא — עד כמה שהצלחתי לברר העניין עדיין לא מסוכם. אבל גם אם נסתיים בתשוד אפריל או מאי — ואני את ההצעה הזאת העליתי לפני הפגרה — גם אז, כמעט שנה-וחצי ששמרטיפיה אחת במבוכה ואין בזה כל טעם ואין בזה כל תועלת. ומקרה שקרה בתל-אביב — החליטו לגבי שכונת-התקווה, אותה שכונת-התקווה שזכתה לכיסוי רחב מאוד בשידור טלוויזיוני לפני ימים מספר, וראינו מה הם חושבים ומה יחסם אל פרויקט שיקום השכונות ומה יחסם היום לכל עזרה שמבקשים לתת להם, ובצדק מפתחים. בשכונת-התקווה רצו לאחד שני בתי-ספר, בית-הספר "התקווה"

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש עוד בעיה, ואני מציע שהבר-הכנסת קצב, שהוא גם ראש עיר, ישים לב אליה. מכיוון שמשרדי הממשלה למיניהם יודעים שיש הקצבה — — — אדוני היושב-ראש, תן לי עוד דקה. בדרך-כלל אני מקפיד על הזמן, אבל פה אני רוצה להביא עוד דוגמה אחת. הרשויות המקומיות מקבלות כסף מה ממשלה. הממשלה, במצוקתה הכספית היום, רואה כיס נוח מאוד, ושריה מקטינים את ההקצבות שלהם ואת ההזרמה לרשויות המקומיות ומכריחים את הרשויות המקומיות להשיג כסף דרך הפרוייקט בשביל פעולות שוטפות. התוצאה היא שהכסף, שצריך היה להיות מיועד לשכונות, לפרוייקטים מיוחדים, לשיקום, לא לשיקום פיסלי אלא רוחני, הולך עכשיו למטרות אחרות של משרדי הממשלה. וזאת היא הסכנה הגדולה שמצביעים עליה גם האנשים התומכים באופן כללי בפרוייקט השכונות.

משה קצב (הליכוד) :

האם אני יכול להגיד לך משהו ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
בבקשה.

משה קצב (הליכוד) :

אין ספק שלחלק גדול וחשוב מהטענות שלך יש בסיס, והן צודקות. אבל מפה ועד להצגת הנושא ככש-לון, גדול המרחק ועצום. ראשי הרשויות המקומיות מעורבים בצורה מעשית בתהליכי השיקום של השכונות — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני רוצה להגיד לך : הם מעורבים, אבל — — —

משה קצב (הליכוד) :

יש הסכם לתקן — — — הצגת הנושא על-ידי חבר-הכנסת וירשובסקי מעוותת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אם אתה חושב שזה מעוות, אז דבר עם חבריך. אני חושב שאם הם יקראו את הדברים שלי כאן הם ישאלו אותי מדוע הייתי כל כך מתון. כי הצורה שבה הם התבטאו על התכנית הזאת — — —

(חבר-הכנסת מ. קצב קורא קריאת-ביניים)

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

— — — הוא יודע לעשות זאת רק במסדרונות הכנסת.

הי"צ פ. שינמן :

חבר-הכנסת ביטון וחבר-הכנסת קצב, בבקשה, לא להפריע.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת קצב, דיברתי עם ראשי ערים, ואני לא רוצה לחזור על הדברים שחלק מהם אמר לי, כי גורנו על עצמנו תרבות דיבור, ולא אחזור כאן על מה שהם אמרו לי. אולי יש ראש עיר אחד שהוא מרוצה בסך-הכול אומרים ראשי הערים, בזה אחר זה, שהצורה שבה נעשה הדבר היא פסולה, והם מתפשים קשר ישיר עם התטענות, ואני חושב שזה גם נכון.

כונות במתכונת כפי שהציג אותה שמשוני לפי הסמכויות שניתנו לו על-ידי סגן ראש הממשלה. אבל הוא, כאמור, מקורב לסגן ראש הממשלה. אחרים לא היו מגבילים כל כך את עצמם.

אומר מאיר שטרית, ראש המועצה המקומית יבנה — ואני דיברתי אתו אתמול עוד פעם, שאלתי אותו האם יש שיפור, האם יש שינוי, והוא ענה : לא, המצב נמשך — אני מצטט את הדברים האלה : "כל משרד ממשלתי חושב שהוא יודע טוב ממני מה נחוץ לתושבים. הממשלה חושבת שהיא עדיין נמצאת בתקופת המאנדאט, מכתובה לנו מה לעשות ומה לא לעשות, והרי הממשלה מנותקת מכל מה שקורה בשטח. היא לא מבינה מה נה עיר ואיך פועלת עיר ומה הצרכים של עיר".

אדוני היושב-ראש, כנסת נכדה, מאיר שטרית מדבר על תקופת המאנדאט. יש לי חדשות בשבילו — לא מדובר על-ידי הפרוייקט הזה על המאנדאט ולא על תקופת הצל-בנים אלא על תקופת שרי הפלך, שסגן ראש הממשלה חשב להביא בזה גאולה לעולם ולשלטון המקומי במדינת ישראל. הרי כאן אני מביא דברים בשם אומרם, אנשים המעוניינים לקבל כסף מהעם היהודי, מהממשלה, מהסוכנות, כדי לבצע דברים. הם מכירים את המערכת הזאת. ומה הם אומרים ? — הם אומרים שהממשלה מנותקת מכל מה שקורה, היא לא מבינה מה זה עיר וממילא היא לא יכולה לפתור את הבעיות שפרוייקט שיקום השכונות אמר לקחת עליו.

כאן יש בעיות מספר. הבעיה הראשונה היא, אני חושב, שאם ראשי העיר מתייחסים ככה ולא משתפים אותם בהכרעות העליונות — כפי שאמרתי ועדת התקציב שלצדו של שמשוני איננה שואלת ואיננה מתייעצת עם ראשי הערים — התוצאה היא שמי שמחליט מה טוב לעיר, איזה פרוייקט כן ואיזה פרוייקט לא, הוא, בסופו של-דבר, ועדה שכבודה במקומה מונח אבל היא לא חיה בשטח, היא לא מכירה את הבעיה, היא לא יודעת מה באמת טוב, ועוד, ואני שמעתי את זה מפני שניים שלושה ראשי ערים שאמרו : אנחנו לא רוצים ללכת עוד באמצעות הפרוייקט, אנחנו מתקשרים ישירות עם הקהילות בתוך-לארץ ומהן אנחנו מקבלים כסף. זאת אמר לי גם ראש עיריית אשקלון וזאת אמר לי גם מאיר שטרית. אני יודע שתל-אביב עושה זאת ואני יודע שגם ירושלים חושבת על הדבר הזה.

סגן ראש הממשלה י. דיין :

כל הדברים לא נכונים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני סגן ראש הממשלה, אולי הם לא נכונים. אבל אני בדקתי את הנושא הזה, אני שמעתי את הדברים מפני האנשים בעצמם, והם אמרו לי את הדברים האלה. אני יכול להגיד לך דבר אחד. לא באתי להתנגד. אתה, אם כי אני מדבר כאופוזיציונר בטון חריף הר"ל באתי להציג בעיה, ואני מציע לך שתתייחס אל הבעיה ואל תשים לב לזיוכיו שמסביב לה. והבעיה היא שאתה פוגע במערכת הזאת בשלטון המקומי כפי שהוא היום, והוא חלש מאוד וצריך לחזק אותו, מפני שיש גם בעיות של ביצוע, ובביצוע של פרוייקטים מעטים שכן מתבצעים אין לעיריה ולרשות המקומית שליטה עליהם. זאת עושה משרד השי-כון, ישירות עם הקבלן. ואיפה העירייה ? ואיפה כאן קביעותיה ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
קראתי רק קריאת-ביניים. אני אף פעם אחת לא
מפריע לך פה.

סגן ראש הממשלה י. ידון:
בסדר. נראה. אל תידור גדר.

חברי הכנסת, זמן קצר לפני הפגרה עמדתי על דוכן
זה וסקרתי, במסגרת תשובות על שאלות, סקירה מספר
רטת מעל ומעבר לתשובות רגילות, את מכלול הפעולות
המתבצעות בשטח, עם מספרים ועם עובדות. וזאת לאחר
שעניתי בהרחבה בתשובה קודמת על הצעה לסדר-היום,
ואשר בהסכמתי ובעידודי הועבר הדיון בה לוועדת הע-
בודה והרווחה של הכנסת.

ייתכן שחברי-הכנסת וירשובסקי לא יודע זאת, ועוד
אגיע לעניין. ועדת העבודה והרווחה של הכנסת עסקה
בנושא, ועדיין עוסקת בו, בישיבות מספר וגם בשבועות
האחרונים.

(חברי-הכנסת צ'. ביטון קורא קריאת-
ביניים)

היו"ר פ. שינמן:
חברי-הכנסת ביטון, אין לך רשות להפריע. אין לך
רשות דיבור.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קריאת-ביניים היא דבר לגיטימי.

היו"ר פ. שינמן:
זה לא לגיטימי. צריך לבקש רשות. סבלנות.

סגן ראש הממשלה י. ידון:
אותה ועדה קיימה ישיבות מספר ועדיין מקיימת
ישיבות בנושא זה. עלי לציין שהדיונים שם הם ענייניים
מאוד, מביאים לשם הרבה אנשים ושומעים דעות שונות,
גם של ראשי העיריות וגם של חברי הוועדות.

מעניין הדבר שחבר כנסת... בעצם אדבר על זה
באופן אנונימי ואומר שמעניין הדבר שחברי כנסת מספר,
שנושא זה כה קרוב ללבם ומדיר שינה מעיניהם שמה,
חסי-חלילה, יכולע לשכונות במצוקה, מרוב הזדהות
והדרת שינה לא היה סיפק בידם, ואני בדקתי את הדבר,
לקרוא את הפרוטוקולים של הוועדה שדנה בנושא החשוב
הזה. הם גם לא ביקשו להשתתף בישיבות שלה, וכידוע
כולנו אפשר לבקש ולהשתתף בישיבות האלה ולשמוע מה
קורה שם, או לפחות לעיין בפרוטוקול. אבל הם לא עשו
זאת. שום דבר. לכן, ההצעה כפי שהיא מוגשת היום, ואשר
הוגשה למעשה בחודש מארס ונדחתה אחד כך, כי נדמה
היה למציע שאין די חברי כנסת באותו זמן —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
לא. זה פשוט לא הוגן.

סגן ראש הממשלה י. ידון:

— ההצעה המוגשת היום היא מיותרת, היא
קנטרנית, כי היא נמצאת בוועדה של הכנסת ודנים בה.
אבל אני רוצה לומר דבר מעניין מאוד, תופעה מעניינת
מאוד הקשורה בעניין. כאשר נכנסתי לתפקידי, מסיבות
מסויימות וללא קשר עם שיקום השכונות, לקחתי את
העניין ירוחם לטיפול נמרץ ישירות תחת, עם מנגנון
מיוחד. אינני מצטער על כך. והנה, לפני יותר משנה

אדוני היושב-ראש, המסקנה האופראטיבית שלי, גם
בתור אדם המקורב לשלטון המקומי ורואה סכנה של
פגיעה בשלטון המקומי כתוצאה מהשיטה הזאת, וגם
בתור אדם שלמד את הנושא, היא שאת כל המסגרת
האלה צריך לפרק, ולפתוח לעשות בהן רביזיה יסודית,
כדי שהקשר בין הקהילה והרשות המקומית יהיה קשר
חם וחזק וברור, כדי שאנשי הקהילה יידעו בשביל מה
הם נותנים את הכסף, וכדי שהאנשים המקבלים את הכסף
יקבלו אותו לא אחרי שיעמדו בתור ויעברו 12 או 14
מסגרות שונות, ששם מעבירים ומחזירים ומתייכים ובוד-
קים ודורשים קריטריונים ותכניות והזרמת דברים, אלא
שהיה קשר חם. כך תיהנה הקהילה וכך תיהנה גם
הרשות המקומית, ואוצר המדינה יחסוך כסף על מנגנון
שהוא מיותר.

אני פונה אליך, אדוני סגן ראש הממשלה, כי העניין
חמור מכדי שאתה, ברוב קולות — ואני מניח שזאת
תעשה — תוריד את ההצעה הזאת מסדר-היום. תחלוק
עלי, אבל תחלוק עלי תוך כדי דיון אמיתי בנושא הזה.
לדעתי הפרויקט נכשל לחלוטין, אבל אם עוד אפשר
להציל אותו הרי רק על-ידי רביזיה טוטאלית של המנגנון
המפלצתי ממש מבחינת ההירארכיה האימתנית, מפני
שיש רבדים רבדים שכל דבר צריך ללכת אליהם הלוך
וחזור פעמים מספר. זה יגרום נזק לעניין, וגם הכסף
יברח, אותו כסף שיהודים, בטוב לבם, רוצים לתת למטרה
זו. ואני רואה עניין זה כמסוכן יותר, אם הוא ייכשל,
מהרבה דברים שאנחנו מדברים עליהם. אני חושב שהכנסת
צריכה לתת על כך את דעתה, ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה י. ידון:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מעניין הדבר שחבר-
הכנסת וירשובסקי הסתמך על עדויות של שני ראשי
ערים, האחד, אלי דיין, ראש עיריית אשקלון, שכפי שהוא
טען, ובצדק, הוא איננו אחד מאלה שבדומה לחבר-
הכנסת וירשובסקי היה בתנועה שלי ושומר לי טינה.
אבל אני מתפלל על שהוא מסתמך הפעם על אלי דיין
כאשר חברו הנוכחי בסיעה כתב בעתון: אתה, יגאל
דיין, טועה. לא אלי דיין, לא "עווד", לא אנשי השכונות
בחרו כך; אנשי סביון בחרו כך. עכשיו פתאום מסתמך
כימ על אלי דיין, שהיה לו פה טענה מסויימת. הדבר
השני היא ההסתמכות על ראש העיר שטרית. כאשר נשאל
מר שטרית בתכנית אחרת, על-ידי מר אגמון, בגלי
צה"ל: תגיד לי, באמת המצב כל כך רע? אצלך ביבנה
לא עושים שום דבר? הוא השיב: חסי-חלילה. אצלי
ביבנה המצב מצויין, אבל אני אישית עשיתי זאת, ולא
עשו זאת ממעל.

(חברי-הכנסת מ. וירשובסקי קורא
קריאת-ביניים)

חברי-הכנסת וירשובסקי, אני לא הפרעתי לך. דיברת
על תרבות הדיבור, ואנחנו שמענו שבוע חבר שלך
שצריך היה להתנצל על תרבות הדיבור.

(חברי-הכנסת מ. וירשובסקי קורא
קריאת-ביניים)

אולי לא תפריע לי.

יוראן עמשי (התנועה לשינוי ויזמה):
אני חושב שאף אחד לא.

סגן ראש הממשלה י. יריין:

פרוייקט שיקום השכונות מקיף, כידוע, שיקומן החברתי והפסי של 64 שכונות בכל רחבי הארץ, החל משכונת-שפרינצק בקריית-שמונה, המשך בחצור-הגלילית, בשכונת-ביאליק, בטירת-הכרמל, המשך בשכונת מורשה בירושלים ועוד ועוד. מעניין שאותן השכונות שלא נכללו מבקשות להיכלל בתכנית זאת. השבוע הייתי ברחוב שטרן, שלא נכלל, והם מבקשים לכלול את עצמם בתוך אותה תכנית של שיקום שכונות שלכאורה לא נעשה בה שום דבר. הם יודעים את האמת. ודאי שיש ביקורת, ודאי שיש בעיות.

העקרון המנחה אותי כאחראי לביצוע התכנית — ומכאן יש הרבה מאוד אי-הבנות והרבה מאוד קשיים שאני חושב שהם הכרחיים — הוא שיתוף פעולה מלא ואמיתי של התושבים בתיכנון ובביצוע התכניות בשכונות, כאשר הממסד מהווה כלי-עזר בסיוע בידי התושבים הן בהנחייה ובהדרכה והן במימון ובביצוע. עצם השיתוף הזה של התושבים הוא חלק משיקום השכונה. והנה דבר מעניין. שמעתי היום הגנה גדולה על ראשי העיריות, ובצדק, הוויכוח הגדול שיש לי עם ראשי עיריות הוא שראשי העיריות אומרים — חלק מהם — שהם מייצגים את השכונות האלה. הם טוענים שהראיה, הם נבחרו באופן פארלאמנטארי. אני אומר להם: בעניין שיקום השכונות אנחנו מייצגים אותם, את אנשי השכונות. לכן פה ושם יש חיכוכים עם ראשי עיריות הטוענים: תנו לנו את העבודה באופן בלעדי, לא צריך אתכם, אנחנו יודעים מה צריך. מדובר גם בראשי עיריות גדולות מאוד, עם כל הכבוד. בתל-אביב אומרים שלא צריך ממשלה, וזה יכול להיות לפי תפיסתם לא רק בנושא זה. יש ראש עיר, ידידי טדי קולק, החושב שלא צריך בכלל ממשלה מרכזית. הוא מנהל את כל ענייני ירושלים. יש ראשי ערים, חלקם נוכחים וחלקם לא, המבינים שנכון שהם מייצגים את העיר, אבל אנשי השכונות גם כן יודעים משהו, ועצם שיתופם של אנשי השכונות הוא חלק מתהליך שיקום השכונה.

רב שילנסקי (הליכוד):

יש ראשי רשויות מוניציפאליות הזוקפים לזכותם את כל הפעולות.

סגן ראש הממשלה י. יריין:

אמרת בדוגמה הקודמת שאותו ראש עיר שביקר אותנו קשות בטליוויזיה, כאשר שאלו אותו מה קורה אצלו, הוא אמר: אצלי הכול בסדר, אבל את זה אני עושה ולא הממשלה.

בינתיים קיבלתי פתק מחברת-הכנסת קצב ובו נאמר שחברת-הכנסת וירשובסקי אימץ את מצפה-רמון ומילא תפקידו כהלכה, ואני לוקח דברי חזרה.

אהוד אילמרט (הליכוד):

אתה רואה, חברת-הכנסת וירשובסקי, איזו ממשלה הוגנת?

סגן ראש הממשלה י. יריין:

הישג משני חשוב מאוד של פרוייקט שיקום השכונות — ומי שעוסק בזה יודע — הוא תיאום בין משרדי ממשלה

התארגנו חברי כנסת מספר וקראו לעצמם "לובי של עיירות-פיתוח". כל חבר כנסת אימץ עיירה כזאת במגמה לקדם אותה. שמחתי מאוד שאחד מחברי הכנסת אימץ את אותה עיירת ירוחם שלא רק היתה קרובה אל לבי אלא שזה היה הדבר הראשון שעשיתי. אני מצטער לומר שחבר הכנסת — וזאת בדקתי שוב — יותר משנה אפילו לא היה שם. למותר לומר שחבר הכנסת הזה הוא חבר-הכנסת וירשובסקי, שהיום — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני אימצתי את מצפה-רמון, תשאל את חברת-הכנסת קצב.

סגן ראש הממשלה י. יריין:

מסרו לי מירוחם בדיק.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

לא. לא ירוחם. אני אימצתי — — —

יוראן עמשי (התנועה לשינוי ויזמה):

אולי אתה טועה, אדוני סגן ראש הממשלה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

קיבלתי עלי, הייתי שם, אהיה שם, ותשאל את היושב-ראש של המועצה המקומית כמה פעמים הייתי שם. לא, לא, אדוני.

היו"ר פ. שינמן:

לא רציתי להתערב כיושב-ראש, אבל גם אני השתתפתי בוועדת הפנים שיצאה גם לאשקלון וגם ליבנה. לא שמענו דברים שאתה אומרת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

ציטתתי דברים מהעיתונים.

סגן ראש הממשלה י. יריין:

אני אבדוק. מה אתה קופץ? לי נמסרה אינפורמציה זו. אם היא לא נכונה, אבדוק ואומר שלא נכון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני מבקש, אדוני, יושב-ראש ה"לובי" לעיירות-הפיתוח נמצא פה.

סגן ראש הממשלה י. יריין:

היושב-ראש לא מגן עלי.

היו"ר פ. שינמן:

למה תגיד שאני לא מגן עליך?

סגן ראש הממשלה י. יריין:

אבל באמת לא בענייני קנטרונות אנחנו עוסקים אלא בנושא שאני מסכים שהוא נשמט אפה של החברה הישראלי. לכן, למרות תשובתי הקודמת על הצעה לסדר-היום ולמרות תשובתי על שאלתה, הדברים מחייבים תשובה. לכן ארשה לעצמי, אף שנאמרו דברים רבים לא מדויקים — ואכבוש את יצרי, ואינני מן הגיבורים הגדולים לאור הדברים שנאמרו — לסקור פעם נוספת ובקצרה את המבצע במסגרת שיקום השכונות. גם אני אצטט מכתבים מאת מי שבאמת מייצג את יהדות העולם ולא מי שאומר שהוא מייצג אותה פה. או מי שממונים על יהדות העולם.

זה מבחינת הסיכול המבני. אין יותר. מובן שיש בעיות וכו', ולאחר שהיתה אותה תכנית בטלוויזיה שחבר הכנסת וירשובסקי הזכיר אותה, היינו ששטרית אמר כך וזה אמר כך, קיבלתי מראשי עיריית המון מכתבים. אחד מהם, אני לא אזכיר את שמו — אם תרצה אזכיר אותו, כי הוא לא שייך למפלגה שלי, הוא שייך לאחת המפלגות האלה של אחד מראשי העיריה — אומר כך: "בתאריך 24 בפברואר שודרה תכנית 'מבט שני' בנושא שיקום השכונות. הריני לציין שבתכנית הוצגו והובלטו רק דברים שליליים ולא הוצגו הדברים החיוביים שנעשו בשטח. בצורה זו גרמו עוול לעושי המלאכה, לצעירי הרב — — —" פה יש לו מלים על הטלוויזיה ולא אקרא אותן — "אני מוחה בכל תוקף". זו רק אחת מהתגובות שקיבלתי. המבנה הוא, למעשה, פשוט. אני רוצה שאתם תדעו שאנחנו השנה בלבד החלטנו יחד עם הסוכנות היהודית על יותר מ-4 מיליארד לירות לביצוע.

ולמי שמדבר על סיכול — ולא רק סיכול יש בהצעה הכתובה, חבר הכנסת וירשובסקי מדבר על "מאות פקידים העוסקים בדבר הזה" — אני רוצה שאתם תדעו: בכל העסק הזה בלשכה שלי עובדים, בסך-הכול, ארבעה אנשים. ואותם "מאות פקידים", שהשגנו מן האוצר אחרי מאמץ אדיר, יחד עם הלחץ של השכונות, הם עובדים סוציאליים בשכונות, עובדים עם חברות הרחוב. לזה הוא קורא פקידים. בסך-הכול יש ארבעה אנשים העוסקים בנושא, וזה לא די. הלוואי ויכולתי להשיג יותר. זה נקרא מאות פקידים? זה נקרא סיכול?

ולבסוף, ואני מקצר, החבר וירשובסקי בכתב וגם בעל-פה אמר "היהדות, שתירמה בהתלהבות, מאוכזבת ופונה עורף לפרוייקט". מי מייצג את היהדות? בסוכנות היהודית יש גבר אמריקני בשם צ'אק הופברגר, שהוא הממונה מטעם הסוכנות והקרנות על הביצוע. הוא מבקר קשה. הוא בודק ונכנס לעצמות. אנחנו ביקשנו ממנו וקיבלנו מכתב. הוא מייצג את העם היהודי ולא חבר הכנסת וירשובסקי. והוא כותב: "בביקורי האחרון ביש-ראל ביקרתי בהרבה שכונות המיועדות לשיקום בירושלים, ברמלה ובעכו. מפגישותי עם ראשי הערים, צוותי ההיגוי, מנהלי פרוייקטים ומנהיגים אני יכול לדווח לכם שההתלהבות והעניין בפרוייקט הם בהתעצמות וכן בביצוע. התושבים בשכונות מאמינים ומקווים כי הפרוייקט יסייע להם. ואנשי השטח של הסוכנות היהודית" — הוא מדבר על הסוכנות היהודית ואני יכול לומר גם על הממשלה

— — —
משנה קצב (הליכוד):

אולי מותר לי להציע לך לקחת את חבר-הכנסת וירשובסקי לסיור לאחת השכונות?

סגן ראש הממשלה י. רידן:
אני מסכים, אבל ילך אתו מישוהו אחר.

היו"ר פ. שינמן:
אבקש שלא להציע הצעות ולא ליעץ עצות.

נאוהה כהן (התחיה — בנא"י):
למה אתה מתנגד להעביר לוועדה?

סגן ראש הממשלה י. רידן:
עדיין לא גמרתי את הציטאטה. תני לי לגמור. אולי יתברר לך שלא.

לבין עצמם, בין הממשלה לבין הסוכנות ובין הממשלה והרשויות המקומיות, ובין כל אלה יחד לבין התושבים. יש אנשים שהיו מעורבים בחיים הציבוריים יותר ממני. לכאורה ראש הממשלה החליט על פרוייקט, סגן ראש הממשלה ממונה על ביצועו, מה יותר פשוט מאשר לקחת ולהקים מכל המשרדים האלה ועדה בין-משרדית שתעבוד? אבל למעשה זה קשה מאוד. אני שמח לומר שעם כל הביקורת שיש יש לנו היום גוף בין-משרדי ממשלתי וכי לא נחזור על שגיאות העבר כאשר שרי שיכון קבעו את בעיות החברה במדינה. יש היום גוף בין-משרדי וכל נושא מטופל בו. הדברים נתונים בחלקם הגדול אל הקהילה. אני רוצה לומר לכנסת שבנושאים ממדרגה ראשונה לא הצלחנו עדיין ליצור שיתוף פעולה בין המדינה והסוכנות, ואילו בעניין זה יש לנו שיתוף פעולה מבורך עם הסוכנות.

אבל יש גורם שלישי החייב למצוא את פתרוננו, זה מה שקרוי בז'ארגון המקובל "ההיבט החברתי של השיקום". לדאבוני, עד שהתחיל שיקום השכונות בממשלה זו, מה שהיה מקובל על הממשלות השונות היה ששיקום פירושו פתרון פסי. פתרון פסי קל לעשות, אם יש כסף. בונים בתים ומכניסים אנשים. עד היום אנחנו עדים לבעיה חברתית עמוקה וגדולה. אני מציע לחברי הכנסת מה"לובי" הירושלמי ללכת לרחוב שטרן, מול שכונת-דינה בירושלים. קיבלתי משלחת מהאהלים שם. והם ביקשו שאכניס את השכונה הזאת לתכנית שיקום השכונות, אותה תכנית מושמעת שלא עשתה דבר. הלכתי לשם ונבהלתי.

עד לפני 3—5 שנים בנו בתים מפוארים. אם תגיד לאמריקני שזה "סלאמס", הוא גיד: מה אתה מדבר, בתים כאלה באמריקה זה שיכון. בכל בלוק כזה הכניסו 300—400 נפשות, מהן 300 ילדים. לא בנו גני-ילדים, לא מגרשי משחקים, לא בנו תשתית חברתית. כך היתה התפיסה, תפיסה של שיקום פסי. עכשיו, כשאנחנו שמים את הדגש בבעיה חברתית, לא לוקח יותר זמן. מדוע? מפני שאנחנו אומרים לתושבים: תעשו תכנית כללית. אבל בינתיים יש לנו כסף כך וכך — אתם תחליטו מה הן עשר הפעולות החשובות ביותר. ואז פתאום מסתבר שזה קשה, אבל זה חלק מהתהליך. אין יושבים ומחליטים.

לכן צריך היה להחליט על עוד דבר. הסוכנות היהודית — אף שהיא נותנת מחצית הכסף — אינה יכולה להשקיע את הכסף בחלק מהדברים שאנחנו רוצים לעשות, לפי החוק של ארצות המוצא שלהם. ואנחנו מחפשים כל מיני דרכים להשתמש בכספים, גם בכספים המצומצמים של הממשלה.

אני קראתי בכתוב וגם פה שמעתי תיאור פלאסטי של הגופים המסורבלים. אני שומע את זה כמה פעמים. אני אומר לכם, יש לי קצת ידע במינהל, הלוואי ובכל העניינים האחרים הסיכול המינהלי היה כל כך פשוט כפי שנמצא בדבר הזה. בעצם כל המבנה הוא פשוט מאוד. אני רוצה לומר לכם: יש צוות ההיגוי מקומי בכל שכונה, והיושב-ראש שלו הוא ראש העיר או נציגו. שם יושבים נציגי המשרדים ונציגי השכונות. ויש צוות בין-משרדי, ממשלתי-סוכנותי למעלה. ואין ביניהם דבר. לא כך בשתי הערים הגדולות, תל-אביב וירושלים, היות שבכל אחת מהן יש חמש, שש, שבע שכונות הנוגעות זו בזו. לפי הצעת ראשי הערים יוקם גם צוות ההיגוי עירוני באותו המקום כדי לתאם בין השכונות.

הד"ר פ. שינמן :

הנושא הועבר לוועדה.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

זה הועבר לוועדה? — אני שמח שהועבר לוועדה. אבל בינתיים זה רק בוועדות, כמו שכל נושא השכונות בוועדות.

כבוד סגן ראש הממשלה דיבר על 64 שכונות, מצפון הארץ ועד דרומה, הנמצאות בפרוייקט שיקום השכונות ומקבלות טיפול. אני רוצה להודיע לאדון סגן ראש הממשלה שאני מקווה ואני חושב שהאינטרס שלו כיש-ראלי הוא שנושא שיקום השכונות, שהוא ממונה עליו, יתבצע כהלכה. זה גם אינטרס של איש המצליח בתפקידו.

אבל עם כל הכבוד לאדון סגן ראש הממשלה, לכל הדיווחות שהוא מקבל ולסוירים מסויימים שהוא עושה במקומות, לצערי הרב כל נושא שיקום השכונות היום נמצא מתחת לכל ביקורת בביצוע שלו. היום יש מרידות חמורה מאוד אצל התושבים, כיוון שורעו בהם תקוות רוחניות, חברתיות, נפשיות. אנשים התלהבו והשתלהבו ונתנו מייד יד לעזרה, לקידום נושא השכונות.

לצערנו מתברר שכל הנושא של פרוייקט שיקום השכונות הולך אחורה. אביא דוגמה של שכונה אחת, שהוכרת אותה, מצב התכנית של שכונת-מוסררה, יש ועדה מקצועית, ועדה שכונתית, ועדת הילוגי עירונית, ועדה בין-משרדית וועדת תיקצוב.

(סגן ראש הממשלה י. ידן קורא קריאת-ביניים)

תיכף תבין. הוחלט על הקמת גן קדם-חובה במוסררה, מעקב של תלמידי בתי-הספר, עזרה לתלמידי בתי-הספר, אירגון הסעות, חוגי הורים, שיבוץ בוגרי כיתות ח', שיעורי-עזר לתלמידי תיכון, משחקיות, סדנאות, קורס מדריכי ספורט — מד"סים — פעולות ייחודיות, מועדון לתרבות נוער וספורט — מתנ"ס — ותקציב הפעלת התמנ"ס, שיקום ושיפוץ מיתקני ספורט, תכנית השכלה ייחודית ללומד המבוגר — תהילה — מועדון קשישים, קרן עידוד להכשרה, לשכת לרב השכונה.

הד"ר פ. שינמן :

זה טוב.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

רטיבות בדירות. כל הדברים האלה יפים, אבל אדוני היושב-ראש ואדוני סגן ראש הממשלה, מכל הדברים האלה, שהוצעו ב-1979 ובהתחלת שנת 1980, אושרו שני דברים : האחד — מקווה. התכנית למקווה נמצאת היום בוועדה בין-עירונית, שלא אישרה את הבנייה ; השני — אדריכל יועץ ומתכנן, המקבל 9,000 שקלים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) : 90,000 לירות.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, זה אושר. מכל פרוייקט שיקום השכונות נהנו עד עכשיו כל מיני אנשים שלא מגיע להם ליהנות מזה. האנשים למטה לא קיבלו שום עזרה. נהנו מהנדסים וארכיטקטים, אנשים שכתבו דיווחות וספרים, אנשים שציירו מפות, אבל המפות דחופות במשרדים. המצב בשכונות אחרות הוא כמו בשכונת-מוסררה, שבה

והושברגר ממשיך : "עושים עבודה טובה בשטח והינם בעלי מידע ומסירותם של האנשים מעל ומעבר ; והם מתקבלים בזרועות פתוחות בכל שכונה ושכונה."

רבותי, אני רוצה להציע, מי שרוצה לבוא שיבוא אתי. כל מי שיושבים פה — ולצערי הרב בוויכוח כל כך חשוב יושבים כל כך מעט חברי כנסת — אבל אפילו אם היו יושבים 120, בין כל אלה אני היחיד — ואני לא מתאמר, זה תפקידי — שכמעט כל שבוע יושב בשכונה אחרת ומדבר עם האנשים. ודאי שיש ביקורת, אנחנו עוסקים פה בבעיה קשה ממדרגה ראשונה.

אבל תראו שגם קמו לתחייה בשכונות. הייתי השבוע בפגישה עם פעילי שכונות מ-20 שכונות, והם תקפו אותי ואת התכנית. ואני אמרתי : ברוך שהגיענו והקימנו שאתם אנשי השכונות — שלא כמו שהיה עד עכשיו שאמר, תנו, תנו — באים ואומרים : אנחנו יודעים מה לעשות, תנו לנו אמצעים ואנחנו נעשה. זה חלק משיקום השכונות.

שלמה לוריאני (אגודת ישראל) :
מה האמצעים ?

סגן ראש הממשלה י. ידן :
השנה בלבד נעביר יותר מ-4 מיליארד, הסוכנות ואנחנו, לשיקום השכונות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אף שאני חשבת ואני עדיין חושב שהיה אופי קנטרני בהצעה של חברי הכנסת וירשובסקי, כי העניין נמצא בוועדת העבודה והרווחה, בגלל חשיבות העניין וכדי שלא איחשד שאני רוצה לעשות פה חשבוניות אישיים אני מסכים שהנושא הזה יעבור לוועדה. תודה.

הד"ר פ. שינמן :
חבר-הכנסת וירשובסקי, אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדת העבודה והרווחה ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
כן.

הד"ר פ. שינמן :
אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :
אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנמק את ההימנעות בשם הסיעה.

הד"ר פ. שינמן :
בבקשה, חבר-הכנסת מרציאנו, יש לך חמש דקות.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :
יושב-ראש נכבד, כנסת נכבדה, אני מקווה שחבר-הכנסת וירשובסקי ואחרים יבינו שנמנעתי עקב סעיף מסויים בתקנון הכנסת הנותן את הזכות לנמק. לא הייתי נמנך אם לא היו הדברים חמורים בעיני. אני רוצה לחזק את הדברים שנאמרו.

מחוסר ברירה לגאנגסטר פלאטו-שרון, לשודד פלאטו-שרון, ולקחו ממנו עזרה.

הי"ר פ. שינמן :

חבר-הכנסת מרציאנו, אין משתמשים במילים נאלה. עליך לחזור בד מדברך.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :
איני חוזר בי.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשליח) :
אין יותר גאנגסטר ויותר פושע מפלאטו-שרון.

הי"ר פ. שינמן :

עליך לחזור כך מהדברים. זה לא ביטוי. פארלאמן-טארי.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

בית-המשפט הצרפתי החליט שחבר-הכנסת פלאטו-שרון גאנגסטר ושודד. אני מכלל מדינה שיש לה יחסים עם ישראל.

הי"ר פ. שינמן :

עליך לחזור בד, חבר-הכנסת מרציאנו.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

איני חוזר בי. אם זוגות צעירים הלכו להיתלות בפלאטו-שרון כדי להקים מאהל של זוגות צעירים, מאח הם ייתלו בשטן, כי אין להם ברירה. אני מבין אותם. אני שלם עם מה שקרה. אמרתי להם את זה היום. הלב שלי נקרע. מצד אחד, לא אלק להיות אתם. אבל מצד שני, אני מזדהה אתם. אתם יוזמים אותם אנשים לעשיית מעשים חמורים, דברים שיביאו אסון גם עליכם וגם עלינו.

הי"ר פ. שינמן :

חבר-הכנסת מרציאנו, תפסיק לדבר.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

אדוני סגן ראש הממשלה, תפסיק להאזעק במה שקורה בקואליציה, בסקרי דעת-הקהל ובעתיד של ד"ש. תתעניין מייד, גם לטובתך האישית, במה שקורה בפרוייקט הזה של שיקום השכונות.

הי"ר פ. שינמן :

חבר-הכנסת מרציאנו, אין הפקרות.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

תיתן לי לסיים את דברי.

הי"ר פ. שינמן :

לא אתן לך. סיימת את דבריך.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

אני מדבר על נושא חשוב. אני מבקש שתיתן לי לסיים.

הי"ר פ. שינמן :

אני מצטער מאוד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשליח) :
אדוני היושב-ראש, תן לו עוד שתי דקות לסיים.

הי"ר פ. שינמן :

תסיים.

אפשרו שני דברים זרק אחד בביצוע, גם כן "אולי". מדובר בארכיטקט המגיש את הנייר, שאולי יידחה עם עוד ניירות.

אדוני סגן ראש הממשלה, אני יודע על הרבה שכונות שביקשו להצטרף לפרוייקט שיקום השכונות. כמו שכונת שטרן. ויש שכונות, כמו מוסררה — קיבלת השבוע העתק מכתב משכונת-מוסררה — שהודיעו שהם רוצים לצאת מפרוייקט שיקום השכונות. אני מדבר על שכונות באש-קלון ובמקומות אחרים. שכונות אלה פנו ליהדות בחוץ לארץ. הם אמרו : את ה"ביונס" אנחנו רוצים לעשות אתכם ולא עם מי שמחזיקים את התקציב.

אדוני סגן ראש הממשלה, עליך לדעת שיש חסיסה חמורה בשכונות — אם זה בעיר-נגים, בקריית-מנחם ואם בשכונות אחרות. אנשים ששלחתם לרכו את פרוי-יקט שיקום השכונות מודיעים שהם מיואשים מכל הטיפול בנושא שיקום השכונות. הם, כמו העובדים הסוציאליים, משתפים היום פעולה עם התושבים. לא אגיד לך מי הם ומה. הם משתפים פעולה עם התושבים בהכנת מרד בשכונות מסוימות בנושא פרוייקט שיקום השכונות, כי הם מרגישים שאינם מצליחים לעשות כלום.

אני רוצה להגיד שלנושא פרוייקט שיקום השכונות צריך לקרוא : נושא שיקום עדות המזרח, כי מדובר בעיקר על שכונות שגרים בהן בני עדות המזרח. לכן הוילוול המעליב והמעציב הזה.

יש שמועה חמורה — אני מקווה שאינך שותף לזה — שהממשלה מעכבת בכוונה את התקציבים עד לפני הב-חירות. אז יתחילו לשחרר תקציבים עצומים כדי להראות שהממשלה מתחילה לפעול. אתם משחקים באנשים, לא בניירות. מדובר בתקציבים המגיעים להם, תקציבים שנת-רמו על-ידי יהדות העולם, כדי שיהיה להם בית באיזה מקום ולא בית הרוס. בשביל זה נתנו את התקציבים. אתם משחקים באותם אנשים. דעו שאתם משחקים באש והאש הזאת תפגע בכם.

אדוני סגן ראש הממשלה, אני רוצה להוסיף — — —

הי"ר פ. שינמן :

עליך לסיים, חבר-הכנסת מרציאנו.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, זה נושא חשוב מאוד. כשם שלנושאים הדתיים אתה נותן קצת יותר זמן תיתן גם לזה.

הי"ר פ. שינמן :

קבעת כבר ?

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

קבעתי.

אדוני סגן ראש הממשלה, אני מבקש ממך לכנס במהירות את הכנסת כולה, לפי דרישתך, את כל סיעות הבית, לדיון רציני בנושא הזה ומייד, כדי להחליט לשחרר את התקציבים ולתת דחיפה לכל הנושא של פרוייקט שיקום השכונות לפני שיהיה מאוחר, כי הנושא חמור מאוד. משחקים בתקוות של זוגות צעירים ובתקוות של משפחות.

דוגמה : קבוצה של זוגות צעירים, שאני מזדהה אתם באלף אחוזים, מזדהה אם המאבק שלהם, פנו

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תן לו לסיים, בדקה אחת.

היו"ר פ. שינמן:

אני מודיע על הפסקת הישיבה ל-5 דקות.

הישיבה הופסקה בשעה 16:49 וחודשה בשעה 16:53.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה י. ידן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה להת-
ייחס לחלק מהדברים שנאמרו. יושב-ראש הישיבה קבע
את עמדתו ואת עמדת הכנסת. אבל אני חייב לומר על
שלושה דברים — ואני מצטער על שחבר-הכנסת מרציאנו
אמר אותם — כי הם מנוגדים לעובדות, והם: האחד —
המכתב שאני קיבלתי מאנשי שכונת-מורשה השבוע הוא
מכתב מחאה, ואני לא רציתי לטפל בזה, כי הוא דומה
למחאה שקיבלתי גם מעיירה בצפון, מחאה נגד העיריה
על שאינה עושה מה שהם היו רוצים שתעשה. יש פה
ניגוד אינטרסים בין העיריה והשכונה. והודעתי במכתב
שאני אבוא לבקר, ונראה אם הם צודקים או העיריה
צודקת. בכל-אופן אי-אפשר להטות האשמות. היות שאנו
מעוניינים שאנשי השכונות יגידו מה צריך לעשות, זה
גורם בעיות.

הדבר השני שאינו נכון — מכל הרשימה שהצוות
הציע הוזכרו שני דברים. זה עדיין לא אמר שאישרו
להם, כאילו, רק שני דברים, שאחד מהם הוא מקווה.
הוא דיבר על כך בזילזול. אבל כבר אמרתי שאחת הש-
גיאות בעבר היתה זו שהיה יושב ארכיטקט בירושלים,
והוא היה מחליט שלשכונה מסוימת הדבר הכי-דרוש
הוא בריכת שחייה. ואני אמרתי שאם התושבים יגידו
שהמקווה קודם לבריכת שחייה הוא יהיה קודם לבריכת
שחייה. מה אתה מזלזל בזה? אנשי שכונת-מוסררה
ביקשו את המקווה. אבל האמת היא שאושרו להם עוד
הרבה דברים ולא רק מקווה.

אני מציע לחבר-הכנסת מרציאנו, עם כל ההתלהבות
שלו, ההתלהבות של גאומי-בכורה כאן, להצטרף אלי
לביקורים במקומות אחרים. יש ביקורת, והביקורת בחלקה
מוצדקת. אבל היא איננה חד-צדדית כפי שהוצגה כאן.

פעריה מרציאנו (מחנה שלי):
תן לי לסיים את דברי.

היו"ר פ. שינמן:
סיימת.

פעריה מרציאנו (מחנה שלי):
אדוני היושב-ראש, אם תחשוב לרגע תגיע למסקנה
שבנושא זה עליך לתת לי לסיים.

היו"ר פ. שינמן:
עליך להפסיק.

פעריה מרציאנו (מחנה שלי):
הנושא חשוב מאוד, לפני התפוצצות.

היו"ר פ. שינמן:
הנושא הועבר לוועדה. רצית להציע להעבירו לוועדה.

פעריה מרציאנו (מחנה שלי):
יש לי דברים. מסויימים להגיד ואגיד אותם.

היו"ר פ. שינמן:
עליך לרדת מעל דוכן הכנסת.
(סדרנים ניגשים לחבר-הכנסת ס. מרציאנו על-מנת
להרחיקו מדוכן הכנסת)

פעריה מרציאנו (מחנה שלי):
חבר'ה, אל תשימו ידיים.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת מרציאנו, עליך לרדת מדוכן הכנסת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
פלאטיו-שרון נדון ל-5 שנות מאסר בצרפת.

פעריה מרציאנו (מחנה שלי):
אני מתנגד (לסדרנים). מה זה, הרימו עלי ידיים.
אל תכריחו אותי לעשות שטויות. אני לא רוצה לעשות
שטויות. אני מדבר על נושא חשוב. היושב-ראש צריך
להבין את זה.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת מרציאנו, עליך לרדת מהדוכן.

3. תכנית ריכוז האשפה של אזור גוש דן בסביבות באר-שבע

אליהו מיאל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על שולחן המועצה
הארצית לתיכנון ולבנייה מונחת תכנית להעברת האשפה
מגוש דן אל המשולש דביר — להב — משמר-הנגב.
התכנית הוכנה על-ידי חברה הנדסית "תושיה" במסגרת
תכנית-מיתאר ארצית לסילוק אשפה. לפי תכנית זו
אמורה האשפה של גוש דן להיות מועברת לנגב, לאזור
להב, ושם תהיה קבורתה.

גאולה כהן (תחיה — בנא"י):

אדוני היושב-ראש, היות צריך לנעול את הישיבה.
מתוך מחאה אני עוזבת את הישיבה.

אליהו מיאל (המערך):

כדי שיבינו חברי הכנסת על מה מדובר רצוני להב-

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של
חבר-הכנסת מיאל: תכנית ריכוז האשפה של אזור גוש
דן בסביבות באר-שבע. רשות הדיבור לחבר-הכנסת
מיאל.

אליהו מיאל (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, — — —

גאולה כהן (תחיה — בנא"י):

אדוני היושב-ראש, אין חברי כנסת באולם, אין איש
על-יד שולחן הממשלה. אולי תנעל את הישיבה?

היו"ר פ. שינמן:
שר הפנים נמצא כאן. חברת-הכנסת כהן, ללא הערות.

גובלת עם מזימה טכנית. על דעת מי יעלה הרעיון לקחת אחד האזורים היפים ביותר בארץ ולהפכו לגל אשפתות מצניח? לתכנית הזאת איש לא היה מתייחס ברצינות והיא לא היתה מעוררת תשומת-לב אילמלא יחסה הרציני של המועצה הארצית לתכנית. המועצה הארצית דנה בתכנית, ולא זו בלבד אלא שהיא אף הודיעה להורות לוועדה המחוזית לתיכנון ולבנייה של מחוז הדרום להקים פיא את ביצוע תכנית הישוב הקהילתי העתיד לקום על גבעות להב עד אשר תידון תכנית-המיתאר הארצית הכוללת לסילוק אשפה. הוראה זו מעידה על כוונת המועצה הארצית ללכת בדרך הקלה.

תכנית הישוב הקהילתי נגבעות להב אושרה כבר על-ידי הוועדה המחוזית, וקרוב ל-500 משפחות נרשמו לישוב זה, זאת אמר לי יושב-ראש המועצה האזורית בני-שמעון שבתחומה יוקם הישוב. הקמתו של הישוב באזור זה דרושה, קודם-כך, לשם יישוב הנגב ופיתוחו, ושנית — מטעמים של שמירה על זכויותיה של המדינה על אדמות הלאום. לדיעת חברי הכנסת ולדיעתך, אדוני היושב-ראש, האזור הזה שעליו מדובר, אזור בני-שמעון, משתרע על כחצי-מיליון דונאם והוא כולל 13 יישובים: 10 יהודיים — 6 קיבוצים ו-4 מושבים, אשר אוכלוסייתם הכוללת היא 4,500 נפש בלבד ו-3 יישובים בדואיים — רהט, תל-שבע ואלקייה, שבהם מרוכזת אוכלוסייה של 25,000 נפש. המספרים מדברים בעד עצמם.

אדוני היושב-ראש, איך אפשר ליישב את הסתירה שמצד אחד אנחנו מדברים בלהט על יישוב הנגב ופיתוחו, ומצד שני אנו עושים הכול כדי לזומו ולהרחיק ממנו מתיישבים הרוצים לבנות בו את ביתם ואת עתידם? האם אפשר לומר על התיכנון שלנו שהוא בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה? האם הטראומה של חיריה אינה רודפת דייה כל תושב ישראלי, ותוסיף עוד נקודת מטרד שתשמש אות-קין על מצחנו ותעיד על הויליול שלנו באיכות החיים? האם אנו רשאים לחלל שמות כמו להב ודביר, שהם שמות נרדפים לפיתוח, לשיגשוג, לירק, לחורשות, ולהפכם לסמל של צנחנה, של מפגע אקולוגי?

האזור הזה שעליו מדובר הוא אחד האזורים הפוריים והיפים ביותר בארץ, הוא מרהיב ביפיו, רוב אדמותיו פוריית ושטחיו מישוריים. האזור עתיר בנכסים היסטוריים, טבעיים ומינרליים. לאחרונה נתגלו בו שרידים של יישובים יהודיים מהתקופה הרומאית והביזנטית, ובין השאר ריצפה של בית-כנסת מהמאה ה-2 אחרי החורבן. כן נתגלו בו מערות סתר מתקופת ברי-כוכבא. סמוך לקיבוץ להב נמצא תל-חליה, המזוהה עם העיר המקראית צקלג. אזור זה מסוגל להיות אתר מושך לתירות-פנים ותירות-חוץ. יש בו יצר גאה — יצר להב. לאזור זה יוכלו תושבי הכרך באר-שבע לצאת לסופי-שבוע, לשאוף אוויר צח. את האזור הזה, אדוני היושב-ראש, אומרת התכנית האמורה להפוך ל"חיריה" שנייה, לזהם אותו ולהפכו לפח אשפה של המדינה.

הנגב הוא אזור צחית, כידוע, וככל אזור יבש הוא רגיש מאוד למטרדים אקולוגיים. אנשים רבים, אשר הש-קיעו מיטב שנותיהם, מרצם, מתשבותיהם ותחונם בשיתוחו של הנגב ואיכלוסו, מוטרדים ממה שמתחולל כיום בנגב כתוצאה מההיערכות של צה"ל. שטחים נרחבים של אדמת לס הפכו לשטחי אימונים לשריון, וגוצרים שובלי אבק המשתרכים לאורך קילומטרים, ונוסף על זה — סלילת

היר על איזו אשפה מדובר. קיימים כמה סוגים של אשפה: אשפה ביתית, אשפת גיוון, אשפה הבאה מה-תעשייה ואשפה הבאה מהחקלאות. כל אשפה מורכבת מסוגים שונים של מרכיבים, וההרכב משתנה לפי הסק-טור שממנו באה האשפה. האשפה הביתית, למשל, מור-כבת מ-65% חומר רקבובי, 15% נייר וקארטון, 3% מתכות, 2% זכוכית ושונות. היצרן של האשפה הביתית הוא האדם. הכמות שהוא מייצר נעה בין 500 גרם ל-900 גרם ליום לנפש — 500 גרם בסקטורים העניים ו-900 גרם בסקטורים הבעוניים. האשפה מהחקלאות נותנת 700 גרם לנפש ליום. האשפה מהתעשייה נותנת 650 גרם לנפש ליממה. אשפת הגיוון, שהיא הקטנה יחסית, נותנת 200 גרם לנפש ליום. ובסך-הכול אנו מייצרים מכל סוגי האשפות כ-2,400 קילוגרם אשפה לנפש ליום, או כמות יומית השווה ל-8.5 מיליון קילוגרם או 8,500 טונות אשפה. אנו מדורגים בין יצרני האשפה הגדולים בעולם. החברה האמריקנית המפותחת והעשירה מייצרת אף היא 2,400 קילוגרם לנפש ליום. הכמויות שלנו מגיעות לסטנדרט האמריקני.

קיימות שלוש אפשרויות לסילוק אשפה: האפשרות הראשונה — ניצול האשפה ליצירת אנרגיה; האפשרות השנייה — מיחזור האשפה, כלומר ניצול הפסולת לצר-כים תעשייתיים; והאפשרות השלישית היא סילוקה על-ידי קבורתה או שריפתה. האפשרות הראשונה של ניצול האשפה לשם יצירת אנרגיה נבחנת בעולם הגדול, וגם אצלנו נבחנה, ואף היו כמה המלצות לניצול הפסולת החקלאית ליצירת אנרגיה. אך נראה שהנושא עדיין רחוק מאתנו ואינו ניתן להגשמה ולביצוע במהרה בימינו. אשר לאפשרות השנייה, היינו שיטת המיחזור, נבחנה דרכים לגיבול למטרות תעשייתיות, כגון יצירת מזון לבעלי-חיים ותוצרים תעשייתיים, או ליציקות גסות למחיצות במבנים ל-בעלי-חיים וכדומה. המלצה על שיטת המיחזור כפתרון ב-טיפול באשפה מוצקה נתקבלה על-ידי צוות של נציגי שרים, ואף מוגתה ועדה שהוטל עליה לפעול לקידום הנר-שא. אותה ועדה קבעה בהמלצותיה כי: "התועלת הכלכלית מקידום מיחזור חמרים שונים מן הפסולת תביא לחסכון יבוא בערכים של עשרות מיליוני דולר לשנה, תוך קיוון הוצאות המיחזור על-ידי חסכון ההוצאות לסילוק הפסולת. בדרך זו" — אומרת הוועדה — "יושג תחור מהיר של ההש-קעות וההוצאות בשלבי הפיתוח והיישום, תוך קידום פתרונות סביבתיים-תברואיים נאותים לבעיית סילוק הפסולת המוצקה העירונית ולחלקים מן הפסולת החקל-אית והתעשייתית". אחת הברידות הכלכליות, שנערכה לפני שנתיים על-ידי צוות מהנדסים ישראלי בהתייעצות עם מומחים מחוץ-לארץ, קבעה כי מתהליך המיחזור של חמרים מתכתיים שונים מהפסולת של גוש דן בלבד צפויה הכנסה של 950,000 דולר, בהוצאה שנחתית של כ-600,000 דולר. יישארו נטו למשך 250,000 דולר. אולם עדיפות לנושא מיחזור הפסולת המוצקה כפי שהומלץ לא ניתנה והעניין לא התקדם. נשארה לכן האפשרות השלישית, והיא הקלה ביותר והפשוטה ביותר אך גם המסוכנת והבעייתית ביותר, היינו סילוק האשפה על-ידי שריפה או קבורה. התכנית שהוכנה על-ידי החברה הנדסית "תושיה", המר-נחת כאמור על שולחן המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה, ממליצה על הבאת האשפה מאזור גוש דן לקבורה באזור להב — דביר.

אדוני היושב-ראש, הרעיון הזה הוא כה אווילי, התכנית כה אימתנית, היומה כה מפלצתית עד שהיא

ייקט זה יסכן את פיתוח האזור, ישחית את אחד האזורים היפים של הארץ, יוהם את מעט מי התהום שיש לנו בנגב, יסתום את הגולל על אזור האמור לשמש כריאותיה של באר-שבע, יפגע באיכות החיים של אחת מהערים החשובות של המדינה; וכן מפני שאזורי הנגב לא יסכימו שהנגב ייהפך לפח האשפה של מרכז הארץ. אני מציע, לכן, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון במליאת הכנסת.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר הפנים.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, — — —

רם שילנסקי (הליכוד):

איך זה שאין פה אף אחד מ- — — —

שר-הפנים י. בורג:

חברי-הכנסת שילנסקי, אל תקלקל את המומנט היקר שהקואליציה בזה הרגע מהווה שני-שלישים של הכנסת, בלי להביא את היושב-ראש במניין.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה מקודם לומר שמן הראוי שנשיאות הכנסת תחשוב על סדרי הדיונים. לא יכולה להיות אינפלציה עם לחץ אינפלציוני במשך שעות מספר ואחר כך הילדים הנתמדים, הבאים בסוף היום לכאן, מקבלים אולי רושם מהכנסת שאינו מוצדק. וגם אני יכול לומר שיכולים לברך ברכת הגומל על שהם באו כאשר באו ולא כמה דקות מקודם.

אני רוצה להתייחס להצעת חבר-הכנסת מויאל. אני בהחלט מסכים ברצון רב להעביר את הנושא לוועדה. אני מניח שכאשר הוא דיבר על העברת אשפה לנגב הוא לא חשב על הנאמר בתהילים קכ"ז "כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים, אשרי הגבר אשר מילא את אשתו מהם". אני חושב שהוא חשב יותר על מה שכתוב בת-הילים קי"ג "מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון", והוא רוצה, בכל-אופן, שהדבר הזה לא ישפיע בעניין הפסולת המובאת לפי הכנית מסוימת, שאני לא גורס אותה, אל סביבות באר-שבע. אני מניח שהוא יפרסם את המספרים.

היו"ר פ. שינמן:

סליחה, אדוני שר הפנים, "אשפתו" שם, פירושו הוא לא אשפה.

שר-הפנים י. בורג:

אני יודע זאת, לכן אמרתי בפסוק הראשון שהבאתי שהוא לא התכוון לפשט הזה. לפסוק השני הוא כן התכוון. לזה בדיוק התכוונתי, אדוני היושב-ראש, ואני מודה לך על שנתת לי הזדמנות לאשר את הדברים הנכונים שאמרתי קודם.

אני רוצה לומר: גוש דן יוצר — אין לי ביטוי יותר טוב — כל יום כ-1,000 טונות פסולת מוצקה, ואם לומר שהייצור במשך שנה בכל הארץ הוא מיליון טונות הרי שזו בעיה חמורה שצריך להתגבר עליה. הפתרונות המקובלים בעולם הם או קבורה סאניטארית, או מה שקוראים שריפה — פירוליוז — או מיחזור חמרים. באופן עיוני נראה מיחזור החמרים כדבר הכי-טוב אלא שהוא מלווה בהרבה אי-ודאות, כי בקנה-מידה גדול, בייחוד בארץ, עדיין לא ניסו דבר זה. אנחנו צריכים יחד למצוא דרך.

כבישים, מסלולי שדות-תעופה, הקמת מחנות ובניית מיתקנים צבאיים ושטחי ירי. לכן בצדק שואלים אותם אנשים: האם לא יוסר האיוון האקולוגי העדין של המדבר? האם איכות החיים בו לא תיפגע? האם נוף הנגב יישמר ולא ייפגע? האם כל הכבודה המוקמת בנגב לא תגרום למפגעים אקולוגיים ומטרידים סביבתיים? שאלות אלה מתבקשות לאור העובדה שהתכנית המוצעת מדברת על כך שאזור להב — דבר יקלוט מדי יום ביומו 1,500 טונות אשפה של גוש דן, או כמות של 500,000 טונות לשנה. הכמות הזאת תגדל ככל שהאקולוסיה של גוש דן גדלה וככל שרמת חייה עולה.

אדוני היושב-ראש, מה שנגזר עלינו בתוקף הנסיבות, כגון ההיערכות של צה"ל בנגב, אנו חייבים לקבל, אם לא באהבה, לפחות בלית ברירה. אך מכאן ועד קילוקל והשחתה במורידנו הדרך רחוקה. הרשאים אנו להפוך לעמק-הבכא מינה המקסימה ביפיה, גו-עדן עלי אדמות? האתר שבו מדובר נמצא בריחוק של כ-15 ק"מ מבאר-שבע. באר-שבע רחוקה, בלא מיעוט מטרידים אקולוגיים, היא מוקפת מכל עבריה במפעלים העלולים לפגוע באיכות החיים של התושבים ואשר יטרידו את מנוחתם. מצד דרום נמצאת רמת-החובב, שבה שוכן מפעל לתעשיות כימיות, וככל מפעל כימי אין מגוס מפסולת כימית מזהמת. בחור העיר גופה, באזור התעשייה, נמצא מפעל "מכתשים" הידוע לתושבים מהיחיות שהוא מפץ בכל העיר. צפונית-מערבית נמצא שדה-התעופה חצרים, אשר רעש מטוסי מטריד לא במעט את מגווח תושבי העיר. מדרום העיר, בתל-מלחתה, יוקמו שדה-התעופה הצבאי "נבטים" ושדה-התעופה אזרחי לטיסות בין-לאומיות. צפונית-מזרחית, בין ערד לבאר-שבע, יוקם מפעל המלט של מפעל "גשר". ואם הצד הצפוני של העיר עדיין נקי מכל פגע, באה התכנית האימתנית וסוגרת את המעגל. אם התכנית תצא לפועל ילוו בדרכם כל הבאים בשעריה של בירת הנגב על-ידי ריחות המוכרים לנו כשאנו עוברים בכביש גזה.

אני רוצה להתעכב על בעיות ההובלה. אומר רק שהובלת טונה תעלה קרוב ל-1,000 לירות במחירים של אוקטובר 1979. המחיר כולל דמי כרייה וחפירה, הטיפול באשפה, עיבודתה ודוויסתה. הווי אומר הוצאה של 1.5 מיליון לירות ליום, או 500 מיליון לירות לשנה, חצי-מיליארד לירות לשנה.

ועוד "מעלה" גדולה נודעת לתכנית הזאת, אדוני היושב-ראש: היא תוהם את מעט מי התהום שיש לנו בנגב. מדינת ישראל ענייה במים, כידוע, כמויות המש-קעים הירידים בממוצע הם בין 300 ל-400 מילימטרים. כמות המים שהמשק הישראלי צורך מכל המקורות מגיעה ל-1.6 מיליארד מ"ק. לפי החישובים שנעשו על-ידי מומ"חים כמות האשפה לשנה לנפש המיוצרת על-ידי כל אזרח ישראלי והמגיעה ל-800 קילוגרם בערך — יותר משלוש-שליש העונה — יכולה לזהם 120 קוב לשנה, היות שהיא שותה הרבה מים — 65% חומר רקבובי — והם חודרים לתהום ומוזהמים את מיי-התהום. פירוש הדבר הוא שכמות האשפה שכולנו מייצרים, המגיעה ל-8,500 טונות, יכולה לזהם 360-400 מיליון קוב לשנה. אדוני היושב-ראש, אנחנו מדברים על 20%-22% מכמות המים הכוללת, העומדת לרשותה של מדינת ישראל, שיודהמו מדי שנה בשנה.

נראה לי, לכן, אדוני היושב-ראש, שהכנסת חייבת לתת את דעתה על בעיה חמורה זו, מפני שבליצוד פורי-

אליהו מויאל (המערך) :
כן.

היו"ר פ. שינמן :

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, מיצינו את מלוא סדר-היום ואני מודיע שאם-ירצה-השם תחקים ישיבת הכנסת הבאה ביום שני הקרוב בשעה ארבע אחרי-הצהריים. היו ברוכים. ישיבה זו נעולה.

אני יודע ומודיע שהמועצה הארצית עסקה בעניין. אני בהחלט סקפטי לאור עליית מחירי הדלק. כלומר שאין שום פרופורציה בין אותו ערך של אותו פרודוקט של האדם, של החברה ושל התעשייה, לבין אותה הוצאה שאתה משלם בעד הסילוק. מוכרח להיות איזה יחס של הגיון בתמחירים, בחישוב המחירים של התובלה של האובייקט גופו. אבל אין זה מן הדברים הקלים. אני מודיע לבית שהמועצה הארצית לתיכנון ולבנייה עוסקת בכך.

ביקשתי גם ממשרד הפנים לעבור לבחינה מחודשת של הקומפלקס, כדי למצוא פתרון שיהיה טוב לעניין, טוב לתושבים. אשר-על-כן, מתוך רצון לשחף פעולה עם הכנסת, אני מציע להעביר את העניין לוועדת הפנים.

היו"ר פ. שינמן :

אני שואל את חבר-הכנסת מויאל אם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

הישיבה ננעלה בשעה 17:17.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות שמו"א-שמו"ב

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו - דיון.
- ג. יום הסביבה הבין-לאומי - הצעת חבר-הכנסת י. תמיר.
- ד. חוק העונשין (תיקון מס' 13), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק הגנת הפרטיות, תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק המפלגות, תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק לעריכת קובץ דיני ממונות, תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק שיפוט בתי-דין יהודיים קראיים (נישואין וגירור-שין), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה) - גמר הדיון.
- י. הצעות לסדר-היום.
- יא. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו - גמר הדיון.
- יב. סקירת שר התעשייה, המסחר והתיירות על פעולות משרדו - דיון.
- יג. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו - גמר הדיון.
- יד. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו - גמר הדיון.
- טו. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו - גמר הדיון.
- טז. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק לתיקון פקודת הדיג, תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) (תיקון מס' 2), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק תקנת השבים, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בנגב), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק-יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- כב. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק רשות שדות-התעופה (תיקון), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק המילואות (חברות ביטוח) (תיקון מס' 5), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 14), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק הארכיונים (תיקון מס' 2), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק חמרי נפץ (תיקון מס' 3), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק בתי-קברות צבאיים (תיקון מס' 2), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק הפירושים, תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק לתיקון בריאות העם (מס' 7), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- לא. חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 6), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- לב. חוק חשבונות שקים (שקים ללא כיסוי), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק לתיקון פקודת הבטיחות בעבודה (מס' 2), תש"ם-1980 (קריאה ראשונה).
- לד. הצורך בייעולת בגביית מס הכנסה ומס ערך מוסף - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וש. אליהו.
- לה. הקמת רשות לפיתוח הגליל - הצעת חבר-הכנסת י. כהן.
- לו. הצורך בתיאום פעולות הממשלה בגליל - הצעת חברי-הכנסת ד. רוזנלוי.
- לז. מגמה להעלאת התעריפים של פרמיות הביטוח - הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל ומ. וירשובסקי.
- לח. מעמדם של עובדי מדינה - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- לט. כינון המטה למלחמה באינפלציה - הצעת חבר-הכנסת ע. אמורי.
- מ. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים - הצעת חבר-הכנסת ד. גולומב.
- מא. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרך לסיבסוד הנצרך - הצעת חברי-הכנסת מ. פעיל וח. ברילב.
- מב. עתידן של קיצבאות הילד הראשון והשני - הצעת חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו.
- מג. התגברות האינטימיזם במערב אירופה - הצעת חברי-הכנסת מ. קצב.
- מד. השביתה בצי הסוחר - הצעת חברי-הכנסת מ. אל-גרבל, י. ז'. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן-קטן.
- מה. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ - הצעת חברי-הכנסת ע. הדרי-הורביץ.
- מו. הצורך בהוזלת מחירי הנפט והסולר להסקה ביתית בכל אזור החר לרבות ירושלים וצפת - הצעת חבר-הכנסת ע. ברעם.
- מז. העדר רופאים בירוחם - הצעת חברי-הכנסת י. ז'. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.

מח. רמת הוויכוח הציבורי — הצעת חברי הכנסת ג. נ. מצב החקלאות והחקלאים בישראל — הצעת חברי האונגר. הכנסת א. כ"ץ-עוז.

מט. אועקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלב — נא. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).
נוני קנת — הצעת חברי הכנסת ע. גוף.

נב. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה עצומה

886. א. נמיר (המערך) : עתידו של תיאטרון באר-שבע. 898. מ. וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) : פרויקט שיקום השכונות.

887—890. התפרעויות בקאמפוסים — הצעות חברי הכנסת ת. טובי, א. נמיר, א. אבנרי וש. שטרן-קטן.

891—897. החלטת מועצת הבטחון — הצעות חברי הכנסת ג. האונגר, ק. כהנא, א. אבנרי, י. בן-מאיר, א. רובינשטיין, ג. כהן וא. אבן.

ג. הצעת חוק השימוש בשפה העברית, תש"ם—1980 (הצעת חברי הכנסת ז. שובל)

1. השימוש בשפה העברית
כל כינוי של מוצר או שירות, תיאור מסחרי, מימון מסחרי, חוזה מכל סוג, לוחות המזון והתפריטים, סימון סחורות ומצרכים המיועדים לשימוש בארץ, ייעשו וייכתבו בשפה העברית.
2. פירסום בשפה העברית
כל פירסום מוצר או שירות, בין בעל-פה ובין בכתב בשלט, בכל דבר דפוס המופץ ברבים, או בכלי התקשורת, ייעשו בשפה העברית.
3. חוזים
נערך חוזה לשימוש בארץ שלא בשפה העברית, ילווה החוזה בנוסח בעברית, ונוסח החוזה בעברית יהיה הנוסח המחייב כאשר לפירוש.
4. ביטויים זרים
(א) לא ייעשה בכל העניינים המנויים בסעיפים 1 עד 3 שימוש בביטוי זר כאשר קיים ביטוי מקביל בשפה העברית.
(ב) סעיפים 1 עד 3 לא יחולו לגבי מינויים של מוצרים מיוחדים בעלי שם המוכרים בשם זה לקהל הרחב, ובלבד שאלה יהיו כתובים באותיות עבריות.
5. תרגום לשפה זרה
כל נוסח עברי יכול להילווה על-ידי תרגום, או תרגומים מספר, לשפה זרה.
6. פירסום מחירים
לא יפורסם מחיר של שירות הניתן או מוצר הנמכר, בארץ, אלא אם יהיה נקוב במטבע ישראלי.
7. דין המדינה
דין המדינה כדין כל אחד לעניין חוק זה.
8. שמירת חוקים
חוק זה אינו גורע מזכויות הניתנות לפי כל דין.
9. ועדה מיעצת
(א) שר החינוך והתרבות (להלן — השר) ימנה ועדה שתיעץ לו לעניין סעיף 4(ב).
(ב) הוועדה תהיה של 5 חברים וביניהם אחד המייצג לדעת השר את הצרכנים, אחד את בעלי העסקים ושלושה המייצגים את האקדמיה ללשון העברית.
10. התניית סיוע ממשלתי
מתן סיוע ממשלתי מכל סוג שהוא מותנה בהתחייבות שיקבלו על עצמם הזכאים לכבוד הוראותיו של חוק זה.
11. ביצוע ותקנות
השר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.
12. עבירות
העובר על הוראות חוק זה דינו — קנס — ל"י.
13. אי-תחולה
חוק זה לא יחול על המגזר הערבי בישראל.
14. תחולה
תחילתו של חוק זה בתום שלושה חודשים מיום קבלתו בכנסת.

דברי הסבר

זו לגרוע למאבק על ביסוס השפה העברית והפצתה. בעיקר נפץ השימוש בשמות זרים ובמילים לועזיות בתחום המסחרי והתייר.

בעיות דומות קיימות גם בארצות אחרות והחוק הנ"ל אכן קיבל את השראתו מזווק שחוקק בצרפת בשנת 1976.

השימוש המופרז במילים לועזיות וכן בשמות ובמונחים זרים — הגם שקיימות מלים עבריות מתאימות למכביר הוא מסימני ההיכר של עם שאינו חס על זהותו ועצמאותו, והשלכותיו חורגות מן התחום הלשוני והתרבותי הצרופי. כמו כן, אין להתעלם מן הנזק שעלולה תופעה

ד. הצעת חוק יסוד: הלשון העברית, תש"ם—1980
(הצעת חבר-הכנסת מ. שמיר)

1. המדורת
עברית הוא שפת המדינה.
2. השימוש בלשון העברית
(א) תהא חובת שימוש בלשון העברית על-ידי כל רשות ממשלתית או ציבורית. פרטים ייקבעו בחוק.
(ב) תהא חובת שימוש בלשון העברית במסחר, בשילוט, בסימון, בפרסומת, באמצעי התקשורת, בחינוך וביתר תחומי הפעילות במדינה, הכול כפי שייקבע בחוק.
3. מספר עליון ללשון העברית
יוקם מספר עליון למדע הלשון העברית; פרטים ייקבעו בחוק.
4. מעמד הלשון הערבית
(א) אדם ששפתו היא ערבית, רשאי להשתמש בה לכל דבר ועניין.
(ב) מסמך רשמי המיועד לציבור או ליחיד ששפתם ערבית, יהיה ערוך גם בשפה העברית.
5. ביטול
סעיף 82 לדבר המלך במרעצה על ארץ-ישראל 1947—1922¹ — בטל.

1 חוק א"י, כרך ג', עמ' 2738.

חוק הלשון העברית, תש"ם—1980

1. הנדרות
בחוק זה —
"השר" — השר שייקבע על-ידי הממשלה;
"תושב ישראל" — לרבות תאגיד הרשום בישראל.
2. השימוש בשפה העברית במסדות ממשלתיות וציבוריות
(א) מוסדות ממשלתיים, עירוניים וציבוריים, במג"עיהם עם הציבור, ישתמשו, ככל הניתן, בשפה העברית.
(ב) מסמך לציבור המוצא מטעם רשות ממשלתית, עירונית או ציבורית, יהיה בעברית. היה המסמך גם בשפה אחרת — יתייב הנוסח העברי.
(ג) במסמכים פומביים מטעם מוסד ממשלתי, עירוני או ציבורי, תהא מחצית לפחות מתחומי המושג מע — בעברית.
(ד) בכל פירסום מטעם המדינה, אחד ממוסדותיה או גוף הנמך על-ידיה, המוצא בשפה זרה, יש לכלול לפחות כותרת בעברית ותמצית תכנו בשפה העברית.
3. עברית ביחסי החוץ של המדינה
(א) הסכם דו-צדדי בין המדינה לבין מדינה זרה או גוף בין-לאומי כלשהו ידא ערוך בשפה העברית.
(ב) שלטים של נציגויות המדינה ומוסדותיה הציבוריים בחוץ-לארץ וכל טופס, נייר מכתבים ומעטפה שלהם, יכללו, בצד הנוסח הלועזי, נוסח עברי מלא ומדויק.
4. עברית בפירסומים
(א) לא תינתן תמיכה ממשלתית לפירסומים היוצאים בישראל מטעם גופים פרטיים, אלא אם כן אלה פירסומים בלשון העברית או תרגומים של חומר ספרותי שכבר פורסם בעברית.
(ב) במערכת החינוך, לרבות המוסדות להשכלה גבוהה, לא תינתן תמיכה כלשהי לפירסום שאינו
5. חוזים
חוזה שנחתם בארץ בין צדדים שהם תושבי ישראל יהיה בשפה העברית, בין לבד ובין בצירוף שפה אחרת. במקום שיש סתירה בין הנוסח העברי של חוזה לבין נוסחו בשפה אחרת — הנוסח העברי יכריע.
6. שילוט ופירסומות
(א) שלטים של עוסקים למיניהם, בתי-עסק ומוסדות וכן שלטים הכוללים פירסומת למוצר, שירות או עסק, יכילו נוסח עברי מלא של כל הכתוב בהם. בשפה אחרת ונוסחם העברי ישתרע על פני מחצית השלט לפחות.
(ב) פירסומת כלשהי למוצר, שירות או עסק תכלול נוסח עברי מלא של כל הכתוב או נאמר בה בשפה אחרת.
7. שמות בתי-עסק ומוצרים
(א) בתי-עסק, למעט סניפים של תכנות, בין-לאומי יות, ישאו שמות עבריים.
(ב) מוצרים המיוצרים בארץ ישאו שמות עבריים.
8. מוצרים
(א) אריוות מוצרים, לרבות מוצרים מיובאים, יכללו נוסח עברי מלא של כל הכתוב בהן בשפה אחרת.
(ב) כל תוראת התפעול והשימוש של מוצר, לרבות מוצרים מיובאים, תעודת האחריות וכל מסמך

דוברי ערבית, בשמות ערביים ובסרטים ערביים המוצגים בפני קהל דובר ערבית.

11. ביצוע
השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, לאחר התייעצות עם האקדמיה ללשון העברית, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

12. עונשין
המפר הוראותיו של חוק זה, דינו מאסר שישה חודשים או קנס 50,000 לירות, ובעבירה נמשכת — קנס נוסף של 2,000 לירות או מאסר נוסף של שבעה ימים לכל יום שבו נמשכה העבירה לאחר הרשעה.

13. תחילה
תחילתו של חוק זה שישה חודשים מקום פירסומו.

אחר הגלוה למוצר יהיו בנוסח עברי מלא. במקום שיש סתירה בין הנוסח העברי של תעודת אחריות לבין נוסחה בשפה אחרת — הנוסח העברי יכריע.

9. קולנוע וטלוויזיה
(א) סרט ששפתו אינה עברית, יוצג בקולנוע, בטל-וויזיה ובמקומות ציבוריים, רק בשיטת העברת הדיבור לעברית; לשירים המושמעים בשפת המקור יצורף תרגום עברי בגוף הסרט.
(ב) הוראות ס"ק (א) תחולנה גם על פרסומת בקולנוע, לרבות פרסומת מוקדמת לסרטים.

10. פייג לתחלה
הוראות הסעיפים 4(א) ו-5(ב), 7 ו-9, לא יחולו כאשר מדובר בפירסומים בערבית, בצדדים שכולם

ד ב ר י ה ס ב ר

אופיה של מדינת ישראל כארץ של ריבוי תרבויות ולשונות נובע לא רק מגורמים היסטוריים גלי עלייה מארצות שונות) — אלא גם מתהליכים עכשוויים, שיש בהם כדי לחבל ולכרסם בהישגים המפוארים של תחילת הלשון והתרבות העברית בארצנו.

גם בעמים ובארצות בעלי אוכלוסיה אחידה ומושרשת נוקטים צעדים כדי למנוע טישטוש הזהות הלאומית, בתחומי הלשון והתרבות, הנגרם על-ידי השפעה בלתי-מבוקרת של אופנות ושימושי-לשון זרים.

במדינת ישראל גדולה שבעתים הסכנה לעצמאותה הרוחנית והלשונית של התברה, והדבר מתבטא גם בדיוק-גם של חיי התרבות וההווי הציבורי וגם בתופעות כגון רידה. עליכן יש לשים מחסום מפני השתלטות הלעז באמצעות חקיקה מתאימה, שתסייע לחיזוקה ולביסוסה של הלשון העברית בכל יסודות חיינו.

הוראת בדבר סימון מצרכים בעברית כלולות כיום בצו בדבר סימון כללי של מצרכים אשר ניתן לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח—1957 (קובץ התקנות תשל"ו, עמ' 710).

עד היום, 32 שנה מקום מדינת ישראל, אין בנשוא לשון המדינה כל חוק, פרט לשריד מימי המאנדאט, והוא סימן 82 לדבר המלך במעצמה על ארץ-ישראל, 1922—1947, הקובע (לאחר שהושטמו ממנו כל ההתייחסויות הדורשות שימש בשפה האנגלית, בהתאם להוראות סעיף 15(2) לפקודת סדרי השלטון והמשפט), כי:

"כל הפקודות, המודעות הרשמיות והתפסים הרשמיים של הממשלה וכל המודעות הרשמיות של רשויות מקומיות ועיריות באזורים שייקבעו על-פי צו מאת הממשלה יפורסמו בערבית ובעברית, בהתאם חשב בכל תקנות שתתקין הממשלה. אפשר להשיג תמש בשתי השפות במשרדי הממשלה ובבתי-המשפט".

ראוי לה ללשון העברית, אחד מעמודי התווך של גאולת ישראל בדורנו, וראוי לה למדינת ישראל שישבא חוק-יסוד ויקבע את מעמדה של הלשון העברית כמלאו משמעותה, מבלי לפגוע בלשון המיעוטים ובזכויותיהם.

חוק המוסד העליון ללשון העברית, תשי"ג—1953, הוא החוק שמכוחו הוקמה האקדמיה ללשון העברית. החוק כולל פרטים בקשר לתפקיד המוסד, הרכבו, מינהל-תו וכיוצא בזה.

ה. הודעת שר הפנים בעקבות החלטת סיכום הדיון בכנסת בנושא זיהום האוויר בתל-אביב ובגוש דן שנתקים כיום ד' בכסלו תשל"ח — 14 בנובמבר 1977 *

לאיכות הסיבה הימית ממשרד התחבורה למשרד הפנים. בפגישות רבות שנתקיימו בין נציגי שני המשרדים נקבעה האחריות והסמכות של כל משרד לעניין ביצועה של הפקודה למניעת זיהום הים בשמן, ולאחרונה הוקמה הקרן למניעת זיהום הים, שתפקידה לממן פעילות הממ-שלה למניעת זיהום הים.

בשנת 1979 הוכנה בשירות לשמירת איכות הסביבה תכנית-מסגרת לפעילות סביבתית. התכנית, שצורפה, אומ-צה לאחרונה במשרד, הוראה בשירות את הגרעין אשר מסביבו יוקם המינהל הסביבתי. מינהל זה יוקם בשלבים ובהדרגתיות, מתוך נאמה ליצור במשרד סמכות מקצועית מעולה ומקובלת על כלל משרדי הממשלה אשר תוכל

לכבד
מר יצחק ברמן
יושב-ראש הכנסת
הכנסת
מכובד,

הגדון: החלטת הכנסת מיום 14 בנובמבר 1977 בתאריך שבגדון קיבלה הכנסת סיכום הקורא לשר הפנים לרכז בתחום אחריותו המשרדית את כל העניינים הסביבתיים הקשורים בנושאי איכות הסביבה. משרד הפנים מאמץ תחלטה זו ופועל בשלבים לקידומה המעשי. בשנת התקציב 1979 הושלמה העברת האחריות

החוסים שבין פעילותו הסביבתית לבין פעילותו בתחום התיכנון הפיסי.

אנו מצפים להמשיך ולקדם את היערכותנו בשני תחומים מכריעים נוספים — בתחום החקיקה ובתחום הקשר עם השלטון המקומי. בעזרת חקיקה סביבתית מודרנית יוגדר מעמדו של משרד הפנים כמשרד המוביל הכוונת העשייה הסביבתית בארץ. הידוק הקשרים המקצועיים והתקציביים עם השלטון המקומי יהווה מנוף להתעצמות העשייה הסביבתית עצמה, שכבר היום היא מרוכזת בעיקר בידי השלטון המקומי.

ב ב ר כ ה

י. בורג
שר הפנים

7. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא התחבורה הציבורית בגוש דן

מומלץ כי תוקם רשות משותפת אחת למרחב דן לתחבורה ולתחבורה ציבורית.

רשות זו תתכנן ותבצע את התשתית הדרושה ואת סדרי התנועה הכלליים, תוך התחשבות בצרכים של כל רשות מוניציפאלית.

ב. "תכנית סינגאפור"

אם לתל-אביב תוספת של כלי-רכב פרטיים יש חשש לסתירתה מוחלטת של התנועה ובכלל זה התחבורה הציבורית.

מומלץ כי תיאסר כניסת רכב פרטי ללב העיר, תוך ביצוע הדרגתי לגבי גודל האזור וחלק היממה, וכי במבואותיה יוכשרו מגרשי חנייה שמהם יוסעו בעלי הרכב ליעדיהם בתדירויות גבוהות ובמהירות מרבית ובמחיר המתחרה במחירי החנייה.

ג. שיפור השילוח הציבורי ומיוג "אגד" ו"דן"

הוועדה לא יכלה להתעלם מתלונות על רמת השירות הנובעת לא רק מסיבות אובייקטיביות.

הוועדה רושמת לפניה את הודעת הקואופראטיבים בדבר איחודם, וכי הדבר יביא לשיפור משמעותי ברמת השירות תוך ניצול יעיל של הציוד.

מומלץ כי משרד התחבורה יבדוק מחדש את מערך הקווים במרחב המטרופוליטאני ויעשה מאמץ מרבי לשיפור השירות לציבור כך שתחבורה ציבורית תשמש תחליף נאות לרכב פרטי.

ד. עדיפות לתחבורה ציבורית

התחבורה הציבורית (מסוגים ובעלות אוטובוסים) היא בעלת תפוסת נוסעים גדולה בהשוואה לגודל כלי-הרכב שלה.

שימוש בתחבורה ציבורית יעיל הוא מבחינה כלכלית ובנוסף אף בטוח יותר מנקודת המבט של מלחמה בתאונות דרכים.

מומלץ כי בעורקים הכיווני-עירוניים בכניסה לערים ובכבישים העירוניים תיקבע עדיפות ותיקת לתחבורה ציבורית בנוסף על מה שנעשה עד כה.

ה. יוסת הביקוש לתחבורה ציבורית ופיזור לחץ התנועה הוועדה קובעת כי חלק מבעיות התנועה בגוש דן נובע לחץ בשעות שיא.

בפעילותה להוביל את המדינה לעתידים משופרים מבחינה סביבתית. העיכובים באימצה של התכנית נבעו מעיסוקי הדחופים של המשרד בנושאים חיוניים לעם כולו ואשר דחיפתם גובעת מהסכמי השלום עם מצרים. אני משוכנע כי מובן לכול, לאור אחריות המשרד לנושאים אלו ובעקבות תקציב המדינה הנוכחי, שאין ביכולתו של המשרד להקדיש זמן ומאמצים כפי שהיה רוצה לקידומו של הנושא הסביבתי, אולם אין בכך כדי להקטין כהוא-זה את מחויבותו של המשרד לנושא. ניתן לצפות כי בשנה הקרובה תאושר ההצעה, המצויה היום בדיון במועצה הארצית לתיכנון ולבנייה ואשר מגדירה את הקשר שבין מערכת חסידי ההשפעה הסביבתיים והוק התיכנון והבנייה. עם השלמת המסגרת התחיקתית הזאת ניתן יהיה לומר כי המשרד השלים את התארגנותו הפנימית לקשירת

מליאת הכנסת החליטה בישיבתה ביום כ"ז בטבת תשל"ח (2 בינואר 1978) להעביר לוועדת הכלכלה הצעה לסדרהיים שהגישו חברי-הכנסת ח. קרפמן ופ. שיגמן בנושא הנ"ל.

תמצית ההצעה היא כי התחבורה הציבורית בגוש דן אינה מוסדרת כיאות בכל האמור לגבי סדירות, קצב התנועה ורמת השירות וכי למאות אלפי האזרחים הנזק קים לה מדי יום נגרמים אי-נוחות ולעתים אף נזקים.

ועדת הכלכלה הקימה מתוכה ועדת-משנה בהרכב ח. קרפמן — יו"ר, פ. שיגמן וא. כץ-עוז לבחון את הנושא. ועדת-המשנה בישיבותיה שמעה את נציגי משרד התחבורה, נציגי עיריית תל-אביב, נציגי "אגד", "דן", קיבלה חומר בכתב והובהר לה כי :

א. במצב הנוכחי של התחבורה הציבורית מתבזבזות מאות אלפי שעות עבודה בגין המתנה ממושכת לאוטובוסים ונסיעה איטית שלהם.

ב. בין יתר הסיבות לתופעה הנ"ל אפשר למנות :

1. העובדה כי התחבורה הציבורית לא מקבלת את העדיפות שהיא ראוייה לה, בפרט בכל האמור למסלולים ונתבים מיוחדים.
2. הביקוש לתחבורה הציבורית אינו מתולק באופן שווה על פני שעות היממה וימי השבוע. כך בשבת 1978/79 30% מן הביקוש הוים לנסיעות בתחבורה ציבורית התרכזו בשעות 6:30—8:30 ועוד כ-30% בין השעות 15:00—19:00.
3. סתימת עורקי תנועה בגוש דן ומבואות תל-אביב עקב תנועת רכב פרטי וחנייה שאינה מוסדרת.
4. אירגון לקוי של צירי תנועה שבחלקם הם ארוכים מדי.
5. תשתית תחבורתית שאינה מפותחת דייה לקלוט את עודפי התנועה.
6. ריבוי סמכויות בנושא קביעת קווים ותחנות.
7. כלי-רכב לא נוחים במיוחד ורמת שירות שאינה תואמת את הדרישות.

להלן מסקנות הוועדה והמלצותיה :

א. רשות מטרופוליטאנית
אזור גוש דן הולך והופך למרחב מוניציפאלי אחד.

ח. ריבוי סמכויות בנושאי קביעת קווים ותחנות לוועדה הובהר כי רשויות מספר מעורבות בנושא זה. מומלץ כי הטיפול יאוחד בידי גורם אחד או רשות אחת.

ט. אכיפת הסדרי תנועה זילול בחוקי תנועה, וחנייה במקומות אסורים מביאים לאגדר למסיה. מומלץ כי המשטרה והפקחים העירוניים יתמקדו במאמציהם באותם מקומות וסוגי עבירות שמגיעות תשפר את זרימת התנועה.

י. מימוש המלצות הוועדה פונה לשר התחבורה, לעיריית תל-אביב ול-קואופראטיבים לתחבורה לדווח לה בתוך שישה חודשים על מימוש המלצותיה.

מומלץ כי הרשויות המקומיות בשיתוף גורמי כלכלה, מסחר, משרד החינוך והתחבורה ואחרים יביאו לידי הגנה מרבית שעות גמישה לפיזור בתחילת פעילות יותיהם (פתיחת חנויות, בנקים, בתי-ספר וכיוצא באלה) כדי למתן את שיאי הביקוש לתחבורה ציבורית.

ז. פיקוח ובקרה אלקטרונית של התנועה הוועדה רושמת לפניה את השיפורים שחלו בתחום זה. מומלץ להרחיבם ולפרסמם על פני מרחב העיר כולו.

ז. תחנה מרכזית החדשה ונתבי-אילון הוועדה פונה למשרד התחבורה ולעיריית תל-אביב לדווח לה בנפרד על המתרחש בשני נושאים אלה, ובמיוחד על הדרך לשימוש בפרייקט התחנה המרכזית לשיפור התחבורה הציבורית במרחב המטרופוליטני טאני של תל-אביב.

ז. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין אתור מפגעים מסוכנים בשכונות

במקום והנדרשים על-פי חוק, וכן מהטלת פסולת בניין מפונה בצדי דרכים, במדרכות ובמגרשים, במקום להובי-לה למקומות המיועדים לכך.

2. עוד התברר שאין הרשויות המקומיות מגלות יומה לאכיפה מלאה של הוראות חוקי הבטיחות ומתרחלים במילוי חובתם למנוע סיכונים מתחשבים.

3. הוועדה לא התרשמה שחסרות סמכויות חוקיות בידי הרשויות והיא תובעת ממשרד הפנים להתקין תקנות על בסיס חוקים קיימים ולקבוע תקני בטיחות מחייבים תוך הקפדה על אכיפתם וביצועם בתיאום והפעלות בין כל הרשויות המוסמכות.

4. הוועדה סבורה שאסונות שקרו ברשות הפרט, ובהם קיפחו חייהם ילדים וקשישים, ניתן היה למנוע אילו נקטו האזרחים אמצעי זהירות מינימאליים, בהדרכת הרשויות המקומיות והממשלתיות לתושבים, תוך הסברת הסכנות שבזריקת הפצצים העלולים להיות גורם לסיכון חיי אדם.

5. הוועדה קובעת שרק על-ידי פעולה משולבת של משרד הפנים, החולש גם על המשטרה והרשויות המקומיות, תוך הפעלת סמכויות הנתונות בידיהם, ניתן למנוע סיכון חיי אדם על-ידי מפגעים מסוכנים ברשות הרבים.

בישיבת הכנסת מיום י"ז בשבט תשל"ח (25 בינואר 1978) העלו חברי-הכנסת ש. דורון וי. יצחקי הצעה לסדר-היום בנושא הנ"ל. הכנסת החליטה להעביר את ההצעה לטיפול של ועדת הפנים ואיכות הסביבה. הוועדה דנה בעניין בישיבות מספר ובהן השתתפו נציגים של משרד הפנים, נציגי משטרת ישראל, נציגי מרכז השלטון המקומי ואנשי המחלקה לשירותי חירום בעיריית ירושלים. הוועדה הצטמצמה בדיוניה על מפגעים ברשות הפרט, מתוך הנחה שניתן למצוא פתרונות למפגעים ברשות הרבים, בעוד שלבעיות הסיכון של מפגעים ברשות הפרט אין גבול.

הוועדה מציינת כיצד שמשרד הפנים, מסיבות לא מובנות, לא מצא לנכון ולנכון לקחת חלק פעיל בכל בירורי הוועדה בנושא רגיש ומיוחד זה, המטריד את התושבים ואת הרשויות כאחד, למרות שנציגיו הוזמנו פעמים מספר באמצעות לשכת השר ופניות אחרות.

להלן מסקנות הוועדה:

1. בירורי הוועדה העלו שמקורם העיקרי של מפגעים מסוכנים ברשות הרבים, בתחום הרשויות המקומיות, הוא בהזנחה ורשלנות של חלק מהקבלנים המבצעים עבודות פיתוח באזורים מאוכלסים ואינם נותנים דעתם על אמצעי בטיחות — כגון גידור וחסימת גישה לחפירות ועבודות שיש בהן משום סכנה בטיחותית — המחויבים מהצורך

ח. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין וחשבון של

מבקר המדינה על הביקורת בקופת-החולים לעובדים לאומיים של הסתדרות

העובדים הלאומית בארץ-ישראל

2. לקופת-החולים לא היה מבקר פנימי במשך שנים רבות.

3. סך כל ההכנסות של הקופה הגיע בשנת 1977 ל-260 מיליון לירות; מזה 92 מיליון לירות נבעו ממסי חבר (לרבות מס מקביל מעצמאים). היו ליקויים בגביית מסי החבר ופוטנציאל הגבייה לא נוצל במלואו, כשהפיגור בגבייה מעוזה כ-18% מכלל מסי החבר.

א. הוועדה דנה במימצאי הביקורת של מבקר המדינה בנושא ושמהם הסברים מפי נציגי קופת-החולים לעובדים לאומיים, שר הכריאות ועובדי משרדו ומשרד האוצר.

ב. להלן עיקרי הממצאים בדיווח-שבון של מבקר המדינה:

1. בידי קופת-החולים אין קביעה חד-משמעית בדבר היקף אוכלוסיית המבוטחים.

4. בשנת הכספים 1977 הגיעה תמיכת הממשלה בקופה (בכלל זה ביטוח הצמדה) לסך 106 מיליון לירות — כ-40% מכלל הכנסותיה, אחוז הגבוה בהרבה מכפי שתוכנן מראש.
5. בשני מקרים זכתה הקופה פעמיים באותה הטבה מצד הממשלה בסכום של מיליוני לירות — פעם בביטוח הצמדה ופעם כתוספת תקציבית, וזאת בין היתר עקב חוסר תיאום בין משרד האוצר לבין משרד הבריאות.
6. הדו"חות הכספיים של הקופה לסוף שנת 1977 הראו גרעון בשעה שלמעשה היה עודף שוטף של הכנסות על הוצאות; עוד הנכסים של הקופה, המוצגים במאזן בערך סמלי של 1 לירה, מגיע לפי הערכת הקופה ל-140 מיליון לירות ל-31.3.78, והוא גדול מהגרעון המצטבר המוצג במאזן לסוף שנת 1977 (118.5 מיליון לירות).
7. אין בידי קופת-החולים תכנית-אב להקמת מרפאות ותפעולן ולא נערך סקר בדבר טיב השירותים הרפואיים למבוחש, ניצול כוח-האדם וקביעת היקף השירותים.
8. התרופות מהוות מרכיב חשוב בהוצאות הקופה ובידי הקופה לא היה תמיד מידע שוטף על צריכת התרופות, וכן נמצאו ליקויים ברישום התרופות ובפיקוח עליהן — ובכללן על סמים טארקטיים — והוצאות הקופה על רכישת תרופות היו גדולות בשל הפיצול הרב בין הספקים.
9. קופת-החולים העבירה להסתדרות העובדים הלאומית כספים ונתנה לה שירותים שונים כגון הוצאות אחזקת הנכסים, הנהלת חשבונות ומינהל ושירותי מחשב ללא תמורה. לא נערכו הסכמים בין קופת-החולים להסתדרות שיסדירו את העברת חלק כספי המס תאחיד להסתדרות ואת חיוב ההסתדרות בעד שירותים שהיא מקבלת מהקופה.
10. קופת-החולים שילמה לתנועה מפלגתית סכום של 46,500 לירות כתמורה לכיסוי שירותים שניתנו למוסדות קופת-החולים ומוסדות הסתדרות העובדים הלאומית בשנים האחרונות. מדובר בהוצאות בנכסים בחדרה, בהרצליה ובבני-ברק, שעליהם בנויים סניפי הקופה ושהיו במשך שנים רשומים על שם הקופה והתנועה. בינתיים נהפכה הקופה לבעלים היחיד של נכסים אלה. הביקורת עמדה על כך שיש לחייב במחצית הסכום האמור את הסתדרות העובדים הלאומית, מאחר שהשירותים שבהם מדובר ניתנו גם להסתדרות.
1. נתגלו ליקויים באשר לסדרי הביטוח של נכסי הקופה, לרבות תת-ביטוח, פיצול הביטוח בין סוכנים שונים ופיצול האחריות לנושא הביטוח בין גורמים שונים בקופה, דבר שבהכרח מביא להגדלת הוצאות הקופה בנושא.
2. במשך השנים פעלה ועדת ביקורת להסתדרות העובדים הלאומית ולקופת-החולים. באוגוסט 1978, בעקבות הביקורת, מצה בקופה מבקר פנימי, הכפוף למנכ"ל.
3. קופת-החולים פועלת לגיבוש מערכת מתוקנת של הנחיות ונהלים בתחום גביית המס מחבריה. גביית המסים נעשית כעת אך ורק על-פי טבלת המס של הקופה ונעשה מאמץ להעמיק את גביית מס החבר, כשההכנסה הולכת וגדלה מדי שנה.
4. ההלוואה בביטוח הצמדה בסך 20 מיליון לירות ניתנה לקופת-החולים לפי קריטריון של תמיכה לתשלום חובות משגים קודמות, שבהן אחוז התמיכה היה קטן; לכן, לדעת קופת-החולים, אם לא יילקח בחשבון סכום זה, אחוז ההשתתפות יגיע רק לכדי 33% מתקציב הקופה בשנת 1977.
5. לקופת-החולים לא היתה השפעה על מהלך הקביעה של מתן הלוואות ותמיכות — כפי שקבע היועץ המשפטי לאוצר, שעמד בראש הוועדה שמונתה בעקבות הביקורת לבידור שני המקרים של קבלת הטבות כפולות. הקופה התייחסה לסכומים הווהים בגדלם כלסכומים שנועדו למטרות שונות.
6. הערכת קופת-החולים לנכסים, שהם מרפאות ציבוריות, ציוד רפואי ומלאי תרופות — הכול לשימוש הציבורי — היתה גבוהה מסך כל הגרעון המצטבר, אבל הרכוש רשום במחיר סמלי. רואה החשבון של הקופה יתבקש לנהוג בעתיד בהתחשב בהערות מבקר המדינה.
7. הנהלת הקופה עושה לשיפור טיב השירות לחברייה המבוטחים במסגרת תקציבה. בשנים האחרונות שופצו, שוקללו ונבנו מרפאות רבות. קופת-החולים עושה ככל יכולתה להציב כוח אדם רפואי בהתאם לצרכיה, אך יש שהיא נתקלת בקשיים בהשגת רופאים מתאימים במקצועות שונים בכל אזורי הארץ.
8. בעקבות הביקורת על מסירת מרשמים לחברי הקופה הוציאה הקופה בפברואר 1979 הוראות לסניפים לתיקון הליקויים. הקופה משתדלת לצמצם את השימוש הרב בתרופות, דבר שיחסוך בהוצאותיה.
9. הקשר הדוק בין הסתדרות העובדים הלאומית (ה.ע.ל.) לבין הקופה והפעילות המשותפת, כאשר נציגי הסתדרות העובדים הלאומית הם למעשה המחזיקים ומנהלים את הקופה, הביא בהכרח לשוירה של המוסדות זה בזה. נכסים נרשמו על שם הקופה ושימשו גם את הסתדרות העובדים הלאומית, מפני שחוק הסתדרות העובדים הלאומית לא יכלו להירשם על שמה. חוקת הסתדרות העובדים הלאומית שונתה וכעת מתארגנת הסתדרות העובדים הלאומית לקראת רישום נכסיה על שמה וקביעת הפרדה אידיאית ומשפטית בין הסתדרות העובדים הלאומית וקופת-החולים ברכישת נכסים היתה גורם ישיר לשיתוף פעולה הדוק בשירותי ניהול, גבייה וכו'.
10. להלן הסברי קופת-החולים הלאומית:
 1. בעת הביקורת לא כל הסניפים היו כלולים במיכון, ומספר הנפשות לא היה מעודכן. עכשיו עורכת הקופה דיווח-חשבון במחשב כללי, שיכלול את כל המבוטחים בקופה.

ומייד שיהיו בידיה נתונים מוסמכים לגבי מספר מבוטחיה. הוועדה רשומת לפניה את הודעת קופת-החולים הלאומית כי נערך עתה דיון-וחש' בון במחשב כללי שיכלול את כל המבוטחים בקופה. הוועדה פונה למבקר המדינה בבקשה שידאג לקבל נתונים אלה.

4. הוועדה מציינת בחיוב כי באוגוסט 1978 מונה מבקר פנימי בקופת-החולים והיא בדעה שיש לחזק ולהרחיב את מסגרת הביקורת הפנימית בקופת-החולים הן מבחינת המנגנון והן מבחינת הכנת נהלים וסדרי הדיווח של המבקר הפנימי.

5. על קופת-החולים להגביר את היעילות של מערכת גביית מסים מהחברים ולהרחיב את בסיס המס. גרענה של קופת-החולים יוקטן ככל שתצליח לגבות יותר מס בתרומות עצמה, וכך אפשר יהיה להקטין את השתתפות הממשלה בהוצאות הקופה. הוועדה מוצאת לנכון לציין כי קופת-החולים דווחה לה שההכנסה ממסי החבר הולכת וגדלה מדי שנה, וכי בעקבות הביקורת הוצאו הוראות ור הנחיות לסניפי הקופה בתחום גביית המס מחברי הקופה.

6. הוועדה עמדה על חוסר התיאום בין משרד האוצר לבין משרד הבריאות, שהביא למתן תמיכה כפולה לקופת-החולים בסכום של עשרות מיליוני לירות. דבר זה מוכיח, בין השאר, כי דרכי ההתחשבות בין קופת-החולים לבין הממשלה, בייחוד באשר לאישור הלוואות בביטוח הצמדה, לא היו תקינים ויעילים דיים. מאחר שהתמיכה הכספית של הממשלה בקופה מתבססת במיוחד על המצב הכספי של הקופה, כפי שהוא נמסר על-ידי הקופה לממשלה ובעקבות ממצאי מבקר המדינה, על משרדי האוצר והבריאות להגביר את הפיקוח הכספי והתקציבי על הקופה.

7. לוועדה נמסר מטעם קופת-החולים כי היא עושה רבות בשנים האחרונות לשיפור הטיפול הרפואי למבוטחי הקופה על-ידי שיפוץ ושיכלול או בנייה של מרפאות חדשות. עם זאת הוועדה מציינת כי על-אף השינויים שחלו בשנים האחרונות במספר התושבים בשכונות שונות, עדיין לא ערכה הקופה סקר יסודי ולא קיימה דיון מקיף בדבר תכנית ההקמה של מרפאות חדשות ובחינת קיומן של מרפאות ותיקות. בדיקת היקף השירותים הרפואיים שיש לתת בכל מקום והנהגת פיקוח ובקרה יעילים יותר על היקף שירותיה במרפאות של קופת-החולים הן הכרח המציאות.

8. נוכח ההוצאה הכספית הגדולה בסעיף התרופות של קופת-החולים, הוועדה בדעה כי על הנהלת קופת-החולים לשפר את מערכת המדע השוטף על צריכת התרופות על-ידי חברי הקופה. הגברת הפיקוח על צריכת התרופות — ובכלל זה סמים נארקוטיים — בסניפים השונים, יש בה כדי להקטין את ההוצאה בסעיף זה, דבר שיביא, בין היתר, להקטנת גרעון הקופה.

9. מבקר המדינה בדיון-חשבון שהגיש קבע כי היחסים הכספיים בין קופת-החולים לבין הס' תדרות העובדים הלאומית לא הוסדרו כדרוש.

קופת-החולים אימצה את הערות הביקורת; המלצות המבקר להתחשבות נפרדת והסדר קבוע בחלוקת המס האחד וקיוויו ההוצאות. יידונו בקרוב בהנהלה ויעשו סידורים מתאימים לפעול על-פיהן.

10. התשלום של 46,500 לירות היה תשלום בעד הוצאות רבות, שהיו לתנועה בהעברת המבנים בסניפים ממויימים על שם הקופה והשירותים שניתנו לקופה על-ידי התנועה במשך שנים. בעקבות הביקורת חייבה הקופה את הסתדרות העובדים הלאומית במחצית הסכום.

11. במטרה להסדיר את נושא הביטוח בכללותו פנתה הנהלת הקופה בפברואר 1979 לכמה חברות ביטוח וביקשה מהן הצעות. באשר לתת-הביטוח של המבנה המרכזי של הקופה בתל-אביב הורתה הנהלת הקופה על הגדלת הכיסוי לנכס זה ב-50% עד לאירגון מחדש של נושא הביטוח.

7. לאחר עיון בממצאי הביקורת ושמיעת ההסברים בנושא באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

1. התמיכה הממשלתית בקופת-החולים הגיעה בשנת הכספים 1977 ליותר מ-1/3 מהכנסותיה. לזוהי הנהלת הברר כי כיום אין בידי הממשלה קריטריונים ברורים ונהלים קבועים להשתתפות הממשלה בהוצאות הקופה וההתחשבות בין הממשלה לבין קופת-החולים לאומית, כמו גם עם קופת-חולים אחרות, נעשית לאור מצבה הכספי והוצאותיה של הקופה. מצב זה אינו מצב בריא ויש לשנותו מן היסוד.

בקופת-החולים הלאומית, בשנת 1977, נתהוו שינויים גדולים בביצוע התקציב והתקציבים לא שיקפו נכונה את המציאות הכספית בקופה במשך השנה. הוועדה, לכן, בדעה כי על ממשלת ישראל לקבוע קריטריונים ברורים וקבועים להשתתפות בהוצאות קופת-החולים וכי ההסדרים התקציביים יבואו על סידורם לקראת תחילת שנת הכספים. הוועדה גם בדעה שיש לשנות את צורת המשא ומתן עם משרד הבריאות כדי למנוע מצב שנת-הווי בשנים 1977 ו-1978, ולפיו נותרו באופן זמני בידי קופת-החולים הלאומית עודפי מזומנים בסכומים של מיליוני לירות.

2. לוועדה התברר, כי משרדי הבריאות והאוצר קובעים את השתתפות הממשלה בהוצאות קופת-החולים הלאומית בלי שיש להם האפשרות לבדוק ביסודיות הדרושה את הנתונים הנמסרים להם על-ידי הקופה. הוועדה בדעה כי על משרדי הבריאות והאוצר להדק את הפיקוח על הנתונים התקציביים, מספרי החברים, רמת השירותים ומקורות ההכנסה הנמסרים להם על-ידי קופת-החולים, כדי שתהיה להם האפשרות לתמוך בקר' פה במית הדרוש.

3. לנוכח העובדה שבידי קופת-החולים אין נתון חד-משמעי ובדוק של מספר המבוטחים בה ולנוכח העובדה שמשרד הבריאות הביא בחשבון בשעת קביעת התמיכה הכספית לקופה גם את מספר מבוטחיה, על הקופה לדאוג באופן ברור

11. בעקבות ליקויים בתחום האירגוני-מינהלי על קופת-החולים להקפיד יותר על שיתוף מוסדותיה המנהלים בקבלת החלטות ולאמץ לעצמה דפוסי עבודה ושיטות בקרה בהתאם לחשיבות מוסד רפואי זה.

12. הוועדה מקבלת את עמדת מבקר המדינה כי פיצול הביטוחים שנעשו על-ידי הקופה בין סוכנים שונים גרם להבדלים בתעריפים ולהגדלת הוצאות הקופה בסעיף פרמיות לביטוח. ניהול מרכזי של תיק הביטוחים של הקופה עשוי לאפשר הקטנת הוצאות הקופה על-ידי קבלת פרמיה נוחה יותר.

13. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת מבקר המדינה שיקיים מעקב של ביצוע תיקון הליקויים על-ידי קופת-החולים, במיוחד בתחום ההתחשבות עם הממשלה ובתחום הניהול של נכסי דלא-ניידי (סעיפים 4-6, 9, 10).

אף הוועדה סבורה כי מאחר שמדובר בסכומי כסף גדולים שיש בהם כדי להשפיע רבות על מצבה הכספי וגרעונה של קופת-החולים, וב-עקבות זאת על שיעור התמיכה הממשלתית בקופה, מן הראוי והדרוש שהסתדרות העובדים הלאומית תחייב בעלותם הריאלית של השירותים והשימוש בנכסי הקופה ושייקבעו הסדרים קבועים וברורים באשר להתחשבות הכספית בין הקופה והסתדרות העובדים הלאומית, תוך תיאום עם משרדי האוצר והבריאות. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת קופת-החולים כי המלצות מבקר המדינה בעניין הפרדת התחשבות והסדר קבוע בחלוקת המס האחיד וקיומו ההוצאות נדונו בינתיים בהנהלתה ובוצעו בהתאם.

10. הוועדה רושמת לפנייה כי בעקבות ביקורת מבקר המדינה חייבה קופת-החולים את הסתדרות העובדים הלאומית במחצית מסך 46,500 לירות ששולם באפריל 1977 על-ידי קופת-החולים בהוצאות מש"טיות על חשבון רכישת שלושה מבנים על-ידי קופת-החולים.

ט. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין-וחשבון של מבקר המדינה על הביקורת בקופת-החולים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל

4. כ-45% מכלל ימי האישופו שצרכו מבטחי הקופה נוצלו בבתי-חולים שאינם בבעלותה; משרד הבריאות חייב בשנת 1979 את קופת-החולים ב-655 מיליון לירות בעד דמי אישפוז (וטיפול אמבולטורי) של מבטחיה בבתי-החולים ממשלתיים; לא היתה התחשבות מפורטת במי-דה מספקת בעד אישפוז חברי קופת-החולים בבתי-החולים הממשלתיים, דבר שגם לא אפשר בקרה מספקת על הצדקת משך האישפוז.

5. עד לסוף שנת 1978 לא הופעל מיפוי האישפוז האזורי ובכך נמנעה האפשרות של ניצול יעיל יותר של מיטות אישפוז קיימות.

6. בקופת-החולים קיים ניצול-יתר של ימי אישפוז ובמספר מחוזות חרגו מההקצבה של ימי האישפוז בכ-50%.

7. מרכז קופת-החולים לא העביר בצורה סדירה, בהתאם לתקציב הממוכן, כספים למחלקת הספקה, דבר שגרם למשיכות-יתר והוצאות ריבית גדולות בנבזקים, ולמתסר בתרופות שכי-תוצאה ממנו נשלחו מבטחי קופת-החולים לרכוש תרופות בבתי-מרקחת פרטיים, דבר שהכביד על המבטחים.

8. בתקופה שבין יוני 1977 לספטמבר 1978 מסרה קופת-החולים לחברה קבלנית ציבורית גדולה 17 הזמנות לביצוע עבודות פיתוח ברחבי הארץ בהיקף של כ-19 מיליון לירות, כשאף אחת מ-17 הזמנות אלה לא הובאה לאישור ועדת המכרזים לפני מסירתה לחברה הקבלנית.

9. בניית הבניין הראשי במרכז הרפואי "סורוקה" בבאר-שבע, שנאמדה ב-5 שנים, התארכה במספר

א. הוועדה דנה בממצאי הביקורת של מבקר המדינה בנושא ושמעה הסברים מפי נציגי קופת-החולים של ההסתדרות הכללית, שר הבריאות ועובדי משרדו ונציגי משרד האוצר.

ב. להלן עיקרים של אותם הממצאים בדין-וחשבון של מבקר המדינה המתייחסים לתקופת כהונתה של קופת-החולים:

1. בשנת הכספים 1977 היו הכנסות הקופה בסך של כ-4.3 מיליארד לירות. 741 מיליון לירות מזה — 17% — היו ממס אחיד שגבתה ההסתדרות הכללית. סכום זה מהווה כ-62% מהמס האחיד שההסתדרות גבתה. דמי הגבייה של המס האחיד, שמקבלת הסתדרות העובדים מקופת-החולים היו בעבר 9% (בשנת הכספים 1978 — 7.2%). שיעור הגבוה בהרבה מהוצאות הגבייה של הביטוח הלאומי, שהגיע לכ-1.1% מכלל ההכנסות ממס מקביל משכירים.

2. באשר לגביית מס מקביל מעצמאים — הרי שבידי עובדי הקופה במחוזות לא היו הנחיות ברורות באשר לדרך הערכת הכנסותיהם של העצמאים. כתוצאה מגבייה לא יעילה של המס המקביל נוצרו פיגורים בגביית המס.

3. הסכומים ששוריינו מראש בתקציב המדינה לתמיכה בקופת-החולים לא היו מציאותיים. הגרעון של קופת-החולים ומצבה הכספי החמיר נבעו בעיקר מחריגה בהוצאות, מהעדר קריטריונים ברורים להשתתפות הממשלה בתקציב הקופה ומהעברת כסף תקציב ממשלתיים באתור. גרעון המצטבר ל-31 במאס 1978 הגיע ל-1.9 מיליארד לירות.

הפיגור הנובע מגביית מס מקביל מעצמאים והוציאו הוראות מפורשות בכתב ובעל-פה לממונים על הנושא.

3. קופת-החולים עשתה להקטנת הוצאותיה והקימה ועדה שעליה הוטל להציע תכנית צימצומים בשיטות רותם שמגישת קופת-החולים וכן תכנית למיצוי מרבי של מיתקני קופת-החולים וצימצום הפניות מבוססות לבתי-חולים ממשלתיים. קופת-החולים הגדילה את שיעור השתתפות המבוטח בתשלום בעד תרופות, והשיגה הקטנת הוצאות בגביית המס האחיד. להקטנת הגרעון התחייבה קופת-החולים, בפגישה ב-9 בספטמבר 1979 בלשכת שר האוצר, לקיצוצים של 400 מיליון לירות נוספות. עם זאת לדעת קופת-החולים על הממ"ר שלה לקבוע בהקדם קריטריונים ונהלים קבועים להשתתפות הממשלה בהוצאות הקופה וקביעת מועדי התשלום. מדיניות הקפאת האשראי הנ"כ הוטלה כיום מותרת את קופת-החולים ללא מקור רות ממשלתיים. אי-התניה הלוואות על-ידי הממשלה, בביטוח שער או הצמדה, מעמידה את קופת-החולים בפני הצורך לפנות למקורות מימון אחרים, דבר שלא יהיה לטובת קופת-החולים.

4. קופת-החולים מערצת על סדרי ההתחשבות של משרד הבריאות בעד אישפוז חברי קופת-החולים בבתי-החולים הממשלתיים. קופת-החולים לים לא השלימה עם העדר דיווח נאות מרוב בתי-החולים הממשלתיים והיא גם מבקרת את ועצם קביעת האורך של האישפוז. לדעת הקופה היא חוייבה באלפי ימי אישפוז מיותרים. לדעת הקופה יש להביא לשינוי יסודי בסדרי החיוב של הקופה בעד ימי אישפוז.

5. קופת-החולים הנהיגה החל באפריל 1976 תכנית לתיכנון והקצאת משאבים לאישפוז על בסיס אזורי. תכנית האישפוז גרמה לשיפור בניצול מיטות הקופה מאפריל 1976 ב-31%. במאי 1979 הציעה קופת-החולים לשר הבריאות לאיוגן את האישפוז בישראל בכל מערכת הבריאות על היסודות הנכונים את תכנית האישפוז של קופת-החולים מאז 1976. בדצמבר 1979 סוכם בין מנכ"ל משרד הבריאות ויושבי-ראש הנהלת קופת-החולים על התכנית הזאת בהיקף ארצי מ-1 באפריל 1980.

6. ההבדלים בין ההקצאה המתוכננת של ימי אישפוז לאזור לבין הביצוע נבעו, בחלקם, מן העובדה שאין לקופת-החולים שליטה על סדרי עבודתם וסדרי ההתחשבות של בתי-החולים הממשלתיים והציבוריים. עם זאת, שיטת התיכנון וקביעת הקצאות של ימי אישפוז גרמו להתיעלות המערכת. כפי שצוין בדיווחי-הביקורת, שיעור האישפוז לפנף מבין מבטחי הקופה ירד מ-0.97 בשנת 1975 ל-0.82 בשנת 1977.

7. בשנה האחרונה נעשו סידורים מתאימים על-ידי קופת-החולים, להבטחת תורים מזומנים סדיר למחלקת האספקה כדי להגיע להספקה סדירה של תרופות. כן שופר תהליך הנפקת התרופות מהמחסן המרכזי למחוזות ולבתי-החולים.

שנים נוספות. גם בשלבים מתקדמים של הבנייה לא קבעה קופת-החולים סופית את ייעוד המבנה ותפקידו; כמה חלקים בבניין תוכננו פעמים מספר והיה צורך אף בביטול של חלקי עבודה שכבר השלמו ובעשייתם מחדש. עד אוגוסט 1978 הושקע בבניין זה סך 136 מיליון לירות.

10. בשביל פרויקט מועדון של נפגעי צה"ל קיבלה קופת-החולים תרומה מחוץ-לארץ בסך 200,000 פראנקים שווייצריים; וכן קיבלה הקופה תמיכה ממשלתית לפרויקט כפליים מהסכום שהושקע בפרויקט בפועל: עד 31 במרץ 1977 קיבלה מאוצר המדינה סך 2.8 מיליון לירות, בעוד שהוצאותיה בגין הפרויקט הגיעו ל-1.38 מיליון לירות לאחור מועד.

11. במרץ 1976 מסרה קופת-החולים את הפיקוח על הבנייה במרכז הרפואי על שם סורוקה לידי חברת פיקוח שבראשה עמד מי שהיה זמן קצר לפני כן המנהל הכללי של החברה הקבלנית שביצעה את בניית כל המרכז הרפואי; לחברה נקבעו תנאי שכר חריגים. הדבר נוגד עקרונות מינהל ציבורי תקין ולא נשמר בעניין זה "מרחק נאות" כפי שדרוש. ההתקשרות לא אושרה ב-הנהלה או במרכז קופת-החולים, דבר שהתחייב בנסיבותיה המיוחדות של התקשרות זו.

12. קופת-החולים קיבלה בשביל בניית אגף הילדים בבית-החולים "מאיר" תרומה מארצות-הברית וכן תמיכה ממשלתית לבניית אגף האישפוז בבתי-חולים זה. בניית הפרויקטים הוקפאה וס"כום הכספים שנחשבו בשביל בניית שני האגפים היה גבוה כפליים מהשקעות הקופה (56 מיליון לירות לעומת 23 מיליון לירות). עודף הכספים שימש את הקופה למטרות אחרות מאלה שהם יועדו להן.

13. השתתפויות הממשלה, הניתנות למימון כמעט מלא של עבודות הפיתוח המבוצעות על-ידי קופת-החולים בארץ, היו עודפות בכך שלא נוכו מהן תרומות שקיבלה הקופה מגורמים חוץ לאותן מטרות. בעקבות הביקורת סוכם על ניכוי תרומות בסך של 100 מיליון לירות לשנות הכספים 1972—1978 מהשתתפות הממשלה בקופה.

להלן הסברי קופת-החולים הכללית:

1. בשנים האחרונות קיימת ירידה מתמדת באחוזי דמי הגבייה שגובה ההסתדרות הכללית מקופת-החולים. האחוז ירד ל-7.2% בשנת 1978, ובשנת 1979 גרע על-ידי הוועד הפועל של ההסתדרות שקופת-החולים תשלם רק 5.5% כדמי גבייה מהמס האחיד. כן קיימת החלטה עקרונית להגיע בהדרגה לאחוז דמי גבייה של 2.5%—3%.

2. קופת-החולים כמוסד רפואי אינה ערוכה דייה לטיפול ויערכון שומות מעצמאים ואין בידה הסמכויות הסטטוטוריות הדרושות לכך. הקופה הציעה למשרד האוצר שהמסד לביטוח לאומי יקבל עליו את גביית המס המקביל מעצמאים, כפי שהדבר נהוג לגבי שכירים. קופת-החולים נקטה את כל האמצעים כדי לגבות בהקדם את

עם חידוש הבנייה משמשים הכספים למטרה של-
מענה נתרמו. קופת-החולים התחילה כבר בשיטה
שלפיה מושקעים סכומי תרומות בחשבונות סגו-
רים.

13. ב־13 באוגוסט 1979 הושג סיכום בין משרדי
הממשלה לקופת-החולים ונעשתה התחשבות סו-
פית בגין כל הפרוייקטים שפיתחה הקופה. כמו-
כן קוּווּוּ מתמיכת הממשלה סכומי התרומות ש-
קיבלה קופת-החולים בגין עבודות פיתוח בשנים
הקודמות. לפי חישובי הקופה נותר לזכותה סכום
של 82 מיליון לירות.

לאחר עיון בממצאים הביקורת ושמירת ההסברים
בנושא באה הוועדה לידי המסקנות האלה:

1. התמיכה הממשלתית בקופת-החולים התקרבה
ל־30% מכלל תקציב קופת-החולים. לוועדה התב-
רר כי כיום אין בידי הממשלה קריטריונים ברור
רים וגהלים קבועים להשתתפות הממשלה בהוצ-
אות הקופה וההתחשבות בין הממשלה לבין
קופת-החולים נעשית לאור מצבה הכספי והור-
צאותיה של הקופה. מצב זה אינו בריא ויש
לשנותו מן היסוד. לדעת הוועדה אין להשלים
עם מצב שסדרי התקצוב ושיעור השתתפות
הממשלה בהוצאות הקופה נקבעים שלא בתחילת
שנת הכספים אלא לנוכח אילוצים הקיימים במשך
השנה. במצב הדברים הקיים, ובהעדר קריטריו-
נים ברורים, על הממשלה היה לקיים בתחילת
כל שנת הכספים דיון ממצה בתקציב הקופה.
קופת-החולים עצמה היתה צריכה להכין בתחילת
כל שנת הכספים תקציב ריאלי המבוסס על צרכיה
לאור ההתייקרויות הצפויות ולאור האמצעים ש-
יעמדו לרשותה. העדר קריטריונים קבועים וב-
רורים להשתתפות הממשלה בהוצאות הקופה
הביא ליצירת פערס גדולים בין התקציב המקו-
רי לתקציב למעשה של קופת-החולים, ולשינויים
תכופים בשיעור השתתפות הממשלה. דברים אלה
גורמים, בין היתר, ליצירת גרענות גדולים בתק-
ציב קופת-החולים, גרענות המשפיעים על דרך
תפקודה של הקופה. הוועדה לכן בדעה כי על
ממשלת ישראל לקבוע קריטריונים ברורים וקו-
בועים להשתתפותה בהוצאות קופת-החולים.
הוועדה תומכת-דעים עם הביקורת כי מן הצורך
שהסדרים התקציביים יבואו על סידורם לקראת
תחילת שנת הכספים. לדעת הוועדה על קופת-
החולים לאון את תקציבה בין היתר על-ידי
העלאת תיקרת המס האחיד לדרגת תיקרת הבי-
טוח הלאומי.

2. לוועדה התברר כי משרדי הבריאות והאוצר
קובעים את השתתפות הממשלה בהוצאות קופת-
החולים בלי שיש להם האפשרות לבדוק בצורה
מעמיקה את הנתונים הנמסרים להם על-ידי
הקופה. הוועדה בדעה כי על משרדי הבריאות
והאוצר להדק ביתר שאת את הפיקוח על הנתונים
התקציביים, מספרי החברים, רמת השירותים,
ומקורות ההכנסה הנמסרים להם על-ידי קופת-
החולים כדי שיהיה להם האפשרות לתמוך בקופה
במידה הדרושה.

8. הסכמי-המסגרת עם החברה הקבלנית הציבורית
הגדולה אשר כדון על-ידי הוועדה לעניינים
כלכליים של מרכז קופת-החולים וכן על-ידי
מרכז קופת-החולים, אף ועדת המכרזים דנה
במחירים המוצעים והמליצה לראותם כסבירים.
לכן לא סברה קופת-החולים כי כל עבודה מ־17
העבודות בהסכם טעונה אישור נפרד של ועדת
המכרזים. בעקבות הביקורת מובאות העבודות
בכל מקרה לאישור נפרד של ועדת המכרזים.

9. הארכת תקופת הבנייה של הבניין הראשי במרכז
הרפואה "סורוקה" נבעה בעיקר מקשיים כספיים
בלתי-רגילים של הקופה; קשיים כספיים אלה
גרמו להחלטה על אי-בניית שתי קומות ושמירה
על מספר המיטות על-ידי סגירת מרפסות. עוד
נבעה הארכת התקופה מהחלטות שהתקבלו במ-
רוצת תקופת הבנייה לגבי היקפו ותכנון הרפואי של
המרכז הרפואי.

השינויים בתיכנון ובבנייה הושפעו מהעובדה
שקופת-החולים הסכימה עם אוניברסיטת בן-
גוריון בנגב להקים מרכז רפואי למדעי הבריאות
שהיה בו גם שירותי בריאות שונים וגם מפעלי
הוראה ומחקר. על-אף זאת נשמר הפרטנציאל
של מספר מיטות לצרכי אוכלוסיית הנגב בעתיד.
בינתיים הושלם ונחנך הבניין.

10. השיטה היתה לקחת את סכום התמיכה הממשל-
ית הכוללת, שניתנה לפרוייקטים במרכז הרפואי
על שם סורוקה ואף לפי הסכום הכולל של
התמיכה שהוקצבה לכל הפרוייקטים המאושרים
בבתי-החולים של קופת-החולים ולא את סכום
התמיכה הממשלתית לפרוייקט הבודד. העמסת
הסכום של התמיכה לפרוייקט מועדון של נפגעי
צה"ל היתה מקרית לצורך חלוקת התמיכה הממ-
שלית הכוללת לסעיפי-משנה.

11. הנהלתה החדשה של קופת-החולים שקלה אפשר-
ות לבטל את ההסכם, אך הדבר היה מבוא
לעיכוב חמור בתהליך הבנייה שהיה בשיאו.
לדעת קופת-החולים היה הביטול כרוך בהגדלה
ניכרת של ההוצאה הכספית לשם מימון השיקום
וניחול הפרוייקט. הקופה בדקה בעקבות הביקורת
את נושא ההתחשבות עם החברה המפקחת וב-
ספטמבר 1979 נקבע כי עקב הצימצום ההדרגתי
של העבודות באתר הבנייה יועמד התשלום לחב-
רה החל מ־1 בינואר 1980 על 60% מההיקף
הקודם ומ־1 באפריל 1980 על 40% מההיקף
הקודם.

12. הקפאת הבנייה של אגף הילדים ושל אגף
האישפוז בבית-החולים "מאיר" היתה לפי החלטת
ועדת הפרוייקט שמינה מנכ"ל משרד הבריאות
על דעת משרד האוצר ומרכז קופת-החולים. ועדה
זו, שמתפקידה היה לדון ולאשר לפי סדר עדי-
פויות את תכנית הפיתוח של קופת-החולים, הקפיאה
כאמור ב־6 בנובמבר 1975 את הבנייה
ואישרה את השקעות קופת-החולים בפרוייקט זה
עד ההקפאה. הקופה לא ראתה הצדקה וכדאיות
להפקיד כספי התרומה לאגף הילדים בחשבון
סגור נושא פירות ובר-כבד ללוות כספים במנקים
ולשלם עליהם ריבית העולה על פירות הפקדון.

8. אתם ממציא מבקר המדינה המתייחסים לתקופת ההנהלה הקודמת מראים כי ביצוע עבודות פיתוח מסוימות וקשרים עם גורמים עסקיים גרמו לקו"פ הוצאות מיותרות שנפלו בחלקן על שכם המבוטחים ובחלקן על שכם הממשלה. הממצאים מראים, בחלקם, סטייה משימוש נכון בכללי ה"מינהל התקין". הוועדה רושמת לפניה בחיוב את אישור השינוי בתקנות קופת-החולים שהביא ל"העמדת הביקורת של מבקר קופת-החולים כאחת מרשויותיה של קופת-החולים, בעלת מעמד עצמאי במילוי תפקידה ובכפפות להנחיות מבקר ההסדרות. הוועדה רושמת לפניה כי מבקר קופת-החולים החל בפעולתו בתחילת שנת 1978.

9. הוועדה רואה בחומרה את השימוש שעשתה קופת-החולים בכספי תרומות שניתנו לשם בניית פרויקטים מסוימים. על קופת-החולים להשתמש בתרומות אך ורק למטרות שהן ניתנו להן ובמקרה של שהייה בבנייה עליה להכניס את הכספים לפקדון סגור כדי שישמר ערכם עד בוא העת למימוש הבנייה בכספי התרומה. הוועדה רושמת לפניה את הודעת קופת-החולים כי כיום היא נוהגת ותנהג בהתאם לכך.

10. לדעת הוועדה על קופת-החולים, באילוצים התקציביים, לנהוג בחסכון ובשימוש בשטח הבנייה שאינה לרווחתו המיידית של המבוטח. על הקופה לבדוק מחדש את השיטות הנהוגות בקשר למסירה והומנה של עבודות הבנייה ולהקפיד על נהלים של תכנון נאות, פעולה לפי תקציב, סיקור, בקרה, ומסירת עבודות במכרזים.

הוועדה רושמת לפניה את הודעת ההנהלה שהיא קיבלה את ההמלצות ומקיימת אותן בקפדנות.

הוועדה רשמה לפניה את הודעת מבקר המדינה שבדעתו להוסיף לעקוב אחר ביצוע תיקון הליך קויים על-ידי קופת-החולים, במיוחד בתחום מ"ן הפעולות וההתחשבות עם הממשלה (סעי' 3-6, 13).

3. הוועדה בדעה כי סדרי ההתחשבות בין הקופה לבין הממשלה באשר לאישפוז מבוטחי הקופה ובבתי-החולים הממשלתיים והציבוריים היו לקויים ביותר. הממשלה מקוונת מהקצבותיה לקופת-החולים כספים בעד דמי אישפוז אלה; מן הראוי איפוא שקופת-החולים תקבל דיווח מפורט עליהם כך שלא יוכל להיווצר מצב שבו, לדעת הקופה, היא שילמה בעד אלפי ימי אישפוז מיותרים.

4. הוועדה רשמה לפניה את מאמצי קופת-החולים למען הורדתו של סכום דמי הגבייה שהיא משלמת להסתדרות הכללית. אף אם מסיבות אובייקטיביות לא ניתן להגיע לאחוז דומה להוצאות הגבייה ממס מקביל של המסד לביטוח לאומי, הוועדה בדעה שעל-ידי יעול ומאמץ יתר ניתן להמשיך ולהוריד את אחוז הגבייה, שלדעת הוועדה הוא עדיין גבוה למרות השיפור שחל בשטח זה.

5. הוועדה רשמה לפניה את דרישת קופת-החולים להעברת גביית מס מקביל מעצמאים לביטוח לאומי. עד קבלת דרישה זו על הקופה לייעל גביית המס מעצמאים ועל מחוזות קופת-החולים שבהם גבוה סכום הפיגורים לעשות יותר לעידכון רישומיהם בגין החובות ולהגברת הגבייה.

6. הוועדה רשמה לפניה את הסיכום בין מנכ"ל משרד הבריאות ויושב-ראש ההנהלה של מרכז קופת-החולים באשר לביצוע תכנית האישפוז האזורי, דבר שיהיה לתועלת הציבור בארץ.

7. ממציא מבקר המדינה מראים כי תהליך קבלת החלטות בקופת-החולים, בעיקר בתקופת ההנהלה הקודמת, לא היה תקין במקרים רבים. על קופת-החולים לדאוג שהגופים המנהלים והמפקחים שלה יהיו שותפים במידה רבה יותר להחלטות בעניינים עקרוניים ובעניינים בעלי משקל כספי רב וכי החלטות אלה יובאו לאישור מוקדם של מוסדות אלה.

